ปัจจัยที่ส่งผลต่อการปฏิบัติงานของผู้ดูแลเด็กในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดกรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย

โดย

นายประพันธ์ ทองสีดำ

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาจิตวิทยาชุมชน

ภาควิชาจิตวิทยาและการแนะแนว

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร

ปีการศึกษา 2546

ISBN 974 – 653 – 812 – 8

ลิขสิทธิ์ของบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร

FACTORS PREDICTING CHILD CARE PERFORMANCE OF CHILD CENTER ATTENDANT, COMMUNITY DEVELOPMENT DEPARTMENT, THE MINISTRY OF INTERIOR

By

Prapan Thongseedum

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements for the Degree

MASTER OF ARTS

Department of Psychology and Guidance

Graduate School

SILPAKORN UNIVERSITY

2003

ISBN 974 – 653 – 812 – 8

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร อนุมัติให้วิทยานิพนธ์เรื่อง “ปัจจัยที่ส่งผลต่อการปฏิบัติงานของผู้ดูแลเด็กในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดกรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย” เสนอโดย นายประพันธ์ ทองสีดำ เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาจิตวิทยาชุมชน

……

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จิราวรรณ คงคล้าย)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

วันที่……เดือน……พ.ศ. 2547

ผู้ควบคุมวิทยานิพนธ์

1. อาจารย์ ดร.กานดา พู่พุฒ
2. รองศาสตราจารย์ ดร.สุรพล พยอมแย้ม
3. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นวลฉวี ประเสริฐสุข

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

คณะกรรมการตรวจสอบวิทยานิพนธ์

……ประธานกรรมการ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ลิขิต กาญจนาภรณ์)

……/……/……

……กรรมการ

(อาจารย์ ดร.กานดา พู่พุฒ)

……/……/……

……กรรมการ

(รองศาสตราจารย์ ดร.สุรพล พยอมแย้ม)

……/……/……

……กรรมการ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นวลฉวี ประเสริฐสุข)

……/……/……

……กรรมการ

(นางจุรีรัตน์ ภารา)

……/……/……

K 43463006 : สาขาวิชาจิตวิทยาชุมชน

คำสำคัญ : การปฏิบัติงานในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก / ความรู้ในการดูแลเด็กปฐมวัย / ความพึงพอใจในการปฏิบัติงาน / การสนับสนุนจากหน่วยงานและชุมชน

ประพันธ์ ทองสีดำ : ปัจจัยที่ส่งผลต่อการปฏิบัติงานของผู้ดูแลเด็กในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดกรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย (FACTORS PREDICTING CHILD CARE PERFORMANCE OF CHILD CENTER ATTENDANT, COMMUNITY DEVELOPMENT DEPARTMENT, THE MINISTRY OF INTERIOR) อาจารย์ผู้ควบคุมวิทยานิพนธ์ : อ. ดร. กานดา พู่พุฒ, รศ. ดร. สุรพล พยอมแย้ม และ ผศ. ดร. นวลฉวี ประเสริฐสุข. 140 หน้า. ISBN 974 – 653 – 812 – 8

การศึกษาครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) ระดับความรู้ในการดูแลเด็กปฐมวัย ความพึงพอใจในการปฏิบัติงาน การสนับสนุนจากหน่วยงานและชุมชน และการปฏิบัติงานของผู้ดูแลเด็กในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก 2) เปรียบเทียบความแตกต่างของการปฏิบัติงานในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก จำแนกตามอายุ ระดับการศึกษา และระยะเวลาการปฏิบัติงาน 3) ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการปฏิบัติงานของผู้ดูแลเด็กในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดกรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย กลุ่มตัวอย่างเป็นผู้ดูแลเด็กในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก จำนวน 163 คน โดยใช้วิธีการสุ่มแบบหลายขั้นตอน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบวัดความรู้ในการดูแลเด็กปฐมวัย แบบสอบถามความพึงพอใจในการปฏิบัติงาน แบบสอบถามการสนับสนุนจากหน่วยงานและชุมชน และแบบสอบถามการปฏิบัติงานของผู้ดูแลเด็กในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ซึ่งผู้วิจัยสร้างขึ้น โดยได้รับคำปรึกษาจากผู้ทรงคุณวุฒิและอาจารย์ผู้ควบคุมวิทยานิพนธ์ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าร้อยละ (%) ค่าเฉลี่ย ($\overline{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One – Way ANOVA) และการวิเคราะห์ถดถอยแบบพหุคุณตามลำดับความสำคัญของตัวแปรที่นำเข้าสมการ (Stepwise Multiple Regression Analysis)

ผลการวิจัยพบว่า

1. ความรู้ในการดูแลเด็กปฐมวัย ความพึงพอใจในการปฏิบัติงาน และการปฏิบัติงานของผู้ดูแลเด็กในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กอยู่ในระดับมาก ส่วนการสนับสนุนจากหน่วยงานและชุมชนอยู่ในระดับปานกลาง

2. การปฏิบัติงานของผู้ดูแลเด็กในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก เมื่อจำแนกตามอายุ ระดับการศึกษา และระยะเวลาการปฏิบัติงาน พบว่า ไม่แตกต่างกัน

3. ความพึงพอใจในการปฏิบัติงานและการสนับสนุนจากหน่วยงานและชุมชน สามารถร่วมกันทำนายการปฏิบัติงานของผู้ดูแลเด็กในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กได้ร้อยละ 40.5 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

ภาควิชาจิตวิทยาและการแนะแนว บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร ปีการศึกษา 2546

ลายมือชื่อนักศึกษา……..

ลายมือชื่ออาจารย์ผู้ควบคุมวิทยานิพนธ์ 1. ……..… 2. …….. 3. ……

K 43463006 : MAJOR : COMMUNITY PSYCHOLOGY

KEY WORD : PRESCHOOL CHILD CARE KNOWLEDGE/WORK PERFORMANCE SATISFACTION/ SUPPORTING FROM ORGANIZATION AND COMMUNITY AND CHILD CARE PERFORMANCE OF CHILD CENTER ATTENDANT

PRAPAN THONGSEEDUM : FACTORS PREDICTING CHILD CARE PERFORMANCE OF CHILD CENTER ATTENDANT, COMMUNITY DEVELOPMENT DEPARTMENT, THE MINISTRY OF INTERIOR. THESIS ADVISORS : KANDA POOPUT, Ph.D., ASSO. PROF. SURAPOL PAYOMYAM, Ph.D., AND ASST. PROF. NUANCHAVEE PRASERTSUK, Ph.D. 140 pp. ISBN 974 – 653 – 812 – 8

This study objectives were : 1) to study preschool child care knowledge, work performance satisfaction, supporting from organization and community and child care performance of child center attendants 2) to compare child care performance of child center attendants by seperated variables as age, level of education, and work duration 3) to study factors determined the child care performance of child center attendants. The samples were 163 attendants from child center, community development department, the Ministry of Interior, derived by a multistage stratified random sampling technique. Instruments in this study developed by the researcher, they were : a test on preschool child care knowledge and three questionnaires on work performance satisfaction, supporting from organization and community and child care performance of child center attendant. The data were analyzed by means of percentage, mean, standard deviation, One – Way ANOVA and the stepwise multiple regression analysis.

The study results were as the following :

1. Preschool child care knowledge, work performance satisfaction and child care performance of child center attendants were at the high level, but supporting from organization and community was at the moderate level.

2. There were no significant differences of child care performance of child center attendants between age groups, levels of education, and work durations.

3. Work performance satisfaction and supporting from organization and community predicted child care performance of child center attendants at a percentage of 40.5, with a statistical significant level of .01.

Department of Psychology and Guidance Graduate School, Silpakorn University Academic Year 2003

Student's signature…….

Thesis Advisors' signature 1……..2……3……

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ สำเร็จลุล่วงได้ด้วยความกรุณาของ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ลิขิต กาญจนาภรณ์ ประธานกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ อาจารย์ ดร.กานดา พู่พุฒ รองศาสตราจารย์ ดร.สุรพล พยอมแย้ม และผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นวลฉวี ประเสริฐสุข ผู้ควบคุมวิทยานิพนธ์ ที่ได้กรุณาสละเวลาในการให้แนวคิด และข้อเสนอแนะที่มีคุณค่ายิ่ง เป็นประโยชน์ในการวิจัยพร้อมทั้งตรวจสอบแก้ไขข้อบกพร่องต่างๆ จนวิทยานิพนธ์สำเร็จได้อย่างสมบูรณ์ ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณอย่างสูงยิ่งไว้ ณ โอกาสนี้

ขอกราบขอบพระคุณคณาจารย์ภาควิชาจิตวิทยาและการแนะแนว คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากรทุกท่าน ที่ได้ประสิทธิ์ประสาทวิชาความรู้ต่างๆ ให้แก่ผู้วิจัย ตลอดระยะเวลาที่ได้ศึกษาอยู่ในมหาวิทยาลัยศิลปากร

ขอกราบขอบพระคุณ คุณจุรีรัตน์ ภารา เจ้าหน้าที่คดีพิเศษ กรมสอบสวนคดีพิเศษ กระทรวงยุติธรรม ผู้ทรงคุณวุฒิที่ได้ให้ความกรุณาแก่ผู้วิจัยในการให้คำแนะนำต่างๆ ตลอดจนการตรวจสอบแก้ไขข้อบกพร่อง ในการทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้

ขอกราบขอบพระคุณผู้อำนวยการศูนย์ช่วยเหลือทางวิชาการพัฒนาชุมชน เขตที่ 10 และกรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย ที่ได้ให้โอกาสแก่ผู้วิจัยในการเข้าศึกษาในครั้งนี้ และขอขอบคุณผู้ดูแลเด็กที่ปฏิบัติงานอยู่ในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในเขตความรับผิดชอบของศูนย์ช่วยเหลือทางวิชาการพัฒนาชุมชนเขตที่ 10 ทุกท่านที่ได้ตั้งใจตอบแบบสอบถามและแบบวัดความรู้ด้วยดี

ขอขอบคุณพี่ๆ เพื่อนๆ ชาวจิตวิทยาชุมชน รุ่นที่ 2, 3 ทุกท่านที่เป็นกำลังใจ ร่วมทุกข์ร่วมสุข และคอยช่วยเหลือในด้านต่างๆ จนงานวิจัยสำเร็จตามที่ตั้งใจไว้

คุณค่าและประโยชน์ที่เกิดจากวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ผู้วิจัยขอบูชาพระคุณบิดา มารดา คณาจารย์ ตลอดจนผู้มีพระคุณทุกท่านที่มอบสิ่งดีๆ ในชีวิตให้ผู้วิจัยได้พบกับความสำเร็จดังที่มุ่งหวัง

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

สารบัญ

หน้า

บทคัดย่อภาษาไทย ..... ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ ..... จ
กิตติกรรมประกาศ ..... ฉ
สารบัญตาราง ..... ฌ
บทที่
1 บทนำ 1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา 1
วัตถุประสงค์ของการวิจัย 6
ปัญหาการวิจัย 6
สมมติฐานของการวิจัย 6
ขอบเขตของการวิจัย 7
นิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย 8
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ 12
2 แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง 13
1. บทบาทของกรมการพัฒนาชุมชนกับการพัฒนาเด็กปฐมวัย 13
2. แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับปฏิบัติงานของผู้ดูแลเด็กในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง 29
3. แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับความรู้ในการดูแลเด็กปฐมวัยและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง 38
4. แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับความพึงพอใจในการปฏิบัติงานและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง 58
5. แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับการสนับสนุนจากหน่วยงานและชุมชน และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง 65
กรอบแนวคิดในการวิจัย 74
3 วิธีดำเนินการวิจัย 75
ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง 75
ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย 77

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

บทที่ หน้า

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย 78
การสร้างและพัฒนาเครื่องมือ 83
การเก็บรวบรวมข้อมูล 84
การวิเคราะห์ข้อมูล 84
4. การวิเคราะห์ข้อมูล 86
ตอนที่ 1 การวิเคราะห์ข้อมูลส่วนบุคคล 87
ตอนที่ 2 การวิเคราะห์ระดับความรู้ในการดูแลเด็กปฐมวัย ความพึงพอใจในการปฏิบัติงานการสนับสนุนจากหน่วยงานและชุมชน และการปฏิบัติงานของผู้ดูแลเด็กในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดกรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย 89
ตอนที่ 3 การวิเคราะห์เปรียบเทียบความแตกต่างในการปฏิบัติงานของผู้ดูแลเด็กในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดกรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย จำแนกตามอายุ ระดับการศึกษา และระยะเวลาในการปฏิบัติงานที่แตกต่างกัน 92
ตอนที่ 4 การวิเคราะห์ความรู้ในการดูแลเด็กปฐมวัย ความพึงพอใจในการปฏิบัติงาน และการสนับสนุนจากหน่วยงานและชุมชน เป็นปัจจัยในการทำนายการปฏิบัติงานของผู้ดูแลเด็กในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก 93
5. สรุปผลการวิจัย อภิปราย และข้อเสนอแนะ 96
สรุปผลการวิจัย 97
อภิปรายผลการวิจัย 98
ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ 106
ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป 107
บรรณานุกรม 108
ภาคผนวก ก แบบสอบถาม / แบบวัดความรู้ที่ใช้ในการวิจัย 113
ภาคผนวก ข ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม / แบบวัดความรู้ 124
ภาคผนวก ค คะแนนเฉลี่ยรายข้อ 132
ประวัติผู้วิจัย 140

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

สารบัญตาราง

ตารางที่ หน้า

1 แสดงจำนวนและร้อยละของข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม 88

2 แสดงค่าเฉลี่ยส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและค่าระดับความรู้ในการดูแลเด็กปฐมวัย ของผู้ดูแลเด็กที่ปฏิบัติงานอยู่ในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดกรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย 89

3 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าระดับความพึงพอใจในการปฏิบัติงาน ของผู้ดูแลเด็กที่ปฏิบัติงานอยู่ในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดกรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย 90

4 แสดงค่าเฉลี่ยส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและค่าระดับการสนับสนุนจากหน่วยงาน และชุมชนของผู้ดูแลเด็กที่ปฏิบัติงานอยู่ในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดกรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย 91

5 แสดงค่าเฉลี่ยส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและค่าระดับการปฏิบัติงานของผู้ดูแลเด็ก ที่ปฏิบัติงานอยู่ในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดกรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย 91

6 แสดงการเปรียบเทียบการปฏิบัติงานของผู้ดูแลเด็กในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดกรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย จำแนกตามอายุที่แตกต่างกัน 92

7 แสดงการเปรียบเทียบการปฏิบัติงานของผู้ดูแลเด็กในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดกรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย จำแนกตามระดับการศึกษา ที่แตกต่างกัน 92

8 แสดงการเปรียบเทียบการปฏิบัติงานของผู้ดูแลเด็กในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดกรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย จำแนกตามระยะเวลา ในการปฏิบัติงานที่แตกต่างกัน 93

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

ตารางที่ หน้า

9 แสดงการวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างความรู้ในการดูแลเด็กปฐมวัย ความพึงพอใจในการปฏิบัติงาน การสนับสนุนจากหน่วยงานและชุมชน และการปฏิบัติงานของผู้ดูแลเด็กในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดกรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย 94

10 แสดงการวิเคราะห์ตัวแปรที่ได้รับการคัดเลือกเข้าสู่สมการการทำนายการปฏิบัติงานของผู้ดูแลเด็กในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดกรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย โดยวิธีการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณตามลำดับความสำคัญของตัวแปรที่นำเข้าสมการ (Stepwise Multiple Regression Analysis) 95

11 แสดงผลการวิเคราะห์ค่าระดับความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของผู้ดูแลเด็กในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดกรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย) 133

12 แสดงผลการวิเคราะห์ค่าระดับการสนับสนุนจากหน่วยงานและชุมชนของผู้ดูแลเด็กในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดกรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย) 136

13 แสดงผลการวิเคราะห์ค่าระดับการปฏิบัติงานในการดูแลเด็กของผู้ดูแลเด็กในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดกรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย) 138

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การจัดการศึกษาและการเลี้ยงดูเด็กปฐมวัยอย่างถูกต้องเหมาะสมเป็นสิ่งสำคัญยิ่ง เพราะเป็นการวางรากฐานในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ เป็นการเสริมสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์ เป็นจุดเริ่มต้นของกระบวนการพัฒนาทรัพยากรบุคคลอันเป็นทรัพยากรที่สำคัญต่อการพัฒนาประเทศชาติ โดยเฉพาะเด็กเล็กอายุระหว่าง 3 – 6 ปี ซึ่งเป็นช่วงปฐมวัย เป็นช่วงแรกเริ่มของชีวิตที่มีความสำคัญมาก หากเด็กในวัยนี้ได้รับการอบรมเลี้ยงดูและจัดประสบการณ์การเรียนรู้อย่างถูกต้องเหมาะสมแล้วก็จะเจริญเติบโตเป็นประชากรที่มีคุณภาพและเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาประเทศชาติต่อไปในอนาคต (กระทรวงมหาดไทย 2542 : 1) ดังนั้นครูผู้สอนหรือผู้ดูแลเด็กจึงมีบทบาทสำคัญยิ่งต่อการพัฒนาเด็กในวัยนี้

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

การพัฒนาเด็กจะต้องเริ่มต้นตั้งแต่ปฏิสนธิจนถึงวัยก่อนเข้าเรียนในระดับชั้นประถมศึกษา นั่นคือจะต้องพัฒนาตั้งแต่ 0 – 6 ปี ทั้งนี้เนื่องจากเด็กในวัย 0 – 2 ปี เป็นช่วงที่มีพัฒนาการอย่างรวดเร็วในทุกๆ ด้าน จึงควรได้รับการเลี้ยงดูจากครอบครัวอย่างใกล้ชิด เพื่อเป็นฐานในการพัฒนาการทางสติปัญญา อารมณ์ สังคม และบุคลิกภาพ ตลอดจนคุณลักษณะนิสัยพื้นฐานต่างๆ ซึ่งการพัฒนาดังกล่าวของเด็กจะต่อเนื่องมาจนถึงวัยก่อนเข้าเรียนคือ ช่วงอายุ 3 – 6 ปี เป็นช่วงที่เด็กเริ่มออกจากบ้านไปสู่สถานศึกษา การจัดการศึกษาในระดับนี้จึงเป็นการจัดการศึกษาในระยะเริ่มต้นของชีวิต เป็นการจัดการศึกษาเพื่อปูพื้นฐานชีวิตที่ดีให้เด็กได้รับการเสริมสร้างพัฒนาการด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สังคม และสติปัญญา เด็กทุกคนจึงควรได้รับการเลี้ยงดูส่งเสริมการเรียนรู้และการจัดประสบการณ์ต่างๆ ให้เหมาะสมตามวัย เพื่อให้เป็นรากฐานของการพัฒนาคุณภาพชีวิตของเด็ก (ธูปทอง ศรีทองท้วม 2540 : 20 – 21) และการจะพัฒนาคนในชาติให้มีคุณภาพนั้นจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องอาศัยระบบการจัดการศึกษาที่ดี และมีประสิทธิภาพในทุกระดับ โดยเฉพาะการจัดการศึกษาในระดับปฐมวัย ทั้งนี้เพราะเป็นวัยเริ่มต้นแห่งการเรียนรู้ เป็นวัยที่มีพัฒนาการในทุกด้านอย่างรวดเร็ว ซึ่งนักจิตวิทยา และนักการศึกษาให้การยอมรับว่า เด็กในวัยนี้จะมีความเจริญเติบโตทางสมองถึงร้อยละ 80 ของสมองผู้ใหญ่ หากเด็กในวัยนี้ได้รับการอบรมเลี้ยงดูและจัดประสบการณ์เรียนรู้อย่างถูกต้องเหมาะสมแล้ว ก็จะเป็นการเตรียมบุคคลให้เข้าสู่สังคม

ยุคใหม่อย่างมั่นคงและรู้เท่าทันโลก (วิจิตร ศรีสะอ้าน 2538 : 59) ดังนั้นรัฐบาลตระหนักถึงความสำคัญของการจัดการศึกษาในระดับปฐมวัยจึงได้กำหนดนโยบายและแนวทางในการจัดการเรียนรู้ในระดับนี้ไว้ในแผนการศึกษาแห่งชาติ ฉบับที่ 9 (พ.ศ. 2545 – 2549) โดยได้ระบุว่า เด็กในระดับปฐมวัยทุกคนจะต้องได้รับการพัฒนาทั้งทางด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม จิตใจ และสติปัญญาอย่างเต็มตามศักยภาพ โดยจะต้องได้รับการเตรียมความพร้อมก่อนเข้าเรียนในระดับชั้นประถมศึกษาอย่างน้อย 1 ปี อย่างเสมอภาคและเท่าเทียมกัน และได้กำหนดวัตถุประสงค์เกี่ยวกับการจัดการศึกษาในระดับปฐมวัยไว้ดังนี้ 1) เร่งเพิ่มปริมาณและพัฒนาคุณภาพของครูและผู้ดูแลเด็กรวมทั้งการจัดหาบุคลากรที่จำเป็นสำหรับเด็กที่มีความผิดปกติ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการเตรียมความพร้อมสำหรับเด็กปฐมวัย 2) พัฒนาระบบการบริหารและการจัดการศึกษาให้เอื้อต่อการดำเนินงาน พร้อมทั้งระดมสรรพกำลังจากแหล่งต่างๆ ทั้งภาครัฐ เอกชน และชุมชน มาใช้ในการจัดการศึกษาอย่างเป็นธรรม และรัฐบาลยังได้กำหนดนโยบายที่จะสนับสนุนให้เด็กปฐมวัยได้รับการเตรียมความพร้อมก่อนที่จะเข้ารับการศึกษาในระดับประถมศึกษา (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ 2544 : 113 – 116) และจากพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 ในมาตราที่ 7 ข้อที่ 5 มาตราที่ 18 และมาตราที่ 41 ระบุว่าให้ครอบครัว ชุมชน องค์กรชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ และสถาบันสังคมอื่นๆ ทั้งภาครัฐและเอกชนให้เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการเรียนรู้แก่เด็กปฐมวัยตามความพร้อม ตามความเหมาะสม และตามความต้องการของท้องถิ่น (กระทรวงศึกษาธิการ, กรมวิชาการ 2542 : 8, 15, 32)

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

กรมการพัฒนาชุมชนได้ตระหนักถึงความสำคัญและได้รับมอบหมายจากกระทรวงมหาดไทย ให้ดำเนินการพัฒนาเด็กเล็กอายุระหว่าง 3 – 6 ปี ที่อยู่ในเขตพัฒนาให้ได้รับการอบรมเลี้ยงดูที่ถูกต้องเหมาะสม ได้รับการพัฒนาในทุกๆ ด้าน จึงได้ส่งเสริมให้ชุมชนจัดตั้งศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขึ้น เพื่อให้เด็กในพื้นที่ชนบท หมู่บ้าน ตำบลได้รับการพัฒนาทั้งทางด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม จิตใจ และสติปัญญา ทั้งยังเป็นการแบ่งเบาภาระของผู้ปกครอง ในการเลี้ยงดูเด็กด้วย เพื่อจะได้มีเวลาในการประกอบอาชีพเลี้ยงครอบครัว (กรมการพัฒนาชุมชน, กองพัฒนาเด็ก 2542 : 1)

การจัดตั้งศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ตามแนวทางการดำเนินงานของกรมการพัฒนาชุมชนจะรับเลี้ยงเด็กอายุระหว่าง 3 – 6 ปี ดำเนินงานโดยอาศัยหลักการมีส่วนร่วมของประชาชนมีความรับผิดชอบร่วมกัน เป็นเจ้าของร่วมกัน เพื่อร่วมกันพัฒนาเด็กซึ่งเป็นลูกหลานในหมู่บ้านตำบล โดยมีผู้ดูแลเด็กทำหน้าที่เลี้ยงดูเด็ก และส่งเสริมการเรียนรู้ให้กับเด็ก มีคณะกรรมการพัฒนาเด็กเป็นผู้บริหารการดำเนินงาน และควบคุมดูแลให้ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กดำเนินงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ ร่วมกันแก้ไขปัญหา และอุปสรรคการดำเนินงาน มีคณะกรรมการหมู่บ้าน

คณะกรรมการสภาตำบล องค์การบริหารส่วนตำบล เจ้าหน้าที่พัฒนาชุมชนเป็นที่ปรึกษา กรมการพัฒนาชุมชนสนับสนุนกรอบแนวทางการดำเนินงาน และการพัฒนาประสิทธิภาพของบุคลากร (กรมการพัฒนาชุมชน, กองพัฒนาเด็ก 2543 : 5) ในปัจจุบันศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในความรับผิดชอบของกรมการพัฒนาชุมชน มีจำนวน 7,594 ศูนย์ มีเด็กที่เข้ารับบริการอบรมเลี้ยงดูและเตรียมความพร้อมจำนวน 344,050 คน มีผู้ดูแลเด็ก จำนวน 16,621 คน (กรมการพัฒนาชุมชน, กองพัฒนาเด็ก 2545 : 7)

การพัฒนาเด็กปฐมวัยในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก เป็นการจัดการเรียนรู้และประสบการณ์ให้กับเด็กตามความต้องการและตามธรรมชาติของเด็ก ด้วยการอบรมเลี้ยงดูให้เด็กมีความสุขและปลูกฝังคุณลักษณะที่ดีต่างๆ ให้เด็กได้เรียนรู้ด้วยการเล่น ซึ่งเด็กจะได้รับการส่งเสริมพัฒนาการที่เหมาะสมตามวัย โดยผู้ดูแลเด็กมีบทบาทในการจัดกิจกรรม จัดประสบการณ์การเรียนรู้และการอบรมเลี้ยงดูเด็กในการส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัยให้ได้รับการพัฒนาสูงสุด ซึ่งจากการศึกษาของกมล รอดคล้าย (2539 : 94 – 95) ศึกษาสภาพการจัดการเรียนการสอนในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก พบว่าได้นำหลักสูตรของกระทรวงศึกษาธิการไปประยุกต์ใช้เพื่อให้เหมาะสมกับสภาพของท้องถิ่น แต่สื่อและอุปกรณ์การศึกษายังไม่พร้อม และมีวิธีการสอนแบบเดิม กล่าวคือ มีการเล่านิทาน ร้องเพลง การเล่นเกม และกรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ (2534 : 120 – 122) ศึกษาการจัดการศึกษาระดับประถมศึกษา มัธยมศึกษา และอาชีวศึกษาของไทยในทศวรรษหน้าที่สอดคล้องกับลักษณะการเปลี่ยนแปลงทางสังคม พบว่า การจัดการเรียนการสอนของครูระดับก่อนประถมศึกษายังเน้นวิธีสอนให้เด็กอ่านออกเขียนได้ มากกว่าการสอนเพื่อพัฒนาการด้านต่างๆ และการเตรียมความพร้อมให้กับเด็ก นอกจากนี้ครูยังขาดสมรรถภาพด้านทักษะ ได้แก่ การเลือก การเตรียมประสบการณ์ และการจัดกิจกรรมต่างๆ การใช้เทคนิคในการจัดกิจกรรม และประสบการณ์อย่างถูกต้องเหมาะสมกับสถานการณ์ จากข้อค้นพบจึงทำให้ผู้ศึกษามีความสนใจศึกษาความรู้ในการดูแลเด็กปฐมวัยของผู้ดูแลเด็กที่ปฏิบัติงานอยู่ในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

ในด้านความพึงพอใจในการปฏิบัติงาน พบว่า ความพึงพอใจในการปฏิบัติงานเป็นภาวะของความพึงพอใจ เป็นภาวะของการมีอารมณ์ในทางบวก หรือเป็นทัศนคติของบุคคลที่มีต่องานซึ่งเป็นผลมาจากการได้รับการตอบสนองความต้องการทั้งทางด้านร่างกายและจิตใจจากงานที่ปฏิบัติ ซึ่งจะเป็นปัจจัยหรือสาเหตุที่จะทำให้บุคคลใช้พลังงานไปเพื่อจุดมุ่งหมายที่ปรารถนาและสร้างความพอใจ เพราะบุคคลเมื่อมีความพอใจในการทำงานแล้วก็จะเกิดความตั้งใจในการทำงานและเต็มใจอุทิศเวลา แรงกาย และความคิดของตนเอง เพื่อสนองความต้องการของหน่วยงาน โดยเฉพาะความพึงพอใจต่อสภาพการทำงาน ความมั่นคงในงาน การบริหารงานของผู้บังคับบัญชา ความสัมพันธ์กับบุคคลในหน่วยงาน การได้รับการยอมรับนับถือ ความรับผิดชอบ การพัฒนา

ตนเองและความสำเร็จของงาน ซึ่งจากการศึกษาของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2538 : 92 – 93) ได้ทำการวิจัยและประเมินผลโครงการนำร่องการจัดชั้นเด็กเล็กในพื้นที่ที่มีปัญหาทางเศรษฐกิจพบว่า ครูผู้สอนในชั้นเด็กเล็กไม่มีความเข้าใจเกี่ยวกับเนื้อหาวิชา หลักการวัดผลและประเมินผล ไม่สามารถปฏิบัติตามตารางกิจกรรมประจำวันและแผนการจัดประสบการณ์ชั้นเด็กเล็ก ขาดแคลนสื่อการเรียนการสอน ไม่มีความรู้ในการผลิตและการใช้สื่อการเรียนการสอนผู้บริหารขาดความรู้ประสบการณ์ในการจัดการเรียนการสอน ขาดเครื่องมือในการนิเทศ ผู้ปกครองไม่เข้าใจจุดมุ่งหมายของการจัดการเรียนการสอนในชั้นเด็กเล็ก จากปัญหาที่พบจึงทำให้ผู้ศึกษาสนใจศึกษาความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของผู้ดูแลเด็กที่ปฏิบัติงานอยู่ในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

ส่วนการสนับสนุนการปฏิบัติงาน พบว่า แรงสนับสนุนเป็นสิ่งที่บุคคลได้รับโดยตรงจากบุคคลหรือกลุ่มบุคคลอาจเป็นด้านข่าวสาร เงิน กำลังงาน หรือทางด้านอารมณ์ ซึ่งจะเป็นแรงผลักดันให้ผู้รับเดินไปสู่เป้าหมายที่ผู้รับต้องการได้โดยเฉพาะผู้ดูแลเด็กที่ปฏิบัติงานอยู่ในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กที่ได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานและชุมชน รวมทั้งผู้ปกครองในด้านต่างๆ เพื่อช่วยให้ผู้ดูแลเด็กสามารถปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ซึ่งจากการศึกษาของอุษา พงษ์พิสุทธา (2540 : 62 – 64) ศึกษาปัจจัยที่สนับสนุนและเป็นอุปสรรคต่อการปฏิบัติงานของผู้ดูแลเด็กพบว่า ปัจจัยที่สนับสนุนการปฏิบัติงาน ได้แก่ ความรู้ความเข้าใจที่ได้รับจากการฝึกอบรม การปฏิบัติตามคำแนะนำของพัฒนากร รวมทั้งการเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมของผู้ปกครองและประชาชนในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก และสุรศักดิ์ เลียววิจักษณ์ (2532 : 40) ศึกษาสภาพปัญหาการจัดการศึกษาในระดับก่อนประถมศึกษาพบว่า โรงเรียนขาดแคลนอุปกรณ์การเรียนการสอน ขาดบุคลากร ปัญหาด้านอาคารสถานที่ และด้านความสัมพันธ์กับชุมชน และทัดดาว ลออโรจน์วงษ์ (2540 : 8) ศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการปฏิบัติงานของผู้ดูแลเด็กในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก พบว่า ค่าตอบแทนที่ได้รับการสนับสนุนจากรัฐบาล และผู้ปกครองเด็กน้อยเกินไป ไม่เหมาะสมกับค่าครองชีพในปัจจุบัน ผู้ดูแลเด็กขาดความมั่นใจในการปฏิบัติงาน เพราะขาดการพัฒนาความรู้และทักษะอย่างต่อเนื่อง จากข้อค้นพบจึงทำให้ผู้ศึกษาสนใจศึกษาการสนับสนุนจากหน่วยงานและชุมชนของผู้ดูแลเด็กที่ปฏิบัติงานอยู่ในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

สืบเนื่องจากผลการดำเนินงานของกรมการพัฒนาชุมชนตามนโยบายและแนวทางในการพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาในระดับปฐมวัย โดยจัดตามรูปแบบของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กและสนับสนุนให้องค์กรท้องถิ่นได้เข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาเด็กปฐมวัย พบว่า ยังไม่ประสบผลสำเร็จมากนัก ซึ่งเห็นได้จากการติดตามและประเมินผลโครงการศูนย์พัฒนาเด็กเล็กของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2544 : 45 – 46) พบว่า การดำเนินงานในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กนั้น ยังมีปัญหาหลายด้านโดยเฉพาะในด้านผู้สอนหรือผู้ดูแลเด็กที่มีคุณวุฒิค่อนข้างต่ำ

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

(มัธยมศึกษาปีที่ 3 –มัธยมศึกษาปีที่ 6) มีความรู้และมีประสบการณ์ด้านการเลี้ยงดูและส่งเสริมการเรียนรู้ในเด็กปฐมวัยน้อย ขาดทักษะในการผลิตสื่อและการใช้สื่อการเรียนการสอน และการจัดประสบการณ์กับเด็กปฐมวัยดังที่ทัดดาว ลอองโรจน์วงษ์ (2540 : 8) ศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการปฏิบัติงานของผู้ดูแลเด็กในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก พบว่า ผู้ดูแลเด็กบางคนไม่เคยผ่านการฝึกอบรมมาก่อน ทั้งการปฐมนิเทศ การฝึกอบรมก่อนประจำการ และการฝึกอบรมระหว่างประจำการ ทำให้ผู้ดูแลเด็กเหล่านี้ขาดความมั่นใจในการปฏิบัติหน้าที่ ไม่เข้าใจหลักการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กประกอบกับการที่ผู้ดูแลเด็กมีการลาออกบ่อยๆ ทำให้เสียเวลาและงบประมาณในการฝึกอบรมใหม่ ส่งผลให้การปฏิบัติหน้าที่ไม่ต่อเนื่องและไม่คุ้นเคยกับเด็ก และคณะกรรมการพัฒนาเด็ก ผู้ปกครองเด็กบางส่วนยังไม่เข้าใจในหลักการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก จึงส่งผลให้บุคคลกลุ่มนี้ไม่ได้เข้ามามีส่วนร่วมในการสนับสนุนการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก นอกจากนี้ กมล รอดคล้าย (2539 : 91) ได้ทำการศึกษาวิจัยสภาพการดำเนินการจัดการเรียนการสอนในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก พบว่า ผู้ดูแลเด็กขาดขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงาน มีความรู้สึกไม่มั่นคงในอาชีพ ไม่ได้รับการส่งเสริมในการฝึกอบรมและการศึกษาดูงานเท่าที่ควร จึงทำให้ผู้ดูแลเด็กขาดประสบการณ์และทักษะในการปฏิบัติงาน จากการที่ผู้วิจัยได้ปฏิบัติงานในด้านการติดตามและประเมินผลการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในเขตความรับผิดชอบของศูนย์ช่วยเหลือทางวิชาการพัฒนาชุมชนเขตที่ 10 พบว่า การพัฒนาเด็กยังมีปัญหาในด้านการจัดการเลี้ยงดู การจัดการเรียนรู้และประสบการณ์ให้กับเด็ก โดยผู้ดูแลเด็กส่วนใหญ่จะไม่จัดตามตารางกิจกรรมที่กำหนด กิจกรรมที่จัดจะเน้นการเล่น การร้องเพลง และการให้เด็กพักผ่อนมากกว่าจะจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมพัฒนาการของเด็กในด้านต่างๆ ผู้ดูแลเด็กมักเน้นการจัดกิจกรรมให้กับเด็กตามประสบการณ์เดิมที่เคยเลี้ยงบุตรหลานของตน ประกอบกับการได้รับการสนับสนุนในด้านวิชาการและด้านงบประมาณน้อย รวมทั้งมีการลาออกของผู้ดูแลเด็กบ่อยๆ จึงส่งผลกระทบต่อการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเป็นอย่างยิ่ง

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

จากปัญหาการปฏิบัติงานของผู้ดูแลเด็กในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก และจากข้อค้นพบของผู้วิจัยในการติดตามและประเมินผลการปฏิบัติงานของผู้ดูแลเด็ก ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาผลการปฏิบัติงานของผู้ดูแลเด็ก และปัจจัยที่ส่งผลต่อการปฏิบัติงานของผู้ดูแลเด็กโดยผู้วิจัยได้กำหนดปัจจัยที่นำมาใช้ในการศึกษา คือ ด้านความรู้ในการดูแลเด็กปฐมวัย ด้านความพึงพอใจในการปฏิบัติงาน และด้านการได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานและชุมชน เพื่อศึกษาว่า ตัวแปรใดส่งผลต่อการปฏิบัติงานของผู้ดูแลเด็ก อันจะเป็นข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อการปรับปรุงและพัฒนาการปฏิบัติงานของผู้ดูแลเด็กให้สามารถเตรียมความพร้อมให้กับเด็กปฐมวัยได้อย่างมีประสิทธิภาพ และบรรลุตามเป้าหมายในการพัฒนาเด็กปฐมวัยต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับความรู้ในการดูแลเด็กปฐมวัย ความพึงพอใจในการปฏิบัติงาน การสนับสนุนจากหน่วยงานและชุมชน และการปฏิบัติงานของผู้ดูแลเด็กในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

2. เพื่อเปรียบเทียบการปฏิบัติงานของผู้ดูแลเด็กในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก จำแนกตามข้อมูลส่วนบุคคล ได้แก่ อายุ ระดับการศึกษา และระยะเวลาการปฏิบัติงานในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

3. เพื่อศึกษาความรู้ในการดูแลเด็กปฐมวัย ความพึงพอใจในการปฏิบัติงาน การสนับสนุนจากหน่วยงานและชุมชน เป็นปัจจัยในการทำนายการปฏิบัติงานของผู้ดูแลเด็กในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

ปัญหาการวิจัย

ผู้วิจัยได้กำหนดข้อคำถามในการแสวงหาคำตอบสำหรับการวิจัยครั้งนี้ไว้ดังนี้

1. ความรู้ในการดูแลเด็กปฐมวัย ความพึงพอใจในการปฏิบัติงาน การสนับสนุนจากหน่วยงานและชุมชน และการปฏิบัติงานของผู้ดูแลเด็กในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดกรมการพัฒนาชุมชนอยู่ในระดับใด

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

2. การปฏิบัติงานของผู้ดูแลเด็กในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดกรมการพัฒนาชุมชนแตกต่างกันหรือไม่ อย่างไร เมื่อจำแนกตามข้อมูลส่วนบุคคล ได้แก่ อายุ ระดับการศึกษา และระยะเวลาการปฏิบัติงานในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

3. ความรู้ในการดูแลเด็กปฐมวัย ความพึงพอใจในการปฏิบัติงาน การสนับสนุนจากหน่วยงานและชุมชน เป็นปัจจัยที่สามารถทำนายการปฏิบัติงานของผู้ดูแลเด็กในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดกรมการพัฒนาชุมชนได้หรือไม่ อย่างไร

สมมติฐานการวิจัย

1. ผู้ดูแลเด็กในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กที่มีอายุต่างกัน มีการปฏิบัติงานแตกต่างกัน

2. ผู้ดูแลเด็กในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กที่มีระดับการศึกษาต่างกัน มีการปฏิบัติงานแตกต่างกัน

3. ผู้ดูแลเด็กในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กที่มีระยะเวลาการปฏิบัติงานต่างกัน มีการปฏิบัติงานแตกต่างกัน

4. ความรู้ในการดูแลเด็กปฐมวัย ความพึงพอใจในการปฏิบัติงาน การสนับสนุนจากหน่วยงานและชุมชนเป็นปัจจัยที่สามารถทำนายการปฏิบัติงานของผู้ดูแลเด็กในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

ขอบเขตของการวิจัย

เพื่อให้การวิจัยเป็นไปตามวัตถุประสงค์ ผู้วิจัยจึงได้กำหนดขอบเขตไว้ดังนี้

1. ขอบเขตด้านประชากร

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาวิจัยในครั้งนี้เป็นผู้ดูแลเด็กที่ปฏิบัติงานอยู่ในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในเขตความรับผิดชอบของศูนย์ช่วยเหลือทางวิชาการพัฒนาชุมชนเขตที่ 10 กรมการพัฒนาชุมชน จาก 6 จังหวัด 267 ศูนย์ จำนวน 651 คน

2. ขอบเขตด้านกลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้เป็นผู้ดูแลเด็กที่ปฏิบัติงานอยู่ในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ในเขตความรับผิดชอบของศูนย์ช่วยเหลือทางวิชาการพัฒนาชุมชนเขตที่ 10 กรมการพัฒนาชุมชน จำนวน 163 คน กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างตามวิธีคิดสัดส่วนร้อยละ (ประคอง กรรณสูตร 2527 : 10) และใช้วิธีการสุ่มแบบหลายขั้นตอน (Multi – Stage Random Sampling)

3. ขอบเขตด้านตัวแปรที่ศึกษา

ตัวแปรที่ใช้ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้มีดังต่อไปนี้

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

3.1 ตัวแปรอิสระ

3.1.1 ข้อมูลส่วนบุคคล ได้แก่

- อายุ แบ่งออกเป็น 4 กลุ่ม คือ กลุ่มอายุน้อยกว่า 25 ปี กลุ่มอายุ 25 – 34 ปี กลุ่มอายุ 35 – 44 ปี และกลุ่มอายุมากกว่า 44 ปี
- ระดับการศึกษา แบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม คือ กลุ่มมัธยมศึกษาปีที่ 3 กลุ่มมัธยมศึกษาปีที่ 6 และกลุ่มสูงกว่ามัธยมศึกษาปีที่ 6
- ระยะเวลาการปฏิบัติงานในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก แบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม คือ กลุ่มระยะเวลาการปฏิบัติงานในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กน้อยกว่า 5 ปี กลุ่มระยะเวลาการปฏิบัติงานในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก 5 – 14 ปี และกลุ่มระยะเวลาการปฏิบัติงานในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กมากกว่า 14 ปี

3.1.2 ความรู้ในการดูแลเด็กปฐมวัยของผู้ดูแลเด็ก ได้แก่

- พื้นฐานในการดูแลเด็กปฐมวัย
- จิตวิทยาและพัฒนาการเด็กปฐมวัย
- สื่อเพื่อการพัฒนาเด็กปฐมวัย
- การจัดประสบการณ์เพื่อส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัย

3.1.3 ความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของผู้ดูแลเด็ก ได้แก่

- สภาพการทำงาน
- ความมั่นคงในงาน
- การบริหารงานของผู้บังคับบัญชา
- ความสัมพันธ์กับบุคคลในหน่วยงาน
- การได้รับการยอมรับนับถือ
- ความรับผิดชอบ
- การพัฒนาตนเอง
- ความสำเร็จของงาน

3.1.4 การสนับสนุนจากหน่วยงานและชุมชนของผู้ดูแลเด็กได้แก่

- ด้านการพัฒนาบุคลากร
- ด้านงบประมาณ
- ด้านการสนับสนุนในด้านอื่นๆ

3.2 ตัวแปรตาม คือ การปฏิบัติงานของผู้ดูแลเด็กในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ได้แก่

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

- ด้านการจัดกิจกรรมและประสบการณ์ให้กับเด็ก
- ด้านการดูแลและส่งเสริมสุขภาพอนามัยเด็ก
- ด้านการปลูกฝังลักษณะนิสัยที่ดีให้กับเด็ก
- ด้านประเมินพัฒนาการเด็ก
- ด้านการประสานงานกับหน่วยงานและชุมชน

นิยามศัพท์เฉพาะ

เพื่อให้เกิดความเข้าใจตรงกันของคำที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยจึงนิยามความหมายของศัพท์เฉพาะต่างๆ ไว้ดังต่อไปนี้

1. ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก หมายถึง สถานที่เลี้ยงดูเด็กอายุตั้งแต่ 3 – 6 ปี ให้มีพัฒนาการทางด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม และสติปัญญาให้เหมาะสมตามวัยเป็นการเตรียมความพร้อมและจัดประสบการณ์การเรียนรู้สำหรับเด็กปฐมวัย ซึ่งกรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทยได้ส่งเสริมให้ชุมชนจัดตั้งขึ้นในหมู่บ้าน ตำบล โดยมีคณะกรรมการพัฒนาเด็กเป็นผู้บริหารและดำเนินการภายใต้การกำกับดูแลของคณะกรรมการหมู่บ้าน องค์การบริหารส่วนตำบลหรือสภาตำบล กรมการพัฒนาชุมชน และได้จำแนกขนาดของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กออกเป็น 3 ขนาด ตามจำนวนผู้ดูแลเด็กที่ปฏิบัติงานอยู่ในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ซึ่งแบ่งออกเป็น 3 ขนาด ดังนี้

- ศูนย์พัฒนาเด็กขนาดเล็ก มีจำนวนผู้ดูแลเด็ก 1 – 2 คน
- ศูนย์พัฒนาเด็กขนาดกลาง มีจำนวนผู้ดูแลเด็ก 3 – 4 คน
- ศูนย์พัฒนาเด็กขนาดใหญ่ มีจำนวนผู้ดูแลเด็ก ตั้งแต่ 5 คน ขึ้นไป

2. ผู้ดูแลเด็ก หมายถึง บุคคลที่ผ่านการสอบข้อเขียนและสอบสัมภาษณ์จากคณะกรรมการดำเนินการคัดเลือกบุคคลที่เข้ามาปฏิบัติหน้าที่เลี้ยงดูเด็กในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก และได้รับการแต่งตั้งจากผู้ว่าราชการจังหวัดให้ปฏิบัติหน้าที่ประจำศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเพื่อให้เด็กได้รับการพัฒนาในทุกๆ ด้านเหมาะสมตามวัย ซึ่งอยู่ในความรับผิดชอบของกรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย

3. ข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ดูแลเด็ก หมายถึง ภูมิหลังของผู้ดูแลเด็กที่ปฏิบัติงานอยู่ในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดกรมการพัฒนาชุมชน ดังนี้

3.1 อายุ หมายถึง อายุเป็นปีของผู้ดูแลเด็ก นับถึงวันที่ทำการเก็บข้อมูล โดยจะปัดเศษเดือน ตั้งแต่ 6 เดือนขึ้นไปเป็น 1 ปี และการศึกษาครั้งนี้แบ่งกลุ่มตัวอย่างตามอายุออกเป็น

กลุ่มอายุน้อยกว่า 25 ปี กลุ่มอายุ 25 – 34 ปี

กลุ่มอายุ 35 – 44 ปี กลุ่มอายุมากกว่า 44 ปี

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

3.2 ระดับการศึกษา หมายถึง ระดับการศึกษาสูงสุดของผู้ดูแลเด็กในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก และการศึกษาครั้งนี้แบ่งกลุ่มตัวอย่างตามระดับการศึกษาออกเป็น

กลุ่มมัธยมศึกษาปีที่ 3	หมายถึง	จบการศึกษาชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3
กลุ่มมัธยมศึกษาปีที่ 6	หมายถึง	จบการศึกษาชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6
กลุ่มสูงกว่ามัธยมศึกษาปีที่ 6	หมายถึง	จบการศึกษาสูงกว่าชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ขึ้นไป ได้แก่ อนุปริญญา หรือปริญญาตรี

3.3 ระยะเวลาการปฏิบัติงานในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก หมายถึง จำนวนปีของผู้ดูแลเด็กที่ปฏิบัติงานอยู่ในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก นับถึงวันที่ทำการเก็บข้อมูล โดยปัดเศษเดือนตั้งแต่ 6 เดือนขึ้นไปเป็น 1 ปี และการศึกษาครั้งนี้แบ่งกลุ่มตัวอย่างตามระยะเวลาการปฏิบัติงานในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กออกเป็น

กลุ่มระยะเวลาการปฏิบัติงานในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กน้อยกว่า 5 ปี

กลุ่มระยะเวลาการปฏิบัติงานในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก 5 – 14 ปี

กลุ่มระยะเวลาการปฏิบัติงานในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กมากกว่า 14 ปี

4. การปฏิบัติงานของผู้ดูแลเด็ก หมายถึง ลักษณะของงานที่ผู้ดูแลเด็กในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก จะต้องปฏิบัติเพื่อส่งเสริมให้เด็กเกิดการเรียนรู้และมีพัฒนาการตามวัย ซึ่งประกอบด้วย

กิจกรรม 5 ด้านหลัก ได้แก่ การจัดกิจกรรมให้กับเด็ก การดูแลและส่งเสริมสุขภาพอนามัยเด็ก การปลูกฝังลักษณะนิสัยที่ดีให้กับเด็ก การประเมินพัฒนาการของเด็ก และการประสานงาน

ด้านการจัดกิจกรรมให้กับเด็ก เป็นการปฏิบัติงานในด้านการจัดกิจกรรมส่งเสริมพัฒนาการด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม จิตใจ และสติปัญญา เพื่อส่งเสริมให้เด็กมีพัฒนาการที่เหมาะสมตามวัย

ด้านการดูแลและส่งเสริมสุขภาพอนามัยของเด็ก เป็นการปฏิบัติงานในด้านการจัดบริการอาหารเสริมนม อาหารกลางวัน การพักผ่อน การดูแลความสะอาดของร่างกายเพื่อส่งเสริมให้เด็กเกิดการเรียนรู้ มีสุขภาพกายและสุขภาพจิตที่ดี

ด้านการปลูกฝังลักษณะนิสัยที่ดีให้กับเด็ก เป็นการปฏิบัติงานในการช่วยปลูกฝังลักษณะนิสัยที่ดีให้กับเด็ก เช่น การสอนเรื่องมารยาท การสอนเรื่องทักษะทางสังคม และการสอนเรื่องคุณธรรม เป็นต้น เพื่อการส่งเสริมให้เด็กเกิดการเรียนรู้ และสามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน

ด้านการประเมินพัฒนาการของเด็ก เป็นการปฏิบัติงานในด้านการประเมินพัฒนาการของเด็ก เช่น การวัดส่วนสูง การชั่งน้ำหนัก การทดสอบการใช้ภาษาของเด็ก การทดสอบการใช้สายตาและการใช้นิ้วมือของเด็ก เป็นต้น เพื่อจะได้ใช้เป็นข้อมูลในการส่งเสริมพัฒนาการของเด็กในแต่ละคนได้อย่างถูกต้อง

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

ด้านการประสานงาน เป็นการปฏิบัติงานในด้านการประสานงานระหว่างศูนย์พัฒนาเด็กเล็กกับผู้นำชุมชน องค์กรชุมชน ผู้ปกครองเด็ก และหน่วยงานต่างๆ เพื่อร่วมกันส่งเสริมพัฒนาการเด็กในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

5. ความรู้ในการดูแลเด็กปฐมวัย หมายถึง ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเด็กปฐมวัยที่ผู้ดูแลเด็กจำเป็นต้องมีใน 4 องค์ประกอบ ได้แก่ พื้นฐานการดูแลเด็ก จิตวิทยาและพัฒนาการเด็ก สื่อเพื่อการพัฒนาเด็ก และการจัดประสบการณ์เพื่อส่งเสริมพัฒนาการเด็ก

พื้นฐานการดูแลเด็ก หมายถึง ความรู้ความเข้าใจของผู้ดูแลเด็กในการดูแลเด็กในเรื่องการตรวจสุขภาพ การกิน การเล่น การขับถ่าย การพักผ่อน และการรักษาความสะอาดของเด็ก เป็นต้น เพื่อเด็กจะได้มีพื้นฐานที่ดี ร่างกายแข็งแรง และมีสุขภาพจิตดี

จิตวิทยาและพัฒนาการเด็ก หมายถึง ความรู้ความเข้าใจในเรื่องจิตวิทยาและพัฒนาการของเด็กในช่วงอายุต่างๆ ทั้งนี้เพื่อเป็นแนวทางในการจัดการส่งเสริมพัฒนาการให้กับเด็กได้อย่างเหมาะสมตามช่วงอายุ

สื่อเพื่อการพัฒนาเด็ก หมายถึง ความรู้ความเข้าใจของผู้ดูแลเด็กในเรื่องวัสดุและเทคโนโลยีเพื่อการพัฒนาเด็ก เช่น การใช้สื่อต่างๆ หนังสือนิทาน เพลง และการเล่น เป็นต้น เพื่อส่งเสริมให้เด็กเกิดการเรียนรู้เพิ่มมากยิ่งขึ้น

การจัดประสบการณ์เพื่อส่งเสริมพัฒนาการของเด็ก หมายถึง ความรู้ความเข้าใจของผู้ดูแลเด็กในเรื่องการจัดประสบการณ์ในด้านต่างๆ ให้กับเด็ก เช่น การให้เด็กร้องเพลง การให้เด็กฝึกปั้นรูปสัตว์ต่างๆ การฝึกให้เด็กวาดรูป การให้เด็กปั่นรถจักรยาน เป็นต้น เพื่อส่งเสริมให้เด็กมีพัฒนาการในด้านต่างๆ เหมาะสมตามวัย

6. ความพึงพอใจในการปฏิบัติงาน หมายถึง ทัศนคติทางบวกที่มีต่องานในปัจจุบัน ในที่นี้หมายถึง ความพึงพอใจของผู้ดูแลเด็กที่ปฏิบัติงานอยู่ในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กใน 8 องค์ประกอบ ได้แก่ สภาพการทำงาน ความมั่นคงในงาน การบริหารงานของผู้บังคับบัญชา ความสัมพันธ์กับบุคคลในหน่วยงาน การได้รับการยอมรับนับถือ ความรับผิดชอบ การพัฒนาตนเอง และความสำเร็จของงาน

สภาพการทำงาน หมายถึง สภาพการทำงานที่เป็นด้านกายภาพ ได้แก่ สภาพแวดล้อม สถานที่ทำงาน เครื่องมือเครื่องใช้ วัสดุอุปกรณ์ สิ่งอำนวยความสะดวกในด้านต่างๆ ที่มีอยู่ในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

ความมั่นคงในงาน หมายถึง การที่ผู้ดูแลเด็กสามารถปฏิบัติงานในตำแหน่งผู้ดูแลเด็ก ในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กได้จนเกษียนอายุ มีโอกาสก้าวหน้าในการปฏิบัติงาน สามารถขอย้ายไปปฏิบัติงานในภูมิลำเนาได้ สามารถเบิกค่ารักษาพยาบาล และมีเงินประกันสังคม

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

การบริหารงานของผู้บังคับบัญชา หมายถึง ความสามารถในการบริหารงานของคณะกรรมการพัฒนาเด็ก เช่น การเปิดโอกาสให้ทุกฝ่ายมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นการเสนอโครงการ และการแก้ไขปัญหาต่างๆ การใช้หลักประชาธิปไตยในการบริหารงาน เป็นต้น

ความสัมพันธ์กับบุคคลในหน่วยงาน หมายถึง ความสัมพันธ์ระหว่างผู้ดูแลเด็กกับผู้ปกครองเด็ก กับคณะกรรมการพัฒนาเด็ก กับเพื่อนผู้ดูแลเด็ก ในการอยู่ร่วมกัน การทำงานร่วมกัน การช่วยเหลือกัน การให้คำปรึกษาในด้านต่างๆ เป็นต้น

การได้รับการยอมรับนับถือ หมายถึง การได้รับการยอมรับจากผู้ปกครองเด็ก เพื่อนผู้ดูแลเด็ก และคณะกรรมการพัฒนาเด็กของผู้ดูแลเด็ก ซึ่งอาจจะอยู่ในรูปของการยกย่องชมเชยเมื่อปฏิบัติหน้าที่ได้เป็นผลสำเร็จ

ความรับผิดชอบ หมายถึง ความรับผิดชอบในงานสำคัญๆ ของผู้ดูแลเด็กในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก รวมทั้งการมีอำนาจในการตัดสินใจในการปฏิบัติงานที่ได้รับมอบหมาย

การพัฒนาตนเอง หมายถึง โอกาสของผู้ดูแลเด็กในการพัฒนาทักษะด้านการดูแลเด็ก และการจัดประสบการณ์ให้กับเด็กปฐมวัย ซึ่งอาจได้จากการศึกษาต่อหรือการฝึกอบรมต่างๆ

ความสำเร็จของงาน หมายถึง ความสามารถในการปฏิบัติงานได้เป็นผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์การพัฒนาเด็กปฐมวัยของกรมการพัฒนาชุมชนและสามารถแก้ไขปัญหาต่างๆ ให้ลุล่วงไปได้ด้วยดี เป็นที่พอใจของผู้ปกครองเด็ก คณะกรรมการพัฒนาเด็กและเพื่อนผู้ดูแลเด็ก

7. การสนับสนุนจากหน่วยงานและชุมชน หมายถึง สิ่งที่ผู้ดูแลเด็กได้รับการสนับสนุนจากกรมการพัฒนาชุมชน จากชุมชน จากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และจากผู้ปกครองเด็กในด้านต่างๆ เพื่อสนับสนุนให้ผู้ดูแลเด็กสามารถปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ซึ่งมี 3 องค์ประกอบ ได้แก่ การสนับสนุนในด้านพัฒนาบุคลากร การสนับสนุนด้านงบประมาณ และการสนับสนุนด้านอื่นๆ

การสนับสนุนในด้านพัฒนาบุคลากร หมายถึง การได้รับการสนับสนุนในการเพิ่มทักษะในการปฏิบัติงาน โดยวิธีการฝึกอบรม การสัมมนา หรือการศึกษาดูงานจากแหล่งต่างๆ

การสนับสนุนด้านงบประมาณ หมายถึง การได้รับการสนับสนุนในด้านงบประมาณจากกรมการพัฒนาชุมชน จากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จากชุมชน และจากผู้ปกครองเด็ก ในรูปของค่าตอบแทนผู้ดูแลเด็ก เงินสมทบกองทุนประกันสังคมในส่วนของนายจ้าง หรือค่าวัสดุครุภัณฑ์ต่างๆ เป็นต้น

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

การสนับสนุนด้านอื่นๆ หมายถึง การได้รับความช่วยเหลือจากผู้ปกครองเด็ก จากชุมชน และจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในเรื่องการประสานงาน การเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ผลงาน การรักษาความปลอดภัยให้เด็ก และการจัดสภาพแวดล้อมของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. เพื่อเป็นข้อมูลในการวางแผนส่งเสริมการพัฒนาประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของผู้ดูแลเด็กให้เอื้อต่อการเรียนรู้และพัฒนาการของเด็กในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กมากยิ่งขึ้น
2. เพื่อเป็นข้อมูลในการจัดโครงการสนับสนุนการปฏิบัติงานของผู้ดูแลเด็กในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก
3. เพื่อเป็นข้อมูลพื้นฐานในการพิจารณาคัดเลือกบุคคลเข้าสู่ตำแหน่งผู้ดูแลเด็กในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

บทที่ 2

แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการปฏิบัติงานของผู้ดูแลเด็กในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดกรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย ซึ่งผู้วิจัยได้ทบทวนแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ตามลำดับ ดังนี้

1. บทบาทของกรมการพัฒนาชุมชนกับการพัฒนาเด็กปฐมวัย
2. แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับการปฏิบัติงานของผู้ดูแลเด็กในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
3. แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับความรู้ในการดูแลเด็กปฐมวัย และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
4. แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับความพึงพอใจในการปฏิบัติงานและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
5. แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับการสนับสนุนจากหน่วยงานและชุมชนและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

1. บทบาทของกรมการพัฒนาชุมชนกับการพัฒนาเด็กปฐมวัย

1.1 ความสำคัญของการพัฒนาเด็ก

การพัฒนาคุณภาพประชากรของชาติเป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่งต่อการพัฒนาประเทศให้มีความก้าวหน้า ทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง การปกครอง เพราะคุณภาพของคนในชาติย่อมหมายถึง กำลังสำคัญในการพัฒนาประเทศ ดังนั้นการพัฒนาคุณภาพประชากรของชาติจึงเป็นสิ่งจำเป็นอย่างมาก และจะต้องเริ่มกระทำตั้งแต่อยู่ในวัยแรกเริ่มของชีวิต คือ ตั้งแต่แรกเกิดจนกระทั่งอายุประมาณ 6 ปี เป็นระยะที่สำคัญที่สุดของการพัฒนาทั้งทางร่างกาย สติปัญญา สังคมและบุคลิกภาพ ประสบการณ์ที่เด็กได้รับในช่วงแรกของชีวิตมีอิทธิพลมากต่อการเสริมสร้างฐานความพร้อมสำหรับการพัฒนาในขั้นต่อไป หรืออาจจะขัดขวางการพัฒนาของเด็ก ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับความเหมาะสมของประสบการณ์ที่เด็กได้รับ และเนื่องจากเด็กในวัยนี้อีกเช่นกันที่สามารถเรียนรู้ได้อย่างรวดเร็วและแม่นยำ เพราะสมองของเด็กในช่วงตั้งแต่ปฏิสนธิ เป็นอวัยวะหนึ่งซึ่งเจริญเติบโตอย่างรวดเร็วภายใน 4 ปีแรก เด็กจะพัฒนาการสมองจนเกือบถึง 60% เมื่อสมองเป็นอวัยวะที่เจริญเติบโตอย่างรวดเร็วมาก จึงต้องอาศัยปัจจัยหลายอย่าง ซึ่งไม่เพียงแค่อาหารที่จะเป็น

พลังงานเป็นโครงสร้างเท่านั้น หากแต่ยังต้องอาศัยปัจจัยที่สร้างประสบการณ์จากประสาทสัมผัสต่างๆ ได้แก่ สิ่งที่เห็น ได้ยิน ได้ชิม ได้ดมกลิ่น สัมผัสด้วยร่างกายและความรู้สึกที่จะไปกระตุ้นควบคุมทิศทางการเจริญเติบโต และการทำงานของระบบประสาทโดยเฉพาะในช่วงแรกเกิดจนถึงประมาณ 6 ปี จึงถือเป็นช่วงที่สำคัญที่สุดของชีวิต ซึ่งหากเราไม่สามารถให้การค้ำจุนหรือส่งเสริมการพัฒนาเด็กในช่วงนี้แล้วก็นับว่าพลาดโอกาสที่สำคัญที่สุดในชีวิตเช่นกัน (กรมการพัฒนาชุมชน, กองพัฒนาเด็ก 2539 : 59)

ดังนั้น ผู้มีหน้าที่รับผิดชอบในการพัฒนาประเทศจึงต้องคำนึงถึงการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ตั้งแต่วัยแรกเกิดถึง 6 ขวบ ซึ่งเป็นวัยที่ต้องวางรากฐานการพัฒนาทั้งทางด้านร่างกาย สติปัญญา จิตใจ และสังคม ให้เจริญงอกงามเต็มที่ ซึ่งจะมีอิทธิพลต่อการเสริมสร้างฐานความพร้อมของเด็กต่อไปในอนาคต

1.2 ความเป็นมาของการดำเนินงานพัฒนาเด็ก

กรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทยได้เริ่มการพัฒนาเด็กมาตั้งแต่ พ.ศ. 2510 โดยสนับสนุนให้มีการจัดตั้งศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขึ้นในหมู่บ้าน ตำบล ตามความต้องการและขีดความสามารถของประชาชน เพื่อรับเด็กเล็กในชนบทอายุระหว่าง 3 – 6 ปี เข้ารับการอบรมเลี้ยงดูในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก และให้อยู่ในความรับผิดชอบ ควบคุมดูแลของคณะกรรมการพัฒนาเด็ก คณะกรรมการหมู่บ้าน คณะกรรมการกลางหมู่บ้าน อพป. คณะกรรมการสภาตำบล และคณะกรรมการอื่นๆ ซึ่งช่วยเหลือและสนับสนุนให้ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กอยู่ในสภาพที่เหมาะสมกับการอบรมเลี้ยงดูเด็ก การดำเนินงานได้ยึดหลักความต้องการและความพร้อมของประชาชนในท้องถิ่นเป็นหลัก กรมการพัฒนาชุมชนจะให้การสนับสนุนในด้านวิชาการและงบประมาณในส่วนที่เกินขีดความสามารถของประชาชน รวมทั้งการฝึกอบรมผู้ดูแลเด็ก และคณะกรรมการพัฒนาเด็กเพื่อให้บุคคลเหล่านี้สามารถปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ในปี 2527 กรมการพัฒนาชุมชนได้ขยายการดำเนินงานพัฒนาเด็ก ไปยังเด็กนอกศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก โดยการประสานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง องค์กรเอกชนทั้งในและต่างประเทศในด้านการสนับสนุนงบประมาณ วัสดุอุปกรณ์และวิทยากรในการพัฒนาเด็กอายุ 0 – 6 ปี ทั้งในและนอกศูนย์พัฒนาเด็กเล็กควบคู่กันไป สำหรับกิจกรรมการพัฒนาเด็กนอกศูนย์ฯ เรียกว่าศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเคลื่อนที่โดยเน้นในพื้นที่ห่างไกลทุรกันดาร เช่น หมู่บ้านชาวเขา หรือหมู่บ้านชาวเลที่อยู่ตามเกาะต่างๆ

ต่อมาใน พ.ศ. 2529 กรมการพัฒนาชุมชนได้รับการสนับสนุนจากองค์การยูนิเซฟในการพัฒนาเด็กนอกศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ตามโครงการสอนลูกให้ฉลาด โดยร่วมกับกรมอนามัย

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

กรมการศึกษานอกโรงเรียน กรมประชาสงเคราะห์ สำนักงานคณะกรรมการประถมศึกษาแห่งชาติ และมหาวิทยาลัยมหิดล เพื่อพัฒนาเด็กวัย 0 – 6 ขวบ ดำเนินการใน 10 จังหวัด คือ ศรีสะเกษ สุรินทร์ มุกดาหาร ยโสธร ขอนแก่น กาฬสินธุ์ กำแพงเพชร น่าน ลำปาง และพิษณุโลก โดยได้รับการสนับสนุนงบประมาณจากองค์การยูนิเซฟ และมูลนิธิ ซี.ซี.เอฟ.ฯ ซึ่งได้เปลี่ยนชื่อเป็นโครงการพัฒนาเด็กโดยครอบครัวในปี 2533 และในปี 2534 ได้ขยายโครงการออกไปยัง 5 จังหวัดชายแดนภาคใต้ คือ ยะลา นราธิวาส สตูล ปัตตานี และสงขลา

ต่อมาเมื่อวันที่ 7 มิถุนายน 2537 คณะรัฐมนตรี มีมติเห็นชอบโครงการพัฒนาครอบครัวของกรมการพัฒนาชุมชน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐและเอกชนอีก 12 หน่วยงาน งบประมาณ 434.82 ล้านบาท ระหว่างปี 2538 – 2542 ตามข้อเสนอของสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ซึ่งเป็นหน่วยงานหลักในการประสานการจัดทำแผนปฏิบัติการศึกษาอบรมเลี้ยงดูเด็กและเด็กวัยรุ่น สนับสนุนให้ขยายการดำเนินงานโครงการพัฒนาเด็กโดยครอบครัวให้ครอบคลุมทุกพื้นที่ของประเทศ และเพิ่มกลุ่มเป้าหมายต่อไปจนถึงเด็กวัยรุ่นอายุ 7 – 18 ปี โดยใช้ชื่อว่า “โครงการพัฒนาครอบครัว” ซึ่งผนวกกิจกรรมพัฒนาเด็กโดยครอบครัว ได้แก่ การให้ความรู้แก่พ่อ แม่ ผู้ปกครอง อาสาสมัครหมู่บ้าน ผู้นำชุมชน ฯลฯ ในการอบรมเลี้ยงดูเด็กวัย 0 – 6 ปี และกิจกรรมส่งเสริมพฤติกรรมเพื่อคุณภาพชีวิตของเด็กและวัยรุ่น และพร้อมกันนี้ คณะรัฐมนตรีก็ได้มีมติเห็นชอบ ให้จัดตั้งสถาบันแห่งชาติเพื่อการพัฒนาเด็กและครอบครัวของมหาวิทยาลัยมหิดล เพื่อทำหน้าที่สนับสนุนด้านวิชาการ การพัฒนาบุคลากร วิจัยเพื่อพัฒนาและประเมินผล ตลอดจนสร้างเครือข่ายวิชาการและเผยแพร่ความรู้ในการพัฒนาเด็กและครอบครัวอย่างเป็นองค์รวม

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

1.3 ยุทธศาสตร์กรมการพัฒนาชุมชนที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาเด็ก

กรมการพัฒนาชุมชนได้จัดทำยุทธศาสตร์กรมฯ ในช่วงปี 2541 – 2545 การพัฒนาเด็กอยู่ภายใต้แผนส่งเสริมคุณภาพสถาบันครอบครัว ซึ่งมีนโยบาย วัตถุประสงค์ และแนวทางในการดำเนินงาน ดังนี้

1.3.1 นโยบาย

พัฒนาเด็กในชนบทอายุระหว่าง 0 – 18 ปี ที่อยู่นอกระบบโรงเรียนให้ได้รับการพัฒนาคุณภาพชีวิตในด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา โดยคำนึงถึงสิทธิเด็ก

1.3.2 วัตถุประสงค์

1. ส่งเสริมการพัฒนาเด็กให้มีพัฒนาการทางด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา

2. ส่งเสริมให้ครอบครัวและชุมชนมีความรู้ความเข้าใจ และตระหนักถึงความสำคัญของการพัฒนาเด็ก และสิทธิเด็ก

3. ส่งเสริมให้ครอบครัว องค์กร และชุมชน มีส่วนร่วมและจัดกิจกรรมการพัฒนาเด็ก

1.3.3 แนวทางในการดำเนินงาน

1. พัฒนากระบวนการเรียนรู้ของครอบครัว องค์กร และชุมชนเกี่ยวกับการพัฒนาเด็ก

2. การสนับสนุนงบประมาณ วัสดุ อุปกรณ์ เทคนิควิชาการ ฯลฯ

3. พัฒนาเครือข่ายสนับสนุนการพัฒนาเด็กแบบพหุพาคี

4. สร้างอาสาสมัครพัฒนาครอบครัว

5. พัฒนาระบบข้อมูลเพื่อการพัฒนาเด็ก

1.3.4 แผนส่งเสริมสถาบันครอบครัว มีงานที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาเด็ก 3 งาน คือ

1. งานส่งเสริมการจัดตั้งศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

2. งานส่งเสริมการพัฒนาเด็กนอกศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

3. งานส่งเสริมกองทุนพัฒนาเด็ก

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

งานส่งเสริมการจัดตั้งศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

ส่งเสริมให้ประชาชนจัดตั้งศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก เพื่อให้เด็กอายุ 3 – 6 ปี ได้รับการพัฒนาทั้งร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา และสนับสนุนเทคนิควิธีการ และงบประมาณ เพื่อให้ชุมชนมีความตระหนักถึงความสำคัญของเด็ก และมีขีดความสามารถในการบริหารศูนย์พัฒนาเด็กเล็กได้

งานส่งเสริมการพัฒนาเด็กนอกศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

โดยการส่งเสริมให้ครอบครัว กลุ่ม และองค์กรชุมชน ตระหนักถึงความสำคัญของการพัฒนาเด็ก (อายุระหว่าง 0 – 18 ปี) สามารถปฏิบัติต่อเด็กได้ถูกต้องและสามารถจัดกิจกรรมเพื่อการพัฒนาเด็กได้

งานส่งเสริมกองทุนพัฒนาเด็ก

โดยส่งเสริมให้ผู้ปกครองกลุ่มและองค์กรชุมชนและประชาชน จัดตั้งกองทุนพัฒนาเด็ก เพื่อให้เป็นแหล่งเงินทุนสำหรับใช้ในการบริหารการดำเนินงานพัฒนาเด็กในชุมชน ลดภาระการจัดสรรงบประมาณของทางราชการ

1.4 การพัฒนาเด็กปฐมวัยในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

กองพัฒนาเด็ก กรมการพัฒนาชุมชน (2542 : 25 – 40) ได้สรุปสาระสำคัญเกี่ยวกับการพัฒนาเด็กในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กไว้ดังนี้

1.4.1 แนวความคิดและหลักการ

กรมการพัฒนาชุมชนได้ส่งเสริมให้ชุมชนจัดตั้งศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขึ้นในหมู่บ้าน ตำบล เพื่อให้เป็นสถานที่เลี้ยงดูเด็กอายุ 3 – 6 ปี ให้มีพัฒนาการทั้งทางร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา เป็นการเตรียมความพร้อม และจัดประสบการณ์การเรียนรู้สำหรับเด็กก่อนเข้าเรียนในการศึกษาภาคบังคับต่อไป การบริหารงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเป็นหน้าที่ของคณะกรรมการพัฒนาเด็ก (กพด.) ดำเนินการภายใต้การกำกับดูแลของ กม. อบต./สภาตำบล

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

1.4.2 แนวทางการจัดตั้งศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

1. สำรวจจำนวนเด็กอายุแรกเกิด – 6 ปี ให้ทราบว่าแต่ละปีจะมีเด็กอายุ 3 – 6 ปี เข้ารับการอบรมเลี้ยงดูในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กนั้นๆ กี่คน

2. ประชุมชี้แจงหรือจัดประชาคม เพื่อระดมความคิดเกี่ยวกับการพัฒนาเด็กโดยการจัดตั้งศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

3. กพด. กม. อบต./สภาตำบล ร่วมกันคัดเลือกสถานที่ตั้ง ศพด. ที่เหมาะสมในการเลี้ยงเด็ก

4. ประชาชนร่วมกันคัดเลือกคณะกรรมการพัฒนาเด็ก (กพด.) จำนวนอย่างน้อย 5 คน เพื่อทำหน้าที่บริหารงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็กให้อยู่ในตำแหน่งคราวละ 4 ปี

5. กพด. กม. อบต./สภาตำบล ร่วมกันคัดเลือกผู้ดูแลเด็ก (ผดด.) เพื่อทำหน้าที่ใน ศพด.

6. กพด. และ ผดด. ร่วมกันคัดเลือกเด็กอายุ 3 – 6 ปี เข้ารับการเลี้ยงดูในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กแบบเช้าไปเย็นกลับ

7. สนับสนุนให้บิดามารดา ผู้ปกครองเด็ก องค์กรชุมชน และชุมชน เข้ามามีบทบาทในกิจการของศูนย์ เช่น การเลี้ยงดูเด็ก การทำอาหารเสริม การปลูกผักสวนครัว การตกแต่งทำความสะอาดศูนย์ หรือการจัดทำอุปกรณ์เครื่องเล่นสำหรับเด็ก เป็นต้น

1.4.3 องค์ประกอบของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กมีองค์ประกอบ ดังนี้

1. เด็ก

1.1 เด็กที่จะเข้ามาได้รับการเลี้ยงดูใน ศพด. ควรมีอายุระหว่าง 3 – 6 ปี และควรมีจำนวนอย่างน้อยประมาณ 15 คน จึงจะสามารถจัดตั้งศูนย์พัฒนาเด็กเล็กได้

1.2 เด็กที่จะเข้ารับการอบรมเลี้ยงดู ต้องมีภูมิลำเนาอยู่ในหมู่บ้านที่ตั้งศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก หรืออยู่ในบริเวณใกล้เคียงกับ ศพด. ที่เด็กสามารถเดินทางไป – กลับเองได้ โดยมีพ่อแม่หรือผู้ปกครองเป็นผู้รับผิดชอบ

1.3 พ่อแม่ ผู้ปกครองสมัครใจที่จะให้มารับการเลี้ยงดูใน ศพด.

1.4 กพด. และ ผดด. ได้พิจารณาคัดเลือกให้ได้เข้ารับการเลี้ยงดูใน ศพด.

2. ผู้ดูแลเด็ก คือ ผู้ที่ทำหน้าที่อบรมเลี้ยงดูเด็กในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ซึ่งจะต้องอยู่ใกล้ชิดกับเด็กรองจากพ่อแม่ ผู้ปกครอง ฉะนั้นจึงต้องเป็นผู้มีคุณสมบัติและบุคลิกลักษณะที่เป็นตัวอย่างที่ดีแก่เด็ก

3. คณะกรรมการพัฒนาเด็ก (กพด.)

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

คณะกรรมการพัฒนาเด็ก หมายถึง องค์กรของประชาชนที่ทำหน้าที่บริหารศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ซึ่งคัดเลือกมาจากผู้ที่สนใจและมีความสามารถ โดยให้คณะกรรมการพัฒนาเด็ก ตำบลจัดประชุมผู้ปกครอง และประชาชนในหมู่บ้านในเขตพื้นที่บริการศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ให้ผู้มาประชุมร่วมกันคัดเลือกด้วยวิธีเปิดเผย จำนวนไม่น้อยกว่า 5 คน ดำรงตำแหน่งคราวละ 4 ปี โดยกำหนดให้มีบทบาทหน้าที่ ดังนี้

1. คัดเลือกสถานที่ตั้งศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก รวมทั้งปรับปรุงดูแลรักษาอาคารสถานที่ให้เหมาะสมกับการพัฒนาเด็ก

2. คัดเลือก ควบคุมดูแล และให้คำแนะนำในการปฏิบัติงานของผู้ดูแลเด็ก

3. จัดหาวัสดุอุปกรณ์การเรียนการสอนเครื่องเล่นประจำศูนย์และวัสดุครุภัณฑ์ที่ใช้ในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

4. บริหารจัดการด้านการเงินของศูนย์ฯ ให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์

5. พิจารณาคัดเลือกเด็กเข้ารับการเลี้ยงดูในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

6. ส่งเสริมและประชาสัมพันธ์ให้กับผู้ปกครองเด็ก องค์กรชุมชน และประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาเด็กในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

7. ประสานการดำเนินงานของศูนย์ฯ กับคณะกรรมการพัฒนาเด็กระดับตำบล

8. ติดตามดูแลโครงการที่ได้รับการสนับสนุนงบประมาณ

9. ส่งเสริมการจัดตั้งกองทุนของศูนย์

4. อาคาร/สถานที่

4.1 สถานที่จัดตั้งศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ควรมีบริเวณกว้างขวางพอเหมาะกับจำนวนเด็ก มีรั้วรอบขอบชิด มีความปลอดภัย มีความร่มรื่นคล้ายบ้าน เพื่อให้เด็กเกิดความอบอุ่นใจ ไม่ว้าเหว่ ขณะเดียวกันก็ให้เด็กเป็นอิสระ ซึ่งจะเป็นผลต่อความเจริญเติบโตของเด็กทั้งร่างกายและจิตใจ

4.2 ขนาดของอาคารควรมีขนาดที่พอเหมาะกับจำนวนเด็ก สัดส่วนพื้นที่อย่างน้อย 2 ตารางเมตรต่อเด็ก 1 คน มีแสงสว่างเพียงพอ อากาศถ่ายเทได้สะดวก

5. การจัดกิจกรรมในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

5.1 การอบรมเลี้ยงดูเด็ก

1. การจัดบริเวณห้องเรียน บริเวณที่ใช้เรียนจะมีโต๊ะหรือไม่มีก็ได้ ถ้าไม่มีโต๊ะอาจใช้เสื่อปูให้เด็กนั่ง บริเวณที่ใช้เป็นที่เรียนรู้ ควรเปลี่ยนแปลงได้ ถ้ามีโต๊ะเก้าอี้ ควรเป็นชนิดที่เคลื่อนย้ายได้สะดวก และควรเปลี่ยนที่บ่อยๆ ไม่จำเป็นต้องให้เด็กนั่งที่เดิมเสมอไป เพราะเด็กมีนิสัยเบื่อง่าย การเปลี่ยนที่บ่อยๆ จะทำให้เด็กรู้จักและสนิทสนมกับเพื่อนทุกคน โต๊ะควรมีขนาดความยาว 120 ซม. กว้าง 60 ซม. เก้าอี้สูง 25 ซม.

2. การจัดมุมต่างๆ สำหรับเด็ก การจัดมุมต่างๆ ภายในบริเวณที่ใช้เป็นสถานที่เรียนนั้นสำคัญมาก เพราะเด็กจะเรียนรู้ได้จากสิ่งต่างๆ ที่จัดไว้ เช่น

- มุมดนตรี
- มุมหนังสือ/นิทาน
- มุมตุ๊กตา/บ้าน
- มุมบล๊อก/เกมการศึกษา
- มุมสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต
- มุมศิลปะ

กิจกรรมที่กล่าวข้างต้น จะช่วยให้เด็กมีสติปัญญาเฉลียวฉลาด มีความคิดสร้างสรรค์ ถ้าเป็นไปไม่ได้ก็ต้องเลือกกิจกรรมเฉพาะที่จำเป็นสำหรับเด็ก อย่างน้อยจะต้องมี 3 กิจกรรมขึ้นไป คือ ธรรมชาติศึกษา สังคมศึกษา และของเล่นสำหรับเด็ก

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

3. การแบ่งกลุ่มเด็ก การอบรมเลี้ยงดูเด็กนั้น ถ้าเด็กมีอายุแตกต่างกันมาก เช่น 3 ปี กับ 5 ปี หรือเด็กที่มีความสามารถต่างกัน ผู้ดูแลเด็กจะต้องแบ่งกลุ่มเด็กเพื่อสะดวกในการอบรมเลี้ยงดู และการแบ่งกลุ่มเด็กนี้จะแบ่งตามอายุของเด็ก เช่น 3 – 4 ปี กลุ่มหนึ่ง และ 5 ปี อีกกลุ่มหนึ่ง หรือจะแบ่งตามความสามารถของเด็กก็ได้ โดยให้เด็กทดลองทำสิ่งที่เหมือนกัน เพราะเด็กวัยเดียวกันอาจจะทำได้ไม่เหมือนกัน

5.2 การจัดกิจกรรมประจำวัน

ผู้ดูแลเด็กควรจัดช่วงเวลาให้เด็กได้ดำเนินกิจกรรมต่างๆ ประจำวัน โดยมีแนวทางในการจัด ดังนี้

07.30 – 08.20 น.	รับเด็กเป็นรายบุคคล
08.20 – 08.40 น.	เคารพธงชาติและสวดมนต์
08.40 – 08.55 น.	ตรวจสุขภาพ
08.55 – 09.15 น.	กิจกรรมเคลื่อนไหวและจังหวะ
09.15 – 10.00 น.	กิจกรรมกลุ่มใหญ่
	กิจกรรมกลุ่มย่อย
10.00 – 10.20 น.	พัก (อาหารว่าง)
10.20 – 11.00 น.	กิจกรรมสร้างสรรค์และการเล่นตามมุม
11.00 – 11.30 น.	กิจกรรมกลางแจ้ง
11.30 – 12.00 น.	พักรับประทานอาหารกลางวัน
12.00 – 14.00 น.	นอนพักผ่อน
14.00 – 14.20 น.	ตื่นนอน ทำความสะอาดร่างกาย
14.20 – 14.40 น.	พัก (อาหารว่าง)
14.40 – 15.00 น.	สรุปทบทวน สนทนา
	เตรียมตัวกลับบ้าน

หมายเหตุ กิจกรรมประจำวันนี้สามารถยืดหยุ่นได้ตามความเหมาะสม

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

5.3 การจัดอาหารสำหรับเด็ก

วัยเด็กเป็นวัยที่ต้องได้รับความเอาใจใส่ในเรื่องการให้อาหารมาก โดยเฉพาะเด็กวัย 3 – 6 ปี เป็นวัยที่มีความเจริญเติบโตทั้งทางร่างกาย จิตใจ และสมองสูง อาหารจึงเป็นสิ่งสำคัญที่จะช่วยในเรื่องนี้ได้เป็นอย่างดี เพราะเด็กในชนบทส่วนใหญ่ไม่ได้รับการเอาใจใส่

ในเรื่องการให้อาหารเสริมเท่าที่ควร จึงทำให้เป็นโรคขาดสารอาหารกันมาก ซึ่งจะมีผลกระทบกระเทือนถึงความเจริญเติบโตของร่างกาย จิตใจ และสติปัญญา มีความต้านทานโรคต่ำ ผู้ดูแลเด็กจึงต้องเอาใจใส่ในเรื่องอาหารของเด็กให้มาก สำหรับศูนย์ที่เด็กนำอาหารมารับประทานเอง ผดด. จะต้องสำรวจว่าอาหารที่เด็กนำมารับประทานนั้นมีคุณค่าครบถ้วนตามความต้องการของเด็กหรือไม่ โดยยึดอาหารหลัก 5 หมู่ ซึ่งสามารถหาได้ในท้องถิ่น ถ้าศูนย์จัดอาหารให้แก่เด็ก ผู้ดูแลเด็กจะต้องคำนึงถึงคุณค่าของอาหารที่จะให้แก่เด็กในแต่ละวัน ความนิยมในการรับประทานอาหารของเด็ก ต้นทุนการใช้จ่าย ความยากง่ายในการปรุง และการจัดรายการอาหารที่สอดคล้องตามฤดูกาลหรือท้องถิ่น

พ่อแม่ ผู้ปกครอง นอกจากจะให้การสนับสนุนด้านการเงิน ซึ่งเป็นค่าอาหารของเด็กแล้ว ควรจะมาช่วยจัดทำอาหารให้แก่เด็กด้วย ซึ่งจะทำให้ผู้ปกครองได้รับความรู้ในการประกอบอาหาร ที่มีประโยชน์สำหรับบุตรหลานของตนเอง

5.4 การเล่นของเด็ก

การเล่นมีความสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่งสำหรับชีวิตของเด็ก เพราะนอกจากจะทำให้เด็กสนุกสนานเพลิดเพลินแล้ว ยังทำให้เด็กเจริญเติบโต กล้ามเนื้อทุกส่วนได้เคลื่อนไหว แข็งแรง สมบูรณ์ และประสานสัมพันธ์กัน เช่น ระหว่างกล้ามเนื้อมือและกล้ามเนื้อตา นอกจากนั้นยังจะช่วยให้เด็กเกิดการเรียนรู้ มีความคิดสร้างสรรค์และมีระเบียบวินัย ฉะนั้น ในการอบรมเลี้ยงดูเด็ก ผดด. จึงควรใช้การเล่นเป็นสื่อชักจูงให้เด็กสนใจ และอยากทำกิจกรรมต่างๆ ด้วยความเต็มใจ ซึ่งจะทำให้เด็กสามารถเรียนรู้ได้รวดเร็ว เด็กจะเล่นทุกอย่างที่พอใจ ผดด. จึงต้องคอยดูแลเอาใจใส่อย่างใกล้ชิด คอยแนะนำให้เด็กเล่นอย่างถูกวิธี เด็กจึงจะปลอดภัยและได้รับประโยชน์จากการเล่นมากที่สุด ฉะนั้น ในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กแต่ละแห่ง นอกจากเครื่องเล่นในร่มแล้ว ควรจัดให้มีบริเวณสำหรับจัดทำสนามเด็กเล่น และเครื่องเล่นกลางแจ้งสำหรับเด็กในศูนย์ด้วย ซึ่งเครื่องเล่นทั้งในร่มและกลางแจ้งนี้ ไม่จำเป็นต้องเป็นเครื่องเล่นที่ต้องซื้อหา แต่เป็นเครื่องเล่นที่จัดทำขึ้นเองโดยใช้วัสดุในท้องถิ่นหรือวัสดุเหลือใช้ โดยขอความร่วมมือจากผู้ปกครองหรือกลุ่มเยาวชน ร่วมกันจัดทำขึ้น

6. การมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง องค์กรชุมชน และประชาชนในชุมชน

ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเป็นชุมชนที่ได้รับการจัดตั้งขึ้นตามแนวความคิดการพัฒนาชุมชน ซึ่งการดำเนินงานต้องการการมีส่วนร่วมของชุมชน ได้แก่ ผู้ปกครองเด็กและองค์กรต่างๆ ที่มีอยู่ในชุมชน ดังนี้

6.1 การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองและประชาชน

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

1. การเลี้ยงดูและอบรมเด็ก ควรให้โอกาสผู้ปกครองใช้เวลาว่างผลัดเปลี่ยนกันมาร่วมและศึกษาวิธีการอบรมเลี้ยงดูเด็กอย่างถูกต้อง วันละ 1 คน เพื่อช่วยเหลือ ผดด. และนำความรู้ไปใช้ในชีวิตประจำวัน

2. หมั่นติดต่อกับ ผดด. เพื่อทราบพฤติกรรมของเด็กว่ามีปัญหาอะไร และสิ่งใดควรปรับปรุงแก้ไข

3. ใช้เวลาว่างทำประโยชน์ให้ศูนย์ เช่น ปลูกพืชผักสวนครัว เพื่อใช้ประกอบอาหารสำหรับเด็ก ซ่อมแซมตกแต่ง หรือทำความสะอาดบริเวณศูนย์ เป็นต้น

4. การเตรียมอาหาร

5. การรับ – ส่งเด็ก ผู้ปกครองมีหน้าที่โดยตรงในการรับ – ส่งเด็ก เพื่อจะได้พบกับ ผดด. และทราบพฤติกรรมของเด็กและจะได้ร่วมกันแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น ซึ่งเป็นการชักนำให้ผู้ปกครองใกล้ชิดกับศูนย์ฯ มากขึ้น

6. จ่ายค่าตอบแทนตามข้อตกลง

7. การจัดหา ดูแลรักษา และซ่อมอุปกรณ์เครื่องเล่นของเด็ก

6.2 การมีส่วนร่วมขององค์กรชุมชน

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

องค์กรต่างๆ ที่มีอยู่ในชุมชนสามารถให้การสนับสนุนการดำเนินการของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กได้ตามลักษณะขององค์กรนั้นๆ ดังนี้

1. กม./อบต./สภาตำบล สนับสนุนงบประมาณ/ที่ดิน/วัสดุในการจัดตั้งศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

2. กพสม./กพสต. สนับสนุนการเลี้ยงดูเด็ก การจัดทำอาหารกลางวัน อาหารเสริม (นม)

3. กยม./กยต./อช. อาจช่วยซ่อมแซม ปรับปรุง ศพด. และอุปกรณ์เครื่องเล่นในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กได้

นอกจากนี้ องค์กรเหล่านี้และองค์กรอื่นๆ ในชุมชน ยังสามารถช่วยรณรงค์หาเงินสมทบการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก เนื่องในโอกาสต่างๆ ได้อีกด้วย

1.5 การสรรหา การบรรจุแต่งตั้งผู้ดูแลเด็กและการปกครองบังคับบัญชา

กองพัฒนาเด็ก กรมการพัฒนาชุมชน (2542 : 45 – 60) ได้สรุปสาระสำคัญเกี่ยวกับการสรรหาบรรจุแต่งตั้งผู้ดูแลเด็กและการปกครองบังคับบัญชาไว้ดังนี้

1.5.1 ผู้ดูแลเด็ก คือ อาสาสมัครซึ่งได้รับการคัดเลือกให้ปฏิบัติหน้าที่เลี้ยงดูเด็กในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ในความรับผิดชอบของกรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย

1.5.2 คุณสมบัติของผู้ดูแลเด็ก

ผู้ดูแลเด็กมีหน้าที่เลี้ยงดูเด็ก อายุระหว่าง 3 – 6 ปี ในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ให้ได้รับการพัฒนาทั้งทางด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สังคม และสติปัญญาที่เหมาะสมตามวัย ผู้ดูแลเด็กซึ่งอยู่ใกล้ชิดกับเด็กรองจากพ่อแม่ ผู้ปกครอง ต้องเป็นแบบพิมพ์ แบบอย่างที่ดีให้แก่เด็กได้ ผู้ดูแลเด็กจึงต้องมีคุณสมบัติ ดังนี้

1. เป็นบุคคล ซึ่งมีอายุระหว่าง 15 – 45 ปี
2. ไม่เป็นนักพรต หรือนักบวชตามลัทธิศาสนา
3. จบการศึกษามัธยมศึกษาตอนต้นหรือเป็นผู้มีประสบการณ์การปฏิบัติงานในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก หรือสถานที่ดำเนินการอื่นที่มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาเด็กก่อนวัยเรียน อายุ 3 – 6 ปี มาแล้วไม่น้อยกว่า 1 ปี โดยมีหนังสือรับรอง
4. มีภูมิลำเนาในหมู่บ้านที่ตั้งศูนย์พัฒนาเด็กเล็กนั้นๆ หรือหมู่บ้านใกล้เคียง
5. มีสุขภาพสมบูรณ์ แข็งแรง ไม่เป็นโรคติดต่อร้ายแรง
6. มีลักษณะเป็นผู้นำ สุภาพอ่อนโยน รักเด็ก และรับผิดชอบต่อหน้าที่
7. ได้รับการยอมรับจากพ่อแม่ หรือผู้ปกครองของเด็ก
8. มีความกระตือรือร้น รักความก้าวหน้า

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

1.5.3 ระเบียบการคัดเลือก โดยแบ่งการคัดเลือกผู้ดูแลเด็กเป็น 2 กรณี คือ

1. กรณีเป็นผู้ดูแลเด็กใหม่ หมายถึง การคัดเลือกบุคคลที่อาสาสมัครเข้ามาปฏิบัติหน้าที่เลี้ยงดูเด็กในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ซึ่งมิเคยปฏิบัติหน้าที่ผู้ดูแลเด็กมาก่อน ให้อำเภอแต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินการคัดเลือก ซึ่งประกอบด้วยคณะกรรมการอย่างน้อย จำนวน 2 คน คือ พัฒนากรและประธานคณะกรรมการพัฒนาเด็ก โดยให้คณะกรรมการดำเนินการคัดเลือกเป็นผู้รับผิดชอบดำเนินการคัดเลือกตั้งแต่เริ่มต้น จนกระทั่งสรรหาผู้ดูแลเด็กได้ เสนออำเภอและรายงานจังหวัด เพื่อดำเนินการแต่งตั้งต่อไป ให้ดำเนินการคัดเลือกโดยวิธีการดังนี้

1.1 สอบข้อเขียน โดยให้ผู้เข้ารับการคัดเลือกเขียนเรียงความ บทความ หรือข้อความใด เพื่อทดสอบความรู้ ทักษะ ทางด้านภาษา การอ่านและเขียนภาษาไทยที่ถูกต้อง ความยาวและหัวข้อเรื่องให้อยู่ในดุลยพินิจของคณะกรรมการดำเนินการสอบคัดเลือก

1.2 สอบสัมภาษณ์ เพื่อสังเกตความตั้งใจในการปฏิบัติ ทดสอบพื้นฐานทางอารมณ์ จิตใจ ด้านการรักเด็ก มีเมตตากรุณา ความรับผิดชอบ เป็นต้น

2. กรณีเป็นผู้ดูแลเด็กเก่า หมายถึง การคัดเลือกผู้ดูแลเด็กซึ่งปฏิบัติหน้าที่เลี้ยงดูเด็กในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในปีที่ผ่านมา และมีความประสงค์ที่จะอาสาสมัครปฏิบัติหน้าที่เป็นผู้ดูแลเด็กในปีต่อไป

ผู้ดูแลเด็กตามระเบียบกระทรวงมหาดไทย ว่าด้วยการดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก พ.ศ. 2536 กำหนดอายุผู้ดูแลเด็ก 15 – 45 ปี ทั้งนี้เพื่อความเหมาะสมและความพร้อมของร่างกายต่อการปฏิบัติหน้าที่ผู้ดูแลเด็ก เด็กเล็กวัย 3 – 6 ปี เป็นวัยที่ไม่อยู่กับที่มีการเคลื่อนไหวร่างกายโดยตลอด ซุกซน ดังนั้นผู้ที่มีหน้าที่ดูแลจะต้องมีสุขภาพร่างกายแข็งแรงเคลื่อนไหวร่างกายได้ทันกับเด็ก แต่อย่างไรก็ตามมิใช่ว่าผู้ดูแลเด็กที่มีอายุระหว่าง 15 – 45 ปี แล้วจะยังคงเป็นผู้ดูแลเด็กที่พร้อมและเหมาะสมอยู่เสมอไป ผู้ดูแลเด็กจะต้องเป็นบุคคลที่มีความรับผิดชอบต่อหน้าที่ ตั้งใจทำงาน และรักความก้าวหน้า สนใจเทคโนโลยี ความรู้ใหม่ๆ เพื่อพัฒนาตนเองและใช้ประโยชน์ในการพัฒนาเด็ก

ดังนั้น ผู้ดูแลเด็กในระหว่างปฏิบัติหน้าที่และมีอายุไม่เกิน 45 ปี จึงต้องมีการประเมินผลการปฏิบัติงานเพื่อแสดงถึงความรู้ความสามารถ ความรับผิดชอบของผู้ดูแลเด็กและประสิทธิภาพของการทำงาน ทั้งเป็นการกระตุ้นให้ผู้ดูแลเด็กเพิ่มพูนประสิทธิภาพในการทำงานให้สูงขึ้น

ในขณะเดียวกันผู้ดูแลเด็กในระหว่างปฏิบัติหน้าที่มีอายุเกินกว่า 45 ปี การประเมินผลการปฏิบัติงานผ่านเกณฑ์การประเมิน การปฏิบัติหน้าที่มีประสิทธิภาพ ประสิทธิผลดีจะต้องมีการทดสอบสมรรถภาพทางร่างกายด้วย ทั้งนี้เพื่อทดสอบความพร้อม ความสมบูรณ์แข็งแรงของร่างกายให้เหมาะสมและพร้อมในการเลี้ยงดูเด็ก ซึ่งอยู่ในวัยซุกซนเคลื่อนไหวตลอดสามารถเคลื่อนไหวได้ทันกับเด็ก การเลี้ยงดูเด็กในวัยดังกล่าวจำเป็นต้องอยู่ในสายตาของผู้ดูแลเด็กตลอดเวลา

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

2.1 การประเมินผลการปฏิบัติงาน

1. แบบประเมิน กรมการพัฒนาชุมชนเป็นผู้กำหนดแบบการประเมินผลการปฏิบัติงานของผู้ดูแลเด็ก โดยให้ประเมินจากเรื่อง การพัฒนาการของเด็ก การจัดการเรียนการสอนการจัดกิจกรรมสำคัญต่างๆ การมีมนุษยสัมพันธ์ ความสัมพันธ์กับชุมชน การจัดทำข้อมูล และทะเบียนต่างๆ ของศูนย์ ความประพฤติ เป็นต้น เกณฑ์การประเมินผ่านจะต้องไม่ต่ำกว่าร้อยละ 60

2. ผู้ประเมิน ให้ประธานคณะกรรมการพัฒนาเด็ก เป็นผู้ประเมินผลการปฏิบัติงาน เมื่อดำเนินการแล้วเสร็จให้สรุปผลและรวบรวมหลักฐานการประเมินเสนออำเภอและรายงานจังหวัด ตามลำดับ

3. หน่วยดำเนินการ ให้สำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอเป็นผู้ดำเนินการประเมินผลการปฏิบัติงานของผู้ดูแลเด็ก

4. ระยะเวลาดำเนินการ ให้ดำเนินการแล้วเสร็จภายในเดือนสิงหาคมของทุกปี เพื่อให้ทันกำหนดออกคำสั่งแต่งตั้งผู้ดูแลเด็กของจังหวัดในปีงบประมาณต่อไป

2.2 การทดสอบสมรรถภาพทางร่างกาย

1. กลุ่มเป้าหมาย เพื่อทดสอบสมรรถภาพทางร่างกายของผู้ดูแลที่มีอายุเกินกว่า 45 ปี

2. แบบทดสอบ ให้จังหวัดเป็นผู้กำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการ ตัวชี้วัดการประเมิน เพื่อทดสอบสมรรถภาพทางร่างกายของผู้ดูแลเด็กตามความเหมาะสม เช่น ทดสอบสายตา หู จมูก การเคลื่อนไหวของร่างกาย เป็นต้น

3. ผู้ประเมิน ให้อำเภอแต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินการอย่างน้อย 2 คน จากพัฒนากรและประธานคณะกรรมการพัฒนาเด็กหรือข้าราชการอื่นที่มีความเหมาะสมเป็นผู้ทดสอบสมรรถภาพทางร่างกายตามหลักเกณฑ์ และวิธีการที่จังหวัดกำหนด เมื่อดำเนินการแล้วเสร็จให้รายงานอำเภอและจังหวัด ตามลำดับ

4. หน่วยดำเนินการ ให้สำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอเป็นผู้ดำเนินการทดสอบสมรรถภาพทางร่างกายของผู้ดูแลเด็ก ตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่จังหวัดกำหนด

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

5. ระยะเวลาดำเนินการ ให้อำเภอดำเนินการแล้วเสร็จภายในเดือนสิงหาคมของทุกปี เพื่อให้ทันกำหนดออกคำสั่งแต่งตั้งผู้ดูแลเด็กของจังหวัดในปีงบประมาณต่อไป

การดำเนินการคัดเลือกผู้ดูแลเด็กจะต้องดำเนินการอย่างโปร่งใสและยุติธรรม โดยคำนึงถึงคุณสมบัติที่เหมาะสมของผู้ดูแลเด็กว่าเป็นผู้มีความรู้ ความสามารถ มีคุณธรรม และจริยธรรม คณะกรรมการคัดเลือกจะต้องวางตัวเป็นกลาง ให้ความเสมอภาคกับผู้เข้ารับการคัดเลือกทุกคน

1.5.4 การแต่งตั้งผู้ดูแลเด็ก

เมื่อคณะกรรมการดำเนินการคัดเลือก ได้ดำเนินการเสร็จสิ้นให้รายงานผลการคัดเลือกให้อำเภอทราบ เพื่อเสนอจังหวัดแต่งตั้งผู้ดูแลเด็กไปปฏิบัติหน้าที่ประจำศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

1. ผู้มีอำนาจแต่งตั้ง

ให้ผู้ว่าราชการจังหวัดเป็นผู้มีอำนาจแต่งตั้งผู้ดูแลเด็ก โดยจะต้องแต่งตั้งให้ปฏิบัติหน้าที่ประจำศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตามที่แจ้งความจำนงไว้ในใบสมัครหรือศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเดิม ในกรณีได้รับการคัดเลือกโดยวิธีการประเมินผลการปฏิบัติงาน

2. คำสั่งแต่งตั้งผู้ดูแลเด็ก

ให้สำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัด เป็นหน่วยดำเนินการแต่งตั้งผู้ดูแลเด็กโดยพิจารณาแต่งตั้งผู้ดูแลเด็กตามข้อเสนอของอำเภอ ดังนี้

2.1 ดำเนินการแต่งตั้งผู้ดูแลเด็กในเดือนกันยายนของทุกปี โดยให้ผู้ดูแลเด็กมีระยะเวลาปฏิบัติงาน 1 ปี (1 ตุลาคม – 30 กันยายน)

2.2 ระหว่างปีงบประมาณ จังหวัดสามารถมีคำสั่งแต่งตั้งผู้ดูแลเด็กเพิ่มเติมได้ เช่น กรณีผู้ดูแลเด็กตาย ลาออก ถูกให้ออก หรือจัดตั้งศูนย์พัฒนาเด็กเล็กใหม่ โดยให้มีระยะเวลาปฏิบัติงานถึงวันที่ 30 กันยายน ของปีงบประมาณนั้น

2.3 คำสั่งแต่งตั้งผู้ดูแลเด็ก จำต้องระบุเรื่องต่อไปนี้ด้วย

1. คำนำหน้านาม ชื่อ สกุล และวุฒิการศึกษาของผู้ดูแลเด็ก
2. ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กที่ปฏิบัติงาน
3. คำสั่งแต่งตั้งผู้ดูแลเด็กจะต้องสงวนสิทธิการสนับสนุนค่าตอบแทนผู้ดูแลเด็กในกรณีงบประมาณไม่เพียงพอ ทั้งนี้ การสนับสนุนค่าตอบแทนผู้ดูแลเด็กให้จังหวัดพิจารณาบรรจุโครงการไว้ในแผนพัฒนาจังหวัด ซึ่งดำเนินงานภายใต้ระบบ กนภ. โดยจังหวัดจะต้องพิจารณาตามความจำเป็น ความเหมาะสม และสภาพปัญหาของพื้นที่เพื่อประกอบการพิจารณาและจัดลำดับความสำคัญ

2.4 ให้จังหวัดแต่งตั้งผู้ดูแลเด็กทุกคน ทั้งที่ได้รับค่าตอบแทนและไม่ได้รับค่าตอบแทนจากกรมการพัฒนาชุมชน

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

3. การกำหนดอัตราค่าตอบแทน

ผู้ดูแลเด็กจะได้รับค่าตอบแทนเป็นประจำทุกเดือน จนกว่าจะหมดสัญญา ลาออก หรือถูกให้ออก เงินค่าตอบแทนผู้ดูแลเด็กอาจจะได้รับการสนับสนุนจากหลายแห่ง เช่น ค่าบำรุงศูนย์ การสนับสนุนจากองค์การบริหารส่วนตำบล สภาตำบล กรมการพัฒนาชุมชน ซึ่งจะต้องพิจารณาตามความเหมาะสมของคณะกรรมการพัฒนาเด็ก แต่ทั้งนี้จะต้องไม่รับค่าตอบแทนซ้ำซ้อนจากหลายหน่วยงาน หากเป็นงบจากทางราชการ

1.5.5 สัญญาจ้างและการค้ำประกัน

1. สัญญาการเป็นผู้ดูแลเด็ก

1.1 ผู้ดูแลเด็ก เมื่อได้รับการแต่งตั้งให้ปฏิบัติหน้าที่ประจำศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก โดยเฉพาะผู้ดูแลเด็กซึ่งได้รับการสนับสนุนค่าตอบแทนจากกรมการพัฒนาชุมชน จะต้องจัดทำหนังสือสัญญาการเป็นผู้ดูแลเด็กและหนังสือสัญญาค้ำประกันทุกคน เพื่อเป็นสัญญาและเงื่อนไขในการปฏิบัติงานของผู้ดูแลเด็ก

เมื่ออำเภอได้รับทราบคำสั่งแต่งตั้งผู้ดูแลเด็ก และจำนวนอัตราค่าตอบแทนของผู้ดูแลเด็กที่จะได้รับการสนับสนุนค่าตอบแทนในปีงบประมาณนั้นๆ ให้อำเภอดำเนินการโดยให้ผู้ดูแลเด็กจัดทำหนังสือสัญญาการเป็นผู้ดูแลเด็ก และหนังสือค้ำประกันสัญญา

กรมการพัฒนาชุมชนจะเป็นผู้กำหนดแบบฟอร์มสัญญาการเป็นผู้ดูแลเด็ก โดยระบุเงื่อนไขดังต่อไปนี้

1. จะปฏิบัติหน้าที่ผู้ดูแลเด็ก เป็นระยะเวลา 1 ปี (1 ตุลาคม – 30 กันยายน ของปีงบประมาณ)

2. ในปีแรกของการเป็นผู้ดูแลเด็ก หากไม่สามารถปฏิบัติงานได้ครบตามสัญญาไม่ว่าด้วยกรณีใดๆ ต้องยินยอมชดใช้จำนวน 2 เท่า ของค่าใช้จ่ายในการฝึกอบรม ทั้งนี้ให้อยู่ในดุลยพินิจของพัฒนาการจังหวัดตามความเหมาะสม

3. ผู้ดูแลเด็กซึ่งปฏิบัติหน้าที่ครบ 1 ปีแล้ว มีความประสงค์ขอลาออกให้แจ้งความประสงค์ขอลาออกต่อประธานคณะกรรมการพัฒนาเด็ก ล่วงหน้าเป็นเวลาไม่น้อยกว่า 30 วัน

4. ในระหว่างปฏิบัติหน้าที่ ผู้ดูแลเด็กจะต้องปฏิบัติตามหลักเกณฑ์เงื่อนไขและนโยบายของกรมการพัฒนาชุมชน โดยไม่โต้แย้ง คัดค้าน หรือเรียกร้องสิทธิใดๆ

5. กรมการพัฒนาชุมชนขอสงวนสิทธิในการเลิกจ้าง หากไม่ปฏิบัติตามเงื่อนหรือประพฤติตนไม่เป็นไปตามบทบาทหน้าที่ของผู้ดูแลเด็ก

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

6. ผู้ดูแลเด็กต้องรับผิดชอบต่อความเสียหายที่ทำให้เกิดขึ้นต่อศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ไม่ว่าโดยเจตนาหรือประมาท ยกเว้นเหตุอันสุดวิสัยซึ่งได้พยายามแล้ว

1.2 หน่วยดำเนินการ

ให้อำเภอเป็นหน่วยดำเนินการจัดทำหนังสือสัญญาการเป็นผู้ดูแลเด็ก และหนังสือสัญญาค้ำประกัน

1.3 ผู้ลงนามในสัญญา

เมื่ออำเภอได้ดำเนินการให้ผู้ดูแลเด็กจัดทำสัญญาเป็นผู้ดูแลเด็กเรียบร้อยแล้ว ให้ส่งสัญญาดังกล่าวให้จังหวัด เพื่อให้พัฒนาการจังหวัดเป็นผู้ลงนามในหนังสือสัญญาการเป็นผู้ดูแลเด็กในฐานะผู้แทนกรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย โดยให้เก็บสัญญาดังกล่าวไว้ ณ สำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัด

2. สัญญาค้ำประกัน

เมื่อได้ดำเนินการจัดทำสัญญาการเป็นผู้ดูแลเด็ก พร้อมกันนี้ให้อำเภอจัดให้ผู้ดูแลเด็กจัดทำหนังสือสัญญาค้ำประกัน เพื่อเป็นการค้ำประกันตามเงื่อนไขของหนังสือสัญญาการเป็นผู้ดูแลเด็ก

2.1 แบบสัญญาค้ำประกัน

กรมการพัฒนาชุมชนจะกำหนดแบบฟอร์มหนังสือสัญญาค้ำประกัน โดยให้ระบุเงื่อนไข ผู้ค้ำประกันยินยอมรับผิดชำระหนี้ แทนผู้ดูแลเด็กหากไม่ปฏิบัติตามสัญญา ไม่ว่าด้วยเหตุใดเสมือนหนึ่งลูกหนี้ชั้นต้นทุกประการ

2.2 ผู้ค้ำประกัน

ผู้มีสิทธิค้ำประกันสัญญาการเป็นผู้ดูแลเด็ก ได้แก่ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน หรือข้าราชการตั้งแต่ระดับ 3 หรือเทียบเท่าขึ้นไป ในกรณีมีคู่สมรสจะต้องแนบหนังสือยินยอมของคู่สมรสด้วย

1.5.6 ผู้ดูแลเด็ก อายุ 60 ปี

ผู้ดูแลเด็ก (ผดด.) ซึ่งปฏิบัติหน้าที่เลี้ยงดูเด็กในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในฐานะอาสาสมัครปฏิบัติหน้าที่ด้วยความเสียสละ วิริยะอุตสาหะ จนกระทั่งมีอายุครบ 60 ปี หากประสงค์ที่จะสนับสนุนส่งเสริมการพัฒนาเด็กต่อไป ให้คณะกรรมการพัฒนาเด็กพิจารณาแต่งตั้งเป็นที่ปรึกษาของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในฐานะเป็นผู้มีความรู้และประสบการณ์ในการพัฒนาเด็ก

1.5.7 การปกครองบังคับบัญชา

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

ผู้ดูแลเด็กซึ่งปฏิบัติหน้าที่ประจำศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก เป็นบุคคลที่ปฏิบัติงานด้วยความรับผิดชอบ ด้วยใจรัก มีจิตสำนึกในการปฏิบัติงานค่อนข้างสูง เนื่องจากเป็นบุคคลที่อาสาสมัครเข้ามาปฏิบัติงานด้วยใจสมัครและเสียสละ สังเกตจากผู้ดูแลเด็กที่ปฏิบัติงานมานานเริ่มปฏิบัติงานจากไม่ได้รับค่าตอบแทนเลย หรือได้รับก็มีค่าน้อยมาก แต่สู้อุตส่าห์ปฏิบัติหน้าที่เพื่อพัฒนาเด็ก เสมือนลูกหลานของตนเอง เปรียบเสมือนพ่อแม่คนที่สองของเด็ก

ผู้ดูแลเด็กให้อยู่ในความปกครองบังคับบัญชาของคณะกรรมการพัฒนาเด็ก คณะกรรมการองค์การบริหารส่วนตำบล/สภาตำบล พัฒนากร พัฒนาการอำเภอ นายอำเภอ พัฒนาการจังหวัด และผู้ว่าราชการจังหวัด

โดยให้ผู้บังคับบัญชาพัฒนาให้ผู้ดูแลเด็ก รู้ระเบียบแบบแผนของการเป็นผู้ดูแลเด็ก หลักและวิธีปฏิบัติเกี่ยวกับผู้ดูแลเด็ก บทบาทและหน้าที่ของการเป็นผู้ดูแลเด็กที่ดี มีประสิทธิภาพ และเพิ่มพูนความรู้ ทักษะ ทัศนคติที่ดี คุณธรรม จริยธรรม อันจะนำไปสู่การปฏิบัติงานที่มีประสิทธิภาพ ผู้บังคับบัญชาต้องเป็นแบบอย่างที่ดีต่อผู้ดูแลเด็ก การสร้างขวัญและกำลังใจ การจูงใจ หรือการอื่นใดในอันที่จะเสริมสร้าง และพัฒนาทัศนคติ จิตสำนึก และพฤติกรรมที่ดี

1.5.8 ที่ปรึกษา

ให้พัฒนาการจังหวัด นักวิชาการพัฒนาชุมชน พัฒนาการอำเภอ และพัฒนากร เป็นที่ปรึกษา ให้คำแนะนำแก่ผู้ดูแลเด็กในการปฏิบัติหน้าที่อย่างใกล้ชิด

2. แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับการปฏิบัติงานของผู้ดูแลเด็กในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2.1 การปฏิบัติงานของผู้ดูแลเด็กในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

ผลการปฏิบัติงานของบุคคล (Job Performance) ขึ้นอยู่กับความสามารถของคนๆ นั้น (Ability) และแรงจูงใจในการทำงาน ซึ่งแรงจูงใจดังกล่าวมาจากความต้องการของบุคคล ความต้องการนี้เป็นผลของสภาพทางกายภาพและสภาพสังคม ส่วนความสามารถของคนนั้นขึ้นอยู่กับความสามารถทางสมอง ประสบการณ์ การศึกษา และการฝึกอบรม (เสริมศักดิ์ วิศาลาภรณ์ 2532 : 131) ซึ่งได้มีผู้กล่าวถึงความสำคัญไว้หลายท่าน ดังนี้

เกทเซลล์ (Getzels 1975, อ้างถึงใน สมชัย เคนจัตุรัส 2540 : 47) ได้กล่าวว่า ในการปฏิบัติงานนั้นจะมีผลรวมของความสัมพันธ์ระหว่าง 1) วัฒนธรรมประเพณีและความปรารถนาของสังคมที่ผู้นั้นดำรงตำแหน่ง 2) ลักษณะขององค์กรที่ผู้นั้นดำรงตำแหน่ง 3) ตัวบุคคล บุคลิกภาพ และความต้องการหรือความจำเป็นเฉพาะตัวของแต่ละบุคคล นอกจากนั้นแล้ว เกทเซลล์ได้ให้ความสำคัญในการดำเนินงานขององค์กรไว้ว่า การดำเนินงานขององค์กรใดก็ตาม ถ้าจะให้งานดำเนินไปด้วยความเหมาะสมและให้ได้ผล บุคคลที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานนั้นต้องมีความเห็นสอดคล้องตรงกันในการกำหนดบทบาทหน้าที่รับผิดชอบให้ผู้ปฏิบัติงาน ซึ่งดำรงตำแหน่งแต่ละตำแหน่งในองค์กรนั้นๆ รับไปปฏิบัติ หรืออีกนัยหนึ่ง ก็คือ การปฏิบัติงานจะดำเนินไปได้ด้วยดี ก็ต่อเมื่อไม่ต้องเผชิญกับสถานการณ์ที่ผู้เกี่ยวข้องฝ่ายใดมีความคิดเห็นขัดแย้งกันในการที่จะกำหนดหรือคาดคะเนให้ผู้ปฏิบัติทำอะไร อย่างไร

กู้ด (Good 1973, อ้างถึงใน สมชัย เคนจัตุรัส 2540 : 48) ได้ให้ความหมายของการปฏิบัติงานไว้ว่า หมายถึง การทำงานอย่างเต็มความสามารถเพื่อผลสำเร็จอย่างดีที่สุดของงาน

บาร์นาร์ด (Barnard 1966, อ้างถึงใน สมชัย เคนจัตุรัส 2540 : 48) กล่าวว่า ประสิทธิภาพจะมีได้ก็ต่อเมื่อผู้ปฏิบัติได้ปฏิบัติจริงตามหน้าที่ที่องค์กรกำหนด

จากความคิดเห็นของหลายๆ ท่านสรุปได้ว่าการปฏิบัติงานหมายถึง การที่บุคคลทำงานตามตำแหน่งหน้าที่ ตามภาระงาน ตามความรับผิดชอบของตน อย่างเต็มความสามารถเพื่อให้งานนั้นบรรลุวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้อย่างมีประสิทธิภาพที่สุด

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

การปฏิบัติงานในการดูแลเด็ก ผู้ดูแลเด็กควรปฏิบัติตามบทบาทหน้าที่ที่กำหนดไว้ การทำงานจึงจะเกิดประสิทธิภาพสูงสุด และในการปฏิบัติงานของผู้ดูแลเด็กไดมีผู้เสนอแนวทางไว้หลายท่าน ดังนี้

ราตรี นนทธรรม และผ่องพรรณ เอกอาวุธ (2529 : 1 – 9) ได้กล่าวถึงบทบาทของผู้ดูแลเด็ก โดยแบ่งเป็น 3 ประเภท มีรายละเอียดดังต่อไปนี้ คือ

1. บทบาทหน้าที่ทางวิชาการ

1.1 มีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับแนวและแผนการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ในชั้นเด็กเล็กเป็นอย่างดี

1.2 มีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอน

1.3 มีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการวัดผลประเมินผล

1.4 มีความรู้ ความเข้าใจในการจัดทำและดัดแปลงสื่อที่ใช้ในการสอน

1.5 มีการเตรียมตัวและพัฒนาตนเองของผู้ดูแลเด็ก

1.6 สอนและพัฒนาเด็กให้มีความพร้อมทั้ง 4 ด้าน

2. บทบาทหน้าที่ทางธุรการ

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

2.1 จัดบริการให้คำแนะนำชี้แจง เกี่ยวกับการจัดการศึกษาชั้นเด็กเล็ก

2.2 จัดทำประวัตินักเรียน

2.3 จัดทำบัญชีเรียกชื่อนักเรียน

2.4 จัดทำสมุดประจำชั้นนักเรียน

2.5 จัดทำสมุดรายงานประจำตัวนักเรียน

2.6 จัดทำตารางกิจกรรมประจำวัน

2.7 จัดทำใบตรวจสุขภาพ

2.8 จัดทำสมุดหมายเหตุประจำชั้น

2.9 จัดทำบัญชีวัสดุอุปกรณ์ตลอดจนครุภัณฑ์ต่างๆ ที่ใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน

2.10 จัดบริเวณที่เล่นของเด็กให้อยู่ในสภาพสะอาดเรียบร้อยและปลอดภัย

2.11 จัดทำเรื่องอื่นที่ได้รับมอบหมายจากผู้บังคับบัญชา

3. บทบาทหน้าที่ในการจัดชั้นเรียน

การจัดชั้นเรียนของเด็กเล็ก ควรให้มีสภาพเป็นบ้านและที่เรียนของเด็ก ทั้งเปรียบเสมือนเป็นโลกของเด็ก ผู้ดูแลเด็กเป็นสมาชิกคนหนึ่งของบ้าน ทำหน้าที่สั่งสอนอบรมดูแลเลี้ยงเด็ก ในการจัดชั้นเด็กเล็กจึงต้องสอดคล้องกับสภาพของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กด้วยความ

มุ่งหมายก็เพื่อให้เด็กมีความสุข สนุก สะดวกสบายตามความต้องการของเด็ก เปิดโอกาสให้เด็กได้เล่น ทำงานและอยู่ร่วมกับเพื่อนในวัยเดียวกัน และให้มีประสบการณ์เรียนรู้สิ่งต่างๆ ตามวัย

การจัดชั้นเรียนของเด็กเล็ก ผู้ดูแลเด็กควรพิจารณาดำเนินการในเรื่องต่อไปนี้

1. สี เด็กๆ ชอบสิ่งที่มีสี ควรทาสีห้องของเด็กเป็นสีอ่อนๆ เครื่องเล่นของเด็กต้องมีสีสันสวยงามกลมกลืนกับสีของห้อง

2. แสง ห้องเด็กต้องมีแสงสว่างเพียงพอ

3. อากาศ เด็กควรได้รับอากาศบริสุทธิ์ปราศจากกลิ่นเหม็น ห้องต้องมีช่องระบายอากาศอย่างเพียงพอ

4. ความสะอาดของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก และบริเวณใกล้เคียงต้องดูแลให้สะอาด พื้นห้องต้องสะอาด เพราะเด็กชอบนั่งและเล่นกับพื้น ควรจะมีถังขยะเล็กๆ ไว้มุมห้องให้เด็กรู้จักทิ้งขยะให้เป็นที่

5. ความเรียบร้อย ห้องเด็กย่อมมีสิ่งของเครื่องใช้ตลอดจนครุภัณฑ์ เครื่องเล่นอุปกรณ์การเรียนการสอนมากมาย ผู้ดูแลเด็กต้องจัดวางสิ่งเหล่านี้ให้ดี

6. ความปลอดภัย สิ่งของเครื่องใช้ในห้องเด็กจะต้องระวังไม่ให้มีสิ่งของที่จะเป็นอันตรายแก่เด็ก

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

7. ความสะดวก ห้องที่เด็กเรียนอยู่นั้นจะต้องมีสิ่งต่างๆ ที่เด็กใช้อยู่เสมออย่างครบครัน เช่น กระดาษ เหยือก กาน้ำ และถ้วยไว้ในห้องด้วย ผู้ดูแลเด็กต้องควบคุมดูแลเด็กให้ดี ถ้าไม่จำเป็นไม่ควรให้ออกจากห้อง

8. ความสุขสบาย สิ่งของเครื่องใช้ เครื่องเล่น ตลอดจนโต๊ะ เก้าอี้ เตียง จะต้องมีขนาดเหมาะสมกับเด็ก เด็กจะรู้สึกสบายถ้าได้นั่งเก้าอี้ที่พอดีกับเขา เขาจะเป็นสุข

9. ความสนุก ในห้องของเด็กควรมีเครื่องเล่นต่างๆ ตลอดจนภาพ หนังสือ สิ่งของ ของจำลอง เพื่อให้เด็กได้เรียนจากของจริงและของจำลอง ควรจัดกิจกรรมที่สนุกสนานให้แก่เด็ก

10. การส่งเสริมประสบการณ์ ห้องควรจัดเพื่อส่งเสริมประสบการณ์ของเด็กด้วย เพื่อให้เด็กเรียนรู้จากประสบการณ์ นำสิ่งที่เด็กควรรู้มาสู่ห้องเรียน ภาพ กระบะทราย จึงจำเป็นสำหรับห้องเด็ก

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2539 : 254 – 257) ได้เสนอแนวทางปฏิบัติสำหรับผู้ดูแลเด็ก ดังต่อไปนี้

1. บทบาทของผู้ดูแลเด็ก ในฐานะที่เป็นแบบอย่างของเด็ก เนื่องจากเด็กก่อนวัยเรียน มีความสามารถในการเรียนรู้โดยการเลียนแบบเป็นอันมาก เพราะฉะนั้นผู้ดูแลเด็กจึงควร

1.1 มีบุคลิกเป็นแบบอย่างที่ดีอันได้แก่ กริยาท่าทาง การแต่งกาย การทรงตัว การพูดจาที่เหมาะสมกับสภาพวัฒนธรรมของท้องถิ่นนั้นๆ

1.2 ใช้เสียงอ่อนโยน และภาษาสุภาพ ประโยคที่พูดควรเป็นประโยคที่สมบูรณ์ชัดเจน

1.3 ฝึกความเป็นระเบียบ ความสะอาด ความประหยัด โดยการจัดสภาพห้องเรียน มุมเล่นของเด็ก ให้เด็กเคยชินกับความเป็นระเบียบและความสะอาด การรู้จักเก็บรักษาและซ่อมแซมวัสดุอุปกรณ์

1.4 ฝึกปฏิบัติต่อเด็กทุกคนด้วยความรักโดยเสมอหน้ากัน ไม่แสดงความลำเอียง เพราะเด็กจะมีความรู้สึกไวในเรื่องนี้

2. บทบาทของผู้ดูแลเด็กในการเสริมสร้างบุคลิกและการสร้างสรรค์

2.1 ตั้งใจฟังเวลาเด็กพูด

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

2.2 สนใจต่อคำถามนักเรียน ส่งเสริมให้เด็กอยากรู้อยากเห็น

2.3 ชมเชยหรือแสดงกริยาชื่นชมในผลงานของเด็ก พยายามช่วยให้เด็กมีความมั่นใจในความสามารถของตน

2.4 เคารพในความแตกต่างของเด็ก ไม่เปรียบเทียบกับเด็ก

2.5 ให้โอกาสเด็กได้เล่นและทำกิจกรรมด้วยตนเองอย่างอิสระและสร้างสรรค์

3. บทบาทผู้ดูแลเด็กในการส่งเสริมพัฒนาการของเด็ก

3.1 ร่วมกับผู้ปกครอง เลี้ยงสัตว์และปลูกพืชใช้เป็นอาหารได้ตามสภาพท้องถิ่น

3.2 จัดทำอาหารกลางวันและอาหารว่างให้แก่เด็ก โดยร่วมมือกับผู้ปกครอง

3.3 ประเมินสภาพโภชนาการเป็นระยะๆ ร่วมกับผู้ปกครองในการศึกษาโภชนนิสัยของเด็กและแก้ไขปรับปรุงถ้ามีปัญหา

4. บทบาทของผู้ดูแลเด็กในการส่งเสริมนิสัยส่วนตัวและสังคม

4.1 ฝึกเด็กให้มีนิสัยในเรื่องกิจวัตรส่วนตัวอย่างมีระเบียบ ขับถ่ายรักษาความสะอาด เล่น หรือเรียน

4.2 ฝึกให้เด็กเล่นเป็นมุม มีกติกา

4.3 ฝึกให้เด็กรู้จักการแข่งขัน

4.4 ฝึกให้เด็กสามารถเล่นตามลำพังได้

4.5 ฝึกให้เด็กเอาใจใส่ต่อความรู้สึกของผู้อื่น

4.6 ฝึกให้เด็กช่วยเหลือผู้อื่น

4.7 ยอมรับอารมณ์ของเด็ก ให้เด็กแสดงความโกรธหรือปฏิเสธ ไม่ควรบังคับให้เด็กต้องสมยอม เพราะจะทำให้เด็กไม่สามารถพัฒนาความเป็นตัวของตัวเอง

5. บทบาทของผู้ดูแลเด็กในการส่งเสริมการใช้กล้ามเนื้อเล็ก และการปรับตัว โดยทั่วไปพัฒนาการทางกล้ามเนื้อเล็ก จะเป็นการสร้างความพร้อมในการเรียนหนังสือของเด็ก การส่งเสริมพัฒนาการของกล้ามเนื้อเล็กอันได้แก่ ความสัมพันธ์ระหว่างการใช้มือและสายตา จะช่วยสร้างความพร้อมในการอ่าน การเขียนของเด็ก ซึ่งจะได้ผลกว่าการสอนอ่านและเขียนแต่เด็กเล็กๆ ในขณะที่ยังไม่พร้อม การส่งเสริมพัฒนาการกล้ามเนื้อของเด็กผู้ดูแลเด็กอาจทำได้ดังนี้

5.1 ให้เด็กปั้น เช่น ปั้นดิน ดินน้ำมัน เพื่อบริหารนิ้วมือ เตรียมกล้ามเนื้อสำหรับการเขียนให้เกิดการเรียนรู้ขนาดและน้ำหนัก

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

5.2 ให้เด็กมีกระดาษ ตัดกระดาษด้วยมือและกรรไกรปลายป้าน

5.3 ให้เด็กติด ปะ แปะ ด้วยแป้งเปียก

5.4 ให้เด็กวาดรูปด้วยสื่อชนิดต่างๆ เช่น ดินสอ สีเทียน สีน้ำ

5.5 ให้เด็กเขียนเส้นและรูปต่างๆ

5.6 ให้เด็กสังเกตเพื่อแยกลักษณะต่างๆ ของสิ่งของได้

5.7 ให้เด็กต่อท่อนไม้บล๊อค หรือกล่อง

5.8 ให้เด็กสังเกตแยกรส แยกขนาดได้

5.9 ให้เด็กสามารถรู้ด้านต่างๆ ของตนเอง เช่น ซ้ายขวา หน้าหลัง

5.10 ให้เด็กแยกความแตกต่างระหว่างวันนี้และวานนี้ได้

6. บทบาทของผู้ดูแลเด็กในการส่งเสริมการเคลื่อนไหวของกล้ามเนื้อใหญ่

6.1 ให้เด็กฝึกนั่ง ยืน เดิน วิ่ง ให้ถูกท่า

6.2 ฝึกให้เด็กกระโดด

6.3 ฝึกให้เด็กวิ่ง วิ่งกระโดด

6.4 ฝึกให้เด็กปีน คลาน ลอด เลื่อนไถล

6.5 ให้เด็กถีบรถสามล้อได้

6.6 ให้เด็กเล่นลูกบอลเตะและรับลูกบอลได้

6.7 ให้เด็กแสดงท่าทางอย่างมีความหมาย

6.8 ให้เด็กเล่นดนตรีอย่างง่ายๆ

6.9 แก้ไขปรับปรุงการทรงตัวที่ไม่เหมาะสม

7. บทบาทของผู้ดูแลเด็กในการส่งเสริมความเข้าใจภาษา

7.1 สนทนากับเด็ก ให้เด็กสามารถบอกชื่อสี ชื่อวันในสัปดาห์ คำตรงข้าม เช่น บน-ล่าง

7.2 ผู้ดูแลเด็กเล่านิทาน หรืออ่านเรื่องจากหนังสือให้ฟัง เพื่อฝึกความสามารถในการฟัง

7.3 ให้เด็กเล่าเรื่องเกี่ยวกับตัวเอง

7.4 ให้เด็กเล่นสมมติ โดยการจัดมุมบ้านและอื่นๆ ได้

7.5 พาเด็กไปศึกษานอกสถานที่ เพื่อจะได้มีประสบการณ์ใหม่ๆ รอบตัว และส่งเสริมให้เด็กซักถาม สังเกต

7.6 จัดทำเกมการศึกษาที่จะฝึกให้เด็กเห็นความแตกต่าง เช่น เกมจับคู่ ฯลฯ

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

7.7 ฝึกให้เด็กสังเกตความแตกต่างของเสียง เพื่อเตรียมความพร้อมในการ เรียนอ่าน

7.8 ให้เด็กคุ้นกับตัวหนังสือเป็นคำๆ มีความหมาย เช่น ให้มีสัญลักษณ์ประจำวัสดุ เครื่องใช้ประจำตัวเด็ก พร้อมทั้งชื่อ นามสกุล หรือเล่นเกมการศึกษา ซึ่งจะมีโอกาสได้คุ้นเคยกับตัวหนังสือ

7.9 จัดกิจกรรมต่างๆ ที่ส่งเสริมการพูดและการฟังของเด็ก เช่น ละคร หุ่น การแสดง

7.10 จัดกิจกรรมที่ให้เด็กเข้าใจความหมายของตัวเลข

กองพัฒนาเด็ก กรมการพัฒนาชุมชน (2542 : 15 – 22) ได้กำหนดหน้าที่ทั่วไปและหน้าที่ในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กของผู้ดูแลเด็กในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กไว้ดังนี้

1. หน้าที่ทั่วไป

1.1 เยี่ยมเยียน ปรึกษาหารือ ขอคำแนะนำจากพ่อแม่ ผู้ปกครอง และองค์การต่างๆ เช่น กรรมการหมู่บ้าน สภาตำบล หรือองค์การบริหารส่วนตำบล เป็นต้น ตลอดจนเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องให้เข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมของศูนย์ เชิญชวนผู้ปกครอง ให้เข้ามาร่วมในการจัดทำอาหารกลางวันเพื่อเลี้ยงดูเด็ก โดยผลัดเปลี่ยนกันมาตามแต่โอกาสจะอำนวย

1.2 เยี่ยมเยียนเด็กเมื่อเกิดเจ็บป่วย ให้คำแนะนำในการตรวจรักษา

1.3 ร่วมมือกับกลุ่มต่างๆ ในหมู่บ้าน และผู้ปกครอง บำเพ็ญประโยชน์โดยทำกิจกรรมให้ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก เช่น จัดงานวันแม่ ปลูกพืชผักสวนครัว

1.4 ร่วมประชุมกับกรรมการและผู้ปกครองที่เกี่ยวข้องกับงานพัฒนาเด็ก

1.5 ศึกษาหาความรู้ เรื่องการพัฒนาเด็ก และนำมาใช้ให้เกิดประโยชน์ในการอบรมเลี้ยงดูเด็ก

1.6 เผยแพร่การดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

2. หน้าที่ในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

2.1 อบรมเลี้ยงดูเด็กตามตารางการปฏิบัติงานที่กำหนดไว้

2.2 จัดกิจกรรมประจำวัน เพื่อส่งเสริมพัฒนาการและเตรียมความพร้อมให้กับเด็ก โดยจัดกิจกรรมกลางแจ้งและกิจกรรมในร่ม จัดในรูปมุมกิจกรรม เช่น มุมหนังสือ มุมบ้าน มุมบล๊อค เป็นต้น

2.3 ทำความสะอาดบริเวณภายนอกและภายในศูนย์ ตลอดจนจัดเตรียมน้ำดื่มน้ำใช้

2.4 รับเด็กจากผู้ปกครองทุกเช้า และส่งเด็กทุกเย็น

2.5 ลงเวลาปฏิบัติงานประจำวัน

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

2.6 ให้เด็กเข้าแถวเคารพธงชาติ ประกอบพิธีกรรมทางศาสนา ตรวจความสะอาดร่างกายทุกวัน

2.7 สำรวจจำนวนเด็กที่เข้ารับการเลี้ยงดูประจำวัน และติดตามสาเหตุกรณีที่เด็กไม่มาติดต่อกันเกินกว่า 3 วัน

2.8 จัดเตรียมการสอน บันทึกการสอน และจัดทำบันทึกประจำตัวเด็ก

2.9 ผลิตสื่อ อุปกรณ์การเรียนการสอน โดยเน้นการใช้วัสดุที่มีอยู่ในท้องถิ่น

2.10 จัดทำทะเบียน สื่ออุปกรณ์ โดยระบุจำนวน วัน เดือน ปี ที่ได้มาสนับสนุนและผู้ให้การสนับสนุน

2.11 ร่วมกับกรรมการพัฒนาเด็ก จัดบริเวณศูนย์ปลูกพืชผักสวนครัว ไม้ดอกไม้ประดับ

หน่วยศึกษานิเทศก์ กรมการฝึกหัดครู (2536 : 84 – 86) ได้เสนอหน้าที่ของผู้ดูแลเด็กไว้ดังนี้

1. จัดกิจกรรมที่เหมาะสมให้กับเด็ก เพื่อให้เด็กได้พัฒนาให้ครบทุกด้าน ทั้งทางร่างกาย อารมณ์ สังคม สติปัญญา คุณธรรม จริยธรรม และความคิดสร้างสรรค์

2. ดูแลและส่งเสริมในด้านสุขภาพอนามัย เช่น เรื่องการรับประทานอาหาร การพักผ่อนนอนหลับ ให้รู้จักรับประทานอาหารที่ถูกต้องตามหลักโภชนาการ ให้รู้จักขับถ่ายเป็นเวลา รักษาความสะอาดของร่างกายและผม เล็บ เป็นต้น

3. ปลูกฝังลักษณะนิสัยที่ดีทั้งทางด้านคุณธรรม จริยธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณีและวัฒนธรรมให้แก่เด็ก

4. ประเมินพัฒนาการของเด็กแต่ละด้านด้วยความตั้งใจสม่ำเสมอ

5. ปรับปรุงแก้ไข และส่งเสริมพัฒนาการเด็กที่บกพร่องให้เต็มศักยภาพของเด็กแต่ละคน

6. ติดต่อประสานงานกับผู้ปกครอง และผู้ที่เกี่ยวข้องในวันที่จะร่วมมือกันพัฒนาเด็กให้บรรลุวัตถุประสงค์ของการจัดการศึกษาปฐมวัย

7. ปฏิบัติกิจวัตรการทำงานด้วยความตั้งใจ เอาใจใส่ และเสียสละ คือ

7.1 ปฏิบัติตามระเบียบของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

7.2 การตรวจสุขภาพ ควรตรวจดูเล็บ ผม ฟัน เสื้อผ้า ร่างกายของเด็กแต่ละคนให้เรียบร้อยทุกวัน

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

7.3 การวางแผน ควรได้ปรึกษาหารือกับเด็กว่าวันนี้จะทำอะไรบ้างเพื่อให้เด็กได้มีส่วนร่วม และจะได้ทราบความต้องการของเด็กด้วย

7.4 การทำงาน ครูต้องเตรียมวัสดุอุปกรณ์ให้พร้อมและเพียงพอสำหรับเด็กทุกคนเป็นกำลังใจให้เด็กทำงานสำเร็จตามที่ได้รับมอบหมาย

7.5 การทำความสะอาด ผู้ดูแลเด็กและเด็กควรรู้จักเก็บทำความสะอาดห้องเรียนหลังจากทำงานเสร็จทุกครั้ง ผู้ดูแลเด็กต้องฝึกให้เด็กติดเป็นนิสัย

7.6 จัดเวลาสำหรับเล่นกลางแจ้งให้เด็ก เด็กจะได้ออกกำลังกายเพื่อพัฒนากล้ามเนื้อใหญ่ กล้ามเนื้อเล็ก

7.7 การจัดอาหารว่าง เช้า – บ่าย และอาหารเสริมให้แก่เด็ก

7.8 การนอนหลับและพักผ่อน ควรให้เด็กได้พักหลังจากที่เด็กทำกิจกรรมที่ออกแรงมากๆ หรือเด็กบางคนต้องการนอนพักผ่อนในตอนบ่ายหลังอาหารกลางวัน ผู้ดูแลเด็กก็ควรจัดให้เด็กได้นอนพักด้วย

7.9 การใช้ห้องน้ำห้องส้วม ผู้ดูแลเด็กควรดูแลจัดเวลาให้เด็กได้เข้าห้องน้ำห้องส้วมให้เรียบร้อย ฝึกให้ล้างมือหลังจากเข้าส้วม

7.10 ให้เด็กรู้จักแปรงฟันทุกครั้งหลังรับประทานอาหาร

จากการศึกษาแนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการปฏิบัติงานของผู้ดูแลเด็กในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สามารถสรุปได้ว่า การจัดการศึกษาระดับก่อนวัยเรียนมีวัตถุประสงค์เพื่อเป็นการเตรียมความพร้อมให้กับเด็ก ดังนั้นการปฏิบัติงานของผู้ดูแลเด็ก ควรตระหนักต่อการที่จะพัฒนาเด็กให้มีคุณภาพ ผู้ดูแลเด็กต้องมีวิญญาณความเป็นผู้ดูแลเด็ก มีความพร้อมในการให้ความรักความอบอุ่นกับเด็ก เป็นที่พึ่งของเด็ก เป็นแบบอย่างที่ดีให้แก่เด็ก จัดกิจกรรมที่เหมาะสมให้กับเด็ก และที่สำคัญ ผู้ดูแลเด็กควรปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ของตนเอง นอกจากนี้ควรมีการประสานงานกับผู้ปกครอง ชุมชน และองค์กรชุมชนอยู่เสมอ ดังนั้นการที่ผู้ดูแลเด็กปฏิบัติงานโดยรู้บทบาทหน้าที่ของตนเอง มีการประสานงานและร่วมมือกับชุมชน ให้คนในชุมชนเข้าใจและเห็นความสำคัญของการจัดการศึกษาให้กับเด็กก่อนวัยเรียนแล้ว จึงเป็นการพร้อมที่จะพัฒนาไปสู่คุณภาพทางการศึกษาอย่างแท้จริง

2.2 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงานของผู้ดูแลเด็กในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

สุนันท์ ปิยะสิริ (2539 : 113 – 114) ได้ศึกษาสภาพการดำเนินงานของศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์ในวัดจังหวัดนนทบุรี พบว่า ครูพี่เลี้ยงทุกคนมีความรู้ความสามารถในการปฏิบัติงาน มีความตั้งใจ มีบุคลิกภาพที่ดี และวางตัวเป็นแบบอย่างที่ดีให้แก่เด็กได้ แต่เนื่องจากงบประมาณต้องจัดสรรไปใช้จ่ายในด้านอื่นๆ จึงทำให้มีข้อขัดแย้งในเรื่องของเล่นและสื่อเพื่อการพัฒนาเด็กที่ไม่เพียงพอกับจำนวนเด็กในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ครูพี่เลี้ยงจึงเน้นการปฏิบัติงานในด้านการดูแลและส่งเสริมสุขภาพอนามัยเด็กเป็นสำคัญ กล่าวคือ มีอาหารให้เด็กรับประทาน จัดที่นอนหลับพักผ่อนให้เพียงพอกับเด็ก ตรวจสุขภาพเด็ก เอาใจใส่ดูแลเด็กอย่างสม่ำเสมอ เพราะการที่เด็กมีร่างกายเจริญเติบโตแข็งแรงนั้น นับว่าเป็นพื้นฐานในการพัฒนาเด็กในด้านอื่นๆ ต่อไป

ทัดดาว ลออโรจน์วงษ์ (2540 : 8) ได้ศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการปฏิบัติงานของผู้ดูแลเด็กในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ได้สรุปปัญหาอุปสรรคในการปฏิบัติงานของผู้ดูแลเด็กและการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ดังนี้

ค่าตอบแทนที่ได้รับจากการสนับสนุนของรัฐบาล และผู้ปกครองเด็กของผู้ดูแลเด็กน้อยเกินไป ไม่เหมาะสมกับค่าครองชีพในปัจจุบัน ประกอบกับผู้ดูแลเด็กส่วนมากไม่มีอาชีพรอง รายได้หลักจึงมาจากค่าตอบแทนและค่าตอบแทนที่ได้รับในแต่ละเดือนไม่แน่นอน เพราะผู้ปกครองเด็กจ่ายค่าตอบแทนไม่สม่ำเสมอ

ผู้ดูแลเด็กไม่เคยผ่านการฝึกอบรมทั้งการปฐมนิเทศ การฝึกอบรมก่อนประจำการและระหว่างประจำการ ทำให้ผู้ดูแลเด็กบางส่วนขาดความมั่นใจในตนเอง และเข้าใจในบทบาทหน้าที่ ตลอดจนหลักเกณฑ์ของการดำเนินงานศูนย์ฯ ไม่ชัดเจน อีกประการหนึ่งคือ ผู้ดูแลเด็ก

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

ลาออกบ่อย มีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา ทำให้เสียเวลาและงบประมาณในการฝึกอบรมใหม่และการเรียนการสอน การอบรมไม่ต่อเนื่อง เด็กต้องปรับตัวอยู่เสมอๆ ทำให้ไม่มีความคุ้นเคยกับผู้ดูแลเด็กเท่าที่ควร

คณะกรรมการพัฒนาเด็ก ผู้ปกครองเด็ก ผู้นำท้องถิ่น ให้การสนับสนุนการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กและการปฏิบัติงานของผู้ดูแลเด็กยังไม่เต็มที่นัก และยังไม่ได้เข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงานอย่างเต็มที่ เนื่องจากขาดความรู้ความเข้าใจในหลักการและวิธีการดำเนินงานของศูนย์ฯ จึงไม่มีความรู้สึกเป็นเจ้าของเท่าที่ควร ทำให้ผู้ดูแลเด็กต้องรับภาระหนัก ผู้ปกครองเด็กบางคนยากจนมาก ไม่มีเงินจ่ายค่าตอบแทนให้ผู้ดูแลเด็ก ไม่มีอาหารกลางวันให้เด็กนำมารับประทาน และไม่มีเสื้อผ้าให้เด็กใส่มาเรียน ฯลฯ ซึ่งรัฐควรให้การสนับสนุนคนกลุ่มนี้ตามสมควร อุปกรณ์การเรียนการสอน และเครื่องเล่นของเด็กในศูนย์ฯ มีไม่เพียงพอ ขาดงบประมาณในการจัดหา และผู้ดูแลเด็กบางส่วนก็ยังไม่เคยได้รับการอบรมในเรื่องการผลิตสื่อการสอน ประกอบกับวัสดุต่างๆ หายาก ผู้ดูแลเด็กบางส่วนไม่สามารถผลิตสื่อการสอนเองได้

จากการศึกษาผลการวิจัยข้างต้นสรุปได้ว่า การปฏิบัติงานของผู้ดูแลเด็กในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กมีความรู้ความสามารถในการปฏิบัติงาน มีความตั้งใจ มีบุคลิกภาพที่ดี และวางตัวเป็นแบบอย่างที่ดีแก่เด็ก แต่เนื่องจากขาดงบประมาณซึ่งได้รับการจัดสรรน้อย จึงทำให้เกิดข้อขัดข้องในการปฏิบัติงาน ทั้งในด้านเครื่องเล่นและการผลิตสื่อต่างๆ นอกจากนี้ ยังพบว่าผู้ปกครองเด็กให้การสนับสนุนหรือมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กน้อย โดยเฉพาะด้านงบประมาณ ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กจึงจำเป็นที่จะต้องให้ผู้ดูแลเด็กเน้นการปฏิบัติงานด้านโภชนาการและสุขภาพอนามัยเป็นหลัก ส่วนการปฏิบัติงานในด้านอื่นๆ เป็นลำดับรองลงไปตามความจำเป็น

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

3. แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับความรู้ในการดูแลเด็กปฐมวัยและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

3.1 ความรู้ในการดูแลเด็กปฐมวัย

การพัฒนาเด็กปฐมวัย แท้จริงแล้วจะต้องจัดการเรียนรู้และประสบการณ์ให้กับเด็กตามความต้องการและตามธรรมชาติของเด็ก ด้วยการอบรมเลี้ยงดูให้เด็กมีความสุข และปลูกฝังคุณลักษณะที่ดีต่างๆ ให้เด็กได้เรียนรู้ด้วยการเล่นซึ่งจะทำให้เด็กมีความสุขสนุกสนานและเด็กได้รับการส่งเสริมพัฒนาการที่เหมาะสมตามวัย ในการจัดกิจกรรมและประสบการณ์ให้กับเด็กนั้น ผู้ที่มีบทบาทสำคัญและจะต้องตระหนักถึงภาระหน้าที่ นั่นคือ ครูหรือผู้ดูแลเด็กในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กจะต้องคำนึงถึงอยู่เสมอว่าจะทำอย่างไรให้เด็กในความรับผิดชอบได้รับการส่งเสริมให้มีพัฒนาการในทุกๆ ด้านอย่างเต็มตามศักยภาพของเด็กแต่ละคน แต่ในการอบรมเลี้ยงดูเด็ก การจัดกิจกรรมและประสบการณ์ให้กับเด็กนั้น ผู้ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาเด็กปฐมวัยไม่ว่าจะเป็นผู้ดูแลเด็กในศูนย์

พัฒนาเด็กเล็กหรือผู้ปกครองยังคงเข้าใจว่า หากได้ส่งเสริมให้เด็กเรียนรู้เกี่ยวกับเนื้อหาวิชาแก่เด็กตั้งแต่ยังเล็กๆ จะช่วยให้เด็กเรียนดีในเวลาต่อมา ด้วยเหตุนี้จึงเกิดการยัดเยียดในเรื่องการอ่าน การเรียนเลขและเนื้อหาสาระต่างๆ ให้กับเด็ก ทำให้กิจกรรมที่ส่งเสริมพัฒนาการของเด็กไม่ได้รับความสนใจเท่าที่ควร เช่น ด้านศิลปศึกษาและการเล่นของเด็ก ซึ่งกิจกรรมเหล่านี้มีความสำคัญกับพัฒนาการของเด็กปฐมวัยเป็นอย่างมากและความผิดพลาดอีกประการหนึ่งของการพัฒนาเด็กปฐมวัย นั่นคือ ผู้ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาเด็กจะมุ่งเน้นให้เด็กมีพัฒนาการเพียงอย่างเดียว โดยมิได้ให้ความสำคัญกับการเตรียมความพร้อมเด็กให้เข้าสู่สังคมปัจจุบันได้ตามสภาพความเป็นจริง ซึ่งถ้าผู้ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาเด็กได้ส่งเสริมให้เด็กมีพัฒนาการที่เหมาะสมตามวัยและเด็กได้รับการเตรียมความพร้อมที่จะเผชิญกับสภาพการณ์ต่างๆ ในสังคมไปพร้อมๆ กันแล้ว จึงน่าจะเป็นผลดีกับเด็กตลอดชีวิตมากกว่า (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ 2543 : 61) และการที่จะทำให้เด็กได้รับการพัฒนาสูงสุดจึงควรเน้นที่กระบวนการเรียนรู้ของผู้เรียนเป็นสิ่งสำคัญที่สุด การกำหนดจุดมุ่งหมาย สาระของกิจกรรม แหล่งเรียนรู้ สื่อการเรียนและการประเมินผลจะต้องมุ่งให้เด็กปฐมวัยเกิดประสบการณ์การเรียนรู้อย่างเต็มความสามารถ สอดคล้องกับความถนัด ความสนใจ และความต้องการของเด็กปฐมวัย การจัดกิจกรรมการเรียนรู้จะต้องคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล ช่วยส่งเสริมให้เด็กได้สัมผัสและสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมและการจัดการเรียนรู้ให้แก่เด็กปฐมวัย ควรให้เด็กเกิดการเรียนรู้ที่สามารถเกิดขึ้นได้ในทุกๆ ที่ ทุกเวลา เกิดขึ้นในหลายระดับทั้งในตัวเด็ก ในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก และนอกศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ 2536 : 20 – 23)

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

อาจกล่าวได้ว่าการจัดการเรียนรู้สำหรับเด็กปฐมวัยเป็นการจัดการเรียนรู้และประสบการณ์ที่มุ่งเสริมสร้างพัฒนาการของเด็กให้เจริญงอกงามขึ้นเป็นผู้ใหญ่ที่มีคุณภาพในอนาคต ดังนั้นบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาเด็ก โดยเฉพาะผู้ดูแลเด็กในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในความรับผิดชอบของกรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย ซึ่งมีบทบาทในการจัดกิจกรรมจัดประสบการณ์การเรียนรู้และการอบรมเลี้ยงดูเด็กในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก จึงควรมีความรู้ความเข้าใจถึงหลักการและแนวทางการปฏิบัติในการส่งเสริมพัฒนาการของเด็กปฐมวัยเป็นอย่างดี เพื่อให้การพัฒนาเด็กในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ซึ่งความรู้ในการดูแลเด็กปฐมวัยที่ผู้ดูแลเด็กควรรู้ มีรายละเอียดต่างๆ ดังนี้

3.1.1 ความรู้พื้นฐานในการดูแลเด็กปฐมวัย

ในการจัดการเรียนรู้ให้กับเด็กปฐมวัยนั้นมีวัตถุประสงค์เพื่อการเตรียมความพร้อมให้กับเด็ก ดังนั้นการปฏิบัติงานของผู้ดูแลเด็กในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กควรตระหนักถึงพัฒนาการของเด็กในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเป็นสำคัญ ผู้ดูแลเด็กต้องมีความพร้อมในการให้ความรัก

ความอบอุ่นแก่เด็ก เป็นที่พึ่งของเด็ก เป็นแบบอย่างที่ดีให้กับเด็ก นอกจากนี้แล้วจะต้องให้ความสนใจกับการจัดกิจกรรมและประสบการณ์ที่เหมาะสมกับเด็ก เด็กจึงจะสามารถดำรงชีวิตประจำวันได้อย่างมีคุณภาพและมีความสุข เป็นการพัฒนาเด็กโดยองค์รวม ซึ่ง นภเนตร ธรรมบวร (2540 : 93 – 99) ได้กล่าวว่า เป็นการพัฒนาทั้งทางด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญาโดยผ่านกิจกรรมการเล่นที่เหมาะสมกับวัย วุฒิภาวะ และความแตกต่างระหว่างบุคคล

การอบรมเลี้ยงดูเด็กนั้นตามธรรมดาเป็นหน้าที่ของพ่อ-แม่ แต่เนื่องจากในปัจจุบัน มีปัญหาทางด้านเศรษฐกิจ พ่อ-แม่จะต้องออกไปประกอบอาชีพนอกบ้านเป็นส่วนใหญ่ จึงทำให้มีหน่วยงานต่างๆ จัดบริการพัฒนาเด็กทั้งในรูปแบบของโรงเรียนอนุบาล ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขึ้นเพื่อเป็นการแบ่งเบาภาระของผู้ปกครอง ในปัจจุบันการอบรมเลี้ยงดูเด็กหรือการพัฒนาเด็กนั้นผู้ที่เกี่ยวข้องจะต้องรู้จักวิธีอบรม วิธีเลี้ยงดู วิธีดูแลเป็นอย่างดี ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ 2539 : 31 – 40)

1. การตรวจสุขภาพเด็กในตอนเช้า จะต้องตรวจร่างกายของเด็กทุกคนรวมทั้งโรคภัยไข้เจ็บที่จะต้องช่วยเหลือเป็นการด่วน

2. การกิน เด็กปฐมวัยนั้นร่างกายเจริญเติบโต ปกติเด็กจะเคลื่อนไหวอยู่เสมอจึง จำเป็นจะต้องจัดอาหารให้เด็กรับประทานอย่างเพียงพอ และมีคุณค่าทางโภชนาการ

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

3. การพักผ่อนและการนอน การพักผ่อนของเด็กหลังจากการเล่นกลางแจ้งของเด็กในตอนเช้าควรให้เด็กได้พักนิ่งๆ สัก 5 – 20 นาที ส่วนการนอนหลับนั้น หลังจากเด็กรับประทานอาหารกลางวันแล้วควรให้เด็กได้รับการพักผ่อนอย่างน้อย 1 ½ - 2 ชั่วโมง

4. การเล่น การเล่นของเด็กเป็นการออกกำลังกาย เป็นการทำงาน เป็นความรู้ เป็นประสบการณ์จึงควรให้การสนับสนุนเด็กได้เล่น เพราะการเล่นทำให้เด็กเกิดการเรียนรู้และควรให้เด็กได้เล่นร่วมกัน

5. การขับถ่าย ควรนำเด็กไปรู้จักกับสถานที่ขับถ่าย สอนให้เด็กช่วยตนเองในการเข้าส้วมได้

6. การรักษาความสะอาด เป็นสิ่งสำคัญมากที่ควรปลูกฝังให้เกิดขึ้นกับเด็กจนมีสุขนิสัยที่ดี

7. การวัดส่วนสูงและการชั่งน้ำหนัก ควรแบ่งช่วงการวัดส่วนสูงและการชั่งน้ำหนักประมาณ 6 ครั้ง ภายใน 1 ปี

8. การรักษาความปลอดภัยให้กับเด็ก จะต้องคอยดูแลให้เด็กปลอดภัยจากอุบัติเหตุและโรคภัยไข้เจ็บ อันจะเกิดกับเด็กในขณะอยู่ในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

9. กิจวัตรประจำวัน กิจกรรมควรจัดให้สลับกันไปบ้างระหว่างกิจกรรมที่ง่ายกับกิจกรรมที่ยาก เพื่อไม่ให้เด็กเคร่งเครียดมากนัก

10. การดูแลและอบรมเด็ก เด็กปฐมวัย อายุ 3 – 6 ขวบนั้น ต้องการความเอาใจใส่ดูแลอย่างใกล้ชิด และเป็นวัยที่เตรียมรับการจัดประสบการณ์อย่างเต็มที่ เด็กปฐมวัยจึงควรได้รับการอบรมเลี้ยงดูให้เจริญงอกงาม เติบโตเป็นคนดีของครอบครัวและสังคม

3.1.2 จิตวิทยาและพัฒนาการเด็กปฐมวัย

บุคคลแต่ละคนมีความแตกต่างกันในการเปลี่ยนแปลงทั้งทางด้านร่างกาย จิตใจซึ่งเป็นผลสืบเนื่องมาจากพัฒนาการ (development) บางคนมีอัตราพัฒนาการเป็นไปอย่างรวดเร็ว บางคนอัตราพัฒนาการช้ากว่าปกติ และอัตราพัฒนาการในแต่ละส่วนของร่างกายก็ไม่เท่ากัน ฉะนั้นพัฒนาการจึงเป็นสิ่งจำเป็นที่จะต้องศึกษา เพื่อให้เข้าใจตัวเองและบุคคลอื่น สุรางค์ โค้วตระกูล (2541 : 147) ซึ่งคำว่า พัฒนาการ หมายถึง กระบวนการที่เป็นระเบียบของการเปลี่ยนแปลงในด้านรูปร่างและส่วนต่างๆ ของร่างกาย รวมทั้งการรวมส่วนต่างๆ ของร่างกายมาทำหน้าที่เฉพาะอย่างใดอย่างหนึ่ง พัฒนาการของมนุษย์ตั้งแต่แรกเกิดจนถึงวัยผู้ใหญ่นั้นจะเป็นไปอย่างต่อเนื่อง มีระบบเป็นไปตามขั้นตอนและจะสอดคล้องกันทั้ง 4 ด้าน ซึ่งนักจิตวิทยาได้แบ่งพัฒนาการและการงอกงามของมนุษย์ออกเป็น 4 ด้าน คือ พัฒนาการด้านร่างกาย พัฒนาการด้านสติปัญญา พัฒนาการด้านอารมณ์ และพัฒนาการด้านสังคม สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2536 : 5) ได้ให้ความหมายของพัฒนาการไว้ว่า เป็นการเปลี่ยนแปลงเชิงคุณภาพซึ่งเพิ่มพูนความสามารถของแต่ละบุคคลที่จะทำสิ่งต่างๆ ให้ก้าวหน้าขึ้นเป็นลำดับ มีขั้นตอนซึ่งสอดคล้องกับอารยา สุขวงศ์ (2532 : 5) ที่ได้ให้ความหมายของพัฒนาการคล้ายคลึงกันว่า เป็นกระบวนการเปลี่ยนแปลง (process of change) ในทางโครงสร้างต่างๆ ของร่างกายอย่างมีระบบมีระเบียบแบบแผนสืบเนื่องกันไป เป็นการเปลี่ยนแปลงทั้งทางด้านคุณภาพ (quality) พัฒนาการนั้นไม่เพียงแต่จะเพิ่มในด้านขนาด รูปร่างหรือน้ำหนักเท่านั้น แต่รวมถึงการที่จะต้องมีลักษณะใหม่ๆ เกิดขึ้นและมีความสามารถใหม่ๆ ทั้งทางด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา

การแบ่งวัยต่างๆ ในชีวิตมนุษย์ นักจิตวิทยาได้แบ่งออกเป็นวัยต่างๆ เพื่อสะดวกในการที่จะศึกษาช่วงชีวิตของมนุษย์ในระยะต่างๆ อาทิ คอล (Cole) ซึ่งแบ่งวัยของมนุษย์ออกเป็น 12 ระยะ โดยเริ่มตั้งแต่วัยทารกแรกเกิดจนถึงวัยชรา อายุ 75 ปีขึ้นไป พาราเลีย (Paralia) และโอลด์ (Olds) แบ่งวัยมนุษย์ออกเป็นวัยแรกเกิดถึงวัยผู้ใหญ่ตอนปลาย อายุ 65 ปีขึ้นไป ฮอฟฟ์แมนและคณะ (Hoffman and others, อ้างถึงใน ศรีเรือน แก้วกังวาล 2530 : 47 – 49) แบ่งวัยในช่วงชีวิตของมนุษย์ตั้งแต่ระยะก่อนคลอดจนถึงวัยผู้ใหญ่ตอนปลาย อายุ 60 ปีขึ้นไป จากการแบ่ง

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

วัยของนักจิตวิทยาต่างๆ ที่กล่าวมาสามารถสรุปได้ว่า วัยของมนุษย์ที่อยู่ในช่วงปฐมวัยจะอยู่ในช่วงอายุ 3 – 6 ปี

จากการศึกษาทฤษฎีของซิกมันด์ ฟรอยด์ (Sigmund Freud) ที่ให้แนวคิดพัฒนาการทางบุคลิกภาพของบุคคลจะเป็นไปตามลำดับ พฤติกรรมที่แสดงออกมายอมเป็นไปตามโครงสร้างของจิต ซึ่งแตกต่างจากแนวคิดของอีริคสัน (Erikson) ที่เน้นความสำคัญของความสัมพันธ์และความต้องการทางสังคม (psychosocial) ที่มีต่อพัฒนาการมากกว่าความสำคัญของพัฒนาการทางเพศและทางทฤษฎีพัฒนาการทางสติปัญญาและความคิดของเพียเจท์ (Piaget) จะเห็นได้ว่า พัฒนาการทางสติปัญญา จะเกี่ยวข้องทั้งวุฒิภาวะทางร่างกายและการเรียนรู้ ส่วนพัฒนาการในด้านอื่นๆ จะต้องอาศัยการเรียนรู้มากขึ้น (อ้างถึงใน ศรีเรือน แก้วกังวาล 2530 : 32 – 36)

พัฒนาการของเด็กในระดับปฐมวัยเป็นกระบวนการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในตัวเด็ก เริ่มตั้งแต่ปฏิสนธิจนเข้าสู่ช่วงอายุ 3 – 6 ปี มีลักษณะพิเศษกว่าพัฒนาการในช่วงวัยอื่นๆ เนื่องจากการเปลี่ยนแปลงในหลายๆ ด้าน ทั้งทางคุณภาพและปริมาณที่เกิดขึ้นอย่างผสมผสานในช่วงเวลาเดียวกัน และสามารถสังเกตเห็นลักษณะการเปลี่ยนแปลงและพฤติกรรมที่แสดงออกได้อย่างชัดเจน แม้ว่าอัตราการเปลี่ยนแปลงของเด็กแต่ละคนจะเร็วหรือช้าแตกต่างกัน แต่พฤติกรรมการแสดงออกตามพัฒนาการเป็นไปตามแบบแผนและมีทิศทางเดียวกัน (เยาวพรรณ ทิมทอง 2535 : 41)

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

อย่างไรก็ตาม พัฒนาการช่วงแรกของชีวิตนับว่ามีความสำคัญอย่างยิ่ง หากได้รับการตอบสนองอย่างถูกต้องครบถ้วนในทุกๆ ด้านแล้ว จะทำให้เด็กมีพัฒนาการที่สมวัย ฉะนั้นจึงจำเป็นอย่างยิ่งที่ผู้เกี่ยวข้องกับการพัฒนาเด็กจะต้องทราบถึงหลักการพัฒนาการของเด็กในระดับปฐมวัย เพื่อเป็นแนวทางในการจัดประสบการณ์ให้ตอบสนองต่อความต้องการในทุกๆ ด้านของเด็ก ซึ่งในที่นี้จะได้กล่าวเฉพาะพัฒนาการของเด็กระดับปฐมวัยที่มีอายุ 3 – 6 ปี โดยมีรายละเอียด ดังต่อไปนี้

1. พัฒนาการทางกาย (physical development)

พัฒนาการทางกาย หมายถึง กระบวนการเปลี่ยนแปลงความสามารถในการทำงานของกล้ามเนื้อ เช่น การเคลื่อนไหว การทรงตัว การยืน การวิ่ง และความสามารถในการใช้กล้ามเนื้อเล็ก ระบบประสาทต่างๆ ทำหน้าที่ถูกต้องตามระบบ การสัมผัส การรับรู้ การใช้สายตาและการใช้มือจะประสานกันในการทำกิจกรรมต่างๆ ซึ่งพฤติกรรมเหล่านี้จะเกิดขึ้นตามลำดับขั้น ขวัญฟ้า รังสิยานนท์ (2538 : 9 – 10) ได้กล่าวถึงลักษณะพัฒนาการทางด้านร่างกายของเด็กปฐมวัย 3 – 6 ปี ดังนี้

ลักษณะพัฒนาการทางกายของเด็กวัย 3 ปี เด็กวัยนี้จะวิ่งและเดินได้อย่างมั่นคง เนื่องจากกลไกระบบกล้ามเนื้อใหญ่ จะประสานสัมพันธ์กันอย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น เด็กสามารถเดินเขย่งปลายเท้าได้ ยืนบนขาข้างเดียวได้ประมาณ 2 – 3 วินาที ก้าวขึ้นบันไดโดยสลับขาได้ แต่เวลาลงบันไดจะต้องวางเท้าชิดกันก่อนจึงจะลงบันไดไปอีกขั้นได้ กระโดดด้วยสองขา สามารถถีบจักรยานสามล้อได้ ส่วนความสามารถด้านกล้ามเนื้อเล็ก เด็กสามารถใช้ทักษะมือและนิ้วมือในการจับ แกะชิ้นส่วนของเล่นหรือวาดละเลงสี ลากเส้นตรง เขียนกากบาท วาดรูปวงกลมได้ ต่อแท่งบล๊อคได้สูงประมาณ 9 – 10 ชิ้น แต่งตัวเองได้ถ้าช่วยกลัดกระดุมหรือปลดกระดุมให้

ลักษณะพัฒนาการทางกายของเด็กวัย 4 ปี เด็กวัยนี้มีความร่าเริง แข็งแรง ช่วยตัวเองได้มากขึ้น สามารถใช้กล้ามเนื้อใหญ่ได้มากขึ้น สามารถเดินทรงตัวบนไม้กระดานแผ่นเดียว กระโดดขาเดียว และกระโดดสองขาพร้อมกันได้ดี สามารถลงบันไดโดยการสลับเท้าได้ สามารถยืนขาเดียวได้นาน เดินเป็นวงกลมหรือปีนป่ายได้ ไถลตัวบนกระดานลื่นได้ ส่วนความสามารถในด้านกล้ามเนื้อเล็ก เด็กสามารถกลัดกระดุมเสื้อเองได้ เขียนกากบาทได้เหมือนจริง ลากเส้น 4 เส้นต่อกันเป็นรูปสี่เหลี่ยมได้ ร้อยลูกปัดได้

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

ลักษณะพัฒนาการทางกายของเด็กวัย 5 ปี เด็กวัยนี้มีการประสานสัมพันธ์กันระหว่างกล้ามเนื้อใหญ่และกล้ามเนื้อเล็กได้ดี สามารถควบคุมระบบต่างๆ ของร่างกายได้ดีขึ้น สามารถทำกิจกรรมต่างๆ ได้อย่างคล่องแคล่วว่องไว เช่น การวิ่ง การเลี้ยวหัวมุม สามารถกระโดดสลับขาได้ ปีนป่ายที่สูงได้ ตีลังกาได้ ห้อยหัวลงแบบค้างคาวโดยใช้ขาเกี่ยวราวเอาไว้ได้ กระโดดเชือกได้ เตะลูกบอลและเดินแถวได้ ส่วนความสามารถในการใช้กล้ามเนื้อเล็กจะเขียนตัวอักษรได้ เขียนรูปสามเหลี่ยมได้เหมือนจริง ผูกเชือกรองเท้าได้ สามารถถอดและใส่กุญแจชนิดต่างๆ ได้

ลักษณะพัฒนาการทางกายของเด็กวัย 6 ปี มีผู้เรียกเด็กวัย 6 ปีนี้ว่าเป็นวัยนักผจญภัย ทั้งนี้เพราะเด็กมีกำลังกายมาก ทำให้ไม่อยู่นิ่งและชอบค้นคว้าโลดโผน ชอบส่งเสียงอึกทึก เสียงดัง ไม่ชอบพักผ่อนโดยเฉพาะการนอนในตอนกลางวัน ชอบการเล่นแบบต่อสู้ กระโดด ตีลังกาหกคะเมน การแข่งขันทางกาย การวิ่ง การขี่จักรยาน ชอบเล่นเกมเป็นกลุ่ม ชอบปีนป่าน และเล่นห้อยโหนต่างๆ ทั้งนี้เพราะสามารถควบคุมการเคลื่อนไหวของกล้ามเนื้อใหญ่ได้ดีมาก รวมทั้งการทำงานของกล้ามเนื้อเล็กต่างๆ ทำงานประสานกันได้ดี สามารถใช้มือและใช้ตาประสานงานกันได้ดีขึ้น เช่น การสนเข็มขนาดใหญ่และเย็บผ้าได้ จับดินสอในการเขียนและวาดภาพได้ดีขึ้น สามารถมองเด็กอื่นเล่นโดยที่มือของตนยังทำงานอยู่ได้

จากลักษณะพัฒนาการทางด้านร่างกายของเด็กวัย 3 – 6 ปี ดังที่กล่าวมาแล้ว ข้างต้น สามารถสรุปลักษณะเด่นได้ว่า กล้ามเนื้อของเด็กวัยนี้จะเจริญเติบโตอย่างรวดเร็ว เด็กเริ่มเคลื่อนไหวได้อย่างมั่นคงและเริ่มทรงตัวได้ดี เนื่องจากระบบกล้ามเนื้อใหญ่จะประสานสัมพันธ์กันดีขึ้นในช่วงวัย 3 – 4 ปี และสามารถเคลื่อนไหวได้อย่างคล่องแคล่วว่องไวมากขึ้น เนื่องจากสามารถควบคุมการเคลื่อนไหวของกล้ามเนื้อใหญ่ได้ดีขึ้นในช่วงอายุ 5 – 6 ปี ส่วนการทำงานของระบบกล้ามเนื้อเล็กหรือการประสานงานระหว่างกล้ามเนื้อมือและตาในช่วงอายุ 3 – 4 ปี ยังไม่สามารถควบคุมการทำงานได้มากนัก และจะพัฒนาดีขึ้นในช่วงอายุ 5 – 6 ปี ดังนั้นเพื่อให้เด็กเกิดการพัฒนาการทางร่างกายที่เหมาะสมกับวัยผู้ใหญ่หรือผู้ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาเด็กในวัยนี้ ควรเข้าใจธรรมชาติของเด็กในแต่ละช่วงอายุ และส่งเสริมให้เด็กได้รับการพัฒนาด้วยการจัดกิจกรรมให้เด็กได้ลงมือปฏิบัติจริง และให้สอดคล้องกับความต้องการของเด็กด้วย

2. พัฒนาการทางอารมณ์ (emotional development)

พัฒนาการทางอารมณ์ หมายถึง ความสามารถในการแสดงความรู้สึก เช่น พอใจ ไม่พอใจ รัก ชอบ โกรธ เกลียด กลัว และเป็นสุข ความสามารถในการแยกแยะความลึกซึ้งและการควบคุมการแสดงออกทางอารมณ์อย่างเหมาะสม เมื่อเผชิญกับสถานการณ์ต่างๆ ตลอดจนการสร้างความรู้สึกที่ดีและการนับถือต่อตนเอง (self esteem) ซึ่งพัฒนาการทางอารมณ์นี้จะสำคัญมาก ต้องอาศัยแรงขับของการได้รับการตอบสนองความต้องการในทุกๆ ด้าน อย่างเหมาะสมจึงสามารถทำให้เกิดพัฒนาการทางอารมณ์ที่เหมาะสมได้ (นิตยา คชภักดี 2543 : 2) จากลักษณะพัฒนาการทางอารมณ์ดังกล่าวข้างต้น ขวัญฟ้า รังสิยานนท์ (2538 : 6, 8, 10, 11) ได้สรุปลักษณะพัฒนาการทางอารมณ์ของเด็กในวัย 3 – 6 ปี ไว้ดังนี้

ลักษณะพัฒนาการทางอารมณ์ของเด็กวัย 3 ปี เด็กวัยนี้ยังต้องการการดูแลเอาใจใส่อย่างมากจากผู้ใหญ่ มักจะปฏิบัติตามสิ่งที่ผู้ใหญ่ขอร้องหรือสิ่งที่ทำแล้วส่งผลให้ผู้ใหญ่เกิดความพอใจหรือได้รับคำยกย่องชมเชย เด็กวัยนี้เมื่อมีความรู้สึกพอใจ หรือไม่พอใจจะแสดงออกอย่างเปิดเผยในลักษณะของพฤติกรรมทั้งในทางบวกและทางลบ ถ้าผู้ดูแลเด็กขัดขวางไม่ให้กระทำในสิ่งต่างๆ หรือทำให้ไม่พอใจเด็กจะโกรธ เด็กในวัยนี้จะมีความกลัวและความวิตกกังวลง่าย ฉะนั้นผู้ใหญ่จึงไม่ควรขู่หรือหลอกเด็ก เด็กวัยนี้จะชอบพูดคำว่า “ไม่” ฉะนั้นอย่าใช้วิธีบังคับเด็กให้ทำในสิ่งต่างๆ หากให้ใช้วิธีพูดจาอย่างนุ่มนวล เด็กวัยนี้จะมีความรู้สึกและการรับรู้ที่ไวมาก การที่จะพัฒนาความเป็นอิสระและความเป็นตัวของตัวเองจึงทำได้โดยการให้ความมั่นใจแก่เด็ก และฝึกให้เด็กได้ช่วยตัวเองเท่าที่จะทำได้

ลักษณะพัฒนาการทางอารมณ์ของเด็กวัย 4 ปี เด็กวัยนี้ชอบทดสอบสิ่งต่างๆ เพื่อทดลองว่าเขาจะสามารถควบคุมได้หรือไม่ รวมทั้งจะทดลองในสิ่งที่ผู้ใหญ่ห้าม ฉะนั้นผู้ดู

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

แลเด็กจะต้องคอยดูแลการกระทำของเด็กให้อยู่ในขอบเขตที่จะไม่เป็นอันตรายต่อเด็ก เด็กในวัยนี้จะมีความเชื่อมั่นในตนเอง ชอบพูดโอ้อวดและมักจะรำคาญคนอื่น ความรู้สึกและอารมณ์ของเด็กจะไม่ค่อยแน่นอน อาจจะเปลี่ยนแปลงได้อย่างรวดเร็ว เด็กในวัยนี้จะเป็นคนช่างคิดและมีจินตนาการ หากเด็กได้รับการสนับสนุน และให้ความมั่นใจจากผู้ใหญ่เด็กก็จะพัฒนาไปได้ด้วยดี แต่ถ้าหากเขาไม่ได้รับความมั่นใจ หรือความปลอดภัยจากผู้ใหญ่ เด็กจะเป็นคนขี้กลัว หรือเป็นคนช่างกังวลได้

ลักษณะพัฒนาการทางอารมณ์ของเด็กวัย 5 ปี เด็กวัยนี้จะมีความสนใจและจะให้ความสำคัญแก่ความสัมพันธ์กับสมาชิกในครอบครัวมาก แม้ว่าเด็กๆ จะมีความสุขกับชีวิตในโรงเรียนแต่เด็กก็ยังอยากให้ครูและเพื่อนๆ ได้รับรู้เกี่ยวกับเรื่องราวทางบ้านของตน เด็กจะเริ่มรู้จักตนเอง รู้จักละอายเมื่อทำความผิด และไม่ชอบให้ใครย้ำถึงสิ่งที่ตนได้กระทำผิดไว้ เด็กรู้จักแยกแยะสิ่งผิด สิ่งถูกได้ เด็กเริ่มเป็นอิสระ เนื่องจากสามารถช่วยตัวเองได้ทุกอย่าง มีความเชื่อมั่นในตนเอง มีความร่าเริงสนุกสนาน และมีความภาคภูมิใจ ถ้าได้ทำความดีและทำในสิ่งที่ผู้ใหญ่ยกย่องชมเชย เด็กคิดว่าครูหรือผู้ดูแลเด็กจะเป็นบุคคลที่มีความรู้มากที่สุดและถูกต้องเสมอ จะภาคภูมิใจกับผลงานของตนเองและจะใช้การแสดงออกทางวาจาเมื่อรู้สึกโกรธ

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

ลักษณะพัฒนาการทางอารมณ์ของเด็กวัย 6 ปี เด็กวัยในนี้จะชอบพูดโอ้อวด พูดเกินความเป็นจริง จะแสดงความรู้ในทุกๆ เรื่อง จะชอบวิจารณ์ผู้อื่น ตื่นเต้นง่าย บางคนจะขี้อาย แต่บางคนจะเป็นคนที่ขบขันง่าย ชอบแสดงตน มักจะเป็นคนที่กังวลเกี่ยวกับเรื่องสัมพันธภาพของบุคคลในครอบครัว และบุคคลอื่นๆ ในโรงเรียน เด็กวัยนี้มีความพร้อมทางกายสูงรวมทั้งวุฒิภาวะด้านอารมณ์ด้วย และเมื่อเด็กอยู่ในกลุ่มเพื่อนที่โรงเรียน เด็กจะดูเติบโตและมีความพร้อมมากกว่าในเวลาปกติที่อยู่ที่บ้าน เด็กจะชอบการยกยอเอาใจ อารมณ์จะเปลี่ยนแปลงง่าย บางครั้งจะแสดงความรัก ความเห็นอกเห็นใจ มีความเป็นมิตร ในนาทีต่อมาเด็กอาจจะเปลี่ยนเป็นร้องไห้ สับสน อิจฉา และก้าวร้าวได้

จากลักษณะพัฒนาการทางอารมณ์ของเด็กวัยนี้จะเห็นได้ว่า เด็กวัย 3 – 6 ปี จะมีการแสดงออกทางอารมณ์อย่างเปิดเผย และเปลี่ยนแปลงได้อย่างรวดเร็ว ซึ่งนิตยา คชภักดี (2543 : 25) ได้กล่าวสรุปถึงลักษณะพัฒนาการทางอารมณ์ของเด็กในวัยนี้ไว้ว่า

1) อารมณ์รัก เด็กวัยนี้ชอบคนที่ตามใจในสิ่งที่ตนต้องการ หรือสิ่งที่ตนรักชอบให้ความสนุกสนานเป็นเพื่อนเล่นด้วย ไม่ชอบความตึงเครียด

2) เป็นวัยอยากรู้อยากเห็น ชอบซักถาม เพราะเริ่มรู้จักความเป็นเหตุเป็นผล

3) อารมณ์โกรธ เด็กจะแสดงอารมณ์โกรธ โดยการร้องกรี๊ดๆ ทุบตี ต่อสู้ เมื่ออายุเพิ่มขึ้น เด็กจะแสดงออกด้วยคำพูด แทนการแสดงออกด้วยการใช้กำลัง

4) อารมณ์อิจฉาริษยา เมื่อเด็กไปโรงเรียนหรือศูนย์พัฒนาเด็กเล็กใหม่ๆ เด็กจะรักครูหรือผู้ดูแลเด็ก แต่เมื่อเด็กเห็นว่าผู้ดูแลเด็กหรือครูที่ตนเองรักให้ความสนใจกับเด็กอื่นๆ มากกว่าตน ไม่ให้ความสนใจตน เด็กจะมีอารมณ์อิจฉาและอาจจะแสดงออกด้วยการเป็นเด็กเกเรได้

5) อารมณ์กลัว เด็กจะแสดงออกอารมณ์กลัวด้วยการร้องไห้ ความกลัวเกิดจากการถูกลงโทษ กลัวสิ่งเหนือธรรมชาติ เช่น ยักษ์ หรือผี เป็นต้น

จากลักษณะพัฒนาการทางอารมณ์ของเด็กในวัยต่างๆ ที่กล่าวมาแล้วข้างต้น การจะพัฒนาอารมณ์ของเด็กที่ประกอบด้วย อารมณ์รัก สนุกสนาน ร่าเริง อารมณ์โกรธ เกลียด อิจฉาริษยา อารมณ์กลัว และอารมณ์อยากรู้อยากเห็น เด็กในวัยนี้จะมีการแสดงออกอย่างเปิดเผย และมีความรู้สึก การรับรู้ที่ไวมาก และการที่จะทำให้เด็กมีพัฒนาการทางอารมณ์ที่เหมาะสม มีการแสดงออกทางอารมณ์ที่ถูกต้อง และมีความเป็นตัวของตัวเอง ครู ผู้ดูแลเด็ก หรือผู้ปกครองจึงต้องให้การสนับสนุนให้เด็กเกิดความมั่นใจในตนเอง หรือสร้างความรู้สึกปลอดภัยให้เกิดขึ้นกับเด็ก สร้างความภาคภูมิใจให้เกิดขึ้นในตัวเด็ก โดยการฝึกให้เด็กได้ช่วยตนเองและยกย่องชมเชยเมื่อเด็กปฏิบัติได้อย่างถูกต้อง หรือประสบผลสำเร็จในกิจกรรมต่างๆ

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

3. พัฒนาการทางสังคม (social development)

พัฒนาการทางสังคม หมายถึง การพัฒนาความสามารถในการแสดงออกทางพฤติกรรมของมนุษย์ที่จะปรับตัวให้เข้ากับสังคมและสิ่งแวดล้อมที่ตนอยู่อาศัยเป็นอย่างดี เป็นพฤติกรรมที่จะสร้างความสัมพันธ์กับบุคคลอื่น นั่นคือ สามารถทำหน้าที่ตามบทบาทของตนร่วมมือกับคนอื่นๆ ได้ มีความรับผิดชอบ เป็นตัวของตัวเอง รู้จักกาละเทศะ ซึ่งลักษณะพื้นฐานทางพฤติกรรมด้านสังคมของเด็กจะเริ่มจากครอบครัวไปสู่สังคมนอกบ้าน (ขวัญฟ้า รังสิยานนท์ 2538 : 17) ดังนั้นในลักษณะพัฒนาการทางสังคมของเด็ก สุรางค์ โค้วตระกูล (2541 : 125) ได้กล่าวถึงลักษณะพัฒนาการทางสังคมของเด็กวัย 3 – 6 ปี ว่า

ลักษณะพัฒนาการทางสังคมของเด็กวัย 3 ปี เด็กวัยนี้จะถือว่าตนเองมีความสำคัญที่สุดจึงยึดตัวเองเป็นศูนย์กลาง แสดงออกโดยการเล่นตามลำพัง การเล่นยังไม่แยกกลุ่มเพศเป็นลักษณะการเล่นแบบคู่ขนานและเล่นเลียนแบบ การแบ่งปันในเด็กวัยนี้จะหวังผลตอบแทน แม้บางครั้งจะต้องฝืนใจเพื่อที่จะได้เข้ากลุ่มเพื่อน หากเข้ากลุ่มเพื่อนไม่ได้อาจจะมีเพื่อนเล่นสมมติ เช่น ตุ๊กตา โดยจะตั้งชื่อให้และพูดคุยด้วย จะพาไปไหนมาไหนด้วย จะคิดค้น

ยุทธวิธีที่จะทำให้เพื่อนยอมรับและหัวเราะชอบใจ เช่น การแสดงท่าทางตลกพูดเรื่องขบขัน ซึ่งเด็กส่วนใหญ่จะชอบแสดงท่าทางให้คนอื่นหัวเราะชอบใจในท่าทางของตน

ลักษณะพัฒนาการทางสังคมของเด็กวัย 4 ปี เป็นวัยที่มีความสนใจในเด็กวัยเดียวกันมากกว่าเด็กในวัยอื่น และชอบที่จะเล่นรวมกันเป็นกลุ่มถึงแม้ว่าจะไม่มีลักษณะของการเล่นแบบรวมกลุ่มกัน และในบางครั้งเด็กชายจะแสดงให้เห็นว่า เริ่มแยกตัวออกมาเล่นกับเพศเดียวกัน ในบางครั้งเด็กจะชอบเล่นเลียนแบบชีวิตจริง ถ้าหากไปสังเกตในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กจะเห็นได้ว่า เด็กๆ มักจะเล่นในบทบาทของผู้ใหญ่ที่เด็กได้พบเห็นในชีวิตประจำวันในลักษณะต่างๆ กันไป และเด็กๆ จะเล่นกันแบบร่วมมือกันมากขึ้น มีการแสดงออกทางความขัดแย้งด้านวาจามากกว่าทางร่างกาย แต่ยังใช้กำลังในการแก้ปัญหาที่ได้ขัดแย้งบ้างในบางครั้ง เด็กจะเริ่มเรียนรู้การแบ่งปัน เคารพกฎเกณฑ์ของกลุ่มและจะรอคอยให้ถึงรอบของตนได้ แต่ในบางครั้งต้องตักเตือนในสิ่งเหล่านี้อยู่บ้าน

ลักษณะพัฒนาการทางสังคมของเด็กวัย 5 ปี เด็กวัยนี้จะมีลักษณะของความเป็นมิตรสูง ชอบมีส่วนร่วมและเอาใจใส่ต่อผู้อื่น เริ่มเล่นเป็นกลุ่มตั้งแต่ 2 – 5 คน เริ่มเลือกเพื่อนสนิท ชอบเล่นเลียนแบบและเล่นบทบาทสมมติ การทะเลาะกันในกลุ่มเพื่อนจะลดน้อยลงเพราะเริ่มให้ความสนใจต่อคนอื่นมากขึ้น จะให้ความสำคัญแก่ตนเองน้อยลง ชอบทำตามหรือเลียนแบบคนที่ตนชอบ สามารถฝึกกติกาได้ง่าย และการให้ความช่วยเหลือหรือร่วมมือกับผู้อื่นได้เป็นอย่างดี รู้จักเสียสละให้น้องที่เล็กกว่าตน จะเป็นทั้งผู้ให้และผู้รับความรักจากพ่อ-แม่ และบุคคลรอบข้าง

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

ลักษณะพัฒนาการทางสังคมของเด็กวัย 6 ปี เด็กวัยนี้จะเป็นวัยเริ่มเข้ากลุ่ม มีการสร้างมิตรภาพเป็นกลุ่มย่อยโดยเฉพาะ และจะเล่นกับเพื่อนเพศเดียวกัน ชอบสร้างกฎเกณฑ์และเปลี่ยนกฎเกณฑ์บ่อยๆ ชอบเล่นเกมส์และต้องการเอาชนะ ในบางครั้งจะเปลี่ยนกฎเพื่อช่วยให้ตนเองชนะ เริ่มเรียนรู้การแบ่งปัน ต้องการความเสมอภาค ต้องการการยอมรับจากกลุ่มเพื่อน จะมีเพื่อนสนิทหนึ่งหรือสองคน แต่จะเปลี่ยนไปเรื่อยๆ ชอบให้เพื่อนตามใจตนเองในบางครั้งไม่สามารถแยกถูกผิดได้ ถ้ามีการกระทำผิดเกิดขึ้นมักจะโทษคนข้างเคียงหรือคนอื่น แต่อย่างไรก็ตาม เด็กวัยนี้ยังชอบเล่นเลียนแบบบุคคลอื่น บทบาทสมมติ และการเล่นเรื่องราวที่เหมือนจริง

นอกจากนี้แล้ว ขวัญฟ้า รังสิยานนท์ (2538 : 11) ได้สรุปลักษณะพฤติกรรมทางสังคมของเด็กในวัยนี้ว่า

1) ความดื้อรั้น เด็กในวัยนี้ชอบปฏิเสธ และมักจะทำตรงกันข้ามกับที่บอกซึ่งเป็นพฤติกรรมที่แสดงออกเพื่อต่อต้านผู้ใหญ่ การแสดงความดื้อรั้นของเด็กแต่ละคน

จะไม่เหมือนกัน อาจจะแสดงออกมาในรูปของการพูดจาหรือการทำเมินเฉยไม่สนใจในสิ่งที่ตนเคยทำเป็นประจำ ความดื้อรั้นจะเกิดขึ้นเป็นปกติกับเด็กอายุ 2 – 3 ขวบ และจะพัฒนาถึงขีดสุดเมื่ออายุ 3 – 4 ขวบ

2) ความก้าวร้าว เป็นปฏิกิริยาที่เด็กตอบสนองต่อความไม่สมหวังหรือความคับข้องใจ วิธีแสดงความก้าวร้าวจะเปลี่ยนไปตามวัยของเด็กตั้งแต่การร้องไห้ ใช้กำลังต่อสู้ใช้คำพูดเพื่อหลีกเลี่ยงสถานการณ์ที่ทำให้ไม่พอใจ เด็กอายุ 4 – 5 ขวบ จะแสดงความก้าวร้าวในรูปของการใช้คำพูดมากกว่าการใช้กำลังเข้าต่อสู้ แต่บางครั้งเด็กอาจจะใช้วิธีการฟ้องผู้ใหญ่

3) การทะเลาะวิวาทจะเกิดขึ้นเมื่อเด็กเล่นกันแล้วเกิดข้อขัดใจกัน เด็กเล็กจะทะเลาะกันมากกว่าเด็กโต และจะทะเลาะกันในระยะสั้นๆ เมื่อหายโกรธก็จะลืมและเล่นกันอีก วัย 3 ขวบ เป็นวัยที่จะชอบทะเลาะกันมากที่สุด หลังจากนั้นเด็กจะเริ่มรู้จักการปรับตัวให้เข้ากับสังคมได้ดีขึ้น

4) การร่วมมือ เด็กเล็กมีความร่วมมือกับผู้อื่นได้น้อยกว่าเด็กโต เพราะเด็กเล็กมักจะสนใจตนเอง และต้องการให้ผู้อื่นสนใจในตนเอง เด็กวัยนี้ยังไม่รู้จักการให้และการรับขาดประสบการณ์ทางสังคม ทำให้ไม่ประนีประนอมกัน มักจะทะเลาะกันบ่อยๆ แต่จะโกรธกันไม่นานก็จะเล่นร่วมกันอีก

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

5) การยอมรับจากสังคมในระยะแรกเด็กจะเห็นความสำคัญของผู้ใหญ่มากกว่าเพื่อนเล่นในวัยเดียวกัน และต้องการให้ผู้ใหญ่ยอมรับตน ต่อมาเด็กจะเห็นความสำคัญของเพื่อนมากยิ่งขึ้นและจะพยายามให้มีพฤติกรรมที่เป็นที่ยอมรับของเพื่อนๆ

6) การคบเพื่อนในระยะแรกเด็กจะเล่นคนเดียว ต่อมาเด็กจะดูเด็กคนอื่นเล่นและจะพยายามเข้าไปเล่นด้วย พออายุได้ 4 ขวบ เด็กจะเริ่มหัดเล่นเป็นกลุ่ม และนิยมเล่นกับเพื่อนเพศเดียวกันมากกว่าเพื่อนต่างเพศ นอกจากเด็กจะมีเพื่อนเป็นมนุษย์จริงๆ แล้ว เด็กยังมีเพื่อนสมมติอีกด้วย เนื่องจากว่าเด็กต้องการเพื่อนแต่ไม่สามารถสร้างสัมพันธ์กับเพื่อนที่เป็นมนุษย์ได้ จึงสร้างเพื่อนสมมติขึ้น เช่น ตุ๊กตา สัตว์เลี้ยง เด็กจะสมมติให้เป็นอย่างไรก็ได้ และเด็กจะปฏิบัติต่อเพื่อนสมมติเหมือนกันมนุษย์จริงๆ การสร้างเพื่อนสมมติอาจมาจากการเลียนแบบชีวิตจริงที่เด็กเคยพบเห็นมาก็ได้ เด็กที่ชอบสร้างเพื่อนสมมติมากที่สุดคือ เด็กอายุระหว่าง 2.5 – 4.5 ปี นอกจากจะมีเพื่อนสมมติแล้วเด็กยังมีการสร้างโลกสมมติของตนเองขึ้น เป็นการเล่นชนิดหนึ่งของเด็กเป็นการเล่นที่เลียนแบบชีวิตจริง เช่น เล่นขายของ เล่นคุณครูกับนักเรียน ซึ่งการเล่นเหล่านี้เป็นสิ่งสำคัญต่อพัฒนาการด้านต่างๆ การเล่นช่วยส่งเสริมพัฒนาการทางร่างกาย ส่งเสริมความเข้าใจสิ่งแวดล้อม ช่วยให้รู้จักผูกมิตรและเล่นกับผู้อื่นได้ เป็นการส่งเสริมพัฒนาการทางด้านสังคม นอจากนี้แล้ว

การเล่นยังเป็นเครื่องชี้ถึงสติปัญญา รวมทั้งบุคลิกภาพลักษณะทางอารมณ์ต่างๆ ตลอดจนความสนใจของเด็กด้วย

7) การเป็นผู้นำ เด็กวัยนี้ต้องการเป็นผู้นำ ต้องการปฏิบัติตนตามอย่างคนที่ตนเองชอบ ซึ่งเด็กถือว่าเป็นผู้นำของเด็กอีกทีหนึ่ง ผู้นำของเด็กในวัยนี้จะมีลักษณะตัวโตอายุมาก ฉลาดกว่าคนอื่น สามารถแสดงความคิดเห็น และแนะนำการเล่นแก่เขาได้ เด็กจะยอมทำตามคำแนะนำของเด็กโต เพราะได้รับการฝึกฝนให้ยำเกรงและเชื่อฟังผู้ใหญ่

สรุปพัฒนาการทางสังคมของเด็กวัย 3 – 6 ปี เป็นการแสดงออกทางพฤติกรรมที่จะสร้างความสัมพันธ์กับผู้อื่น เด็กในวัยนี้จะมีลักษณะและพฤติกรรมทางสังคมที่ประกอบไปด้วยความดื้อรั้น ความก้าวน้าว การทะเลาะวิวาท การร่วมมือ การยอมรับจากสังคม การเป็นผู้นำจะเห็นได้ว่าพฤติกรรมทางสังคมของเด็กในวัยนี้ยังเป็นพฤติกรรมการแสดงออกทางสังคมที่เป็นทางลบ เช่น ความดื้อรั้น การทะเลาะวิวาท และความก้าวร้าว ทั้งนี้เนื่องจากเด็กยังยึดตนเองเป็นศูนย์กลาง และจะพบมากในเด็กช่วงอายุ 3 – 4 ปี และเด็กเริ่มจะปรับตัวให้เข้ากับผู้อื่นหรือร่วมมือกับผู้อื่น แสดงความเป็นมิตรสูง เคารพกฎกติกาของกลุ่มเพื่อน รู้จักการเสียสละ และต้องการการยอมรับจากสังคม ซึ่งอาจจะแสดงออกมาในรูปของการเป็นผู้นำหรือเป็นผู้ปฏิบัติตามที่ดีภายในกลุ่มเพื่อนหรือสังคมในช่วงเด็กอายุ 5 – 6 ปี ดังนั้น เพื่อให้เกิดการแสดงออกพฤติกรรมทางสังคมที่เหมาะสมผู้ใหญ่ควรดูแลและให้คำแนะนำที่ถูกต้อง เหมาะสมอย่างใกล้ชิด พร้อมทั้งส่งเสริมยกย่อง ชมเชย พฤติกรรมการแสดงออกที่ถูกต้องเหมาะสม เช่น การรู้จักแบ่งปัน การเสียสละ การช่วยเหลือผู้อื่น เป็นต้น

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

4. พัฒนาการทางด้านสติปัญญา (intellectual development)

พัฒนาการทางด้านสติปัญญา หมายถึง ความสามารถของบุคคลในการคิดหาเหตุผลในการกระทำกิจกรรมให้บรรลุตามต้องการ หรือตรงตามเป้าประสงค์ที่วางไว้ หรือการคิดวางโครงการให้ตรงจุดประสงค์กับงานที่ตนกระทำอยู่ได้ (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ 2536 : 25) สามารถปรับตัวให้เข้ากับสถานการณ์ใหม่ๆ ได้ การที่บุคคลจะสามารถปรับตัวให้เข้ากับสถานการณ์ใหม่ๆ ได้ดีเพียงใดนั้น สิ่งสำคัญประการหนึ่ง คือ การใช้สมองทำกิจกรรมหลายๆ อย่างอยู่เสมอ ซึ่งเป็นหนทางที่จะก่อให้เกิดการเรียนรู้ (สุรางค์ โค้วตระกูล 2541 : 190)

กระบวนการพัฒนาการด้านความคิดและสติปัญญาของเด็กในระดับปฐมวัยจะต้องอาศัยปัจจัยสำคัญที่เกี่ยวข้องกับการรับรู้ เอาความรู้ใหม่ๆ ไปประสานกลมกลืนกับความรู้และประสบการณ์เดิมที่มีอยู่แล้วไปจัดระบบให้เหมาะสม เพื่อเป็นประสบการณ์ใหม่ที่กลมกลืนเข้ากับสภาพความเป็นจริงของสิ่งแวดล้อม หรือเรียกได้ว่า เกิดการเรียนรู้ (วราภรณ์

รักวินัย 2527 : 46) การเรียนรู้นับได้ว่าเป็นการเพิ่มพูนความงดงามทางปัญญา ซึ่งเพียเจท์ (Piaget) และจอห์นดิวอี้ (John Dewey) มีความคิดเห็นสอดคล้องกันว่า การเรียนรู้เกิดจากการที่ผู้เรียนเป็นผู้ริเริ่มมีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งเร้าหรือสิ่งที่จะต้องเรียนรู้ ผู้เรียนจะต้องเป็นผู้ลงมือกระทำให้เกิดขึ้น (active) หรืออีกนัยหนึ่งก็คือ การเรียนโดยการกระทำนั่นเอง เพียเจท์กล่าวว่า เมื่อเกิดการเรียนรู้จะเกิดการเปลี่ยนแปลงขึ้นในโครงสร้างทางสติปัญญา (cognitive structure) ของผู้เรียน เด็กแต่ละวัยจะมีลักษณะการคิดที่แตกต่างกันไป โดยเฉพาะอย่างยิ่งกระบวนการรู้คิดของเด็กจะไม่เหมือนผู้ใหญ่ นอกจากนั้นเพียเจท์ยังเน้นความสำคัญของผู้เรียนว่า ผู้เรียนสามารถจะควบคุมกิจกรรมการเรียนรู้ของตนเองได้ (self – regulation) สามารถเป็นผู้ที่จะริเริ่มหรือลงมือกระทำ ดังนั้นการจัดสิ่งแวดล้อมให้เอื้อต่อการเรียนรู้ โดยการค้นพบโดยให้โอกาสผู้เรียนมีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมและมีประสบการณ์ต่างๆ (อ้างถึงใน สุรพล พยอมแย้ม 2541 : 69 – 70)

ในทำนองเดียวกับบรูเนอร์ (Bruner) และแบนดูรา (Bandura) มีความคิดเห็นสอดคล้องกันว่า การเรียนรู้จะเกิดขึ้นก็ต่อเมื่อผู้เรียนได้ประมวลข้อมูลข่าวสารจากการที่มีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อม มนุษย์เลือกที่จะรับรู้ตามความสนใจและการเรียนรู้จะเกิดขึ้นได้ดีจากกระบวนการค้นพบ การมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียนและสิ่งแวดล้อม โดยที่ผู้เรียนและสิ่งแวดล้อมจะมีอิทธิพลซึ่งกันและกัน โดยผู้เรียนสามารถคุมกิจกรรมการเรียนรู้ของตนเองและเข้าใจถึงผลที่จะเกิดตามมาของพฤติกรรม (consequences) ถ้าผลที่จะเกิดตามมา คือ รางวัลผู้เรียนรู้ก็จะมีความพอใจในพฤติกรรมของตนเอง แต่ถ้าผลที่ตามมาเป็นการลงโทษก็จะก่อให้เกิดความไม่พอใจ และความพอใจหรือไม่พอใจนี้จะมีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับมาตรฐานของพฤติกรรมที่ผู้เรียนได้ตั้งไว้ (อ้างถึงใน นิตยา ประพฤติกิจ 2536 : 95) ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของสกินเนอร์ (Skinner) กล่าวว่า แรงเสริมเป็นตัวแปรสำคัญของการเปลี่ยนแปลพฤติกรรม พฤติกรรมใดได้รับแรงเสริมบุคคลก็จะกระทำต่อไป พฤติกรรมใดไม่ได้รับแรงเสริมก็จะคงอยู่ไม่นาน การใช้การเสริมแรงจึงเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่งต่อการช่วยให้เด็กเรียนรู้ที่จะกระทำหรือไม่กระทำอะไร (อ้างถึงใน สุรพล พยอมแย้ม 2541 : 41) ในทำนองเดียวกันมาสโลว์ (Maslow) ซึ่งเป็นนักทฤษฎีทางมนุษยนิยม (humanistic theories) ได้ลำดับความต้องการของมนุษย์เราเป็น 5 ประเภท จากต่ำไปหาสูงและเป็น 2 กลุ่ม คือ 1) ความต้องการที่จะได้รับการตอบสนอง ซึ่งประกอบด้วยความต้องการทางสรีระ ความต้องการความปลอดภัย ความต้องการความรักและเป็นส่วนหนึ่งของคณะและความต้องการที่จะรู้จักว่าตนเองมีคุณค่า และ 2) ความต้องการเพื่อพัฒนาตน (growth need) คือ ความต้องการที่จะเจริญเติบโตหรือพัฒนาเต็มตามศักยภาพของตนทั้งทางด้านพุทธิปัญญา ทักษะ และเจตคติ มาสโลว์กล่าวว่า ก่อนที่มนุษย์เราจะมีความต้องการขั้นสูงนั้น ความต้องการขั้นต่ำจะต้องสมปรารถนาเสียก่อน (อ้างถึงใน ทิศนา แขมมณี 2535 : 81)

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

จากที่กล่าวมาแล้วข้างต้นจะเห็นได้ว่า พัฒนาการทางสติปัญญาของเด็กจะมีความเกี่ยวข้องกับสิ่งแวดล้อมและบุคคลที่เกี่ยวข้อง ฉะนั้นจึงจำเป็นอย่างยิ่งที่ผู้เกี่ยวข้องกับเด็กในวัย 3 – 6 ปี จะต้องทราบถึงลักษณะพัฒนาการทางสติปัญญาของเด็กในวัยนี้ เพื่อที่จะได้จัดประสบการณ์ให้เหมาะสมกับพัฒนาการของเด็กในแต่ละช่วงอายุ สุรางค์ โค้วตระกูล (2541 : 173 – 174) ได้กล่าวถึงพัฒนาการทางสติปัญญาของเด็กแต่ละวัย ดังนี้

ลักษณะพัฒนาการทางสติปัญญาของเด็กวัย 3 ปี เด็กวัยนี้ยังไม่เข้าใจกับสิ่งที่เป็นนามธรรม และไม่มีตัวตน การเรียนรู้จะเริ่มจากสิ่งง่ายๆ ที่ไม่ซับซ้อน ชอบซักถามอยากรู้อยากเห็น เริ่มค้นพบว่า สิ่งต่างๆ มีความสัมพันธ์กันอย่างไร สามารถจับคู่ภาพต่างๆ ได้และแบ่งกลุ่มภาพได้ เริ่มรับรู้ว่าร่างกายมี 2 ข้าง แต่ยังไม่สามารถแยกซ้ายขวาได้ แต่จะเริ่มรับรู้เกี่ยวกับอวัยวะต่างๆ ของร่างกาย พร้อมที่จะเรียนรู้คำใหม่ๆ สามารถท่องจำเลข 1 ถึง 10 ได้ แต่ยังไม่สามารถเข้าใจถึงจำนวนที่แท้จริง จะเข้าใจเพียง 2 ถึง 3 เท่านั้น นอกจากนี้เด็กในวัยนี้จะมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ มีจินตนาการ สามารถคิดเรื่องยาวๆ ได้

ลักษณะพัฒนาการทางสติปัญญาของเด็กวัย 4 ปี เด็กจะเริ่มพัฒนาความเข้าใจเกี่ยวกับสิ่งที่เป็นนามธรรม เริ่มมีการใช้หลักเกณฑ์และเหตุผลเข้าตัดสินในสิ่งต่างๆ แม้จะยังไม่ถูกต้องตามความเป็นจริงนักก็ตาม และยังมีลักษณะการใช้ความคิดและการแบ่งความหมายที่ไม่ใช่กฎเกณฑ์ที่แท้จริง เด็กวัยนี้ชอบที่จะเรียนรู้ภาษาใหม่ๆ ได้แก่ คำศัพท์ และการเล่นคำต่างๆ ตลอดจนการเล่นคำที่มีเสียงต่างๆ ชอบนำคำมาเล่นในลักษณะต่างๆ รวมทั้งคำที่ไม่สุภาพด้วย จึงจะเห็นได้ว่าเด็กในวัยนี้ชอบเล่นสมมติ เด็กมักจะใช้คำถามและจะถามในสิ่งที่อยากรู้อยากเห็น แต่ยังมีช่วงความสนใจในระยะสั้นอยู่ จะชอบถามเรื่องเกี่ยวกับผู้คนประสบการณ์ใหม่ๆ สถานที่เหตุการณ์ต่างๆ รวมทั้งเรื่องของวิทยาศาสตร์ในชีวิตประจำวัน ผลงานทางศิลปะของเด็กจะแสดงให้เห็นถึงลักษณะของการถ่ายทอดความรู้สึก ความคิด และประสบการณ์ที่เด็กได้รับและมีการใช้สัญลักษณ์แสดงลงไปในภาพด้วย เด็กจะเริ่มแสดงออกด้วยการเล่าเรื่องราวที่เป็นประสบการณ์ของตัวเอง และสามารถจดจำสีต่างๆ ได้ สามารถเรียกชื่อสี จับคู่สีได้ถูกต้อง มีความเข้าใจในเรื่องขนาดได้ลึกซึ้งกว่าเดิม เช่น ใหญ่กับเล็ก สูงกับเตี้ย น่ารักกับน่าเกลียด สว่างกับมืด

ลักษณะพัฒนาการทางสติปัญญาของเด็กวัย 5 ปี ถึงแม้จะเจริญเติบโตขึ้นในหลายๆ ด้าน แต่ช่วงความสนใจของเด็กยังไม่สามารถสนใจสิ่งใดสิ่งหนึ่งได้นานนัก แต่จะมีลักษณะการขยายความสนใจในเรื่องต่างๆ กว้างขวางขึ้น มีการใช้ภาษาดีขึ้น พูดจาเป็นประโยคและมีความหมายมากขึ้น พูดประโยคได้ยาวขึ้น ใช้ภาษาในการสื่อสารได้กว้างขวางขึ้น เนื่องจากสามารถรู้คำศัพท์ได้ถึง 2,000 คำ ตอนเล่นสมมติจากจินตนาการจะใช้ถ้อยคำที่เคยได้ยินและได้จดจำไว้ ส่วนใหญ่แล้วเด็กจะชอบพูดลดเลี้ยงเลยเถิดไปเรื่อยๆ เนื่องจากเป็นเพราะเด็กชอบเพ้อฝัน

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

และต้องการหลีกเลี่ยงความเป็นจริง ชอบซักถามในลักษณะของการหาคำตอบเพื่อความเข้าใจ มีความสามารถในการจดจำตัวอักษร ตัวเลข จำนวน และสีต่างๆ ได้ถึง 10 สี และสามารถเรียกชื่อสีได้อย่างน้อยที่สุด คือ สีพื้นฐาน 4 สี คือ แดง เหลือง น้ำเงิน ขาว เด็กจะเริ่มสนใจการอ่าน การเขียน มีความพร้อมในการเรียนรู้ในกฎเกณฑ์ง่ายๆ ทางวิทยาศาสตร์และคณิตศาสตร์ มีความอยากรู้เกี่ยวกับข้อเท็จจริงและต้องการหาเหตุผล สามารถแยกแยะเรื่องจริงและเรื่องที่สมมติขึ้นได้ มีการแสดงออกทางด้านความคิดเห็นอย่างเปิดเผยและตรงไปตรงมา มีความสามารถในการคิดและการแก้ไขปัญหา ชอบเล่นเกมที่มีกติกาง่ายๆ รวมทั้งการเล่นกลง่ายๆ ชอบเรื่องที่สนุกสนานและขบขัน ผลงานทางศิลปะจะแสดงให้เห็นถึงความคิดและสิ่งที่ซ่อนอยู่ในจิตใจ ชอบร้องเพลง ฟังนิทาน และเรื่องราวต่างๆ รวมทั้งชอบบทร้อยกรองด้วย

ลักษณะพัฒนาการทางสติปัญญาของเด็กวัย 6 ปี เด็กวัยนี้จะมีทักษะทางสติปัญญาและทางวิชาการดีขึ้น เริ่มเรียนรู้คำสัญลักษณ์ที่มีควาหมายและจะมีเทคนิคในการแปลความหมายของสัญลักษณ์เหล่านั้น สามารถเปรียบเทียบและแยกวัตถุออกเป็นหมวดหมู่ได้ เชื่อมโยงความสัมพันธ์ได้ เข้าใจด้านซ้าย-ด้านขวา รู้จักฤดูกาลของปี เข้าใจความหมายของเวลา เช่น เช้า สาย บ่าย เย็น รู้คำศัพท์มากขึ้นถึง 2,500 คำ จะสนใจในเรื่องจำนวน และสามารถเรียนรู้จำนวนจากสิ่งที่เป็นรูปธรรม และยังต้องการประสบการณ์จำนวนด้านรูปธรรมมาก ก่อนที่จะพัฒนามโนทัศน์จำนวนด้านนามธรรม

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

จากลักษณะพัฒนาการทางสติปัญญาของเด็กวัย 3 – 6 ปี สามารถสรุปได้ดังนี้ เด็กในวัยนี้จะมีการเปลี่ยนแปลงทางความสามารถในการเรียนรู้จากประสาทสัมผัส เริ่มเรียนรู้จากรูปธรรมในช่วงอายุ 3 ปี และเริ่มเข้าใจเรื่องนามธรรมเพิ่มขึ้นในช่วงอายุ 4 ปี และมีความสนใจที่จะเรียนรู้ในสิ่งใหม่ๆ ซึ่งเห็นได้จากการซักถาม การอยากรู้อยากเห็นของเด็ก ส่วนความสามารถในการเรียนรู้และเข้าใจสิ่งใดสิ่งหนึ่งตามความเป็นจริงจะดีขึ้นในช่วงอายุ 5 – 6 ปี นอกจากนี้ความคิดสร้างสรรค์ จินตนาการจะมีสูงมากในทุกช่วงอายุ และสามารถถ่ายทอดความคิดสร้างสรรค์และจินตนาการออกมาได้มากขึ้นตามลำดับอายุ ฉะนั้นเพื่อให้เกิดการพัฒนาการทางสติปัญญาที่เหมาะสมตามวัย และได้รับการพัฒนาการสูงสุดตามศักยภาพ ผู้ใหญ่ ผู้ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาเด็ก และผู้ดูแลเด็กในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ควรตอบสนองความอยากรู้อยากเห็นของเด็กด้วยการจัดสภาพแวดล้อมให้เอื้อต่อการเรียนรู้ พร้อมทั้งคอยให้คำแนะนำและความรู้ในสิ่งที่ถูกต้องเสมอ

3.1.3 สื่อเพื่อการพัฒนาเด็กปฐมวัย

เด็กปฐมวัยเป็นช่วงวัยที่มีความสำคัญต่อการเรียนรู้ของมนุษย์มาก ในการจัดประสบการณ์ให้เด็กปฐมวัยนั้น บุคคลที่เกี่ยวข้องควรมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเด็กในวัยนี้หลายๆ ด้าน ซึ่งนอกจากจะมีความรู้ในด้านพื้นฐานการดูแลเด็ก และจิตวิทยาและพัฒนาการของเด็กแล้ว กิจกรรมที่ใช้ในการจัดประสบการณ์เพื่อการพัฒนาเด็กปฐมวัยก็มีความสำคัญเช่นกัน และกิจกรรมที่ใช้ในการพัฒนาเด็กปฐมวัยที่สำคัญ มีดังนี้

1. สื่อเพื่อการพัฒนาเด็กปฐมวัย

สื่อ วัสดุ และอุปกรณ์จะมีประโยชน์เป็นอย่างมากในการพัฒนาเด็ก ถ้าผู้ดูแลเด็กรู้จักเลือกใช้อย่างเหมาะสมกับพัฒนาการของเด็กปฐมวัยในแต่ละด้าน ในแต่ละช่วงอายุ และหลักในการเลือกสื่อสำหรับเด็ก มีหลักในการเลือก ดังนี้

1. ควรเลือกวัสดุที่เป็นธรรมชาติจากสิ่งแวดล้อมรอบๆ ตัว
2. ในการสอนให้เด็กเกิดความคิดรวบยอดต่างๆ เด็กสามารถสร้างวัสดุอุปกรณ์ได้ด้วยตนเอง โดยมีครูหรือผู้ดูแลเด็กเป็นผู้แนะแนวทางให้
3. ผู้ดูแลเด็กควรคำนึงถึงความต้องการพัฒนาเด็ก ซึ่งควรเป็นจุดมุ่งหมายที่จะพัฒนาความคิด สติปัญญา และการแสดงออกของเด็ก
4. ผู้ดูแลเด็กควรตั้งจุดมุ่งหมายในการพัฒนาเด็ก

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

2. นิทานและหนังสือสำหรับเด็ก

นิทานและหนังสือสำหรับเด็กเป็นกิจกรรมที่สำคัญที่ผู้ดูแลเด็กและผู้ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาเด็กจะต้องคำนึงถึง โดยเฉพาะการคัดเลือกเนื้อเรื่องของนิทานและหนังสือสำหรับเด็กที่เหมาะสมกับวัย เพราะจะเป็นการกระตุ้นให้เด็กเข้าร่วมกิจกรรม ซึ่งจะทำให้เป็นแนวทางในการส่งเสริมพัฒนาการของเด็กในด้านอื่นๆ ต่อไป นารี ศิริทรัพย์ (2539 : 149) ได้ให้หลักในการเลือกนิทานที่เหมาะสมสำหรับเด็กในวัยต่างๆ ดังนี้

1. เลือกเนื้อเรื่องให้เหมาะสมกับความสนใจของเด็กแต่ละวัย
2. เลือกเรื่องที่ผู้เล่านิทานอยากเล่า เพราะจะทำให้เล่าได้ดี เล่าได้สนุกสนาน
3. เลือกเรื่องที่เหมาะสมกับวิธีการเล่า และสื่อที่จะใช้ประกอบการเล่า
4. เลือกเรื่องที่มีอิสระ ข้อคิดที่จะช่วยปลูกฝัง และส่งเสริมคุณธรรม
5. เลือกเรื่องที่ให้ความสนุกสนาน ตลกขบขัน เพราะเด็กส่วนใหญ่จะสนใจชอบฟัง
6. ควรเลือกเรื่องที่มีข้อความซ้ำๆ คล้องจองกัน สำหรับเด็กเล็กๆ

7. เลือกเนื้อเรื่องที่เป็นนิทานพื้นเมืองที่สอดแทรกคติธรรมต่างๆ ด้วย

8. เทพนิยายต่างๆ เด็กชอบฟัง เพราะมีการผจญภัยอยู่ในเนื้อเรื่อง

3. เพลงเพื่อพัฒนาเด็ก

เพลงมีความสำคัญสำหรับเด็ก เพราะเด็กจะได้รับความเพลิดเพลิน ได้รับความสนุกสนาน สามารถปรับตัวเข้ากับคนอื่นได้ และเป็นการปลูกฝังพื้นฐานด้านนาฏศิลป์ดนตรี ซึ่งความสำคัญดังกล่าวถึงเด็กได้รับการส่งเสริมที่ดีและถูกต้อง ย่อมส่งผลให้เด็กมีพัฒนาการดีขึ้นด้วย นารี ศิริทรัพย์ (2539 : 162 – 165) ได้ให้ข้อเสนอแนะในการจัดกิจกรรมร้องเพลงไว้ดังนี้

1. เด็กมีลำดับพัฒนาการทางดนตรีต่างกัน ดังนั้นไม่คาดหวังว่าเด็กจะต้องตอบสนองต่อดนตรีเหมือนกันทุกคน

2. การร้องเพลงกับเด็กควรเลือกเพลงที่มีลำดับเสียง และเนื้อเพลงต่างๆ กัน

3. ควรเปิดโอกาสให้เด็กได้มีอิสระในการร้องเพลงตลอดวัน

4. ควรมีกำหนดช่วงเวลาในการจัดประสบการณ์ทางดนตรีให้เหมาะสมกับสมาธิของเด็ก

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

5. ควรมีการเลือกเพลงที่คาดว่าระดับเสียงของเด็กจะไปได้

4. การเล่นสำหรับเด็ก

การเล่นเป็นสิ่งสำคัญที่จะช่วยให้เด็กเกิดการเรียนรู้ ผู้ดูแลเด็กและผู้เกี่ยวข้องควรคำนึงถึงว่าจะจัดของเล่นแบบไหน ที่จะเป็นการส่งเสริมพัฒนาการของเด็กและไม่สิ้นเปลืองค่าใช้จ่าย โดยอาจใช้วัสดุที่อยู่รอบตัวเรา และวัสดุที่เหลือใช้มาประดิษฐ์เป็นของเล่นสำหรับเด็ก นารี ศิริทรัพย์ (2539 : 194 – 195) กล่าวถึงความสำคัญของการเล่นที่มีต่อเด็กดังนี้

1. ช่วยให้เด็กเกิดการเรียนรู้ โดยผ่านขบวนการค้นคว้า

2. ช่วยให้เด็กมีความคิดสร้างสรรค์ และส่งเสริมเชาว์ปัญญา

3. ช่วยให้เด็กเกิดทักษะทางสังคม อันเป็นพื้นฐานที่จะช่วยปลูกฝังให้เด็กมีความเป็นผู้นำ

4. ช่วยให้เด็กได้ระบายอารมณ์ ลดความตึงเครียดหรือสับสนทางอารมณ์

5. ช่วยส่งเสริมคุณภาพร่างกายให้แข็งแรงสมบูรณ์ขึ้น

3.1.4 การจัดประสบการณ์เพื่อส่งเสริมพัฒนาการของเด็กปฐมวัย

การจัดประสบการณ์หรือการจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมพัฒนาการของเด็กปฐมวัย เป็นเรื่องที่มีความสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่งที่ผู้ดูแลเด็กและผู้เกี่ยวข้องกับการพัฒนาเด็กควรมีความรู้ ความเข้าใจ เพื่อจะได้ใช้เป็นแนวทางในการส่งเสริมพัฒนาการของเด็กให้ครบทุกด้านและบรรลุตามวัตถุประสงค์ที่ต้องการ และการจัดประสบการณ์เพื่อส่งเสริมพัฒนาการของเด็กนั้น ผู้ดูแลเด็กและผู้ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาเด็กควรมีความรู้ดังต่อไปนี้

1. การจัดประสบการณ์เพื่อพัฒนาการทางด้านร่างกาย

กิจกรรมที่ส่งเสริมพัฒนาการทางด้านร่างกายของเด็ก นฤมล จูประเสริฐ (2539 : 261 – 263) ได้ให้ข้อเสนอแนะไว้ ดังนี้

1. กิจกรรมการเคลื่อนไหวและจังหวะ เป็นสิ่งที่ช่วยให้เด็กพัฒนาความสามารถของตนได้ คุณค่าของกิจกรรมทางดนตรี ทำให้เด็กเกิดความชื่นชมสนุกสนาน

2. การเล่นกลางแจ้ง จะช่วยส่งเสริมพัฒนาการทางด้านร่างกาย เสริมความแข็งแรงของกล้ามเนื้อและการเคลื่อนไหว

3. กิจกรรมที่ช่วยพัฒนากล้ามเนื้อเล็ก ได้แก่ กิจกรรมเหล่านี้ เช่น การปั้น การประดิษฐ์ต่างๆ การฉีก – ตัด – แปะ การระบายสี การวาดภาพด้วยนิ้วมือ (Finger Paint) การเล่นบล็อค และการเล่นตามมุม

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

2. การจัดประสบการณ์เพื่อพัฒนาการด้านอารมณ์และจิตใจแก่เด็ก

จันทร์เพ็ญ ทรงละออ (2539 : 279 – 284) ได้ให้ข้อเสนอแนะในการจัดประสบการณ์เพื่อพัฒนาด้านอารมณ์และจิตใจแก่เด็กไว้ ดังนี้

1. ฝึกให้รู้จักระงับอารมณ์ที่รุนแรง โดยยึดหลักความอดทนพยายาม แสดงอารมณ์ให้พอเหมาะ พอควร ตามกาลเทศะ จนเป็นนิสัย

2. พยายามหลีกเลี่ยงสถานการณ์ที่จะก่อให้เกิดความตึงเครียดให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้

3. เมื่อมีเรื่องที่ทำให้เกิดความไม่สบายใจ หรือไม่พอใจ ให้ระบายออกโดยการเล่าให้ผู้ที่ไว้ใจฟัง จะช่วยผ่อนคลายความตึงเครียดทางอารมณ์ลงได้

4. สร้างอารมณ์ที่พึงปรารถนาให้เกิดขึ้น และตั้งใจที่จะสร้างอารมณ์ดีให้มีตลอดไป

นอกจากนี้การจัดประสบการณ์เพื่อพัฒนาการด้านอารมณ์และจิตใจแก่เด็ก ผู้ดูแลเด็กและผู้ที่เกี่ยวข้องจะต้องทราบพฤติกรรมและความสามารถของเด็กแต่ละวัย ในเรื่องที่

ต้องจัดประสบการณ์ให้ ทั้งนี้จะได้ใช้เป็นแนวทางในการจัดประสบการณ์และกิจกรรมที่เหมาะสมให้เด็กซึ่งจะส่งผลให้เด็กมีพัฒนาการด้านอารมณ์และจิตใจที่เหมาะสมกับวัย

3. การจัดมุมประสบการณ์เพื่อให้เด็กเกิดพัฒนาการด้านสังคม

จันทร์เพ็ญ ทรงละออ (2539 : 285 – 286) ได้ให้ข้อเสนอแนะในการจัด "มุมประสบการณ์" ว่า เป็นมุมที่จัดขึ้นเพื่อให้เด็กที่มีความสนใจในเรื่องนั้นๆ ได้เข้ามาทำกิจกรรม และเมื่อเลิกสนใจแล้วก็สามารถไปทำกิจกรรมที่มุมอื่นได้

1. มุมบ้าน กิจกรรมนี้จะเกี่ยวกับเรื่องบ้าน ชนิดของบ้าน สมาชิกในครอบครัว

2. มุมบล็อค ประกอบด้วย บล็อคขนาดที่เหมาะสมกับวัยของเด็ก

3. มุมหนังสือ ควรจัด ณ ที่ที่ไม่พลุกพล่าน หรือที่มีเด็กผ่านไปมาบ่อยๆ

4. มุมวิทยาศาสตร์ จัดให้เด็กได้มีโอกาสสังเกตและดูแลสัตว์เลี้ยง และต้นไม้เป็นกิจวัตรประจำวัน

5. มุมเกมและภาพตัดต่อ เกมและภาพตัดต่อควรมีสีแสดงระดับยากง่ายไว้ด้วย เพราะเด็กจะได้ทราบว่า ตนเองจะเลือกสีใด

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

6. มุมทรายและน้ำ ควรอยู่ภายนอกอาคาร แต่สามารถเคลื่อนย้ายเข้ามาภายในด้วยก็ได้

7. มุมหน่วย ประกอบด้วย หน่วยเฉพาะเรื่องที่กำลังศึกษาในขณะนั้น

8. มุมของเล่น ประกอบด้วย ของเล่นหลากหลายชนิดที่เหมาะสมกับวัยของเด็ก

9. มุมฟัง ประกอบด้วย เครื่องมือที่ใช้ในการฟัง

10. มุมอื่นๆ ที่จำเป็นสำหรับการจัดประสบการณ์เพื่อส่งเสริมการพัฒนาการด้านสังคม

จะเห็นได้ว่า การจัดมุมประสบการณ์เป็นสิ่งจำเป็นเพราะเด็กจะเกิดการเรียนรู้จากประสบการณ์ และมุมอาจจะเปลี่ยนไปตามระดับวุฒิภาวะของเด็ก ฉะนั้น ผู้ดูแลเด็กควรจัดมุมให้เหมาะกับเด็ก เพื่อให้เด็กได้ฝึกทักษะทางกายภาพ (Physical) ทางสังคม (Social) และสติปัญญา (Cognitive)

4. การจัดประสบการณ์เพื่อพัฒนาการด้านสติปัญญาของเด็ก

การจัดกิจกรรมและประสบการณ์มีแนวทางในการจัดดังนี้ (นฤมล จูประเสริฐ 2539 : 315 – 316)

1. กิจวัตรประจำวันควรวางแผนจัดเตรียมให้เด็กได้ปฏิบัติด้วยตนเอง โดยผู้ดูแลเด็กให้การสนับสนุนและกำลังใจ

2. สนับสนุนให้เด็กได้เล่นและเป็นแบบอย่างในการเล่นจินตนาการกับของเล่นต่างๆ

3. อ่านหนังสือให้เด็กฟังบ่อยๆ

4. ให้เด็กได้เล่นกับวัสดุอุปกรณ์ที่เกี่ยวข้องกับศิลปะ

5. ให้โอกาสเด็กปฐมวัยเล่นกลางแจ้ง เล่นน้ำเล่นทรายเป็นประจำทุกวัน

6. เด็กวัยแรกเกิดถึง 2 ปี เรียนรู้จากการใช้ประสาทสัมผัสทั้ง 5 จะต้องให้โอกาสเด็กได้ทำกิจกรรมที่ใช้ประสาทสัมผัสทั้ง 5

การจัดประสบการณ์เพื่อพัฒนาการด้านสติปัญญาของเด็ก ผู้ดูแลเด็กควรคำนึงถึงธรรมชาติของเด็กว่า วัยย่อมมีความสามารถและความสนใจต่างกัน ดังนั้นในการจัดประสบการณ์ให้เด็ก ควรจัดให้เหมาะกับเด็กแต่ละวัย เพื่อเด็กจะเข้าร่วมกิจกรรมได้นานขึ้น ซึ่งจะเป็นพื้นฐานในการพัฒนาเด็กในด้านอื่นต่อไป

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

3.2 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความรู้ในการดูแลเด็กปฐมวัย

กมล รอดคล้าย และคณะ (2539 : 94 – 95) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การศึกษาสภาพการจัดการเรียนการสอนในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพการจัดการเรียนการสอนระดับปฐมวัยในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก เพื่อศึกษาผลการเรียนและพัฒนาการเด็กในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กโดยให้ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กทั่วประเทศเป็นหน่วยในการวิเคราะห์

ในด้านการเรียนการสอนพบว่า ส่วนใหญ่นำหลักสูตรหรือแนวของกระทรวงศึกษาธิการไปประยุกต์ใช้ เพื่อให้เหมาะสมกับสภาพของท้องถิ่น แต่สื่อและอุปกรณ์การศึกษายังคงใช้สื่อพื้นฐาน ได้แก่ กระดานดำ ชอล์ค รูปภาพ และวิธีการสอนก็เป็นการสอนแบบเดิม กล่าวคือ การเล่านิทาน ร้องเพลง การเล่นเกม ซึ่งแม้ว่าจะสอดคล้องกับสภาพของศูนย์และท้องถิ่น แต่ในอนาคตควรมีการพัฒนาผู้ดูแลเด็กให้มีวิธีการสอนแบบใหม่ๆ มีสื่อทันสมัยเหมาะสม และลักษณะงานที่ผู้ดูแลเด็กปฏิบัติส่วนใหญ่ คือ การดูแลอนามัยเด็ก รองลงมา คือ การดูแลโภชนาการ

กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ (2534 : 120 – 122) ได้วิจัยเรื่องการจัดการศึกษาระดับประถม มัธยม และอาชีวศึกษาของไทยในทศวรรษหน้าที่สอดคล้องกับลักษณะการเปลี่ยนแปลงทางสังคม จากการศึกษาด้านการจัดการเรียนการสอนของครูระดับก่อนประถมศึกษาพบปัญหาและอุปสรรคดังนี้

1. ครูยังเน้นวิธีสอนเด็กให้อ่านออก เขียนได้ และทำเลขได้ มากกว่าการสอนเพื่อพัฒนาการด้านต่างๆ และการเตรียมความพร้อมของเด็ก

2. ครูขาดสมรรถภาพทางด้านทักษะ ได้แก่ การเลือก การเตรียมประสบการณ์และการจัดกิจกรรมต่างๆ การใช้เทคนิคในการจัดกิจกรรมและประสบการณ์ต่างๆ อย่างถูกต้อง การใช้วัสดุอุปกรณ์ สื่อการเรียนการสอนต่างๆ อย่างถูกต้องเหมาะสมกับสถานการณ์

3. ครูขาดการพัฒนาเทคนิคและวิธีสอนใหม่ๆ ในการใช้แผนการจัดประสบการณ์และขาดการแลกเปลี่ยนความรู้กับโรงเรียนอื่น

4. ครูยังขาดแคลนสื่อการเรียนการสอน วัสดุอุปกรณ์ ที่ใช้ประกอบเรียนการสอน เช่น เทปประกอบการสอนเพลงและจังหวะ ฯลฯ

5. ครูยังขาดความรู้ด้านการวัดและประเมินผลการเรียน

จากงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความรู้ในการดูแลเด็กปฐมวัยพบว่า ผู้ดูแลเด็กในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กจะนำหลักสูตรหรือแนวทางการจัดการศึกษาระดับปฐมวัยของกระทรวงศึกษาธิการมาประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับสภาพของท้องถิ่น ส่วนสื่อการเรียนการสอนจะใช้สื่อที่สามารถผลิตได้ในท้องถิ่น จึงทำให้ผู้ศึกษาสนใจที่จะศึกษาว่าผู้ดูแลเด็กที่ปฏิบัติงานอยู่ในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กมีความรู้ในการดูแลเด็กปฐมวัยเพียงใด และความรู้ในการดูแลเด็กปฐมวัยจะเป็นปัจจัยในการทำนายการปฏิบัติงานของผู้ดูแลเด็กในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กได้หรือไม่อย่างไร

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

4. แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับความพึงพอใจในการปฏิบัติงานและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

4.1 ความพึงพอใจในการปฏิบัติงาน

ได้มีนักวิชาการและผู้รู้หลายท่านให้คำจำกัดความ และความหมายของความพึงพอใจในการปฏิบัติงานไว้อย่างสอดคล้องกัน ดังนี้

เทพพนม เมืองแมน (2540 : 100) ให้ความหมายความพึงพอใจในงานไว้ว่าเป็นภาวะของความพึงพอใจ หรือภาวะของการมีอารมณ์ในทางบวกที่มีผลเกิดขึ้น เนื่องจากการประเมินประสบการณ์ในงานของคนๆ หนึ่ง อย่างไรก็ตามความรู้สึกชอบงานของคนๆ หนึ่งนั้น จะขึ้นอยู่กับว่างานนั้นได้ทำให้บุคคลผู้นั้น ได้รับความต้องการทั้งทางด้านร่างกายและจิตใจ ซึ่งเป็นส่วนสำคัญที่จะให้มีชีวิตอยู่รอดหรือสมบูรณ์มากน้อยเท่าใดด้วย

เฮอร์ซเบิร์ก (Herzberg 1959, อ้างถึงใน จุรีย์ อุสาหะ 2542 : 20) กล่าวว่า ความพึงพอใจในงานเป็นความรู้สึกนึกคิด หรือทัศนคติของบุคคลที่มีต่องานที่ปฏิบัติอยู่ ซึ่งเป็นผลมาจากการได้รับการตอบสนองทั้งปัจจัยจูงใจ และปัจจัยค้ำจุนอย่างเพียงพอ

วรูม (Vroom 1978, อ้างถึงใน จุรีย์ อุสาหะ 2542 : 21) อธิบายว่า ความพึงพอใจในงานเป็นสื่อของความรู้สึกส่วนหนึ่งของบุคคลที่มีต่อบทบาทของงาน (Work Roles) ซึ่งเป็นอาชีพในขณะนั้น เป็นทัศนคติทางบวกที่มีต่องาน และเป็นทัศนคติทางลบต่องานเมื่อเกิดความไม่พึงพอใจในงาน

เดวิสและนิวตรอม (Davis and Newstrom 1989, อ้างถึงใน จุรีย์ อุสาหะ 2542 : 21) งานมักจะหมายถึง ทัศนคติหรือกลุ่มของความรู้สึกพอใจของผู้ปฏิบัติงานที่มีต่องานของเขา ซึ่งความพึงพอใจในงานเป็นส่วนหนึ่งของความพึงพอใจในชีวิต

กอร์ดอน (Gordon 1991, อ้างถึงใน จุรีย์ อุสาหะ 2542 : 19) ให้ความหมายว่า ความพึงพอใจในงาน คือ ปฏิกิริยาของความรู้สึก อารมณ์ที่เป็นผลจากการรับรู้ในการประผลสำเร็จของงานคนๆ หนึ่งและคุณค่าของความสำเร็จนั้นมีค่าเทียบเท่ากับความต้องการพื้นฐานของคนๆ นั้น ซึ่งมีปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับงานหลายปัจจัย เช่น ความอิสระ ความยืดหยุ่น ความรับผิดชอบ เงินเดือน ความก้าวหน้าในงาน โอกาส และนโยบายขององค์การ เหล่านี้สามารถมีอิทธิพลต่อความพึงพอใจในงาน

จากการให้ความหมายของความพึงพอใจในงานข้างต้นสรุปได้ว่า ความพึงพอใจในงาน หมายถึง ภาวะของความพึงพอใจเป็นภาวะของการมีอารมณ์ในทางบวก หรือเป็นทัศนคติของบุคคลทางบวกที่มีต่องาน ซึ่งเป็นผลมาจากการได้รับการตอบสนองความต้องการทั้งทางด้านร่างกายและจิตใจจากงานที่ปฏิบัติอยู่

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

นอกจากนี้ได้มีนักวิชาการหลายท่านได้แบ่งความต้องการอันเป็นสิ่งจูงใจแก่ผู้ปฏิบัติงานเพื่อให้เกิดความพึงพอใจในงานในรูปแบบต่างๆ ดังนี้

อับราฮัม เซลาชนิค และคณะ (Abraham Zaleznick et al 1979, อ้างถึงใน จุรีย์ อุสาหะ 2542 : 19) กล่าวถึง ความต้องการของคนจากการทำงานโดยอาศัยทฤษฎีการให้รางวัลเพื่อจูงใจให้ผู้ปฏิบัติเกิดความพึงพอใจในงาน โดยแบ่งความต้องการเป็น 2 อย่าง ดังนี้

1. ความต้องการภายนอก (The External Need) ได้แก่ รายได้ตอบแทน ความมั่นคง และความปลอดภัยในการทำงาน สภาพแวดล้อมทางกายภาพ ตำแหน่งหน้าที่ และการได้ทำงานที่ถนัด

2. ความต้องการภายใน (The Internal Need) ได้แก่ การมีส่วนร่วมในหมู่คณะ การเป็นที่รักใคร่ของเพื่อนและผู้ร่วมงาน การเป็นที่ยอมรับนับถือของผู้อื่น และการมีศักดิ์ศรีของตนเอง

เทพพนม เมืองแมน (2540 : 101) กล่าวถึง สิ่งจูงใจที่กระตุ้นให้บุคคลเกิดความพึงพอใจในงานมีดังนี้

1. สิ่งจูงใจที่เป็นวัตถุ ได้แก่ วัสดุอุปกรณ์ อาคารสถานที่

2. สิ่งจูงใจเกี่ยวกับโอกาส ได้แก่ โอกาสในการสร้างชื่อเสียง ความมีอำนาจ อิทธิพลจากการได้รับตำแหน่งดีๆ

3. สิ่งจูงใจเกี่ยวกับวัสดุ ได้แก่ อุปกรณ์ ความช่วยเหลือต่างๆ

4. สิ่งจูงใจเกี่ยวกับการได้แสดงความสามารถ ได้แก่ การได้รับโอกาสให้แสดงความสามารถ อุดมคติโดยเสรี ความภาคภูมิใจในผลสำเร็จ สวัสดิการต่างๆ

5. สิ่งจูงใจเกี่ยวกับเพื่อนร่วมงาน ได้แก่ สัมพันธภาพกับบุคคลในหน่วยงาน ความผูกพันและการได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมของสถาบัน

6. สิ่งจูงใจเกี่ยวกับความมั่นคงและปลอดภัยทางสังคม ความมั่นคงในการทำงาน และการมีหลักประกันของชีวิต

เสถียร เหลืองอร่าม (2529 : 6) ได้แสดงความคิดเห็นไว้ว่า การจูงใจ (Motivation) ขึ้นอยู่กับความต้องการของบุคคล เป็นผลมาจากความต้องการทางด้านร่างกาย (Physical condition) และสภาพของสังคมที่บุคคลอาศัยอยู่ (Social condition) แรงจูงใจสามารถจำแนกออกเป็น 2 ประเภท คือ

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

1. แรงจูงใจภายใน (Intrinsic Motivation) เกิดขึ้นภายในตัวของบุคคลแต่ละคน อาจจะเป็นความสนใจ ความหวัง ความทะเยอทะยาน และความพอใจหรืออุดมคติของแต่ละคน

2. แรงจูงใจภายนอก (Extrinsic Motivation) เกิดจากสิ่งเร้าภายนอก หรือสิ่งแวดล้อม มากระตุ้นให้บุคคลต้องการทำงาน เช่น บรรยากาศในการทำงาน คำชมเชย คำตำหนิ การให้รางวัลการแข่งขัน การลงโทษ ความสัมพันธ์กับเพื่อนร่วมงาน ซึ่งแรงจูงใจภายนอกสามารถแยกเป็นองค์ประกอบย่อยๆ คือ สิ่งแวดล้อมในการทำงาน ความรู้สึกต่องานหรือความพอใจงาน การมีเสรีภาพในด้านความคิดเห็น เป็นต้น

สมพงษ์ เกษมสิน (2536 : 302 – 303) ได้แบ่งมูลเหตุจูงใจอันสำคัญของบุคคล คือ ความต้องการ ซึ่งความต้องการโดยทั่วไปของมนุษย์แบ่งเป็น 2 พวกใหญ่ คือ

1. ความต้องการทางร่างกาย ได้แก่ อาหาร ที่อยู่อาศัย เครื่องนุ่งห่ม ยารักษาโรค ความต้องการทางเพศ และการเคลื่อนไหวทางร่างกายและขับถ่าย

2. ความต้องการทางจิตใจ ส่วนใหญ่มักเกิดขึ้นภายหลัง บางทีก็อาจซ่อนอยู่หรือแสดงออกมาอย่างชัดเจน ได้แก่

2.1 ความมั่นคงและปลอดภัย หมายถึง ความรู้สึกต้องการมีความมั่นคงของชีวิต ทั้งในปัจจุบันและอนาคต รวมถึงความก้าวหน้าและความอบอุ่นใจ

2.2 การยกย่องนับถือ เป็นความต้องการที่จะได้รับความสำเร็จ และการที่ได้รับการยกย่องนับถือจากผู้อื่น หรือความต้องการให้ผู้อื่นเห็นว่าตนเองมีความสำคัญ

2.3 การยอมรับในสังคมหรือการเข้าพวกเข้าหมู่ เป็นความต้องการที่จะให้สังคมยอมรับตนเข้าเป็นสมาชิกรวมอยู่ด้วยหรือต้องการเข้าพวกเข้าหมู่และมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ

2.4 โอกาสก้าวหน้า โดยเฉพาะอย่างยิ่งในการทำงาน

เทพพนม เมืองแมน (2540 : 57 – 61) กล่าวถึงองค์ประกอบพื้นฐานจูงใจให้เกิดการทำงาน ประกอบด้วย

1. งานที่มีลักษณะท้าทายความสามารถ มีคนเป็นจำนวนมากที่ถูกจูงใจในการปฏิบัติงานจากงานที่มีลักษณะท้าทายความสามารถ ความน่าเบื่อหน่ายของงานทำให้เกิดการเก็บกดแรงจูงใจ ในการปฏิบัติงาน การจูงใจให้คนปฏิบัติงานให้เต็มกำลังความสามารถของเขา โดยทำให้งานมีลักษณะท้าทายความสามารถให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้

2. การมีส่วนร่วมในการวางแผน คนบางคนจะถูกสร้างให้มีแรงจูงใจสูงถ้าถูกขอร้องให้ช่วยในการวางแผนและกำหนดสภาวะแวดล้อมในการปฏิบัติงาน คนยิ่งอยู่ในระดับสูงมากเท่าใดภายในองค์การ การให้มีส่วนร่วมในการกำหนดแผนงานมากขึ้น ก็จะเป็นแรงจูงใจในการทำงานมากขึ้นเท่านั้น

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

3. การให้การยกย่องและปรับปรุงสถานภาพ ความต้องการที่จะได้รับการยกย่องชมเชย และการปรับปรุงสถานภาพให้ดีขึ้นมีอยู่ในบุคคลทุกคน และคนทุกคนก็ต้องการยอมรับจากเพื่อนพ้อง และจากผู้บังคับบัญชาเหมือนกันหมดทุกคนและการยกย่องชมเชยนั้นต้องทำด้วยความจริงใจ และยึดหลักของการให้ว่า ให้สำหรับผู้ที่มีการปฏิบัติงานเหนือกว่าชั้นเฉลี่ย ถ้าหากไม่เช่นนั้นก็จะเป็นสิ่งที่ไม่น่าชื่นชอบสำหรับผู้รับ และจะเป็นที่เยาะเย้ยจากบุคคลอื่น

4. การให้ความรับผิดชอบมากขึ้น และการให้อำนาจบารมีมากขึ้น คนเป็นจำนวนมากที่ทำงานภายในองค์การ และต้องการจะมีความรับผิดชอบ มีอำนาจบารมีขึ้นจากการเป็นผู้บังคับบัญชา และการจูงใจในการปฏิบัติงาน เนื่องจากมีความคาดหวังว่าจะได้รับสิ่งเหล่านี้จากการทำงาน การใช้เทคนิคนี้ เช่น การเลื่อนขั้น เลื่อนตำแหน่ง การให้อำนาจและการมอบความรับผิดชอบอย่างเหมาะสมซึ่งเป็นเครื่องมือในการจูงใจให้คนปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ

5. ความมั่นคงและความปลอดภัย เช่น ความต้องการการหลุดพ้นจากความกลัวการไม่มีงานทำ การถูกลดตำแหน่ง และการสูญเสียรายได้ ซึ่งเป็นสิ่งที่มีอยู่และแฝงอยู่ในจิตใจของทุกคน

6. ความเป็นอิสระในการทำงาน คนทุกคนมีความปรารถนาที่จะมีอิสระในการกระทำบางสิ่งบางอย่างด้วยตัวของเขาเองอยู่ทุกคน ความต้องการที่จะเป็นนายของตัวเองในการปฏิบัติงาน บางอย่างในคนบางคน เป็นความปรารถนาที่รุนแรงมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกลุ่มที่มีความเชื่อมั่นในตัวเองสูง

7. โอกาสในด้านความเจริญเติบโตทางด้านส่วนตัว เนื่องจากคนส่วนมากต้องการหรือชอบที่จะมีการเจริญงอกงามหรือเจริญเติบโตทางด้านทักษะและความสามารถทางด้านวิชาชีพและประสบการณ์ในองค์การต่างๆ ที่มีการให้การฝึกอบรมและมีโครงการการศึกษา การเดินทางเพื่อดูงานนอกสถานที่ การหมุนเวียนงาน และการสร้างประสบการณ์จากการทำงานและจากเครื่องมือต่างๆ ล้วนแต่ใช้วิธีการให้โอกาสในด้านความเจริญงอกงามส่วนบุคคล ซึ่งเป็นแรงจูงใจทั้งสิ้น

8. โอกาสก้าวหน้า คือ โอกาสก้าวหน้าในหน้าที่การงาน เช่น การได้รับเลื่อนตำแหน่งให้ไปสู่ระดับที่สูงกว่าในองค์การ

9. เงินและรางวัลที่เกี่ยวกับงาน สำหรับคนบางคน เงินเป็นสิ่งที่มีอิทธิพลสูงมากก็อาจจะเป็นแรงจูงใจสำหรับบุคคลนั้นได้

10. สภาพของการทำงานที่ดี ซึ่งรวมองค์ประกอบทั้งทางด้านกายภาพและทางด้านจิตใจของสภาพแวดล้อมในงาน

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

เฮอร์ซเบิร์ก (Herzberg 1959, อ้างถึงใน เสริมศักดิ์ วิศาลาภรณ์ 2532 : 99 – 102) ได้เสนอทฤษฎีปัจจัยจูงใจ – ปัจจัยค้ำจุนหรือทฤษฎีองค์ประกอบคู่ ที่สรุปถึงความต้องการของคนในองค์กรหรือการจูงใจในการทำงานว่า ความพอใจในงานที่ทำและความไม่พอใจในงานที่ทำไม่ได้มาจากปัจจัยกลุ่มเดียวกัน แต่มีสาเหตุมาจากปัจจัยสองกลุ่ม คือ ปัจจัยจูงใจ (Motivational Factors) กับปัจจัยค้ำจุน (Hygiene Factors)

ปัจจัยจูงใจ เป็นปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับงานและความสำเร็จของงานโดยตรง ถ้ามีอยู่ก็จะเป็นสิ่งจูงใจหรือทำให้เกิดความพอใจในงานที่ทำอย่างมาก แต่ถ้าไม่มีไม่ได้หมายความว่าคนจะไม่มีความพอใจในงานที่ทำ ปัจจัยเหล่านี้มีอยู่ 6 ชนิด คือ

1. ความสำเร็จของงาน (Achievement) หมายถึง การที่บุคคลสามารถทำงานได้เสร็จสิ้นและประสบความสำเร็จอย่างดี ความสามารถในการแก้ปัญหาต่างๆ การรู้จักป้องกันปัญหาที่เกิดขึ้น และการแสดงสิ่งหนึ่งสิ่งใดที่ส่งผลให้เป็นผลงานของบุคคล

2. การได้รับการยอมรับนับถือ (Recognition) หมายถึง การได้รับการยอมรับนับถือ ไม่ว่าจากผู้บังคับบัญชา กลุ่มเพื่อน บุคคลในหน่วยงาน หรือจากบุคคลอื่นโดยทั่วไป ซึ่งการยอมรับนี้อาจจะอยู่ในรูปของการยกย่องชมเชย

3. ลักษณะของงาน (Work itself) หมายถึง ความรู้สึกที่ดีหรือไม่ดีของบุคคลที่มีต่อลักษณะของงาน เช่น อาจจะเป็นงานประจำ งานที่ต้องอาศัยความคิดริเริ่มสร้างสรรค์เป็นงานที่ง่ายหรือยากเกินไป

4. ความรับผิดชอบ (Responsibility) หมายถึง ความพึงพอใจที่เกิดขึ้นจากการได้รับมอบหมายให้รับผิดชอบใหม่ๆ และมีอำนาจในการรับผิดชอบได้อย่างเต็มที่

5. โอกาสก้าวหน้าในตำแหน่งการงาน (Advancement) หมายถึง การเปลี่ยนแปลงสถานะหรือตำแหน่งของบุคคลในองค์การโดยมีการเพิ่มงานในความรับผิดชอบมากขึ้น

6. การพัฒนาตนเอง (Growth) หมายถึง การที่แต่ละบุคคลในองค์การมีโอกาสได้เพิ่มพูนความรู้ ความสามารถ ความชำนาญใหม่ๆ ให้กับตนเอง

ปัจจัยค้ำจุน เป็นปัจจัยที่เป็นข้อกำหนดเบื้องต้นที่ทำให้คนไม่พอใจในงานที่ทำหากว่าสิ่งเหล่านี้ไม่มีอยู่ในงาน แต่ปัจจัยเหล่านี้ไม่ใช่สิ่งจูงใจให้คนทำงานเพิ่มขึ้น ซึ่งเป็นปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับสิ่งแวดล้อมในการทำงาน ปัจจัยเหล่านี้มีอยู่ 7 ชนิด คือ

1. เงินเดือนและค่าตอบแทน (Salary and Compensation) หมายถึง ความพึงพอใจในเงินเดือน หรือความพึงพอใจหรือไม่พึงพอใจต่อเงินเดือนที่เพิ่มขึ้น

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

2. ความสัมพันธ์กับบุคคลในหน่วยงาน (Interpersonal relation) ได้แก่ การติดต่อพบปะกันไม่ว่าจะเป็นทางกิริยาหรือวาจาที่แสดงถึงความสัมพันธ์อันดีต่อกันกับผู้บังคับบัญชา (Superior) ผู้ใต้บังคับบัญชา (Subordinate) และเพื่อนร่วมงาน (Peers)

3. สถานภาพในการทำงาน (Status) หมายถึง ลักษณะของสถานะที่เป็นองค์ประกอบ ทำให้บุคคลเกิดความรู้สึกต่องาน เช่น การมีเลขานุการ การมีรถประจำตำแหน่ง การมีอภิสิทธิ์ต่างๆ

4. นโยบายและการบริหารงาน (Policy and Administration) หมายถึง การจัดการและการบริหารงานขององค์การ เช่น การให้อำนาจแก่บุคคลในการให้เขาดำเนินได้สำเร็จ รวมถึงการติดต่อภายในองค์การ นั่นคือ นโยบายขององค์การจะต้องเป็นที่แน่ชัดหรือให้บุคคลดำเนินงานได้ถูกต้อง

5. สภาพการทำงาน (Working conditions) หมายถึง สภาพทางกายภาพ อันได้แก่ แสง การถ่ายเทอากาศ อุปกรณ์หรือเครื่องมือต่างๆ สิ่งแวดล้อมอื่นๆ รวมทั้งปริมาณงาน ตลอดจนเครื่องอำนวยความสะดวกในการทำงาน

6. ความมั่นคงในงาน (Job security) หมายถึง ความรู้สึกของบุคคลที่มีต่อความมั่นคงของงาน เช่น ระยะเวลาของงาน (tenure) ความมั่นคงหรือไม่มั่นคงขององค์การ

7. วิธีการบังคับบัญชา (Supervision – Technical) หมายถึง ความรู้ ความสามารถของผู้บังคับบัญชาในการดำเนินงาน หรือความยุติธรรมในการบริหารงานอาจรวมหมายถึงความเต็มใจหรือไม่เต็มใจของผู้บังคับบัญชาในการที่จะให้คำแนะนำหรือมอบหมายความรับผิดชอบต่างๆ ให้แก่ลูกน้อง

จากแนวคิดของเฮอร์ซเบิร์ก แม้องค์ประกอบที่ทำให้เกิดความพอใจและไม่พึงพอใจจะมาจากองค์ประกอบที่ต่างกัน แต่องค์ประกอบทั้งสองนี้ย่อมไม่สามารถที่จะแยกออกจากกันได้อย่างเด็ดขาด ย่อมมีส่วนที่เกี่ยวข้องกันหรือคาบเกี่ยวกันบ้าง หรืออาจกล่าวได้ว่าปัจจัยค้ำจุนนี้จะช่วยสนองความต้องการที่จะหลีกเลี่ยง (Avoidance needs) แต่ปัจจัยจูงใจจะช่วยสนองความต้องการอยากจะมีหรืออยากจะเข้าใกล้ (Approach needs) โดยปัจจัยค้ำจุนนี้จะเกี่ยวพันกับสิ่งแวดล้อมของงาน (Job content) ที่มนุษย์ทำ

จากการศึกษาความพึงพอใจสามารถสรุปได้ว่า แรงจูงใจเป็นปัจจัยหรือสาเหตุที่ทำให้บุคคลใช้พลังงานไปเพื่อจุดมุ่งหมายที่ปรารถนาและสร้างความพอใจ ทั้งนี้เพราะบุคคลเมื่อมีความพอใจในการทำงานจะเกิดความตั้งใจในการทำงานและเต็มใจอุทิศเวลา แรงกาย และความคิดของตนเองเพื่อสนองความต้องการของหน่วยงาน โดยเฉพาะความพึงพอใจต่อสภาพการทำงาน ความมั่นคงในงาน การบริหารงานของผู้บังคับบัญชา ความสัมพันธ์กับบุคคลในหน่วยงาน การได้รับการยอมรับนับถือ ความรับผิดชอบ การพัฒนาตนเอง และความสำเร็จของงาน

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

4.2 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความพึงพอใจในการปฏิบัติงาน

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2538 : 92 – 93) ได้ทำการวิจัยและประเมินผลโครงการนำร่องการจัดชั้นเด็กเล็กในพื้นที่ที่มีปัญหาทางเศรษฐกิจ พบว่า มีปัญหาในการจัดการศึกษาชั้นเด็กเล็กค่อนข้างมาก ดังนี้

1. ครูสอนเด็กเล็กไม่มีความเข้าใจเกี่ยวกับเนื้อหาวิชา หลักการวัดผลและประเมินชั้นเด็กเล็ก

2. ครูสอนชั้นเด็กเล็กไม่สามารถปฏิบัติตามตารางกิจกรรมประจำวันและแผนการจัดประสบการณ์ชั้นเด็กเล็กได้

3. ขาดแคลนสื่อการเรียนการสอนชั้นเด็กเล็ก

4. ไม่มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการผลิตและใช้อุปกรณ์การเรียนการสอนชั้นเด็กเล็ก

5. ครูที่ผ่านการอบรมการสอนชั้นเด็กเล็กแล้วย้ายไปสอนที่โรงเรียนอื่น จึงต้องจัดครูที่ไม่ผ่านการอบรมเข้าสอนแทน

6. นักเรียนส่วนใหญ่ยากจน ขาดแคลนเครื่องนุ่มห่ม อาหาร และยารักษาโรค ทำให้เป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาด้านต่างๆ และขาดการเรียนบ่อย

7. งบประมาณไม่เพียงพอกับความจำเป็นในการจัดชั้นเด็กเล็ก

8. ผู้บริหารโรงเรียนขาดความรู้และประสบการณ์ในการจัดการเรียนการสอนชั้นเด็กเล็กและขาดเครื่องมือในการนิเทศ

9. ผู้ปกครองไม่เข้าใจจุดมุ่งหมายของการจัดการเรียนการสอนชั้นเด็กเล็กให้เตรียมความพร้อมมากกว่าการสอนอ่าน เขียน เรียน เลข

10. สื่อการสอนวัสดุอุปกรณ์ในห้องเรียนไม่เพียงพอ

11. ครูสอนชั้นเด็กเล็กส่วนมากยังขาดทักษะและขาดความสามารถในการสอนชั้นเด็กเล็ก

12. ผู้บริหารไม่ให้ความสนใจชั้นเด็กเล็กเหมือนชั้นอื่นๆ

13. ครูและผู้ปกครองไม่ให้ความร่วมมือในการจัดการเรียนการสอนชั้นเด็กเล็ก

14. ขาดคู่มือนิเทศในการศึกษาชั้นเด็กเล็ก

จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องพบว่า การจัดการศึกษาในระดับปฐมวัยมีปัญหาหลายด้าน โดยเฉพาะในพื้นที่ชนบทซึ่งมีสาเหตุมาจากผู้ปกครองไม่เข้าใจจุดมุ่งหมายของการจัดการเรียนการสอนในชั้นเด็กเล็ก ครูผู้สอนขาดความรู้และทักษะในการสอนชั้นเด็กเล็ก สื่อการสอนวัสดุอุปกรณ์มีไม่เพียงพอ จากปัญหาที่พบจึงทำให้ผู้ศึกษาสนใจที่จะสนใจศึกษาว่า ผู้ดูแลเด็กที่ปฏิบัติงานอยู่ในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กมีความพึงพอใจในการปฏิบัติงานเพียงใด และความพึงพอใจในการปฏิบัติงานจะเป็นปัจจัยในการทำนายการปฏิบัติงานของผู้ดูแลเด็กในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กได้หรือไม่อย่างไร

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

5. แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับการสนับสนุนจากหน่วยงานและชุมชนและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

5.1 การสนับสนุนจากหน่วยงานและชุมชน

แรงสนับสนุนทางสังคม (Social support) มีความหมายกว้างขวางได้มีผู้ศึกษาวิจัยและให้คำจำกัดความไว้ดังนี้

แคพแพลน (Caplan 1976, อ้างถึงใน งามพิศ วิทยบำรุง 2539 : 27) ได้ให้คำจำกัดความของแรงสนับสนุนทางสังคมว่า หมายถึง สิ่งที่บุคคลได้รับโดยตรงจากบุคคลหรือกลุ่มบุคคล อาจเป็นด้านข่าวสาร เงิน กำลังงาน หรือทางด้านอารมณ์ ซึ่งจะเป็นแรงผลักดันให้ผู้รับไปสู่เป้าหมายที่ผู้รับต้องการ

พิลิสุค (Pilisuk 1982, อ้างถึงใน งามพิศ วิทยบำรุง 2539 : 27) กล่าวว่า แรงสนับสนุนทางสังคม หมายถึง ความสัมพันธ์ระหว่างคนไม่เฉพาะแต่ความช่วยเหลือทางด้านวัตถุและความมั่นคงทางด้านอารมณ์เท่านั้น แต่ยังรวมไปถึงการที่บุคคลรู้สึกว่าตนเองได้รับการยอมรับว่า เป็นส่วนหนึ่งของกลุ่มด้วย

จากความหมายข้างต้นนำมาสรุปได้ว่า แรงสนับสนุนทางสังคม หมายถึง สิ่งที่ผู้รับแรงสนับสนุนได้รับความช่วยเหลือด้านข้อมูลข่าวสาร วัตถุสิ่งของ หรือการสนับสนุนทางด้านจิตใจจากผู้ให้การสนับสนุนซึ่งอาจเป็นบุคคลหรือกลุ่มคน โดยเป็นผลให้ผู้รับได้ปฏิบัติไปในทางที่ผู้รับต้องการ

องค์ประกอบของแรงสนับสนุนทางสังคม

หลักการที่สำคัญของการสนับสนุนทางสังคมจะประกอบด้วยสิ่งสำคัญดังนี้

1. จะต้องมีการติดต่อสื่อสารระหว่างผู้ให้กับผู้รับการสนับสนุน
2. ลักษณะของการติดต่อสัมพันธ์นั้นจะต้องประกอบด้วย

2.1 ข้อมูลข่าวสารที่มีลักษณะที่ทำให้ผู้รับเชื่อว่า ผู้ให้มีความเอาใจใส่มีความรักและความหวังดีในงานอย่างจริงจัง

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

2.2 ข้อมูลข่าวสารนั้นเป็นข่าวที่มีลักษณะทำให้ผู้รับรู้สึกว่าตนเองมีคุณค่า และเป็นที่ยอมรับของสังคม

2.3 ข้อมูลข่าวสารที่มีลักษณะที่เชื่อว่า เราเป็นส่วนหนึ่งของสังคมและมีประโยชน์ต่อสังคม

3. ปัจจัยนำเข้าของแรงสนับสนุนทางสังคมอาจอยู่ในรูปของข่าวสาร วัตถุสิ่งของ เงิน หรือทางด้านจิตใจ
4. จะต้องช่วยให้ผู้รับได้บรรลุถึงจุดหมายที่เขาต้องการ

สรุปได้ว่า แรงสนับสนุนทางสังคม (Social Support) เป็นสิ่งที่บุคคลได้รับจากบุคคลหรือกลุ่มคน และมีผลทำให้ผู้รับการสนับสนุนปฏิบัติไปในทางที่ผู้รับต้องการ ในที่นี้หมายถึง ผู้ดูแลเด็กในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานและชุมชน รวมทั้งจากผู้ปกครองในด้านต่างๆ เพื่อช่วยให้ผู้ดูแลเด็กปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ดังนั้นผู้วิจัยจึงได้นำแนวคิดในการสนับสนุนการปฏิบัติงานของกรมการพัฒนาชุมชนต่อผู้ดูแลเด็กมาใช้ในการทำนายพฤติกรรมการปฏิบัติงานของผู้ดูแลเด็กในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ดังนี้

5.1.1 การสนับสนุนด้านพัฒนาบุคลากร

ผู้ดูแลเด็กเมื่อได้รับการแต่งตั้งให้ปฏิบัติหน้าที่ ในกรณีเป็นผู้ดูแลเด็กใหม่ให้จังหวัดรีบดำเนินการฝึกอบรมแก่ผู้ดูแลเด็กตามหลักสูตรการฝึกอบรมผู้ดูแลเด็กก่อนประจำการ

ของกรมการพัฒนาชุมชน หรือโดยการปฐมนิเทศให้ความรู้แก่ผู้ดูแลเกี่ยวกับเรื่องนโยบายการพัฒนาเด็ก บทบาทและหน้าที่ของผู้ดูแลเด็ก การจัดการเรียนการสอน หรือหากจังหวัดไม่สามารถดำเนินการได้ ให้ดำเนินการให้ผู้ดูแลเด็กฝึกปฏิบัติงานในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กที่มีผลงานดีเด่น หรือโรงเรียนอนุบาลประจำจังหวัด โดยให้ผู้ดูแลเด็กของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กที่ฝึกงาน หรือครูประจำโรงเรียนอนุบาลที่ฝึกงาน เป็นอาจารย์พี่เลี้ยงให้คำปรึกษาแนะนำ

การเพิ่มพูนประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของผู้ดูแลเด็ก เป็นกระบวนการที่สำคัญในการพัฒนาเด็ก เด็กเล็กจะได้รับการพัฒนาที่ดี ผู้ดูแลเด็กซึ่งทำหน้าที่ฝึกอบรมเลี้ยงดูเด็กจะต้องได้รับการพัฒนาอย่างสม่ำเสมอ ได้รับความรู้วิชาการใหม่ๆ สร้างเสริมประสบการณ์ กรมการพัฒนาชุมชนจึงได้กำหนดหลักสูตรการฝึกอบรม (กรมการพัฒนาชุมชน, กองพัฒนาเด็ก 2539 : 4 – 8) ไว้ ดังนี้

หลักสูตรการเพิ่มพูนประสิทธิภาพและเสริมสร้างแรงจูงใจในการปฏิบัติงาน

วัตถุประสงค์

1. เพื่อพัฒนาประสิทธิภาพของผู้ทำหน้าที่อบรมเลี้ยงดูเด็ก (ผดด.) ให้ได้รับความรู้ความเข้าใจในบทบาทหน้าที่ของผู้ดูแลเด็กเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาเด็กให้มีความพร้อม ทั้งด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม และสติปัญญา

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

2. เพื่อเตรียมความพร้อมให้ผู้ดูแลเด็กได้ตระหนักถึงบทบาทหน้าที่และเทคนิคการทำงานร่วมกับผู้ปกครอง ผู้นำชุมชน และกพด. กับการดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

3. เพื่อให้ผู้ดูแลเด็กได้รับการพัฒนาประสิทธิภาพ โดยผ่านหลักสูตรต่างๆ ดังนี้

ก. หลักสูตรการฝึกอบรมผู้ดูแลเด็กก่อนประจำการ ระยะเวลา 224 ชั่วโมง

ข. หลักสูตรเพิ่มพูนทักษะผู้ดูแลเด็ก ระยะเวลา 5 วัน หรือ 35 ชั่วโมง

ค. หลักสูตรการปฐมนิเทศผู้ดูแลเด็ก ระยะเวลา 25 วัน หรือ 175 ชั่วโมง

4. เพื่อเสริมสร้างประสิทธิภาพและแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของผู้ดูแลเด็ก

ง. หลักสูตรสัมมนาผู้ดูแลเด็ก ระยะเวลา 3 วัน

5.1.2 การสนับสนุนด้านงบประมาณ

1. โครงการสนับสนุนค่าตอบแทนผู้ดูแลเด็ก

ความเป็นมา

การดำเนินงานพัฒนาเด็กโดยการส่งเสริมให้ชุมชนจัดตั้งศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก เพื่อพัฒนาเด็กอายุระหว่าง 3 – 6 ปี ให้ได้รับการพัฒนาทั้งทางด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา ที่เหมาะสมตามวัยตามเกณฑ์การพัฒนาเด็ก โดยมีผู้ดูแลเด็กปฏิบัติหน้าที่เลี้ยงดูเด็กในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ปฏิบัติหน้าที่ในฐานะอาสาสมัคร ไม่ได้เป็นข้าราชการหรือลูกจ้างประจำของราชการ แต่เป็นราษฎรในพื้นที่ที่มีความรู้ความสามารถและมีจิตใจรักเด็ก ปฏิบัติหน้าที่ด้วยความเสียสละอดทน มิได้หวังผลค่าตอบแทน แต่เนื่องจากการปฏิบัติหน้าที่ผู้ดูแลเด็ก จะต้องใช้เวลาตลอดทั้งวันปฏิบัติหน้าที่ที่ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กจำเป็นต้องมีค่าครองชีพ เพื่อเลี้ยงตนเองและภาระที่จะต้องรับผิดชอบเลี้ยงดู จึงกำหนดให้มีการสนับสนุนค่าตอบแทนแก่ผู้ดูแลเด็ก เพื่อแบ่งเบาภาระและเป็นกำลังใจในการปฏิบัติงานแก่ผู้ดูแลเด็กด้วย

วัตถุประสงค์

เพื่อเป็นการบำรุงขวัญและกำลังใจแก่ผู้ดูแลเด็กที่ปฏิบัติหน้าที่ อบรมเลี้ยงดูเด็กในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กให้สามารถดำรงชีพอยู่ได้

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

ขั้นตอนการดำเนินงานและเงื่อนไขของกิจกรรม

1. จังหวัดออกคำสั่งแต่งตั้ง ผดด. ที่ได้รับการคัดเลือกมาจากพื้นที่ให้ปฏิบัติหน้าที่ให้เป็นปัจจุบัน (ปีละ 1 ครั้ง)

2. ผู้ดูแลเด็ก 1 คน มีหน้าที่รับผิดชอบเลี้ยงดูเด็ก อายุระหว่าง 3 - 6 ปี จำนวน 20 คน ซึ่งเป็นภาระหนักของผู้ดูแลเด็กที่จะต้องรับผิดชอบเลี้ยงดู เป็นไปตามสัดส่วนที่กรมฯ ได้รับการสนับสนุนงบประมาณ ดังนั้น หากได้รับการสนับสนุนค่าตอบแทนเพิ่มเติมจะพิจารณาอัตราส่วนจำนวนเด็ก 15 คนต่อผู้ดูแลเด็ก 1 คน ให้เหมาะสมกับบทบาทและหน้าที่ที่รับผิดชอบ

3. กรมฯ จะไม่จัดสรรค่าตอบแทนผู้ดูแลเด็กให้จังหวัดมากกว่าจำนวนผู้ดูแลเด็กที่จังหวัดมีคำสั่งแต่งตั้ง

4. จังหวัดเบิกจ่ายค่าตอบแทนให้แก่ผู้ดูแลเด็กเป็นรายเดือน โดยจ่ายให้แก่ผู้ดูแลตามแนวทางที่กรมฯ กำหนด

2. โครงการสนับสนุนเงินสมทบกองทุนประกันสังคมในส่วนของนายจ้าง

ความเป็นมา

กรมการพัฒนาชุมชนในฐานะนายจ้าง และผู้ดูแลเด็กในฐานะลูกจ้าง ตามพระราชบัญญัติประกันสังคม พ.ศ. 2533 จึงให้ผู้ดูแลเด็กที่ได้รับการสนับสนุนค่าตอบแทนทุกคน เข้าประกันตน โดยกรมการพัฒนาชุมชนในฐานะนายจ้างส่งเงินสมทบกองทุนประกันสังคมในอัตราเดียวกันกับผู้ดูแลเด็ก เพื่อให้ความคุ้มครองกรณีประสบอันตราย ทุพพลภาพ หรือตายอันมิใช่เนื่องจากการทำงาน การคลอดบุตร และเพื่อให้เกิดประโยชน์ทดแทนด้วยสงเคราะห์บุตรและชราภาพ

วัตถุประสงค์

เพื่อสมทบกองทุนประกันสังคมในส่วนของนายจ้างหรือผู้ดูแลเด็กในการประกันตนกับกองทุนประกันสังคม เพื่อให้ความคุ้มครองกรณีประสบอุบัติเหตุ เจ็บป่วยทุพพลภาพอันมิใช่เนื่องจากการทำงาน การคลอดบุตร เงินทดแทนสงเคราะห์บุตร และชราภาพ

ขั้นตอนการดำเนินงานและเงื่อนไขของกิจกรรม

เป็นเงินในส่วนของนายจ้างจะต้องส่งเงินสมทบกองทุนประกันสังคมในส่วนของนายจ้างตามพระราชบัญญัติประกันสังคม พ.ศ. 2533

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

หลักเกณฑ์การประกันสังคม

กรมการพัฒนาชุมชนในฐานะนายจ้างของผู้ดูแลเด็ก ส่งเงินสมทบกองทุนประกันสังคม ในอัตราร้อยละ 2 ของค่าตอบแทน และผู้ดูแลเด็กในฐานะลูกจ้างจะต้องส่งเงินสมทบเข้ากองทุนประกันสังคมในอัตราเท่ากัน (ร้อยละ 2 ของค่าตอบแทน)

แนวทางการดำเนินงาน

กรมการพัฒนาชุมชนได้ดำเนินการขึ้นทะเบียนนายจ้างกับกองเงินสมทบสำนักงานประกันสังคม เป็นสำนักงานใหญ่ (นายจ้าง) แต่เนื่องจากผู้ดูแลเด็กในฐานะลูกจ้างปฏิบัติหน้าที่ในพื้นที่ หมู่บ้าน ตำบล จึงได้ดำเนินการจดทะเบียนให้กองพัฒนาเด็กและสำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดทุกจังหวัดเป็นสำนักงานสาขา เพื่อดำเนินการเกี่ยวกับการประกันสังคมในฐานะนายจ้าง

สิทธิประโยชน์

ผู้ดูแลเด็กที่เข้าประกันตนกับกองทุนประกันสังคม จะได้รับสิทธิประโยชน์ตาม พ.ร.บ. ประกันสังคม จำนวน 6 ด้าน ดังนี้

1. กรณีประสบอันตราย หรือเจ็บป่วย

2. กรณีทุพพลภาพ ได้รับค่ารักษาพยาบาลไม่เกินเดือนละ 2,000 บาท เงินทดแทนการขาดรายได้ร้อยละ 50 ของค่าจ้างตลอดชีวิต

3. กรณีคลอดบุตร ได้รับค่าคลอดบุตรครั้งละ 4,000 บาท จำนวน 2 ครั้ง

4. กรณีตาย ได้รับค่าทำศพ 20,000 บาท

5. กรณีสงเคราะห์บุตร ได้รับเงินสงเคราะห์บุตร คนละ 150 บาท/เดือน ไม่เกิน 2 คน (เด็กอายุไม่เกิน 5 ปีบริบูรณ์)

6. กรณีชราภาพ

– กรณีส่งเงินทดแทนครบ 15 ปี เมื่อมีอายุ 55 ปี ได้รับเงินบำนาญ

– กรณีส่งเงินทดแทนไม่ครบ 15 ปี เมื่อมีอายุ 55 ปี ได้รับเงินบำเหน็จ

5.1.3 การสนับสนุนในด้านอื่นๆ กองพัฒนาเด็ก กรมการพัฒนาชุมชน (2539 : 9 - 12) ได้สรุปเกี่ยวกับการให้การสนับสนุนแก่ผู้ดูแลเด็กในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ผู้ปกครอง องค์กรชุมชน และประชาชนในชุมชนรวมทั้งผู้ปกครองเด็กไว้ดังนี้

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

1. การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองและประชาชน

1. การเลี้ยงดูและอบรมเด็ก ผู้ปกครองควรใช้เวลาว่างผลัดเปลี่ยนกันมาร่วมและศึกษาวิธีการอบรมเลี้ยงดูเด็กอย่างถูกต้อง วันละ 1 คน เพื่อช่วยเหลือผู้ดูแลเด็กและจะได้นำความรู้ไปใช้ในชีวิตประจำวัน

2. หมั่นติดต่อกับผู้ดูแลเด็กเพื่อทราบพฤติกรรมของเด็กว่ามีปัญหาอะไรและสิ่งใดควรปรับปรุงแก้ไข

3. ใช้เวลาว่างทำประโยชน์ให้กับศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก เช่น ปลูกพืชผักสวนครัวเพื่อใช้ประกอบอาหารสำหรับเด็ก ซ่อมแซมตกแต่ง หรือทำความสะอาดบริเวณศูนย์ เป็นต้น

4. ช่วยเตรียมอาหาร

5. การรับ - ส่งเด็ก ผู้ปกครองมีหน้าที่โดยตรงในการรับ - ส่งเด็กเพื่อจะได้พบกับผู้ดูแลเด็ก และทราบพฤติกรรมของเด็กและจะได้ร่วมกันแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น ซึ่งเป็นการชักนำให้ผู้ปกครองใกล้ชิดกับศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเพิ่มมากยิ่งขึ้น

6. จ่ายค่าตอบแทนตามข้อตกลง

7. จัดหา ดูแลรักษา และซ่อมแซมอุปกรณ์เครื่องเล่นของเด็ก ทั้งเครื่องเล่นกลางแจ้ง และเครื่องเล่นในร่ม เป็นต้น

2. การมีส่วนร่วมของชุมชน องค์กรชุมชน

องค์กรต่างๆ ที่มีอยู่ในชุมชนสามารถให้การสนับสนุนการดำเนินการของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กได้ตามลักษณะขององค์กรนั้นๆ ดังนี้

1. คณะกรรมการหมู่บ้าน องค์การบริหารส่วนตำบลหรือสภาตำบล สนับสนุนงบประมาณ ที่ดิน วัสดุในการจัดตั้งศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

2. คณะกรรมการพัฒนาสตรีระดับหมู่บ้าน คณะกรรมการพัฒนาสตรีระดับตำบลสนับสนุนการเลี้ยงดู การจัดทำอาหารกลางวัน อาหารเสริม (นม) ได้

3. คณะกรรมการเยาวชนระดับหมู่บ้าน ระดับตำบล อาสาพัฒนาชุมชน อาจช่วยซ่อมแซม ปรับปรุงศูนย์พัฒนาเด็กเล็กและอุปกรณ์เครื่องเล่นในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

นอกจากนี้องค์กรเหล่านี้และองค์กรอื่นๆ ในชุมชน ยังสามารถช่วยรณรงค์หาเงินสมทบกองทุนพัฒนาเด็ก หรือหาเงินสมทบการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเนื่องในโอกาสต่างๆ ได้อีกด้วย

จากการศึกษาการได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานและชุมชนของผู้ดูแลเด็กในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กสรุปได้ว่า การสนับสนุนจากหน่วยงานและชุมชนมีผลให้ผู้ดูแลเด็กในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น โดยเฉพาะการได้รับการสนับสนุนด้านงบประมาณ ด้านการพัฒนาบุคลากร และด้านอื่นๆ ซึ่งเป็นการเพิ่มทักษะความรู้ วัสดุอุปกรณ์ ฯลฯ ที่ใช้ในการปฏิบัติงานให้กับผู้ดูแลเด็กในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

5.2 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการสนับสนุนจากหน่วยงานและชุมชน

อุษา พงศ์พิสุทธา (2540 : 62 – 64) ได้ศึกษาปัจจัยที่สนับสนุนและเป็นอุปสรรคต่อการปฏิบัติงานของผู้ดูแลเด็กเล็ก กรมการพัฒนาชุมชนพบว่า ปัจจัยที่สนับสนุนการปฏิบัติงานของผู้ดูแลเด็ก ได้แก่ ความรู้ ความเข้าใจที่ได้รับจากการฝึกอบรม การปฏิบัติตามคำแนะนำของพัฒนากร และความร่วมมือของคณะกรรมการพัฒนาเด็ก รวมทั้งการชักชวนให้ผู้ปกครองเด็กและประชาชนทั่วไปในหมู่บ้านเข้าร่วมกิจกรรมของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ปัญหาและอุปสรรคและข้อเสนอแนะที่ได้รับจากผู้ดูแลเด็ก คือ ค่าตอบแทนที่ได้รับน้อยเกินไป เมื่อเทียบกับภาระกิจ ควรจัดหาอุปกรณ์วัสดุให้เพียงพอกับความจำเป็น พัฒนากรควรให้ความสนใจติดตามการปฏิบัติงานของผู้ดูแลเด็กอย่างสม่ำเสมอ

สุรศักดิ์ เลียววิจักษณ์ (2532 : 40) ได้ทำการวิจัยเรื่อง สภาพและปัญหาการจัดการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษาของโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดพิษณุโลก ผลการวิจัยพบว่า ครูผู้สอนระดับก่อนประถมศึกษาส่วนใหญ่เป็นเพศหญิงมีประสบการณ์

การสอนต่ำกว่า 6 ปี ไม่มีวุฒิทางการศึกษาด้านอนุบาล แต่เคยผ่านการฝึกอบรมด้านวิชาการสอน โดยเน้นการเตรียมความพร้อมด้านบุคลากร ครูสอนโดยความสมัครใจ ด้านกิจกรรม นักเรียนมีบริการตรวจสุขภาพอนามัย ด้านอาคาร ด้านความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน ทั้งครูและผู้ปกครองจะร่วมประชุมปรึกษากันเสมอ ปัญหาด้านวิชาการที่มีปัญหาในระดับปานกลาง ปัญหาระดับมาก คือ โรงเรียนขาดแคลนอุปกรณ์การสอนการเล่น ปัญหาด้านบุคลากร ด้านกิจการนักเรียน ด้านอาคารสถานที่ ด้านธุรการและด้านความสัมพันธ์ชุมชน โดยส่วนรวมมีปัญหาในระดับปานกลาง โรงเรียนขนาดเล็ก ขนาดกลาง และขนาดใหญ่ต้องการความช่วยเหลือ 3 ลำดับแรก คือ 1. การสนับสนุนด้านการเงิน วัสดุอุปกรณ์ 2. การจัดเอกสารและสิ่งพิมพ์ที่เกี่ยวข้องกับการสอน 3. โรงเรียนขนาดเล็กต้องการความช่วยเหลือเรื่องอาคารสถานที่ โรงเรียนขนาดกลาง และโรงเรียนขนาดใหญ่ต้องการเรื่องการแนะนำการสอน

ทัดดาว ลออโรจน์วงษ์ (2540 : 8) ได้ศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการปฏิบัติงานของผู้ดูแลเด็กในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ได้สรุปปัญหาอุปสรรคในการปฏิบัติงานของผู้ดูแลเด็กและการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ดังนี้

ค่าตอบแทนที่ได้รับจากการสนับสนุนของรัฐบาล และผู้ปกครองเด็กของผู้ดูแลเด็กน้อยเกินไป ไม่เหมาะสมกับค่าครองชีพในปัจจุบัน ประกอบกับผู้ดูแลเด็กส่วนมากไม่มีอาชีพรองรายได้หลักจึงมาจากค่าตอบแทนและค่าตอบแทนที่ได้รับในแต่ละเดือนไม่แน่นอน เพราะผู้ปกครองเด็กจ่ายค่าตอบแทนไม่สม่ำเสมอ

ผู้ดูแลเด็กไม่เคยผ่านการฝึกอบรมทั้งการปฐมนิเทศ การฝึกอบรมก่อนประจำการและระหว่างประจำการ ทำให้ผู้ดูแลเด็กบางส่วนขาดความมั่นใจในตนเอง และเข้าใจในบทบาทหน้าที่ ตลอดจนหลักของการดำเนินงานศูนย์ฯ ไม่ชัดเจน อีกประการหนึ่งคือ ผู้ดูแลเด็กลาออกบ่อย มีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา ทำให้เสียเวลาและงบประมาณในการฝึกอบรมใหม่ และการเรียนการสอน การอบรมไม่ต่อเนื่อง เด็กต้องปรับตัวอยู่เสมอๆ ทำให้ไม่มีความคุ้นเคยกับผู้ดูแลเด็กเท่าที่ควร

คณะกรรมการพัฒนาเด็ก ผู้ปกครองเด็ก ผู้นำท้องถิ่น ให้การสนับสนุนการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กและการปฏิบัติงานของผู้ดูแลเด็กยังไม่เต็มที่นัก และยังไม่ได้เข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงานอย่างเต็มที่ เนื่องจากขาดความรู้ความเข้าใจในหลักการและวิธีการดำเนินงานของศูนย์ฯ จึงไม่มีความรู้สึกเป็นเจ้าของเท่าที่ควร ทำให้ผู้ดูแลเด็กต้องรับภาระหนัก ผู้ปกครองเด็กบางคนยากจนมาก ไม่มีเงินจ่ายค่าตอบแทนให้ผู้ดูแลเด็ก ไม่มีอาหารกลางวันให้เด็กนำมารับประทาน และไม่มีเสื้อผ้าให้เด็กใส่มาเรียน ฯลฯ ซึ่งรัฐควรให้การสนับสนุนคนกลุ่มนี้ตามสมควร

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

อุปกรณ์การเรียนการสอน และเครื่องเล่นของเด็กในศูนย์ฯ มีไม่เพียงพอ ขาดงบประมาณในการจัดหา และผู้ดูแลเด็กบางส่วนก็ยังไม่เคยได้รับการอบรมในเรื่องการผลิตสื่อการสอน ประกอบกับวัสดุต่างๆ หายาก ผู้ดูแลเด็กบางส่วนไม่สามารถผลิตสื่อการสอนเองได้

จากงานวิจัยที่เกี่ยวข้องพบว่า ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กได้รับการสนับสนุนในด้านงบประมาณไม่เพียงพอกับรายจ่ายของศูนย์ฯ ผู้ปกครอง ชุมชม องค์กรชุมชน ไม่เข้าร่วมกิจกรรมในศูนย์ฯ เท่าที่ควร อุปกรณ์การเรียนการสอน เครื่องเล่นของเด็กมีไม่เพียงพอ และผู้ดูแลเด็กขาดทักษะในการผลิตสื่อการเรียนการสอน มีปัญหาด้านบุคคลกร อาคาร สถานที่ และขาดความรู้สึกร่วมเป็นเจ้าของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก จึงทำให้ผู้ศึกษาสนใจที่จะศึกษาว่า ผู้ดูแลเด็กได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานและชุมชนมากน้อยเพียงใด และการสนับสนุนจากหน่วยงานและชุมชนจะเป็นปัจจัยในการทำนายการปฏิบัติงานของผู้ดูแลเด็กในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กได้หรือไม่อย่างไร

จากการทบทวนแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับปัจจัยที่ส่งผลต่อการปฏิบัติงานของผู้ดูแลเด็กในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดกรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย สรุปได้ว่า ปัจจัยด้านความรู้ในการดูแลเด็กปฐมวัยส่งผลต่อการปฏิบัติงานของผู้ดูแลเด็กในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก เพราะผู้ดูแลเด็กต้องมีบทบาทในการจัดกิจกรรม จัดประสบการณ์การเรียนรู้ และการอบรมเลี้ยงดูเด็กในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กจึงต้องมีความรู้ความเข้าใจถึงหลักการและแนวทางปฏิบัติต่อการส่งเสริมพัฒนาการของเด็กปฐมวัยเป็นอย่างดีในทุกๆ ด้าน โดยเฉพาะด้านความรู้พื้นฐานในการดูแลเด็กปฐมวัย ด้านจิตวิทยาและพัฒนาการเด็กปฐมวัย ด้านการใช้สื่อเพื่อการพัฒนาเด็กปฐมวัย และด้านการจัดประสบการณ์เพื่อส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัย ส่วนปัจจัยด้านความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของผู้ดูแลเด็กในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กส่งผลให้ผู้ดูแลเด็กในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กสามารถปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ และบรรลุตามเป้าหมายการพัฒนาเด็กปฐมวัยของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ทั้งนี้เพราะผู้ดูแลเด็กเมื่อมีความพึงพอใจในการปฏิบัติงานในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กแล้วก็จะเกิดความตั้งใจในการทำงาน เต็มใจอุทิศเวลาแรงกาย และความคิด เพื่อบรรลุเป้าหมายการพัฒนาเด็กของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก และปัจจัยด้านการสนับสนุนจากหน่วยงานและชุมชนส่งผลให้ผู้ดูแลเด็กปฏิบัติงานในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กได้อย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น โดยเฉพาะการได้รับสนับสนุนด้านการพัฒนาบุคลากร ด้านงบประมาณ และด้านอื่นๆ เช่น การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองเด็ก ประชาชน ชุมชน และองค์กรชุมชน เป็นต้น

ดังนั้น การศึกษาถึงปัจจัยเชิงสาเหตุที่กล่าวมาข้างต้นน่าจะเป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อการปฏิบัติงานของผู้ดูแลเด็กในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ซึ่งเป็นจุดเริ่มต้นของการศึกษาและเป็นการเพิ่มประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของผู้ดูแลเด็กในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดกรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย ผู้วิจัยจึงสรุปเป็นกรอบแนวคิดในการวิจัย ดังนี้

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

กรอบแนวคิดในการวิจัย

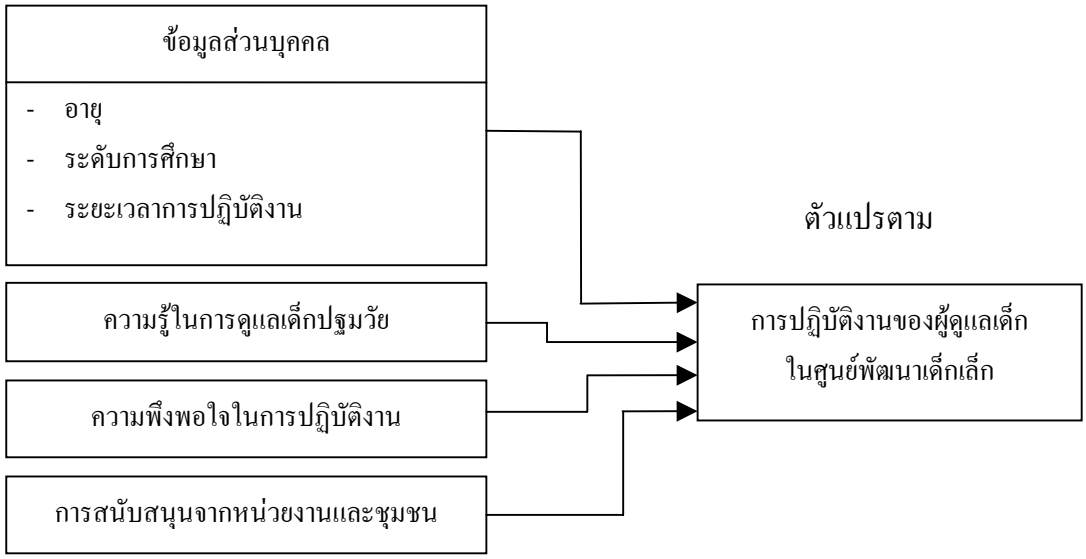

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

บทที่ 3

วิธีการดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงพรรณา (Descriptive Research) เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการปฏิบัติงานของผู้ดูแลเด็กในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดกรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย ในการดำเนินการวิจัยได้ใช้ระเบียบวิธีการวิจัยดังต่อไปนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง
2. ตัวแปรที่ศึกษา
3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
4. การสร้างและการพัฒนาเครื่องมือ
5. การเก็บรวบรวมข้อมูล
6. การวิเคราะห์ข้อมูล

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นผู้ดูแลเด็กที่ตอบแบบสอบถามและแบบวัดความรู้ที่ปฏิบัติงานอยู่ในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ในเขตความรับผิดชอบของศูนย์ช่วยเหลือทางวิชาการพัฒนาชุมชนเขตที่ 10 กรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย จำนวน 651 คน จาก 267 ศูนย์ ในเขต 6 จังหวัดความรับผิดชอบ ดังนี้

จังหวัดสุพรรณบุรี จำนวนผู้ดูแลเด็ก	204	คน	จาก	110	ศูนย์
จังหวัดสมุทรปราการ จำนวนผู้ดูแลเด็ก	202	คน	จาก	43	ศูนย์
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา จำนวนผู้ดูแลเด็ก	109	คน	จาก	55	ศูนย์
จังหวัดปทุมธานี จำนวนผู้ดูแลเด็ก	60	คน	จาก	27	ศูนย์
จังหวัดนนทบุรี จำนวนผู้ดูแลเด็ก	34	คน	จาก	13	ศูนย์
จังหวัดอ่างทอง จำนวนผู้ดูแลเด็ก	32	คน	จาก	19	ศูนย์

1.2 กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้เป็นผู้ดูแลเด็กที่ปฏิบัติงานอยู่ในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในเขตความรับผิดชอบของศูนย์ช่วยเหลือทางวิชาการพัฒนาชุมชนเขตที่ 10 กรมการพัฒนาชุมชน จำนวน 163 คน กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างตามวิธีคิดสัดส่วนร้อยละ (ประคอง กรรณสูตร 2527 : 10) และใช้วิธีการสุ่มแบบหลายขั้นตอน (Multi – Stage Random Sampling) โดยมีขั้นตอนในการสุ่มดังต่อไปนี้

ขั้นที่ 1 แบ่งศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตามขนาดของศูนย์ออกเป็น 3 กลุ่ม ได้แก่ ศูนย์พัฒนา เด็กเล็กขนาดเล็ก ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขนาดกลาง และศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขนาดใหญ่

ขั้นที่ 2 สุ่มศูนย์พัฒนาเด็กเล็กมากลุ่มละ 50% ตามขนาดของศูนย์ โดยใช้วิธีการสุ่มอย่างง่าย

ขั้นที่ 3 สุ่มอย่างง่าย โดยการสุ่มตามสัดส่วนของแต่ละกลุ่มได้ผู้ดูแลเด็กที่ปฏิบัติงานอยู่ในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขนาดเล็ก จำนวน 90 คน ได้ผู้ดูแลเด็กที่ปฏิบัติงานอยู่ในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขนาดกลาง จำนวน 38 คน และได้ผู้ดูแลเด็กที่ปฏิบัติงานอยู่ในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขนาดใหญ่ จำนวน 35 คน รวมกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ จำนวน 163 คน ดังแผนภูมิที่ 1

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

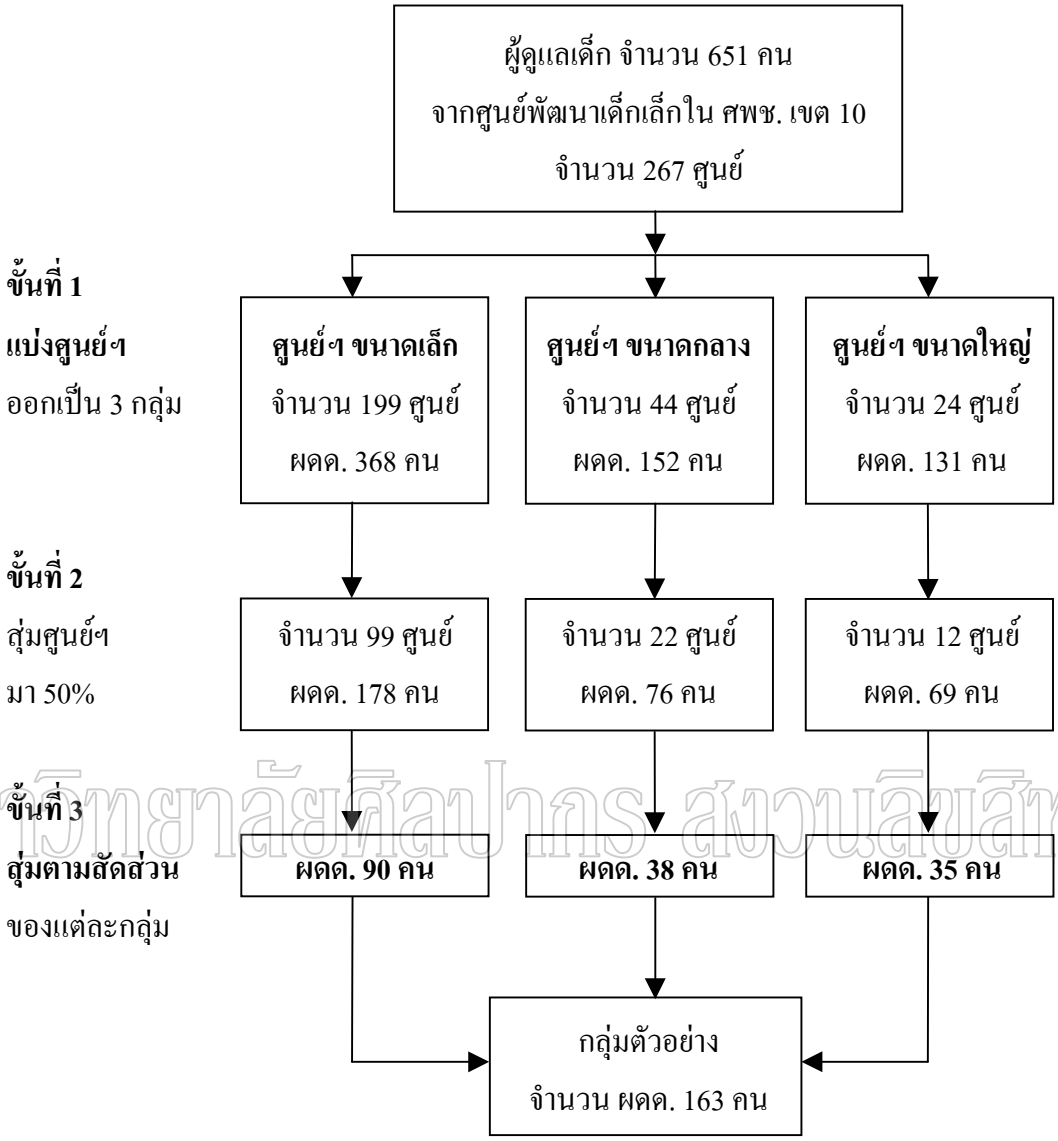

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

แผนภูมิที่ 1 แสดงการสุ่มตัวอย่าง

2. ตัวแปรที่ศึกษา

ตัวแปรที่ใช้ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ มีดังต่อไปนี้

2.1 ตัวแปรอิสระ

2.1.1 ข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ดูแลเด็กจำแนกออกเป็น 3 ด้าน ดังนี้

- อายุ
- ระดับการศึกษา
- ระยะเวลาการปฏิบัติงานในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

2.1.2 ความรู้ในการดูแลเด็กปฐมวัยของผู้ดูแลเด็ก ได้แก่

- พื้นฐานในการดูแลเด็กปฐมวัย
- จิตวิทยาและพัฒนาการเด็กปฐมวัย
- สื่อเพื่อการพัฒนาเด็กปฐมวัย
- การจัดประสบการณ์เพื่อส่งเสริมพัฒนาการของเด็กปฐมวัย

2.1.3 ความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของผู้ดูแลเด็ก ได้แก่

- สภาพการทำงาน
- ความมั่นคงในงาน
- การบริหารงานของผู้บังคับบัญชา
- ความสัมพันธ์กับบุคคลในหน่วยงาน
- การได้รับการยอมรับนับถือ
- ความรับผิดชอบ
- การพัฒนาตนเอง
- ความสำเร็จของงาน

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

2.1.4 การสนับสนุนจากหน่วยงานและชุมชนของผู้ดูแลเด็ก ได้แก่

- การสนับสนุนด้านการพัฒนาบุคลากร
- การสนับสนุนด้านงบประมาณ
- การสนับสนุนในด้านอื่นๆ

2.2 ตัวแปรตาม การปฏิบัติงานของผู้ดูแลเด็กในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ได้แก่

- การจัดกิจกรรมและประสบการณ์ให้กับเด็ก
- การดูแลและส่งเสริมสุขภาพอนามัยเด็ก
- การปลูกฝังลักษณะนิสัยที่ดีให้กับเด็ก
- การประเมินพัฒนาการของเด็กปฐมวัย
- การประสานงานกับหน่วยงานและชุมชน

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาวิจัยเป็นแบบวัดความรู้ จำนวน 1 ชุด และแบบสอบถาม จำนวน 1 ชุด ดังนี้

3.1 แบบวัดความรู้ เป็นแบบวัดความรู้ในการดูแลเด็กปฐมวัยของผู้ดูแลเด็กในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก เนื่องจากกรมการพัฒนาชุมชนไม่มีเกณฑ์ในการวัดความรู้ของผู้ดูแลเด็ก ผู้วิจัยจึงพัฒนาแบบวัดความรู้จากหลักสูตรการฝึกอบรมผู้ดูแลเด็กก่อนประจำการ และโครงการฝึกอบรมผู้ดูแลเด็กระหว่างประจำการ ของกรมการพัฒนาชุมชน ประกอบด้วยข้อคำถามทั้งหมด 46 ข้อ จำแนกออกเป็น 4 ด้าน ดังนี้

1. พื้นฐานในการดูแลเด็กปฐมวัย มีข้อคำถาม 12 ข้อ
2. จิตวิทยาและพัฒนาการเด็กปฐมวัย มีข้อคำถาม 13 ข้อ
3. สื่อเพื่อการพัฒนาเด็กปฐมวัย มีข้อคำถาม 11 ข้อ
4. การจัดประสบการณ์เพื่อส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัย มีข้อคำถาม 10 ข้อ

ลักษณะของแบบวัดความรู้เป็นแบบวัดถูก/ผิด (True - False) โดยกำหนดเกณฑ์ในการให้คะแนน ดังนี้ คือ ถ้าตอบถูกได้คะแนนเท่ากับ 1 คะแนน และถ้าตอบผิดได้คะแนนเท่ากับ 0 คะแนน (ค่าพิสัยอยู่ระหว่าง 0 – 46 คะแนน)

เกณฑ์การแปลความหมายคะแนนของระดับความรู้เกี่ยวกับการดูแลเด็กปฐมวัยของผู้ดูแลเด็กในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ผู้วิจัยใช้เกณฑ์การประเมินแบบอิงกลุ่ม ใช้ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ตามแนวคิดของสมหวัง พิธิยานุวัฒน์ และอุษาวดี จันทรสนธิ (2537 : 46 – 47) ดังนี้

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

คะแนนเฉลี่ยต่ำกว่า ($\overline{X}$ - 1 SD)	คะแนน	มีความรู้ในการดูแลเด็กปฐมวัยอยู่ในระดับน้อย
คะแนนเฉลี่ยระหว่าง ($\overline{X} \pm 1$ SD)	คะแนน	มีความรู้ในการดูแลเด็กปฐมวัยอยู่ในระดับปานกลาง
คะแนนเฉลี่ยสูงกว่า ($\overline{X}$ + 1 SD)	คะแนน	มีความรู้ในการดูแลเด็กปฐมวัยอยู่ในระดับมาก

3.2 แบบสอบถาม แบ่งออกเป็น 4 ส่วน ได้แก่

ส่วนที่ 1 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ดูแลเด็ก ประกอบด้วย อายุ ระดับการศึกษา และระยะเวลาการปฏิบัติงานในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก เป็นแบบสอบถามแบบตรวจสอบรายการ (Checklist)

ส่วนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของผู้ดูแลเด็ก ซึ่งผู้วิจัยได้พัฒนาขึ้นโดยอาศัยแนวทฤษฎีของเฮอร์ซเบอร์กเป็นหลัก รวมทั้งศึกษาจากแบบสอบถามจากงานวิจัยอื่นๆ เพื่อเป็นแนวทางในการสร้างแบบสอบถามเกี่ยวกับความพึงพอใจในการ

ปฏิบัติงานของผู้ดูแลเด็กในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ประกอบด้วยข้อคำถามทั้งหมด 37 ข้อ จำแนกออกเป็น 8 ด้าน ดังนี้

1. สภาพการทำงาน มีข้อคำถาม 6 ข้อ
2. ความมั่นคงในงาน มีข้อคำถาม 5 ข้อ
3. การบริหารงานของผู้บังคับบัญชา มีข้อคำถาม 4 ข้อ
4. ความสัมพันธ์กับบุคคลในหน่วยงาน มีข้อคำถาม 5 ข้อ
5. การได้รับการยอมรับนับถือ มีข้อคำถาม 5 ข้อ
6. ความรับผิดชอบ มีข้อคำถาม 4 ข้อ
7. การพัฒนาตนเอง มีข้อคำถาม 3 ข้อ
8. ความสำเร็จของงาน มีข้อคำถาม 5 ข้อ

ลักษณะของแบบสอบถามมีลักษณะเป็นมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) มี 5 ระดับ โดยใช้เกณฑ์การให้คะแนนแบบสอบถามเกี่ยวกับความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของผู้ดูแลเด็กในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ดังนี้

พึงพอใจมากที่สุด ให้ 5 คะแนน
พึงพอใจมาก ให้ 4 คะแนน
พึงพอใจปานกลาง ให้ 3 คะแนน
พึงพอใจน้อย ให้ 2 คะแนน
พึงพอใจน้อยที่สุด ให้ 1 คะแนน

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

การแปลความหมายคะแนน

สำหรับการแปลความหมายของค่าคะแนนตามเกณฑ์ประเมินค่าใช้ตามแนวทางของชูศรี วงศ์รัตนะ (2541 : 75) ดังนี้

คะแนนเฉลี่ยระหว่าง 4.50 – 5.00 หมายถึง ความพึงพอใจในการปฏิบัติงานอยู่ในระดับมากที่สุด
คะแนนเฉลี่ยระหว่าง 3.50 – 4.49 หมายถึง ความพึงพอใจในการปฏิบัติงานอยู่ในระดับมาก
คะแนนเฉลี่ยระหว่าง 2.50 – 3.49 หมายถึง ความพึงพอใจในการปฏิบัติงานอยู่ในระดับปานกลาง
คะแนนเฉลี่ยระหว่าง 1.50 – 2.49 หมายถึง ความพึงพอใจในการปฏิบัติงานอยู่ในระดับน้อย
คะแนนเฉลี่ยระหว่าง 1.00 – 1.49 หมายถึง ความพึงพอใจในการปฏิบัติงานอยู่ในระดับน้อยที่สุด

ส่วนที่ 3 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับการสนับสนุนจากหน่วยงานและชุมชนของผู้ดูแลเด็ก ซึ่งผู้วิจัยได้พัฒนาขึ้นจากแนวคิดการสนับสนุนและการมีส่วนร่วมจากชุมชนและ

หน่วยงานของกรมการพัฒนาชุมชน ประกอบด้วยข้อคำถามทั้งหมด 20 ข้อ จำแนกออกเป็น 3 ด้าน ดังนี้

1. การสนับสนุนด้านการพัฒนาบุคลากร มีข้อคำถาม 8 ข้อ
2. การสนับสนุนด้านงบประมาณ มีข้อคำถาม 4 ข้อ
3. การสนับสนุนในด้านอื่นๆ มีข้อคำถาม 8 ข้อ

ลักษณะของแบบสอบถามมีลักษณะเป็นมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) มี 5 ระดับ โดยใช้เกณฑ์การให้คะแนนแบบสอบถามเกี่ยวกับการได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานและชุมชน ดังนี้

ได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานและชุมชนอยู่ในระดับมากที่สุด	ให้ 5 คะแนน
ได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานและชุมชนอยู่ในระดับมาก	ให้ 4 คะแนน
ได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานและชุมชนอยู่ในระดับปานกลาง	ให้ 3 คะแนน
ได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานและชุมชนอยู่ในระดับน้อย	ให้ 2 คะแนน
ได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานและชุมชนอยู่ในระดับน้อยที่สุด	ให้ 1 คะแนน

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

การแปลความหมายคะแนน

สำหรับการแปลความหมายของค่าคะแนนตามเกณฑ์ประเมินค่าใช้ตามแนวทางของ ชูศรี วงศ์รัตนะ (2541 : 75) ดังนี้

คะแนนเฉลี่ยระหว่าง 4.50 – 5.00	หมายถึง	การสนับสนุนจากหน่วยงานและชุมชนอยู่ในระดับมากที่สุด
คะแนนเฉลี่ยระหว่าง 3.50 – 4.49	หมายถึง	การสนับสนุนจากหน่วยงานและชุมชนอยู่ในระดับมาก
คะแนนเฉลี่ยระหว่าง 2.50 – 3.49	หมายถึง	การสนับสนุนจากหน่วยงานและชุมชนอยู่ในระดับปานกลาง
คะแนนเฉลี่ยระหว่าง 1.50 – 2.49	หมายถึง	การสนับสนุนจากหน่วยงานและชุมชนอยู่ในระดับน้อย
คะแนนเฉลี่ยระหว่าง 1.00 – 1.49	หมายถึง	การสนับสนุนจากหน่วยงานและชุมชนอยู่ในระดับน้อยที่สุด

ส่วนที่ 4 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับการปฏิบัติงานในการดูแลเด็กปฐมวัยของผู้ดูแลเด็กในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ซึ่งผู้วิจัยได้สร้างแบบสอบถามขึ้นเอง โดยพัฒนามาจากบทบาทหน้าที่ของผู้ดูแลเด็กกรมการพัฒนาชุมชนได้กำหนด ประกอบด้วยข้อคำถามทั้งหมด 25 ข้อ จำแนกออกเป็น 5 ด้าน ดังนี้

1. การจัดกิจกรรมให้กับเด็ก มีข้อคำถาม 5 ข้อ
2. การดูแลและส่งเสริมสุขภาพอนามัยเด็ก มีข้อคำถาม 5 ข้อ
3. การปลูกฝังลักษณะนิสัยที่ดีให้กับเด็ก มีข้อคำถาม 5 ข้อ
4. การประเมินพัฒนาการเด็ก มีข้อคำถาม 5 ข้อ
5. การประสานงานกับหน่วยงานและชุมชน มีข้อคำถาม 5 ข้อ

ลักษณะของแบบสอบถามมีลักษณะเป็นมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) มี 5 ระดับ โดยใช้เกณฑ์การให้คะแนนแบบสอบถามเกี่ยวกับการปฏิบัติงานในการดูแลเด็ก ดังนี้

การปฏิบัติงานในการดูแลเด็กอยู่ในระดับมากที่สุด ให้ 5 คะแนน
การปฏิบัติงานในการดูแลเด็กอยู่ในระดับมาก ให้ 4 คะแนน
การปฏิบัติงานในการดูแลเด็กอยู่ในระดับปานกลาง ให้ 3 คะแนน
การปฏิบัติงานในการดูแลเด็กอยู่ในระดับน้อย ให้ 2 คะแนน
การปฏิบัติงานในการดูแลเด็กอยู่ในระดับน้อยที่สุด ให้ 1 คะแนน

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

การแปลความหมายคะแนน

สำหรับการแปลความหมายของค่าคะแนนตามเกณฑ์ประเมินค่าใช้ตามแนวทางของ ชูศรี วงศ์รัตนะ (2541 : 75) ดังนี้

คะแนนเฉลี่ยระหว่าง 4.50 – 5.00 หมายถึงการปฏิบัติงานอยู่ในระดับมากที่สุด
คะแนนเฉลี่ยระหว่าง 3.50 – 4.49 หมายถึง การปฏิบัติงานอยู่ในระดับมาก
คะแนนเฉลี่ยระหว่าง 2.50 – 3.49 หมายถึง การปฏิบัติงานอยู่ในระดับปานกลาง
คะแนนเฉลี่ยระหว่าง 1.50 – 2.49 หมายถึง การปฏิบัติงานอยู่ในระดับน้อย
คะแนนเฉลี่ยระหว่าง 1.00 – 1.49 หมายถึง การปฏิบัติงานอยู่ในระดับน้อยที่สุด

4. การสร้างและการพัฒนาเครื่องมือ

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยทำการสร้างและพัฒนาเครื่องมือ โดยดำเนินการ ดังนี้

4.1 ผู้วิจัยศึกษาเอกสาร แนวคิด ทฤษฎี ตำราทางวิชาการและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับตัวแปรที่ศึกษา เพื่อเป็นแนวทางในการสร้างแบบวัดความรู้และแบบสอบถาม โดยขอคำแนะนำจากท่านอาจารย์ผู้ควบคุมวิทยานิพนธ์ และผู้เชี่ยวชาญด้านเนื้อหา

4.2 ตรวจสอบความเที่ยงตรงของเนื้อหา (Content Validity) ของแบบวัดความรู้และแบบสอบถาม ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นโดยให้อาจารย์ผู้ควบคุมวิทยานิพนธ์และผู้ทรงคุณวุฒิจำนวนรวมทั้งสิ้น 5 ท่านตรวจสอบ

4.3 นำแบบสอบถามและแบบวัดความรู้ที่สร้างขึ้น และได้รับการปรับปรุงแก้ไข ตามคำแนะนำของท่านอาจารย์ผู้ควบคุมวิทยานิพนธ์และผู้ทรงคุณวุฒิไปทดลองใช้ (try out) กับกลุ่มประชากรที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างในการวิจัย จำนวน 45 คน

4.4 ค่าความเชื่อมั่น (Reliability)

4.4.1 ค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบวัดความรู้ในการดูแลเด็กปฐมวัยของผู้ดูแลเด็ก ใช้สูตร คูเดอร์ – ริชาร์ดสัน (Kuder – Richardson's Method) สูตร KR_{20} (พวงรัตน์ ทวีรัตน์ 2538 : 123) ดังนี้

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

$$r_{tt} = n/n-1(1-\sum pq/S_t^2)$$

r_{tt} แทน ความเชื่อมั่นของแบบวัดความรู้

n แทน จำนวนข้อ

p แทน สัดส่วนของผู้ตอบถูกในแต่ละข้อ

q แทน สัดส่วนของผู้ตอบผิดในแต่ละข้อ = 1 – p

S_t^2 แทน ความแปรปรวนของคะแนนทั้งฉบับ

ข้อคำถามความรู้ในการดูแลเด็กปฐมวัยของผู้ดูแลเด็ก มีจำนวน 46 ข้อ ได้ค่าความเชื่อมั่น 0.75

4.4.2 ค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถามเกี่ยวกับความพึงพอใจในการปฏิบัติงาน การได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานและชุมชน และการปฏิบัติงานของผู้ดูแลเด็กในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ใช้วิธีการหาสัมประสิทธิ์แอลฟ่าของครอนบาค (Cronbach alpha Coefficient) โดยใช้โปรแกรม SPSS for Windows (Statistical Package for the Social Sciences) ได้ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามแต่ละด้าน ดังนี้

4.4.2.1 ความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของผู้ดูแลเด็ก มีข้อคำถามจำนวน 37 ข้อ วิเคราะห์ค่าความเชื่อมั่นได้ 0.93

4.4.2.2 การได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานและชุมชนของผู้ดูแลเด็ก มีข้อคำถามจำนวน 22 ข้อ วิเคราะห์ค่าความเชื่อมั่นได้ 0.87

4.4.2.3 การปฏิบัติงานของผู้ดูแลเด็กในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก มีข้อคำถามจำนวน 25 ข้อ วิเคราะห์ค่าความเชื่อมั่นได้ 0.93

5. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอน ดังนี้

5.1 ผู้วิจัยทำหนังสือถึงคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร เพื่อออกหนังสือขอความร่วมมือจากผู้อำนวยการศูนย์ช่วยเหลือทางวิชาการพัฒนาชุมชน เขตที่ 10 และพัฒนาการจังหวัดในเขตความรับผิดชอบ 6 จังหวัด (สุพรรณบุรี, สมุทรปราการ, พระนครศรีอยุธยา, ปทุมธานี, นนทบุรี และอ่างทอง) ในการขอความร่วมมือจากผู้ดูแลเด็กในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง และขอความอนุเคราะห์ในการตอบแบบวัดความรู้และแบบสอบถามในการวิจัยครั้งนี้

5.2 ผู้วิจัยเข้าพบและแนะนำตัวกับกลุ่มตัวอย่าง ชี้แจงวัตถุประสงค์ของการวิจัยและขอความร่วมมือในการตอบแบบสอบถามและแบบวัดความรู้

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

5.3 ผู้วิจัยแจกแบบสอบถาม แบบวัดความรู้ให้กลุ่มตัวอย่าง อธิบายถึงวิธีตอบแบบสอบถาม แบบวัดความรู้อย่างละเอียด แล้วเปิดโอกาสให้กลุ่มตัวอย่างซักถามสิ่งที่ไม่เข้าใจ จากนั้นให้กลุ่มตัวอย่างตอบแบบสอบถาม แบบวัดความรู้ด้วยตนเอง โดยขอความร่วมมือให้กลุ่มตัวอย่างตรวจสอบความครบถ้วนของแบบสอบถามและแบบวัดความรู้ด้วยตนเองก่อนส่งคืน

5.4 ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้มาคิดคะแนนและวิเคราะห์ตามวิธีทางสถิติต่อไป

6. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ ทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรม SPSS for Windows (Statistical Package for the Social Sciences) โดยกำหนดความมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 มีขั้นตอนการวิเคราะห์ดังนี้

6.1 วิเคราะห์ข้อมูลส่วนบุคคล โดยการแจกแจงความถี่ และร้อยละ (%)

6.2 วิเคราะห์ค่าระดับความรู้ในการดูแลเด็กปฐมวัย โดยใช้สถิติพรรณา การแจกแจงความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ($\overline{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

6.3 วิเคราะห์ค่าระดับความพึงพอใจในการปฏิบัติงาน การได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานและชุมชน และการปฏิบัติงานของผู้ดูแลเด็กในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก โดยใช้สถิติพรรณา ค่าเฉลี่ย ($\overline{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

6.4 วิเคราะห์เปรียบเทียบระดับการปฏิบัติงานของผู้ดูแลเด็กในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก จำแนกตามอายุ ระดับการศึกษา และระยะเวลาในการปฏิบัติงานที่แตกต่างกัน โดยการทดสอบความแปรปรวนทางเดียว (One – Way ANOVA)

6.5 วิเคราะห์ตัวแปรในการทำนายการปฏิบัติงานของผู้ดูแลเด็กในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ได้แก่ ความรู้ในการดูแลเด็กปฐมวัย ความพึงพอใจในการปฏิบัติงาน และการสนับสนุนจากหน่วยงานและชุมชน ใช้การวิเคราะห์การถดถอยพหุคุณตามลำดับความสำคัญของตัวแปรที่นำเข้าสมการ (Stepwise Multiple Regression Analysis) เพื่อหาตัวแปรอิสระที่ส่งผลต่อการปฏิบัติงานของผู้ดูแลเด็กในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดกรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

บทที่ 4

การวิเคราะห์ข้อมูล

เพื่อให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ผู้วิจัยได้นำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลการวิจัยเรื่องปัจจัยที่ส่งผลต่อการปฏิบัติงานของผู้ดูแลเด็กในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดกรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย ซึ่งผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากการตอบแบบสอบถามและแบบวัดความรู้ จำนวน 163 คน มาวิเคราะห์และเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ตารางประกอบคำบรรยาย จำแนกเป็น 4 ตอน ตามรายละเอียด ดังนี้

ตอนที่ 1 การวิเคราะห์ข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ดูแลเด็กที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 163 คน

ตอนที่ 2 การวิเคราะห์ระดับความรู้ในการดูแลเด็กปฐมวัย ความพึงพอใจในการปฏิบัติงาน การสนับสนุนจากหน่วยงานและชุมชน และการปฏิบัติงานของผู้ดูแลเด็กในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

ตอนที่ 3 การวิเคราะห์เปรียบเทียบความแตกต่างในการปฏิบัติงานของผู้ดูแลเด็กในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก จำแนกตามอายุ ระดับการศึกษา และระยะเวลาในการปฏิบัติงาน

ตอนที่ 4 การวิเคราะห์ตัวแปร ได้แก่ ความรู้ในการดูแลเด็กปฐมวัย ความพึงพอใจในการปฏิบัติงาน และการสนับสนุนจากหน่วยงานและชุมชน เป็นปัจจัยในการทำนายการปฏิบัติงานของผู้ดูแลเด็กในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดกรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย

สำหรับการวิจัยในครั้งนี้ผู้วิจัยได้ใช้สัญลักษณ์ในการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

Y	หมายถึง	การปฏิบัติงานของผู้ดูแลเด็กในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก
X_1	หมายถึง	ปัจจัยด้านความรู้ในการดูแลเด็กปฐมวัย
X_2	หมายถึง	ปัจจัยด้านความพึงพอใจในการปฏิบัติงาน
X_3	หมายถึง	ปัจจัยด้านการสนับสนุนจากหน่วยงานและชุมชน
n	หมายถึง	จำนวนของกลุ่มตัวอย่าง
$\overline{X}$	หมายถึง	ค่าเฉลี่ย (mean)
S.D.	หมายถึง	ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

F	หมายถึง	ค่าสถิติที่ใช้พิจารณาใน F - distribution
r	หมายถึง	ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์
df	หมายถึง	องศาอิสระ (Degree of freedom)
SS	หมายถึง	ผลรวมของกำลังสองของค่าเบี่ยงเบน (Sum of Squares)
MS	หมายถึง	ค่าเฉลี่ยของค่าเบี่ยงเบนกำลังสอง (Mean Square)
R	หมายถึง	ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคุณ (Multiple R)
R^2	หมายถึง	ประสิทธิภาพในการทำนาย (R Square)
Adj R^2	หมายถึง	ประสิทธิภาพในการทำนายที่ปรับแล้ว (Adjusted R Square)
b	หมายถึง	ค่าสัมประสิทธิ์ความถดถอย (Regression Coefficients)
Beta	หมายถึง	ค่าสัมประสิทธิ์ความถดถอยมาตรฐาน (Standardized Regression Coefficients)
S.E.	หมายถึง	ค่าความคลาดเคลื่อนมาตรฐานของการทำนาย (Standard Error of the Estimate)
Constant (a)	หมายถึง	ค่าคงที่

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

ตอนที่ 1 การวิเคราะห์ข้อมูลส่วนบุคคล

การวิเคราะห์ข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ดูแลเด็กในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กที่ตอบแบบสอบถาม จำนวน 163 คน จำแนกตามอายุ ระดับการศึกษา และระยะเวลาในการปฏิบัติงาน โดยการแจกแจงความถี่ ค่าร้อยละ ดังรายละเอียดในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 แสดงจำนวนและร้อยละของข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม

ข้อมูลส่วนบุคคล	จำนวน	ร้อยละ
อายุ		
1. น้อยกว่า 25 ปี	22	13.5
2. 25 – 34 ปี	75	46.0
3. 35 – 44 ปี	49	30.1
4. มากกว่า 44 ปี	17	10.4
รวม	163	100.0
ระดับการศึกษา		
1. มัธยมศึกษาปีที่ 3	30	18.4
2. มัธยมศึกษาปีที่ 6	98	60.1
3. สูงกว่ามัธยมศึกษาปีที่ 6	35	21.5
รวม	163	100.0
ระยะเวลาในการปฏิบัติงาน		
1. น้อยกว่า 5 ปี	61	37.4
2. 5 – 14 ปี	81	49.7
3. มากกว่า 14 ปี	21	12.9
รวม	163	100.0

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

จากตารางที่ 1 พบว่า ข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ดูแลเด็กในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดกรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย ส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง 25 – 34 ปี มีจำนวน 75 คน คิดเป็นร้อยละ 46.0 และส่วนใหญ่มีระดับการศึกษาอยู่ในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 มีจำนวน 98 คน คิดเป็นร้อยละ 60.1 ส่วนระยะเวลาในการปฏิบัติงานพบว่า ส่วนใหญ่มีระยะเวลาในการปฏิบัติงานอยู่ระหว่าง 5 – 14 ปี มีจำนวน 81 คน คิดเป็นร้อยละ 49.7

ตอนที่ 2 การวิเคราะห์ระดับความรู้ในการดูแลเด็กปฐมวัย ความพึงพอใจในการปฏิบัติงาน การสนับสนุนจากหน่วยงานและชุมชน และการปฏิบัติงานของผู้ดูแลเด็กในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดกรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย

การวิเคราะห์ระดับความรู้ในการดูแลเด็กปฐมวัยของผู้ดูแลเด็กที่ปฏิบัติงานอยู่ในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ผู้วิจัยวิเคราะห์โดยการใช้ค่าเฉลี่ย ($\overline{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ดังรายละเอียดในตารางที่ 2

ตารางที่ 2 แสดงค่าเฉลี่ย ($\overline{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และค่าระดับความรู้ในการดูแลเด็กปฐมวัยของผู้ดูแลเด็กที่ปฏิบัติงานอยู่ในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดกรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย

ระดับความรู้ในการดูแลเด็กปฐมวัย	ค่าเฉลี่ย ($\overline{X}$)	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)	จำนวน (คน)	ร้อยละ (%)
ระดับน้อย	น้อยกว่า 22.0209	5.1156	17	10.43
ระดับปานกลาง	ตั้งแต่ 22.0209 – 32.2521	5.1156	42	25.77
ระดับมาก	มากกว่า 32.2521	5.1156	104	63.80
รวม	27.1365	5.1156	163	100.0

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

จากตารางที่ 2 พบว่า ผู้ดูแลเด็กที่ปฏิบัติงานอยู่ในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดกรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย ส่วนใหญ่มีความรู้ในการดูแลเด็กปฐมวัยอยู่ในระดับมาก จำนวน 104 คน คิดเป็นร้อยละ 63.80 รองลงมามีความรู้ในการดูแลเด็กปฐมวัยอยู่ในระดับปานกลาง จำนวน 42 คน คิดเป็นร้อยละ 25.77 และมีความรู้ในการดูแลเด็กปฐมวัยอยู่ในระดับน้อย จำนวน 17 คน คิดเป็นร้อยละ 10.43 ตามลำดับ

การวิเคราะห์ระดับความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของผู้ดูแลเด็กที่ปฏิบัติงานอยู่ในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ผู้วิจัยวิเคราะห์โดยการใช้ค่าเฉลี่ย ($\overline{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D) ดังรายละเอียดในตารางที่ 3

ตารางที่ 3 แสดงค่าเฉลี่ย ($\overline{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และค่าระดับความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของผู้ดูแลเด็กที่ปฏิบัติงานอยู่ในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดกรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย

ความพึงพอใจในการปฏิบัติงาน	$\overline{X}$	S.D.	ค่าระดับ
- สภาพการทำงาน	3.7761	0.6265	มาก
- ความมั่นคงในงาน	3.7963	0.6184	มาก
- การบริหารงานของผู้บังคับบัญชา	3.7975	0.8883	มาก
- ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก	3.8209	0.7345	มาก
- การได้รับการยอมรับนับถือ	3.6304	0.6772	มาก
- ความรับผิดชอบ	3.8635	0.6030	มาก
- การพัฒนาตนเอง	3.2290	0.7187	ปานกลาง
- ความสำเร็จของงาน	3.9497	0.5298	มาก
ความพึงพอใจในการปฏิบัติงานโดยรวม	3.7329	0.4811	มาก

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

จากตารางที่ 3 พบว่า ผู้ดูแลเด็กที่ปฏิบัติงานอยู่ในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดกรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทยมีความพึงพอใจในการปฏิบัติงานโดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 3.7329)

การวิเคราะห์ระดับการสนับสนุนจากหน่วยงานและชุมชนของผู้ดูแลเด็กที่ปฏิบัติงานอยู่ในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ผู้วิจัยวิเคราะห์โดยการใช้ค่าเฉลี่ย ($\overline{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ดังรายละเอียดในตารางที่ 4

ตารางที่ 4 แสดงค่าเฉลี่ย ($\overline{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และค่าระดับการสนับสนุนจากหน่วยงานและชุมชนของผู้ดูแลเด็กที่ปฏิบัติงานอยู่ในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดกรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย

การสนับสนุนจากหน่วยงานและชุมชน	$\overline{X}$	S.D.	ค่าระดับ
- การสนับสนุนด้านการพัฒนาบุคลากร	3.0529	0.8092	ปานกลาง
- การสนับสนุนด้านงบประมาณ	2.7086	0.8666	ปานกลาง
- การสนับสนุนด้านอื่นๆ	3.4034	0.6676	ปานกลาง
การสนับสนุนจากหน่วยงานและชุมชนโดยรวม	3.0550	0.6553	ปานกลาง

จากตารางที่ 4 พบว่า ผู้ดูแลเด็กที่ปฏิบัติงานอยู่ในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดกรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย ได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานและชุมชนโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\overline{X}$ = 3.0550)

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

การวิเคราะห์ระดับการปฏิบัติงานของผู้ดูแลเด็กที่ปฏิบัติงานอยู่ในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ผู้วิจัยวิเคราะห์โดยการใช้ค่าเฉลี่ย ($\overline{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ดังรายละเอียดในตารางที่ 5

ตารางที่ 5 แสดงค่าเฉลี่ย ($\overline{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และค่าระดับการปฏิบัติงานของผู้ดูแลเด็กที่ปฏิบัติงานอยู่ในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดกรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย

การปฏิบัติงานของผู้ดูแลเด็กในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก	$\overline{X}$	S.D.	ค่าระดับ
- การจัดกิจกรรมและประสบการณ์	3.5521	0.6999	มาก
- การดูแลและส่งเสริมสุขภาพอนามัย	4.4699	0.5224	มาก
- การปลูกฝังลักษณะนิสัยที่ดีให้แก่เด็ก	4.3288	0.5215	มาก
- การประเมินพัฒนาการเด็ก	3.9215	0.6039	มาก
- การประสานงานกับหน่วยงานและชุมชน	3.8442	0.5357	มาก
การปฏิบัติงานของผู้ดูแลเด็กในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กโดยรวม	4.0233	0.4595	มาก

จากตารางที่ 5 พบว่า ผู้ดูแลเด็กที่ปฏิบัติงานอยู่ในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดกรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย มีการปฏิบัติงานโดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 4.0233)

ตอนที่ 3 การวิเคราะห์เปรียบเทียบความแตกต่างในการปฏิบัติงานของผู้ดูแลเด็กในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดกรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย จำแนกตามอายุ ระดับการศึกษา และระยะเวลาในการปฏิบัติงานที่แตกต่างกัน

การวิเคราะห์เปรียบเทียบการปฏิบัติงานของผู้ดูแลเด็กในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กที่มีอายุ ระดับการศึกษา และระยะเวลาในการปฏิบัติงานที่แตกต่างกัน โดยใช้การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One – Way ANOVA) ดังรายละเอียดในตารางที่ 6 ตารางที่ 7 และตารางที่ 8

ตารางที่ 6 แสดงการเปรียบเทียบการปฏิบัติงานของผู้ดูแลเด็กในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดกรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย จำแนกตามอายุที่แตกต่างกัน

แหล่งความแปรปรวน	df	SS	MS	F
ระหว่างกลุ่ม	3	.203	6.780	.317
ภายในกลุ่ม	159	34.004	.214	
รวม	162	34.207		

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

จากตารางที่ 6 พบว่า ผู้ดูแลเด็กในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กที่มีอายุแตกต่างกัน มีการปฏิบัติงานไม่แตกต่างกัน

ตารางที่ 7 แสดงการเปรียบเทียบการปฏิบัติงานของผู้ดูแลเด็กในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดกรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย จำแนกตามระดับการศึกษาที่แตกต่างกัน

แหล่งความแปรปรวน	df	SS	MS	F
ระหว่างกลุ่ม	2	.683	.341	1.629
ภายในกลุ่ม	160	33.525	.210	
รวม	162	34.207		

จากตารางที่ 7 พบว่า ผู้ดูแลเด็กในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กที่มีระดับการศึกษาที่แตกต่างกัน มีการปฏิบัติงานไม่แตกต่างกัน

ตารางที่ 8 แสดงการเปรียบเทียบการปฏิบัติงานของผู้ดูแลเด็กในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดกรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย จำแนกตามระยะเวลาในการปฏิบัติงานที่แตกต่างกัน

แหล่งความแปรปรวน	df	SS	MS	F
ระหว่างกลุ่ม	2	.107	5.345	.251
ภายในกลุ่ม	160	34.101	.213	
รวม	162	34.207		

จากตารางที่ 8 ผู้ดูแลเด็กในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กที่มีระยะเวลาในการปฏิบัติงานแตกต่างกัน มีการปฏิบัติงานไม่แตกต่างกัน

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

ตอนที่ 4 การวิเคราะห์ตัวแปรด้านความรู้ในการดูแลเด็กปฐมวัย ความพึงพอใจในการปฏิบัติงาน และการสนับสนุนจากหน่วยงานและชุมชน เป็นปัจจัยในการทำนายการปฏิบัติงานของผู้ดูแลเด็กในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ใช้การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ ตามลำดับความสำคัญของตัวแปรที่นำเข้าสมการ (Stepwise Multiple Regression Analysis)

การวิเคราะห์สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างความรู้ในการดูแลเด็กปฐมวัย ความพึงพอใจในการปฏิบัติงาน และการสนับสนุนจากหน่วยงานและชุมชน และการปฏิบัติงานของผู้ดูแลเด็กในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดกรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย ดังรายละเอียดตามตารางที่ 9

ตารางที่ 9 แสดงการวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างความรู้ในการดูแลเด็กปฐมวัย ความพึงพอใจในการปฏิบัติงาน การสนับสนุนจากหน่วยงานและชุมชน และการปฏิบัติงานของผู้ดูแลเด็กในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดกรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย

ตัวแปร	การปฏิบัติงานในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก (Y)	ความรู้ในการดูแลเด็กปฐมวัย (X_1)	ความพึงพอใจในการปฏิบัติงาน (X_2)	การสนับสนุนจากหน่วยงานและชุมชน (X_3)
Y	1.00			
X_1	.089	1.00		
X_2	.566**	.084	1.00	
X_3	.562**	- .077	.571**	1.00

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

จากตารางที่ 9 เมื่อพิจารณาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระกับตัวแปรตาม พบว่า ความพึงพอใจในการปฏิบัติงาน การสนับสนุนจากหน่วยงานและชุมชน และการปฏิบัติงานของผู้ดูแลเด็กในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กมีความสัมพันธ์กันทางบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 (r = .566, r = .562 ตามลำดับ) โดยความพึงพอใจในการปฏิบัติงานกับการปฏิบัติงานของผู้ดูแลเด็กในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก มีความสัมพันธ์กันมากที่สุด (r = .566) ส่วนความรู้ในการดูแลเด็กปฐมวัยไม่มีความสัมพันธ์กับการปฏิบัติงานของผู้ดูแลเด็กในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

ส่วนความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระด้วยกันเอง พบว่า ความพึงพอใจในการปฏิบัติงานกับการสนับสนุนจากหน่วยงานและชุมชน มีความสัมพันธ์กันทางบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 (r = .571) นอกนั้นไม่มีความสัมพันธ์กัน

การวิเคราะห์ตัวแปร ได้แก่ ความพึงพอใจในการปฏิบัติงาน การสนับสนุนจากหน่วยงานและชุมชน เป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อการปฏิบัติงานของผู้ดูแลเด็กในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดกรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย ดังรายละเอียดตามตารางที่ 10

ตารางที่ 10 แสดงการวิเคราะห์ตัวแปรที่ได้รับการคัดเลือกเข้าสู่สมการการทำนายการปฏิบัติงานของผู้ดูแลเด็กในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดกรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย โดยวิธีการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณตามลำดับความสำคัญของตัวแปรที่นำเข้าสมการ (Stepwise Multiple Regression Analysis)

ลำดับที่ของตัวแปรที่ได้รับการคัดเลือก	R	R^2	Adj R^2	R Square change	b	Beta	t
1. ความพึงพอใจในการปฏิบัติงาน (X_2)	.566	.321	.317	.321	.348	.364	4.908**
2. การสนับสนุนจากหน่วยงานและชุมชน (X_3)	.637	.405	.398	.084	.248	.354	4.768**
Constant (a) = 1.966 S.E. = .3566 F = 54.529**							

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

จากตารางที่ 10 พบว่า ตัวแปรที่มีประสิทธิภาพในการทำนายการปฏิบัติงานของผู้ดูแลเด็กในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ได้แก่ ความพึงพอใจในการปฏิบัติงาน (X_2) และการสนับสนุนจากหน่วยงานและชุมชน (X_3) โดยความพึงพอใจในการปฏิบัติงาน (X_2) ได้รับการคัดเลือกเข้าสู่สมการเป็นลำดับที่ 1 สามารถทำนายได้ร้อยละ 32.1 มีค่าสัมประสิทธิ์ความถดถอยเท่ากับ .348 และค่าสัมประสิทธิ์ความถดถอยมาตรฐานเท่ากับ .364 ส่วนการสนับสนุนจากหน่วยงานและชุมชน (X_3) ได้รับการคัดเลือกเข้าสู่สมการเป็นลำดับที่ 2 สามารถทำนายได้เพิ่มขึ้น ร้อยละ 8.4 มีค่าสัมประสิทธิ์ความถดถอยเท่ากับ .248 และค่าสัมประสิทธิ์ความถดถอยมาตรฐานเท่ากับ .354 โดยตัวแปรทั้งสองตัว สามารถร่วมกันทำนายการปฏิบัติงานของผู้ดูแลเด็กในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กได้ร้อยละ 40.5 และสมการที่ได้จากการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณตามลำดับความสำคัญของตัวแปรที่นำเข้าสมการมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 สามารถเขียนเป็นสมการวิเคราะห์การถดถอยในรูปคะแนนดิบ และคะแนนมาตรฐานได้ดังนี้

ในรูปคะแนนดิบ $\hat{Y} = 1.966 + .348 (X_2) + .248 (X_3)$

ในรูปคะแนนมาตรฐาน $\hat{Z} = .364 (X_2) + .354 (X_3)$

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการปฏิบัติงานของผู้ดูแลเด็กในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดกรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย ในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ดังนี้ 1) เพื่อศึกษาระดับความรู้ในการดูแลเด็กปฐมวัย ความพึงพอใจในการปฏิบัติงาน การสนับสนุนจากหน่วยงานและชุมชน และการปฏิบัติงานของผู้ดูแลเด็กในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก 2) เพื่อเปรียบเทียบการปฏิบัติงานของผู้ดูแลเด็กในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก จำแนกตามข้อมูลส่วนบุคคล ได้แก่ อายุ ระดับการศึกษา และระยะเวลาการปฏิบัติงานในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก 3) เพื่อศึกษาความรู้ในการดูแลเด็กปฐมวัย ความพึงพอใจในการปฏิบัติงาน การสนับสนุนจากหน่วยงานและชุมชน เป็นปัจจัยในการทำนายการปฏิบัติงานของผู้ดูแลเด็กในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

สมมติฐานการวิจัย ได้แก่ 1) ผู้ดูแลเด็กในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กที่มีอายุต่างกัน มีการปฏิบัติงานแตกต่างกัน 2) ผู้ดูแลเด็กในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กที่มีระดับการศึกษาต่างกัน มีการปฏิบัติงานแตกต่างกัน 3) ผู้ดูแลเด็กในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กที่มีระยะเวลาการปฏิบัติงานต่างกัน มีการปฏิบัติงานแตกต่างกัน 4) ความรู้ในการดูแลเด็กปฐมวัย ความพึงพอใจในการปฏิบัติงาน การสนับสนุนจากหน่วยงานและชุมชน เป็นปัจจัยที่สามารถทำนายการปฏิบัติงานของผู้ดูแลเด็กในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยคือ ผู้ดูแลเด็กที่ปฏิบัติงานอยู่ในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในเขตความรับผิดชอบของศูนย์ช่วยเหลือทางวิชาการพัฒนาชุมชนเขตที่ 10 กรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย จำนวน 651 คน จากศูนย์พัฒนาเด็กเล็กจำนวน 267 ศูนย์ ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 163 คน กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างตามวิธีคิดสัดส่วนร้อยละ (ประคอง กรรณสูตร 2527 : 10) และใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน (Multi – Stage Random Sampling)

เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถามและแบบวัดความรู้ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลเป็นค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย ($\overline{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) วิเคราะห์เปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างกลุ่มใช้การทดสอบความแปรปรวนแบบทางเดียว (One – Way ANOVA) และวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณตามลำดับความสำคัญของตัวแปรที่นำเข้าสมการ (Stepwise Multiple Regression Analysis) เพื่อหาตัวแปรอิสระที่ส่งผลต่อการปฏิบัติงานของผู้ดูแลเด็กในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดกรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย

สรุปผลการวิจัย

จากการวิเคราะห์ข้อมูล สามารถสรุปผลการวิจัยเป็นประเด็นสำคัญได้ดังนี้

1. การวิเคราะห์ข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ดูแลเด็กในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดกรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย จำนวน 163 คน ผู้ดูแลเด็กส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง 25 – 34 ปี มีจำนวน 75 คน คิดเป็นร้อยละ 46.0 และระดับการศึกษาพบว่า ผู้ดูแลเด็กในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ส่วนใหญ่มีระดับการศึกษาในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 98 คน คิดเป็นร้อยละ 60.1 ส่วนระยะเวลาในการปฏิบัติงานพบว่า ผู้ดูแลเด็กส่วนใหญ่มีระยะเวลาในการปฏิบัติงานอยู่ในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กระหว่าง 5 – 14 ปี มีจำนวน 81 คน คิดเป็นร้อยละ 49.7

2. การวิเคราะห์ระดับความรู้ในการดูแลเด็กปฐมวัย ความพึงพอใจในการปฏิบัติงาน การสนับสนุนจากหน่วยงานและชุมชน และการปฏิบัติงานของผู้ดูแลเด็กในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดกรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย พบว่า

2.1 ผู้ดูแลเด็กในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก มีความรู้ในการดูแลเด็กปฐมวัยอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ + 1 S.D. = 32.2521) มีจำนวน 104 คน คิดเป็นร้อยละ 63.80

2.2 ผู้ดูแลเด็กในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก มีความพึงพอใจในการปฏิบัติงานอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 3.7329)

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

2.3 ผู้ดูแลเด็กในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานและชุมชนอยู่ในระดับปานกลาง ($\overline{X}$ = 3.0550)

2.4 ผู้ดูแลเด็กในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก มีการปฏิบัติงานในการดูแลเด็กอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 4.0233)

3. การวิเคราะห์เปรียบเทียบความแตกต่างในการปฏิบัติงานของผู้ดูแลเด็กในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดกรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย ที่มีอายุ ระดับการศึกษา และระยะเวลาในการปฏิบัติงานที่แตกต่างกัน ปรากฏผล ดังนี้

3.1 การเปรียบเทียบความแตกต่างในการปฏิบัติงานของผู้ดูแลเด็กในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดกรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย จำแนกตามอายุที่แตกต่างกัน พบว่า ผู้ดูแลเด็กในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กที่มีอายุแตกต่างกัน มีการปฏิบัติงานในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กที่ไม่แตกต่างกัน

3.2 การเปรียบเทียบความแตกต่างในการปฏิบัติงานของผู้ดูแลเด็กในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดกรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย จำแนกตามระดับการศึกษาที่แตกต่างกัน พบว่า ผู้ดูแลเด็กในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กที่มีระดับการศึกษาแตกต่างกัน มีการปฏิบัติงานในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กที่ไม่แตกต่างกัน

3.3 การเปรียบเทียบความแตกต่างในการปฏิบัติงานของผู้ดูแลเด็กในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดกรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย จำแนกตามระยะเวลาในการปฏิบัติงานที่แตกต่างกัน พบว่า ผู้ดูแลเด็กในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กที่มีระยะเวลาในการปฏิบัติงานแตกต่างกันมีการปฏิบัติงานในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กที่ไม่แตกต่างกัน

4. การวิเคราะห์ตัวแปร ได้แก่ ความรู้ในการดูแลเด็กปฐมวัย ความพึงพอใจในการปฏิบัติงาน และการสนับสนุนจากหน่วยงานและชุมชน เป็นปัจจัยที่สามารถทำนายการปฏิบัติงานของผู้ดูแลเด็กในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก พบว่า ความพึงพอใจในการปฏิบัติงาน การสนับสนุนจากหน่วยงานและชุมชน เป็นตัวแปรที่เข้าสู่สมการถดถอย สามารถร่วมกันทำนายการปฏิบัติงานของผู้ดูแลเด็กในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กได้ร้อยละ 40.5 สามารถเขียนสมการได้ว่า $\hat{Y} = 1.966 + .348 (X_2) + .248 (X_3)$ และสมการที่ได้จากการวิเคราะห์ถดถอยพหุคุณตามลำดับความสำคัญของตัวแปรที่นำเข้าสมการ มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

อภิปรายผลการวิจัย

จากสรุปผลการวิจัยสามารถนำมาอภิปรายผล ได้ดังนี้

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

1. ผลการวิเคราะห์ระดับความรู้ในการดูแลเด็กปฐมวัย ความพึงพอใจในการปฏิบัติงาน การสนับสนุนจากหน่วยงานและชุมชน และการปฏิบัติงานของผู้ดูแลเด็กในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดกรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย มีรายละเอียดดังนี้

1.1 ผลการวิเคราะห์ระดับความรู้ในการดูแลเด็กปฐมวัยของผู้ดูแลเด็กในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ + 1 S.D. = 32.2521) (63.80%) ทั้งนี้เพราะการคัดเลือกบุคคลภายนอกเข้าสู่ตำแหน่งผู้ดูแลเด็กในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก จะใช้วิธีการคัดเลือกในรูปของคณะกรรมการซึ่งประกอบด้วย คณะกรรมการพัฒนาเด็ก ผู้ทรงคุณวุฒิในชุมชน และเจ้าหน้าที่พัฒนาชุมชนที่รับผิดชอบงานพัฒนาเด็กเป็นคณะกรรมการคัดเลือกโดยบุคคลเหล่านี้จะพิจารณาจากผลการทดสอบความรู้ในด้านต่างๆ ของการพัฒนาเด็กปฐมวัย บุคลิกภาพ และจะต้องเป็นบุคคลที่ชุมชนให้การยอมรับว่ามีความเหมาะสมในการปฏิบัติงาน และในสิ้นปีงบประมาณจะมีการประเมินผลการปฏิบัติงาน ซึ่งทุกคนจะต้องผ่านเกณฑ์การประเมินไม่น้อยกว่า ร้อยละ 60 จึงจะได้รับการต่อสัญญาในปีต่อไป และกรมการพัฒนาชุมชนยังดำเนินการพัฒนาความรู้ ทักษะในการดูแลเด็กอย่างสม่ำเสมอทั้งหลักสูตรก่อนประจำการ ระหว่างประจำการ และการจัดสัมมนาการดูแลเด็กร่วมกับหน่วยงานอื่นๆ การจัดทำคู่มือการเลี้ยงดูเด็กและการศึกษาดูงานจากโรงเรียนอนุบาลประจำจังหวัด (กรมการพัฒนาชุมชน, กองพัฒนาเด็ก 2542 : 45 – 60) นอกจากนี้จะมีนักวิชาการพัฒนาชุมชนทั้งในระดับจังหวัด ระดับเขต และระดับกรมฯ ออกไปนิเทศ ติดตาม และประเมินผลการ

ปฏิบัติงานอยู่เป็นประจำ เพื่อรับทราบปัญหา อุปสรรคในการปฏิบัติงาน และจะได้รับการช่วยเหลือแก้ไขปัญหาได้ทันต่อเหตุการณ์

เมื่อพิจารณาความรู้ในการดูแลเด็กปฐมวัยเป็นรายด้าน พบว่า ผู้ดูแลเด็กในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กมีความรู้ในด้านพื้นฐานการดูแลเด็กเป็นลำดับมากที่สุด ซึ่งแสดงให้เห็นว่า ผู้ดูแลเด็กให้ความสำคัญกับการดูแลเด็กเป็นลำดับแรก ซึ่งสอดคล้องกับ กมล รอดคล้าย (2539 : 94 – 95) ที่ศึกษาสภาพการจัดการเรียนการสอนในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก และผลการวิจัยพบว่า ลักษณะงานที่ผู้ดูแลเด็กปฏิบัติอยู่เป็นประจำ คือการดูแลอนามัยเด็กและการดูแลโภชนาการเด็ก ดังนั้นจึงอาจเป็นไปได้ว่าการที่ผู้ดูแลเด็กมีความรู้ด้านพื้นฐานการดูแลเด็กมากกว่าในด้านอื่นๆ เนื่องจากเป็นงานที่ผู้ดูแลเด็กจะต้องปฏิบัติเป็นกิจวัตรประจำวัน จึงส่งผลให้เกิดความชำนาญ เกิดการเรียนรู้ และเกิดความรู้ในที่สุด ส่วนความรู้ด้านสื่อเพื่อการพัฒนาเด็กอยู่ในลำดับน้อยกว่าด้านอื่นๆ เพราะหลักสูตรการฝึกอบรมที่ผ่านมาจะมุ่งเน้นเพียงในด้านการดูแลโภชนาการเด็ก และการดูแลอนามัยเด็ก ส่วนการเพิ่มทักษะในการผลิตและการใช้สื่อการเรียนการสอนมีน้อยกว่าด้านอื่นๆ จึงทำให้ผู้ดูแลเด็กในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กยังขาดความรู้ในด้านนี้ ซึ่งสอดคล้องกับการวิจัยของกรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ (2534 : 120 – 122) ที่ศึกษาด้านการจัดการเรียนการสอนของครูระดับก่อนประถมศึกษาและพบว่าครูยังขาดแคลนสื่อการเรียนการสอน ตลอดจนวัสดุอุปกรณ์ที่ใช้ประกอบการเรียนการสอน เช่น เทปเพลงประกอบการสอนเพลงและจังหวะ นอกจากนี้ครูยังขาดสมรรถภาพด้านทักษะได้แก่ การเตรียมการจัดประสบการณ์ การจัดกิจกรรมให้เด็ก การใช้เทคนิคการจัดกิจกรรมอย่างถูกต้อง การใช้วัสดุอุปกรณ์สื่อการเรียนการสอนต่างๆ อย่างถูกต้องเหมาะสมกับสถานการณ์ และการเลือกสิ่งที่เหมาะสมกับพัฒนาการของเด็กแต่ละวัยแต่ละคน

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

1.2 ผลการวิเคราะห์ระดับความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของผู้ดูแลเด็กในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 3.7329) ทั้งนี้เพราะผู้ดูแลเด็กมีความพึงพอใจต่อสภาพการทำงานในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก มีความพึงพอใจต่อความมั่นคงในตำแหน่งผู้ดูแลเด็ก มีความพึงพอใจต่อการบริหารงานของผู้บังคับบัญชา มีความพึงพอใจต่อความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก มีความพึงพอใจต่อการได้รับการยอมรับนับถือจากบุคคลอื่น มีความพึงพอใจต่อความรับผิดชอบของผู้ดูแลเด็ก และมีความพึงพอใจต่อความสำเร็จของการปฏิบัติงานในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของเทพพนม เมืองแมน (2540 : 100) ที่อธิบายว่า ความพึงพอใจในงานเป็นภาวะของความพึงพอใจ หรือภาวะของการมีอารมณ์ในทางบวกที่มีผลเกิดขึ้นจากการประเมินประสบการณ์ในงานของบุคคล ซึ่งได้รับการตอบสนองความต้องการทั้งด้านร่างกายและจิตใจ ซึ่งเป็นไปทำนองเดียวกันกับแนวคิดของเฮอร์ซเบิร์ก (Herzberg 1959, อ้างถึงใน จุรีย์ อุสาหะ 2542 : 20) ที่ได้กล่าวว่าความพึงพอใจในงานเป็นความรู้สึกนึกคิด หรือทัศนคติของ

บุคคลที่มีต่องานที่ปฏิบัติอยู่ ซึ่งเป็นผลมาจากการได้รับการตอบสนองทั้งปัจจัยจูงใจและปัจจัยค้ำจุนอย่างเพียงพอ และแนวคิดของวรูม (Vroom 1978, อ้างถึงใน จุรีย์ อุสาหะ 2542 : 21) ได้กล่าวว่า ความพึงพอใจในงานเป็นสื่อของความรู้สึกส่วนหนึ่งของบุคคลที่มีต่อบทบาทของงาน ซึ่งเป็นอาชีพในขณะนั้น เป็นทัศนคติทางบวกที่มีต่องาน

เมื่อพิจารณาความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของผู้ดูแลเด็กในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในรายด้าน พบว่า ผู้ดูแลเด็กในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กมีความพึงพอใจในความสำเร็จของงานอยู่ในลำดับสูงสุด ทั้งนี้เพราะผู้ดูแลเด็กสามารถพัฒนากล้ามเนื้อเด็ก พัฒนาทักษะทางสังคมของเด็ก พัฒนาด้านอารมณ์ของเด็ก พัฒนาด้านจินตนาการของเด็กและปลูกฝังวัฒนธรรมท้องถิ่นให้กับเด็กได้ตามความเหมาะสมของวัย และตามพัฒนาการของเด็กในแต่ละคน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดในการพัฒนาเด็กของนภเนตร ธรรมบวร (2540 : 93 – 99) ที่ได้กล่าวว่า การพัฒนาเด็กปฐมวัยจะต้องพัฒนาเด็ก โดยองค์รวมคือจะต้องพัฒนาทั้งด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญาโดยผ่านกิจกรรมการเล่นที่เหมาะสมกับวัย วุฒิภาวะ และความแตกต่างระหว่างบุคคล ซึ่งเป็นไปในทำนองเดียวกันกับแนวคิดของอารยา สุขวงศ์ (2532 : 5) ที่เสนอไว้ว่า พัฒนาการของเด็กเป็นกระบวนการเปลี่ยนแปลงในทางโครงสร้างต่างๆ ของร่างกายอย่างมีระเบียบแบบแผนสืบเนื่องกันไป และเป็นการเปลี่ยนแปลงในเชิงคุณภาพ เพราะพัฒนาการนั้นไม่เพียงแต่จะเพิ่มขนาดของรูปร่าง หรือน้ำหนักเท่านั้นแต่รวมถึงการมีลักษณะใหม่ๆ มีความสามารถใหม่ๆ เกิดขึ้นทั้งทางด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญาของเด็กปฐมวัย อย่างไรก็ตามการศึกษาครั้งนี้พบว่า ความพึงพอใจในการพัฒนาตนเองอยู่ในลำดับน้อยกว่าด้านอื่นๆ ทั้งนี้เนื่องจากผู้ดูแลเด็กมีโอกาสเข้าร่วมฝึกอบรมหรือพัฒนาทักษะในการผลิตสื่อ การใช้สื่อการเรียนการสอน และการได้รับการสนับสนุนคู่มือเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมและประสบการณ์ให้กับเด็กน้อยกว่าด้านอื่นๆ จึงส่งผลให้เกิดอุปสรรคในการปฏิบัติงาน ซึ่งสอดคล้องกับผลงานวิจัยของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2538 : 92 – 93) ที่ศึกษาวิจัยและประเมินผลโครงการนำร่องการจัดชั้นเด็กเล็กในพื้นที่ที่มีปัญหาด้านเศรษฐกิจ พบว่า จะมีปัญหาในการจัดการศึกษาชั้นเด็กเล็ก ไม่มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการผลิตสื่อและการใช้สื่อการเรียนการสอน ผู้บริหารขาดความรู้และประสบการณ์ในการจัดชั้นเด็กเล็ก ผู้ปกครองเด็กไม่เข้าใจจุดมุ่งหมายของการจัดการเรียนการสอนในชั้นเด็กเล็กและครูผู้สอนชั้นเด็กเล็ก ส่วนมากขาดทักษะและความสามารถในการสอนชั้นเด็กเล็ก

1.3 ผลการวิเคราะห์ระดับการสนับสนุนจากหน่วยงานและชุมชนของผู้ดูแลเด็กที่ปฏิบัติงานอยู่ในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\overline{X}$ = 3.0550) ทั้งนี้เพราะผู้ดูแลเด็กได้รับการสนับสนุนด้านการพัฒนาบุคลากร การสนับสนุนด้านงบประมาณ และการสนับสนุนในด้านอื่นๆ ไม่เพียงพอกับความต้องการของผู้ดูแลเด็กในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก จึงส่งผลให้

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

ผู้ดูแลเด็กขาดแคลนอุปกรณ์การเรียนการสอน ขาดงบประมาณในการดำเนินกิจกรรม ขาดทักษะในการผลิตและใช้สื่อการเรียนการสอนรวมทั้งขาดความมั่นใจในการปฏิบัติงาน ซึ่งสอดคล้องกับผลงานวิจัยของทัดดาว ลอองโรจน์วงษ์ (2540 : 8) ที่ศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการปฏิบัติงานของผู้ดูแลเด็กในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ซึ่งพบว่า ผู้ดูแลเด็กขาดความมั่นใจในการปฏิบัติงาน ขาดทักษะในการผลิตสื่อการเรียนการสอนได้เอง ขาดงบประมาณในการดำเนินกิจกรรมของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ขาดแคลนอุปกรณ์การเรียนการสอน นอกจากนั้นผู้ปกครองไม่ได้เข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเท่าที่ควร

เมื่อพิจารณาการสนับสนุนจากหน่วยงานและชุมชนของผู้ดูแลเด็กในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเป็นรายด้านพบว่า ผู้ดูแลเด็กได้รับการสนับสนุนด้านอื่นๆ จากหน่วยงานและชุมชนอยู่ในลำดับสูงสุด ทั้งนี้เพราะผู้ดูแลเด็กได้รับความช่วยเหลือจากชุมชนในการปรับปรุงซ่อมแซมอาคารศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก มีการประสานงานกับชุมชนในการร่วมกันปลูกฝังวัฒนธรรมท้องถิ่นให้กับเด็ก ได้รับความช่วยเหลือจากผู้ปกครองในการประกอบอาหารกลางวันและการเลี้ยงดูเด็กในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ได้รับบริจาควัสดุอุปกรณ์เครื่องเล่นจากชุมชน ได้รับความร่วมมือจากหน่วยงานและชุมชนในการประชาสัมพันธ์ผลการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก และได้รับความร่วมมือจากชุมชนในการปรับปรุงสิ่งแวดล้อมของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ซึ่งสอดคล้องกับผลงานวิจัยของอุษา พงษ์พิสุทธา (2540 : 62 – 64) ที่ศึกษาปัจจัยสนับสนุนและเป็นอุปสรรคต่อการปฏิบัติงานของผู้ดูแลเด็ก สังกัดกรมการพัฒนาชุมชน พบว่า การปฏิบัติงานตามคำแนะนำของพัฒนากร ความร่วมมือของคณะกรรมการพัฒนาเด็ก และการให้ความร่วมมือของผู้ปกครองและชุมชนในการดำเนินกิจกรรมของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กจะเป็นปัจจัยสนับสนุนให้ผู้ดูแลเด็กในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ในการศึกษาครั้งนี้พบว่าการสนับสนุนในด้านงบประมาณจากหน่วยงานและชุมชนอยู่ในลำดับน้อยกว่าด้านอื่นๆ เพราะผู้ดูแลเด็กได้รับเงินสมทบค่าบำรุงศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก เงินสมทบค่าจัดซื้อวัสดุอุปกรณ์ และเงินสมทบกองทุนพัฒนาเด็กไม่เพียงพอกับรายจ่ายของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กจึงส่งผลให้การดำเนินกิจกรรมในศูนย์พัฒนาเด็กยังไม่ครอบคลุมทุกด้าน เพราะยังขาดงบประมาณในการดำเนินการ ซึ่งผลการศึกษาสอดคล้องกับผลงานวิจัยของสุรศักดิ์ เลียววิจักษ์ (2532 : 40) ที่ศึกษาสภาพปัญหาการจัดการศึกษาในระดับก่อนประถมศึกษาของโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดพิษณุโลก พบว่าโรงเรียนขาดแคลนอุปกรณ์การเรียนการสอน และอุปกรณ์การเล่นที่จะช่วยพัฒนาการเด็กปฐมวัย และสอดคล้องกับงานวิจัยของทัดดาว ลอองโรจนวงษ์ (2540 : 8) ที่ศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการปฏิบัติงานของผู้ดูแลเด็กในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก พบว่า การสมทบเงินค่าบำรุงศูนย์พัฒนาเด็กเล็กและ

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

เงินบริจาคจากชุมชนและผู้ปกครองเด็กมีน้อยไม่เพียงพอกับค่าใช้จ่ายของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กจึงจำเป็นต้องหาการสนับสนุนจากแหล่งอื่นๆ

1.4 ผลการวิเคราะห์ระดับการปฏิบัติงานของผู้ดูแลเด็กในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 4.0233) ทั้งนี้เพราะผู้ดูแลเด็กได้ปฏิบัติงานในด้านการจัดกิจกรรมและประสบการณ์ด้านการดูแลและส่งเสริมสุขภาพอนามัย ด้านการปลูกฝังลักษณะนิสัยที่ดีให้แก่เด็ก ด้านการประเมินพัฒนาการเด็ก ด้านการประสานงานกับหน่วยงานและชุมชนอย่างสม่ำเสมอ จึงส่งผลให้การปฏิบัติงานของผู้ดูแลเด็กในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กมีประสิทธิภาพและเด็กได้รับการพัฒนาอย่างเหมาะสมตามวัย ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของสุนันท์ ปิยะสิริ (2539 : 113) ที่ศึกษาสภาพการดำเนินงานของศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์ในวัดจังหวัดนนทบุรี พบว่า ครูพี่เลี้ยงทุกคนมีความรู้ความสามารถในการปฏิบัติงาน มีความตั้งใจ มีบุคลิกภาพที่ดี และสามารถเป็นแบบอย่างที่ดีให้แก่เด็กได้

เมื่อพิจารณาการปฏิบัติงานของผู้ดูแลเด็กในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเป็นรายด้าน พบว่า ผู้ดูแลเด็กมีการปฏิบัติงานในด้านการดูแลและส่งเสริมสุขภาพอนามัยเด็กเป็นลำดับสูงสุด ทั้งนี้เพราะผู้ดูแลเด็กได้ตรวจสุขภาพเด็ก และทำความสะอาดเครื่องใช้ส่วนตัวของเด็กแต่ละคนอย่างสม่ำเสมอ ซึ่งสอดคล้องกับผลงานวิจัยของสุนันท์ ปิยะสิริ (2539 : 114) ที่ศึกษาสภาพการดำเนินงานของศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์ในวัด จังหวัดนนทบุรี พบว่า ครูพี่เลี้ยงจะเน้นการดูแลและส่งเสริมสุขภาพอนามัยเด็ก กล่าวคือ มีอาหารให้เด็กรับประทาน จัดที่นอนหลับพักผ่อนให้เพียงพอกับเด็ก ตรวจสุขภาพเด็ก เอาใจใส่ดูแลเด็กอย่างสม่ำเสมอ เพราะการที่เด็กมีร่างกายเจริญเติบโตแข็งแรงนั้น นับว่าเป็นพื้นฐานในการพัฒนาเด็กในด้านอื่นๆ ต่อไป และในการศึกษาครั้งนี้พบว่าการจัดกิจกรรมและประสบการณ์ให้กับเด็กอยู่ในลำดับน้อยกว่าด้านอื่นๆ เพราะผู้ดูแลเด็กได้รับงบประมาณไม่เพียงพอกับรายจ่ายจึงทำให้ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขาดแคลนวัสดุอุปกรณ์ และสื่อในการจัดการเรียนการสอนเพื่อการเรียนรู้สำหรับเด็ก ซึ่งสอดคล้องกับผลงานวิจัยของทัดดาว ลออโรจน์วงษ์ (2540 : 8) ที่ศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการปฏิบัติงานของผู้ดูแลเด็กในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก กรมการพัฒนาชุมชน พบว่าศูนย์พัฒนาเด็กเล็กมีอุปกรณ์การเรียนการสอนไม่เพียงพอขาดแคลนสื่อและเครื่องเล่นสำหรับเด็ก จึงส่งผลให้การปฏิบัติงานในด้านกิจกรรมและประสบการณ์ให้กับเด็กน้อยกว่าการปฏิบัติงานในด้านอื่นๆ

2. การวิเคราะห์เปรียบเทียบความแตกต่างในการปฏิบัติงานของผู้ดูแลเด็กในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดกรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย จำแนกตามข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ดูแลเด็ก ได้แก่ อายุ ระดับการศึกษา และระยะเวลาในการปฏิบัติงานที่แตกต่างกัน

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

2.1 การเปรียบเทียบความแตกต่างการปฏิบัติงานของผู้ดูแลเด็กในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดกรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย จำแนกตามอายุ ผู้วิจัยตั้งสมมติฐานข้อที่ 1 ว่า ผู้ดูแลเด็กในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กที่มีอายุต่างกันมีการปฏิบัติงานแตกต่างกัน

ผลการศึกษาครั้งนี้ พบว่า ผู้ดูแลเด็กในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กที่มีอายุต่างกันมีการปฏิบัติงานไม่แตกต่างกัน ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานข้อที่ 1 ทั้งนี้เพราะการพิจารณาคัดเลือกบุคคลเข้าสู่ตำแหน่งผู้ดูแลเด็กในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กจะต้องผ่านเกณฑ์การคัดเลือกเดียวกัน ผ่านการยอมรับจากผู้ปกครองเด็กและชุมชน และได้รับการพัฒนาความรู้ พัฒนาทักษะในการเลี้ยงดูเด็กตามหลักสูตรของกรมการพัฒนาชุมชนเหมือนกัน และผู้ดูแลเด็กจะต้องพัฒนาตนเองอยู่เสมอ เพราะจะมีการประเมินผลการปฏิบัติงานประจำปี ถ้าไม่ผ่านเกณฑ์การประเมินประจำปีก็จะไม่ได้รับการต่อสัญญาการปฏิบัติงานในปีต่อไป จึงเป็นเหตุให้ผู้ดูแลเด็กจะต้องพัฒนาตนเองอย่างสม่ำเสมอ จึงส่งผลให้ผู้ดูแลเด็กที่มีอายุต่างกันสามารถปฏิบัติงานได้ไม่แตกต่างกัน ซึ่งผลการวิจัยไม่สอดคล้องกับแนวคิดของเชียรศรี วิวิธสิริ (2534 : 51) ที่ได้ให้ความเห็นไว้ว่าอายุของผู้ดูแลเด็กเป็นลักษณะที่มีผลต่อการเรียนการสอน เพราะอายุของบุคคลบ่งบอกถึงประสิทธิภาพของร่างกายและอายุยังแสดงถึงการเพิ่มพูนประสบการณ์ที่เป็นประโยชน์ต่อการปฏิบัติงานอีกด้วย

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

2.2 การเปรียบเทียบความแตกต่างการปฏิบัติงานของผู้ดูแลเด็กในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดกรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย จำแนกตามระดับการศึกษา ผู้วิจัยได้ตั้งสมมติฐานข้อที่ 2 ไว้ว่า ผู้ดูแลเด็กในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กที่มีระดับการศึกษาต่างกันมีการปฏิบัติงานแตกต่างกัน

ผลการศึกษาครั้งนี้พบว่า ผู้ดูแลเด็กในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กที่มีระดับการศึกษาต่างกันมีการปฏิบัติงานไม่แตกต่างกัน ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานข้อที่ 2 ทั้งนี้เพราะผู้ดูแลเด็กเป็นบุคคลที่มีภูมิลำเนาอยู่ในชุมชนเดียวกัน มีพื้นฐานการศึกษาเหมือนกัน มีช่องทางการรับรู้ข้อมูลข่าวสารในการพัฒนาเด็กเหมือนกัน ได้รับการพัฒนาความรู้และทักษะการเลี้ยงดูเด็กเหมือนกัน จึงส่งผลให้ผู้ดูแลเด็กที่มีระดับการศึกษาต่างกันสามารถปฏิบัติงานได้ไม่แตกต่างกัน ซึ่งผลการวิจัยไม่สอดคล้องกับผลงานวิจัยของอมรา มนัสวานิช (2532 : 23) ที่ศึกษาปัญหาการสอนสังคมศึกษาในชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น พบว่า ระดับการศึกษาของครูผู้สอนสามารถนำไปพยากรณ์ผลการปฏิบัติงานของครูได้ เพราะครูผู้สอนที่ระดับการศึกษาสูงกว่าย่อมผ่านการเรียนรู้ทางวิชาการมากกว่าครูผู้สอนที่มีระดับการศึกษาต่ำกว่าและน่าจะมีโอกาสในการนำความรู้มาใช้ให้เกิดประโยชน์ในการปฏิบัติงานได้มากกว่า

2.3 การเปรียบเทียบความแตกต่างในการปฏิบัติงานของผู้ดูแลเด็กในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดกรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย จำแนกตามระยะเวลาในการปฏิบัติงาน

ผู้วิจัยได้ตั้งสมมติฐานข้อที่ 3 ว่า ผู้ดูแลเด็กในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กที่มีระยะเวลาในการปฏิบัติงานต่างกัน มีการปฏิบัติงานแตกต่างกัน

ผลการศึกษาครั้งนี้ พบว่า ผู้ดูแลเด็กในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กที่มีระยะเวลาในการปฏิบัติงานต่างกันมีการปฏิบัติงานที่ไม่แตกต่างกัน ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานข้อที่ 3 ทั้งนี้เพราะเป็นผลมาจากการกำหนดบทบาทหน้าที่อย่างชัดเจนที่ผู้ดูแลเด็กในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กจะต้องปฏิบัติตามอย่างเคร่งครัด และจะมีเจ้าหน้าที่พัฒนาชุมชน คณะกรรมการพัฒนาเด็กติดตามนิเทศเป็นประจำทุกเดือน เพื่อรับทราบปัญหาอุปสรรคในการดำเนินกิจกรรมของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ซึ่งส่งผลให้ผู้ดูแลเด็กที่มีระยะเวลาในการปฏิบัติงานต่างกันสามารถปฏิบัติงานได้ไม่แตกต่างกัน ซึ่งผลการวิจัยไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของกมล รอดคล้าย (2539 : 66) ที่ศึกษาสภาพการดำเนินการจัดการเรียนการสอนในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กที่พบว่า ครูพี่เลี้ยงส่วนใหญ่มีประสบการณ์การทำงานในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กน้อย ซึ่งครูพี่เลี้ยงที่มีประสบการณ์น้อยอาจส่งผลให้ขาดทักษะไม่มีความรู้ความชำนาญในการปฏิบัติงานเท่าที่ควร

3. การวิเคราะห์ตัวแปรที่สามารถทำนายการปฏิบัติงานของผู้ดูแลเด็กในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดกรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย ได้แก่ ความรู้ในการดูแลเด็กปฐมวัย ความพึงพอใจในการปฏิบัติงาน และการสนับสนุนจากหน่วยงานและชุมชน ผู้วิจัยตั้งสมมติฐานข้อที่ 4 ว่า ความรู้ในการดูแลเด็กปฐมวัย ความพึงพอใจในการปฏิบัติงาน และการสนับสนุนจากหน่วยงานและชุมชน เป็นปัจจัยในการทำนายการปฏิบัติงานของผู้ดูแลเด็กในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กได้

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

ผลการศึกษาพบว่า ความพึงพอใจในการปฏิบัติงานกับการปฏิบัติงานของผู้ดูแลเด็กในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก มีความสัมพันธ์กันทางบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ($r = 0.566$) แสดงว่าเมื่อผู้ดูแลเด็กมีความพึงพอใจในการปฏิบัติงานมากก็จะมีโอกาสสูงที่แนวโน้มในการปฏิบัติงานของผู้ดูแลเด็กในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กจะสูงตามไปด้วย เพราะเมื่อผู้ดูแลเด็กมีความพึงพอใจในการปฏิบัติงาน นั่นหมายความว่า ผู้ดูแลเด็กมีความรู้สึกหรือมีทัศนคติทางบวกต่อการปฏิบัติงานในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กที่เกิดจากการได้รับการตอบสนองความต้องการได้อย่างเพียงพอ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของเดวิสและนิวสตรอม (Davis and Newstrom 1989, อ้างถึงใน จุรีย์ อุสาหะ 2542 : 21) ที่กล่าวว่า ความพึงพอใจในงานเป็นความรู้สึกพอใจของผู้ปฏิบัติงานที่มีต่องานของเขาและความพึงพอใจในงานจะเป็นส่วนหนึ่งของความพึงพอใจในชีวิตด้วย จึงเป็นเหตุให้ความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของผู้ดูแลเด็กในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กถูกเลือกเข้าสมการเป็นลำดับที่ 1 สามารถทำนายการปฏิบัติงานของผู้ดูแลเด็กในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กได้ร้อยละ 32.1 และมีค่าน้ำหนักเป็นบวกกับการปฏิบัติงานของผู้ดูแลเด็กในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก แสดงว่าถ้าความพึงพอใจในการปฏิบัติงานเพิ่มขึ้นโดยเฉพาะความพึงพอใจต่อสภาพการทำงาน ความพึงพอใจต่อความมั่นคงในงาน ความพึงพอใจ

ด้านการบริหารของผู้บังคับบัญชา ความพึงพอใจต่อความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ความพึงพอใจด้านการได้รับการยอมรับนับถือ ความพึงพอใจด้านความรับผิดชอบ ความพึงพอใจด้านความสำเร็จของงาน และความพึงพอใจด้านการพัฒนาตนเองแล้ว การปฏิบัติงานของผู้ดูแลเด็กในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก มีแนวโน้มเพิ่มมากขึ้นด้วย ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของเฮอร์ซเบิร์ก (Herzberg 1959, อ้างถึงใน เสริมศักดิ์ วิศาลาภรณ์ 2532 : 99 – 102) ที่กล่าวว่า ถ้ามีปัจจัยจูงใจซึ่งจะช่วยสนองความต้องการอยากจะมีอยากจะได้และปัจจัยค้ำจุนที่สนองความต้องการที่จะหลีกเลี่ยงซึ่งเกี่ยวพันกับสิ่งแวดล้อมของงานที่ทำแล้ว ก็จะเป็นสาเหตุที่ทำให้บุคคลมีความพึงพอใจในการทำงานและเต็มใจอุทิศเวลา แรงกายและความคิดของตนเพื่อสนองความต้องการของหน่วยงาน

สำหรับการสนับสนุนจากหน่วยงานและชุมชนกับการปฏิบัติงานของผู้ดูแลเด็กในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กมีความสัมพันธ์กันทางบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 (r = 0.562) แสดงว่าเมื่อผู้ดูแลเด็กได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานและชุมชนอยู่ในระดับมากแล้ว การปฏิบัติงานของผู้ดูแลเด็กในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กก็จะมีแนวโน้มสูงตามไปด้วย ทั้งนี้เพราะเมื่อผู้ดูแลเด็กได้รับการสนับสนุนทั้งด้านงบประมาณ ด้านการพัฒนาบุคลากร และด้านอื่นๆ อย่างเพียงพอแล้ว ก็จะเป็นแรงผลักดันให้ผู้ดูแลเด็กปฏิบัติงานได้ดียิ่งขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของแคพแพลน (Caplan 1976, อ้างถึงใน งามพิศ วิทยบำรุง 2539 : 27) ที่กล่าวไว้ว่า เมื่อบุคคลได้รับการสนับสนุนโดยตรงจากบุคคลอื่น หรือกลุ่มอื่น อาจจะเป็นด้านข่าวสาร เงินทอง กำลังงาน หรือด้านอารมณ์ ก็จะเป็นแรงผลักดันให้บุคคลนั้นมุ่งสู่เป้าหมายที่ต้องการได้ จึงเป็นเหตุให้การสนับสนุนจากหน่วยงานและชุมชนของผู้ดูแลเด็กในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กถูกเลือกเข้าสมการเป็นลำดับที่ 2 สามารถทำนายการปฏิบัติงานของผู้ดูแลเด็กในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กได้เพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 8.4 และมีค่าน้ำหนักเป็นบวกกับการปฏิบัติงานของผู้ดูแลเด็กในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก แสดงว่าถ้าการสนับสนุนจากหน่วยงานและชุมชนเพิ่มขึ้นโดยเฉพาะการสนับสนุนด้านการพัฒนาบุคลากรโดยการเปิดโอกาสให้ผู้ดูแลเด็กได้ศึกษาดูงานจากแหล่งต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาเด็กปฐมวัย การได้รับคู่มือ เอกสารทางวิชาการ และการได้รับโอกาสในการพัฒนาความรู้และทักษะในการพัฒนาเด็ก การสนับสนุนงบประมาณในด้านเงินสมทบค่าบำรุงศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก เงินสมทบค่าวัสดุอุปกรณ์และสื่อเพื่อการพัฒนาเด็กต่างๆ การได้รับความช่วยเหลือจากผู้ปกครองในการประชาสัมพันธ์ผลการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก การได้รับความช่วยเหลือจากชุมชนในการซ่อมแซมอาคารศูนย์พัฒนาเด็กเล็กและการได้รับความช่วยเหลือจากหน่วยงานในการเผยแพร่ผลการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กแล้ว การปฏิบัติงานของผู้ดูแลเด็กในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กมีแนวโน้มเพิ่มมากขึ้นด้วย ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของแคพแพลน (Caplan 1976, อ้างถึงใน งามพิศ วิทยบำรุง 2539 : 27) ที่กล่าวว่า

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

การสนับสนุนทางสังคมซึ่งอาจเป็นเงิน ข่าวสาร กำลังงาน หรือทางด้านอารมณ์จะช่วยผลักดันให้ผู้รับเดินไปสู่เป้าหมายที่ผู้รับต้องการได้

สำหรับปัจจัยด้านความรู้ในการดูแลเด็กปฐมวัยพบว่า ไม่มีความสัมพันธ์กับการปฏิบัติงานของผู้ดูแลเด็กในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ทั้งนี้เพราะผู้ดูแลเด็กจะต้องปฏิบัติตามกิจกรรมและตามตารางกิจกรรมที่กรมการพัฒนาชุมชนกำหนด ซึ่งจะเป็นลักษณะงานในด้านการดูแลสุขภาพอนามัยเด็กและโภชนาการเด็กเป็นส่วนใหญ่ ส่วนการปฏิบัติงานในด้านการจัดกิจกรรมและประสบการณ์ให้กับเด็กเป็นลำดับรองลงไป เนื่องจากงบประมาณในการจัดซื้อวัสดุอุปกรณ์หรือสื่อในการพัฒนาเด็กมีจำกัดจึงเน้นกิจกรรมหลักที่ผู้ดูแลเด็กจะต้องจัดให้กับเด็กในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก เช่น การจัดมุมการเรียนรู้ต่างๆ ตามสภาพของท้องถิ่น เป็นต้น ประกอบกับการที่ผู้ดูแลเด็กเป็นบุคคลในท้องถิ่นมีความหลากหลายทางวัฒนธรรม กรมการพัฒนาชุมชนจึงจำเป็นจะต้องกำหนดตารางกิจกรรมในการปฏิบัติประจำวัน เพื่อความเป็นมาตรฐานเดียวกันของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กสังกัดกรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย ที่ตั้งอยู่ตามหมู่บ้าน ตำบลทั่วประเทศ ส่วนในด้านการเพิ่มความรู้และทักษะในการเลี้ยงดูเด็กให้กับผู้ดูแลเด็กของกรมการพัฒนาชุมชนนั้นจะเน้นการเลี้ยงดูเด็กตามสภาพของวัฒนธรรมท้องถิ่น ซึ่งผู้ดูแลเด็กมีความรู้และมีทักษะอยู่แล้ว ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของทิศนา แขมมณี (2535 : 85) ที่ว่าการปฏิบัติงานใดๆ อยู่เป็นประจำและสม่ำเสมอย่อมทำให้เกิดความรู้ความชำนาญในเรื่องนั้นๆ เพิ่มมากขึ้น จึงเป็นเหตุให้ความรู้ในการดูแลเด็กปฐมวัยไม่ถูกคัดเลือกเข้าสมการ

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

ผลการศึกษาครั้งนี้พบว่า ความพึงพอใจในการปฏิบัติงานและการสนับสนุนจากหน่วยงานและชุมชนเป็นปัจจัยที่เข้าสู่สมการการทำนาย โดยสามารถร่วมกันทำนายการปฏิบัติงานของผู้ดูแลเด็กในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดกรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย ได้ร้อยละ 40.5 ซึ่งผลการศึกษาเป็นไปตามสมมติฐานการวิจัย

ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้

จากผลการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยขอเสนอแนะแนวทางในการพัฒนาผู้ดูแลเด็ก และพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาในรูปแบบของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดกรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย ดังนี้

1. การเพิ่มศักยภาพให้กับผู้ดูแลเด็กในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

ผู้ปฏิบัติงานในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ควรได้รับการพัฒนาความรู้ความสามารถและความชำนาญอย่างต่อเนื่องในทุกๆ ด้าน เช่น ได้รับเอกสารหรือวารสาร ความรู้ที่เกี่ยวข้องกับ

การปฏิบัติงานอย่างสม่ำเสมอ ได้รับโอกาสในการเข้ารับการฝึกอบรมหรือศึกษาดูงานเกี่ยวกับงานที่ปฏิบัติทุกด้าน และควรได้รับอนุญาตให้ลาศึกษาต่อเพื่อเพิ่มพูนความรู้มากขึ้น

2. การเพิ่มประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน

ควรสนับสนุนให้มีการสร้างเครือข่ายศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก เพื่อสร้างโอกาสในการแลกเปลี่ยนความรู้ ความคิดเห็น และประสบการณ์ รวมทั้งการช่วยเหลือระหว่างศูนย์พัฒนาเด็กเล็กให้มากขึ้น

3. เพิ่มระดับการมีส่วนร่วมของชุมชนในการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

ควรจัดทำแผนงานและโครงสร้างในการดำเนินงานที่ให้ชุมชนมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ ของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กที่เป็นระบบชัดเจนและประเมินผลได้

4. การจัดทำโครงการแทรกแซง

4.1 จัดทำโครงการฝึกอบรมการประดิษฐ์สื่อการเรียนการสอน โดยเน้นการผลิตสื่อการเรียนการสอนที่ใช้วัสดุในท้องถิ่นเป็นส่วนประกอบหลัก และใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการประดิษฐ์สื่อการเรียนการสอน เป็นต้น

4.2 จัดทำโครงการขอรับการสนับสนุนงบประมาณจากหน่วยงานภายนอก ทั้งหน่วยงานของภาครัฐและเอกชน เพื่อนำงบประมาณมาใช้สนับสนุนการดำเนินกิจกรรมของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก เช่น ขอรับการสนับสนุนจากสำนักงานสลากกินแบ่งรัฐบาล สโมสรโรตารี และบริษัทห้างร้านต่างๆ เป็นต้น

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. เพิ่มขอบเขตการวิจัยให้ครอบคลุมทุกภาคของประเทศ เพื่อให้เกิดองค์ความรู้ในการพัฒนาเด็กปฐมวัยตามสภาพของท้องถิ่น ซึ่งข้อมูลที่ได้จากการศึกษาจะเป็นประโยชน์ในการกำหนดแนวทางและนโยบายในการจัดการศึกษาและพัฒนาเด็กปฐมวัยในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กอย่างเหมาะสม

2. ควรศึกษาปัจจัยสนับสนุนหรืออุปสรรคในการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในช่วงเวลาต่างๆ เพื่อนำมาเปรียบเทียบของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ในช่วงเวลาต่างๆ เพื่อนำมาเปรียบเทียบและนำผลไปปรับแก้ไขให้สามารถดำเนินการได้ดียิ่งขึ้น

3. ควรศึกษาจุดอ่อน จุดแข็งในการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก หลังจากการถ่ายโอนจากกรมการพัฒนาชุมชนไปอยู่ในความรับผิดชอบขององค์การบริหารส่วนตำบล

บรรณานุกรม

ภาษาไทย

กมล รอดคล้าย. การศึกษาสภาพการดำเนินการจัดการเรียนการสอนในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก. กรุงเทพมหานคร : กรมการพัฒนาชุมชน, 2539.

กรมการฝึกหัดครู. หน่วยศึกษานิเทศก์. คู่มืออบรมครูสอนเด็กก่อนเกณฑ์. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์คุรุสภา, 2536.

กรมการพัฒนาชุมชน. กองพัฒนาเด็ก. แนวทางการยกระดับการพัฒนา ศพด. ตามมาตรฐานการดำเนินงานพัฒนาเด็ก. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ยูไนเต็ดโปรดักชั่น, 2539.

————. คู่มือการดำเนินงานพัฒนาเด็ก. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์วิศิษฐ์สิน, 2542.

————. แนวทางการยกระดับการพัฒนา ศพด. ตามมาตรฐานการดำเนินงานพัฒนาเด็ก. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ยูไนเต็ดโปรดักชั่น, 2543.

————. การประเมินระดับการพัฒนาศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ประจำปี 2545. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์วิศิษฐ์สิน, 2545.

กระทรวงมหาดไทย. "ระเบียบกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2538 – 2540." วารสารพัฒนาชุมชน 36, 12 (ธันวาคม 2540) : 92 – 93.

————. การพัฒนาเด็ก. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ยูไนเต็ดโปรดักชั่น, 2542.

กระทรวงศึกษาธิการ. กรมวิชาการ. การจัดการศึกษาในระดับก่อนประถมศึกษา มัธยมศึกษา และอาชีวศึกษาของไทยในทศวรรษหน้าที่สอดคล้องกับลักษณะการเปลี่ยนแปลงทางสังคม. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช, 2534.

————. พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว, 2542.

ขวัญฟ้า รังสิยานนท์. เอกสารการสอนวิชากระบวนการเรียนการสอนเด็กปฐมวัย. กรุงเทพฯ : ม.ป.ท., 2538.

งามพิศ วิทยบำรุง. "สภาพและปัญหาการจัดการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษาของโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการศึกษาท้องถิ่น." วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษานอกระบบ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2539.

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

จันทร์เพ็ญ ทรงละออ. “การจัดประสบการณ์เพื่อพัฒนาการด้านอารมณ์และจิตใจแก่เด็ก.” ม.ป.ท., 2539. (อัดสำเนา)

จุรีย์ อุสาหะ. “ความยึดมั่นผูกพันธ์ต่อองค์กรของพยาบาลประจำการในโรงพยาบาล สังกัดกรมควบคุมโรคติดต่อ กระทรวงสาธารณสุข.” วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตร-มหาบัณฑิต (สาธารณสุขศาสตร์) สาขาวิชาเอกการบริหารโรงพยาบาล บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล, 2542.

ชูศรี วงศ์รัตนะ. เทคนิคการใช้สถิติเพื่อการวิจัย. กรุงเทพมหานคร : เทพเนรมิตการพิมพ์, 2541.

เชียรศรี วิวิธสิริ. จิตวิทยาการเรียนรู้ของผู้ใหญ่. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ประสานมิตร, 2534.

ทัดดาว ลอองโรจนวงษ์. ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการปฏิบัติงานของผู้ดูแลเด็กเล็กในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก. กรุงเทพมหานคร : กรมการพัฒนาชุมชน, 2540.

ทิศนา แขมมณี. หลักการและรูปแบบการพัฒนาเด็กปฐมวัยตามวิถีชีวิตไทย. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2535.

เทพพนม เมืองแมน. พฤติกรรมองค์กร. กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช, 2540.

ธูปทอง ศรีทองท้วม. “การนิเทศการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษา.” วารสารการศึกษาปฐมวัย 1, 2 (เมษายน 2540) : 20 – 21.

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

นภเนตร ธรรมบวร. การประเมินผลพัฒนาการเด็กปฐมวัย. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2540.

นฤมล จูประเสริฐ, “การจัดประสบการณ์เพื่อพัฒนาการทางด้านร่างกาย.” ม.ป.ท., 2539. (อัดสำเนา)

นารี ศิริทรัพย์. “กิจกรรมเสริมสร้างเพื่อพัฒนาการเด็ก.” ม.ป.ท., 2539. (อัดสำเนา)

นิตยา คชภักดี. ขั้นตอนการพัฒนาของเด็กปฐมวัยตั้งแต่ปฏิสนธิถึง 5 ปี. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว, 2543.

นิตยา ประพฤติกิจ. การพัฒนาเด็กปฐมวัย. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์กรมการศาสนา, 2536.

ประคอง กรรณสูตร. สถิติเพื่อการวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์และทำปกเจริญผล, 2527.

พวงรัตน์ ทวีรัตน์. วิธีการวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์และสังคมศาสตร์. พิมพ์ครั้งที่ 6. กรุงเทพมหานคร : ม.ป.ท., 2538.

เยาวพรรณ ทิมทอง. “การพัฒนาสติปัญญาของเด็กปฐมวัยด้วยเกมส์มิติสัมพันธ์.” วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาปฐมวัย บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2535.

ราตรี นนทธรรม และผ่องพรรณ เอกอาวุธ. บทบาทหน้าที่ของครูผู้สอนชั้นเด็กเล็กและการอบรมเลี้ยงดูเด็กที่มีปัญหา. กรุงเทพมหานคร : สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, 2539.

วราภรณ์ รักวินัย. การอบรมเลี้ยงดูเด็กปฐมวัย. กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2527.

วิจิตร ศรีสอ้าน. การศึกษาไทยในสถานการณ์โลก. กรุงเทพมหานคร : มิติใหม่, 2538.

ศรีเรือน แก้วกังวาล. จิตวิทยาพัฒนาการ. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์เจริญผล, 2530.

สมชัย เคนจัตุรัส. "สมรรถภาพการปฏิบัติงานของครูประถมศึกษาที่ทำการสอนในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษา จังหวัดชัยภูมิ." วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาประถมศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2540.

สมพงษ์ เกษมสิน. การบริหาร. กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช, 2536.

สมหวัง พิธิยานุวัฒน์ และอุษวดี จันทรสนธิ. การวัดและการประเมินผลในชั้นเรียนจากทฤษฎีการปฏิบัติ. นนทบุรี : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, 2537.

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ. การศึกษาก่อนประถมศึกษาของไทย. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์คุรุสภา, 2536.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. แผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ ฉบับที่ 9 (พ.ศ. 2545 – 2549). กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์คุรุสภา, 2536.

————. รายงานการวิจัยและประเมินผลโครงการนำร่องการจัดชั้นเด็กเล็กในพื้นที่ที่มีปัญหาทางเศรษฐกิจ. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์อรรถพลการพิมพ์, 2538.

————. คู่มือการจัดการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษา. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว, 2539.

————. คู่มือการจัดการศึกษาระดับปฐมวัย. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว, 2543.

————. รายงานการติดตามประเมินผลโครงการศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก กรมการพัฒนาชุมชน. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว, 2544.

สุนันท์ ปิวะศิริ. "การศึกษาสภาพการดำเนินงานของศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์ในวัดจังหวัดนนทบุรี." วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาผู้ใหญ่ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2539.

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

สุรพล พยอมแย้ม. จิตวิทยาพื้นฐานสำหรับการศึกษา. นครปฐม : คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2541.

สุรศักดิ์ เลียววิจักษ์. "สภาพและปัญหาการจัดการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษาของโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานประถมศึกษาจังหวัดพิษณุโลก." ปริญญานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ พิษณุโลก, 2532.

สุรางค์ โค้วตระกูล. จิตวิทยาการศึกษา. กรุงเทพมหานคร : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2541.

เสถียร เหลืองอร่าม. หลักมนุษย์สัมพันธ์ต่อการบริหารงานในองค์กร. กรุงเทพมหานคร : แพร่วิทยา, 2529.

เสริมศักดิ์ วิศาลาภรณ์. พฤติกรรมผู้นำทางการศึกษา. พิษณุโลก : โครงการตำรามหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, 2532.

อมรา มนัสวานิช. "การศึกษาปัญหาการสอนสังคมศึกษาในชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นของโรงเรียนรัฐบาลในภาคการศึกษา 2." วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการนิเทศ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2523.

อารยา สุขวงศ์. กิจกรรมสำหรับเด็กปฐมวัย. กรุงเทพมหานคร : ภาควิชาโรงเรียนสาธิต วิทยาลัยครูสวนดุสิต, 2532.

อุษา พงษ์พิสุทธา. "ปัจจัยที่สนับสนุนและเป็นอุปสรรคต่อการปฏิบัติงานของผู้ดูแลเด็กตามโครงการพัฒนาเด็กเล็ก กรมการพัฒนาชุมชน." วิทยานิพนธ์ปริญญาสังคมสงเคราะห์ศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาสังคมสงเคราะห์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2540.

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

ภาษาต่างประเทศ

Barnard, Chester I. The Functions of the Executive. Cambridge : Harvard University Press, 1966.

Caplan, G. Support System and Community Mental Health : Lecture in Concept Development, Behavioral Publication. New York : Human Science Press, 1976.

Cronbach, Lee J. Essentials of Psychological Testing. 5th ed. New York : Harper Collins Publishers, 1990.

Davis, K., and J.W. Newstrom. Human Behavior at Work : Organization Behavior. 8th ed. Singapore : Mc Graw - Hill Book, 1989.

Getzels, Jacob W. "Social Behavior and the Administrative Process." Social Review, no. 65 (Winter 1975) : 164 - 175.

Good, Carter V. Dictionray of Education. 3rd ed. New York : McGraw - Hill Inc., 1973.

Gordon, R.J. A Diagnostic Approach to Organization Behavior. Needham, MA : Allyn And Bacon, 1991.

Herzberg, F. et al. The Motivation to work. New York : John Wiley and Sons Inc., 1959.

Pilisuk, M. “Delivery of Social Support : The Social Innovation.” American Journal Outhopsychiatry 52 (January 1982) : 20.

Vroom, V.H. Work and Motivation. USA : John Wiley & Sons, 1978.

Zaleznick, Abuaham P. et al. Sociology. 5th ed. New York : Hazper of Publisher, 1979.

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

ภาคผนวก ก

แบบสอบถาม / แบบวัดความรู้ที่ใช้ในการวิจัย

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

แบบสอบถาม/แบบวัดความรู้

ปัจจัยที่ส่งผลต่อการปฏิบัติงานของผู้ดูแลเด็กในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดกรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย

คำชี้แจง

1. แบบสอบถาม แบ่งเป็น 4 ส่วน ดังนี้

   ส่วนที่ 1 เป็นข้อมูลเกี่ยวกับลักษณะส่วนบุคคลของผู้ดูแลเด็กในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

   ส่วนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับความพึงพอใจในการปฏิบัติงาน

   ส่วนที่ 3 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับการได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานและชุมชน

   ส่วนที่ 4 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับการปฏิบัติงานในการดูแลเด็กของผู้ดูแลเด็กในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

2. แบบวัดความรู้ในการดูแลเด็กปฐมวัยของผู้ดูแลเด็กในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก
3. โปรดตอบแบบสอบถามและแบบวัดความรู้ด้วยตนเองให้ครบทุกข้อตามความเป็นจริง
4. การตอบแบบสอบถามและแบบวัดความรู้ของท่าน ผู้วิจัยจะถือเป็นความลับและนำเสนอผลงานวิจัยเป็นภาพรวม จึงไม่มีผลกระทบกระเทือนต่อการปฏิบัติงานของท่าน
5. เมื่อตอบแบบสอบถามและแบบวัดความรู้เสร็จสมบูรณ์แล้ว โปรดส่งคืนสำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัด ภายในวันที่ 3 มีนาคม 2546 ด้วย จะเป็นพระคุณอย่างยิ่ง

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

1. แบบสอบถาม

ส่วนที่ 1 เป็นข้อมูลเกี่ยวกับลักษณะส่วนบุคคลของผู้ดูแลเด็กในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

คำชี้แจง

โปรดเขียนเครื่องหมาย ✓ ลงใน ( ) ที่เป็นจริงเกี่ยวกับตัวท่าน

1. ปัจจุบันท่านมีอายุ

   ( ) น้อยกว่า 25 ปี ( ) 25 – 34 ปี

   ( ) 35 – 44 ปี ( ) มากกว่า 44 ปี

2. ท่านมีระยะเวลาในการปฏิบัติงานในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

   ( ) น้อยกว่า 5 ปี ( ) 5 – 14 ปี

   ( ) มากกว่า 14 ปี

3. ท่านมีวุฒิการศึกษาสูงสุด

   ( ) มัธยมศึกษาปีที่ 3

   ( ) มัธยมศึกษาปีที่ 6

   ( ) สูงกว่ามัธยมศึกษาปีที่ 6

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

ส่วนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับความพึงพอใจในการปฏิบัติงาน

คำชี้แจง

โปรดอ่านข้อความแต่ละข้อ แล้วทำเครื่องหมาย ✓ ในช่องที่ตรงกับความรู้สึกหรือสถานการณ์ที่ท่านประสบอยู่ในปัจจุบันมากที่สุดเพียงคำตอบเดียวในแต่ละข้อ โดยแต่ละช่องมีความหมาย ดังนี้

มากที่สุด	หมายความว่า	ท่านมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด
มาก	หมายความว่า	ท่านมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก
ปานกลาง	หมายความว่า	ท่านมีความพึงพอใจอยู่ในระดับปานกลาง
น้อย	หมายความว่า	ท่านมีความพึงพอใจอยู่ในระดับน้อย
น้อยที่สุด	หมายความว่า	ท่านมีความพึงพอใจอยู่ในระดับน้อยที่สุด

ข้อที่	ความพึงพอใจในการปฏิบัติงาน	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
	สภาพการทำงาน					
1	ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กมีความสะอาดเป็นระเบียบเรียบร้อย					
2	ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กมีถังเก็บน้ำฝนเพียงพอในการบริโภค					
3	ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กมีห้องน้ำเพียงพอกับจำนวนเด็ก					
4	ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กมีขนาดอาคารเหมาะสมกับจำนวนเด็ก					
5	ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กมีจำนวนผู้ดูแลเด็กเหมาะสมกับปริมาณเด็ก					
6	ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กมีวัสดุอุปกรณ์ในการอำนวยความสะดวกสำหรับเด็ก					
	ความมั่นคงในงาน					
7	ท่านสามารถปฏิบัติงานในตำแหน่งจนเกษียณอายุ					
8	ท่านมีโอกาสก้าวหน้าในการปฏิบัติงาน					
9	ท่านสามารถขอย้ายไปปฏิบัติงานในภูมิลำเนา					
10	ท่านสามารถขอเบิกเงินค่ารักษาพยาบาล					
11	ท่านสามารถมีเงินประกันสังคม					
	การบริหารงานของผู้บังคับบัญชา					
12	ผู้บริหารเปิดโอกาสให้ท่านแสดงความคิดเห็น					
13	ผู้บริหารเปิดโอกาสให้ท่านเสนอโครงการพัฒนาเด็ก					
14	ผู้บริหารใช้หลักประชาธิปไตยในการบริหารงาน					
15	ผู้บริหารประเมินผลการปฏิบัติงานโดยแต่งตั้งคณะกรรมการประเมินผล					
	ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก					
16	เพื่อนร่วมงานช่วยให้คำปรึกษาในการปฏิบัติงาน					
17	ผู้ปกครองเด็กให้ความร่วมมือในการจัดกิจกรรมสำหรับเด็ก					
18	คณะกรรมการพัฒนาเด็กสนับสนุนให้คำปรึกษาแนะนำการปฏิบัติงาน					
19	คณะกรรมการพัฒนาเด็กให้ความร่วมมือในการจัดกิจกรรมสำหรับเด็ก					
20	ผู้ปกครองเข้าร่วมกิจกรรมของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก					

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

ข้อที่	ความพึงพอใจในการปฏิบัติงาน	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
	การได้รับการยอมรับนับถือ					
21	คณะกรรมการพัฒนาเด็กสนับสนุนให้ท่านเป็นตัวแทนเข้าร่วมประชุม					
22	ผู้ปกครองให้การยอมรับในการเลี้ยงดูเด็กของท่าน					
23	คณะกรรมการพัฒนาเด็กให้การยอมรับการบริหารงานของท่าน					
24	เพื่อนร่วมงานยอมรับความคิดเห็นหรือข้อเสนอแนะ					
25	คณะกรรมการพัฒนาเด็กให้ความสำคัญกับข้อเสนอแนะจากท่าน					
	ความรับผิดชอบ					
26	ท่านได้รับมอบหมายให้ปฏิบัติงานสำคัญๆ					
27	ท่านมีอำนาจในการตัดสินใจในเรื่องงบประมาณบางส่วน					
28	ท่านรับเด็กเข้ามาดูแลตามสัดส่วนที่กำหนด					
29	ท่านจัดกิจกรรมพัฒนาเด็กตามตารางกิจกรรม					
	การพัฒนาตนเอง					
30	ท่านได้รับโอกาสให้เข้าร่วมประชุมเพื่อวางแผนหลักสูตร					
31	ท่านได้รับโอกาสให้ไปศึกษาดูงานจากโรงเรียนอนุบาลหรือ ศพด.ดีเด่น					
32	ท่านมีโอกาสพัฒนาทักษะด้านการผลิตสื่อการเรียนการสอน					
	ความสำเร็จของงาน					
33	ท่านสามารถทำให้เด็กชอบออกกำลังกายเพื่อพัฒนากล้ามเนื้อ					
34	ท่านสามารถทำให้เด็กรู้จักเล่นเป็นกลุ่มเพื่อพัฒนาทักษะทางสังคม					
35	ท่านสามารถทำให้เด็กชอบร้องเพลงเพื่อพัฒนาด้านอารมณ์					
36	ท่านสามารถทำให้เด็กชอบวาดรูปเพื่อพัฒนาจินตนาการ					
37	ท่านสามารถจัดให้เด็กเข้าร่วมงานประเพณีเพื่อปลูกฝังวัฒนธรรมท้องถิ่น					

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

ส่วนที่ 3 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับการสนับสนุนจากหน่วยงานและชุมชน

คำชี้แจง

โปรดอ่านข้อความแต่ละข้อเกี่ยวกับการได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานและชุมชนของผู้ดูแลเด็กในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก โดยเขียนเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องที่ตรงกับระดับการสนับสนุนต่อการปฏิบัติงานของท่านเพียงคำตอบเดียวในแต่ละข้อ โดยแต่ละช่องมีความหมาย ดังนี้

มากที่สุด หมายความว่า ได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานและชุมชนในเรื่องนั้นในระดับมากที่สุด

มาก หมายความว่า ได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานและชุมชนในเรื่องนั้นในระดับมาก

ปานกลาง หมายความว่า ได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานและชุมชนในเรื่องนั้นในระดับปานกลาง

น้อย หมายความว่า ได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานและชุมชนในเรื่องนั้นในระดับน้อย

น้อยที่สุด หมายความว่า ได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานและชุมชนในเรื่องนั้นในระดับน้อยที่สุด

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

ข้อที่	ความพึงพอใจในการปฏิบัติงาน	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
	1. การสนับสนุนด้านการพัฒนาบุคลากร					
1	ท่านมีโอกาสศึกษาดูงานเกี่ยวกับการพัฒนาเด็ก					
2	ท่านมีโอกาสฝึกปฏิบัติหรือฝึกทักษะการจัดประสบการณ์ให้กับเด็ก					
3	ท่านเข้าร่วมสัมมนาเพื่อพัฒนางานการดูแลเด็กปฐมวัย					
4	ท่านได้รับเอกสารเกี่ยวกับการดูแลเด็ก					
5	ท่านได้รับเอกสารทางวิชาการเพื่อเพิ่มพูนความรู้เกี่ยวกับงานพัฒนาเด็ก					
6	ท่านได้รับคู่มือการดูแลสุขภาพอนามัยของเด็ก					
7	ท่านได้รับคู่มือการจัดการเรียนการสอนเพื่อจัดกิจกรรมให้กับเด็ก					
8	ท่านมีโอกาสลาศึกษาต่อเพื่อยกระดับการศึกษา					

ข้อที่	ความพึงพอใจในการปฏิบัติงาน	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
	2. การสนับสนุนด้านงบประมาณ					
9	ท่านได้รับเงินสมทบค่าบำรุงศูนย์พัฒนาเด็กเล็กจากผู้ปกครอง					
10	ท่านได้รับเงินบริจาคเพื่อจัดซื้อวัสดุ อุปกรณ์ที่ใช้ในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กจากชุมชน					
11	ท่านได้รับเงินบริจาคเพื่อสมทบกองทุนพัฒนาเด็กจากชุมชน					
12	ท่านได้รับงบประมาณจัดสร้างถังเก็บน้ำฝนเพื่อเก็บน้ำดื่มจากกรมการพัฒนาชุมชน					
	3. การสนับสนุนด้านอื่นๆ					
13	ท่านได้รับความช่วยเหลือจากชุมชนในการปรับปรุงซ่อมแซมอาคารศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก					
14	ท่านกับชุมชนประสานงานกันในเรื่องการปลูกฝังวัฒนธรรมท้องถิ่นให้กับเด็ก					
15	ท่านได้รับความช่วยเหลือจากผู้ปกครองในการประกอบอาหารกลางวันสำหรับเด็ก					
16	ท่านร่วมกับชุมชนปรับปรุงสภาพแวดล้อมของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก					
17	ท่านได้รับบริจาคอุปกรณ์เครื่องเล่นเด็กจากบุคลากรในชุมชน					
18	ท่านประสานงานกับผู้ปกครองในการนำเด็กมารับการเลี้ยงดูในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก					
19	ท่านได้รับความร่วมมือจากผู้ปกครองในการประชาสัมพันธ์ผลการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก					
20	ท่านได้รับความช่วยเหลือจากหน่วยงานราชการในการเผยแพร่ผลการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก					

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

ส่วนที่ 4 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับการปฏิบัติงานในการดูแลเด็กของผู้ดูแลเด็ก

คำชี้แจง

โปรดพิจารณาข้อความเกี่ยวกับลักษณะการปฏิบัติงานในการดูแลเด็ก โดยเขียนเครื่องหมาย ✓ ในช่องที่ตรงกับระดับการปฏิบัติงานของท่านเพียงคำตอบเดียวในแต่ละข้อ โดยแต่ละช่องมีความหมาย ดังนี้

มากที่สุด หมายความว่า ท่านมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุด

มาก หมายความว่า ท่านมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก

ปานกลาง หมายความว่า ท่านมีการปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง

น้อย หมายความว่า ท่านมีการปฏิบัติอยู่ในระดับน้อย

น้อยที่สุด หมายความว่า ท่านมีการปฏิบัติอยู่ในระดับน้อยที่สุด

ข้อที่	ความพึงพอใจในการปฏิบัติงาน	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
	1. ด้านการจัดกิจกรรมและประสบการณ์					
1	ท่านจัดมุมต่างๆ เพื่อให้เด็กเข้ามาทำกิจกรม เช่น มุมบ้าน มุมธรรมชาติ					
2	ท่านเตรียมเครื่องเล่นกลางแจ้งเพื่อให้เด็กได้ออกกำลังกาย					
3	ท่านให้เด็กแสดงออกโดยการให้ร้องเพลงหรือเล่านิทานหน้าชั้นเรียน					
4	ท่านให้เด็กเข้าร่วมงานประเพณีท้องถิ่น					
5	ท่านให้เด็กประดิษฐ์งานเพื่อสร้างจินตนาการให้กับเด็ก					
	2. ด้านการดูแลและส่งเสริมสุขภาพอนามัย					
6	ท่านตรวจสุขภาพเด็ก เช่น ตรวจเล็บ ฟัน เสื้อผ้า					
7	ท่านสอนให้เด็กล้างมือทุกครั้งหลังจากเข้าห้องน้ำ					
8	ท่านเตรียมน้ำสะอาดให้เด็กได้ดื่ม					
9	ท่านให้เด็กแปรงฟันหรือบ้วนปากหลังจากรับประทานอาหาร					
10	ท่านทำความสะอาดเครื่องใช้ส่วนตัวของเด็ก เช่น แก้วน้ำ เครื่องนอน					

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

ข้อที่	ความพึงพอใจในการปฏิบัติงาน	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
	3. ด้านการปลูกฝังลักษณะนิสัยที่ดีให้แก่เด็ก					
11	ท่านสอนให้เด็กรู้จักการช่วยเหลือผู้อื่น					
12	ท่านสอนให้เด็กรักความสะอาด					
13	ท่านสอนให้เด็กพูดจาสุภาพ มีกริยามารยาท					
14	ท่านสอนให้เด็กมีความเป็นระเบียบ เช่น การรอคิว การเข้าแถว					
15	ท่านสอนให้เด็กรู้จักการช่วยเหลือตนเอง เช่น การแปรงฟัน การอาบน้ำ					
	4. ด้านการประเมินพัฒนาการเด็ก					
16	ท่านวัดส่วนสูงและชั่งน้ำหนัก เพื่อดูพัฒนาการด้านร่างกายของเด็ก					
17	ท่านดูความก้าวหน้างานของเด็ก เพื่อดูพัฒนาการด้านสติปัญญา					
18	ท่านสังเกตการควบคุมการกระทำของเด็กเพื่อดูพัฒนาการด้านอารมณ์					
19	ท่านสังเกตการเล่นกับกลุ่มเพื่อนของเด็ก เพื่อดูทักษะทางสังคม					
20	ท่านให้เด็กพูดตาม เพื่อดูพัฒนาการด้านภาษา					
	5. ด้านการประสานงานกับหน่วยงานและชุมชน					
21	ท่านร่วมมือกับศูนย์พัฒนาเด็กเล็กใกล้เคียง เพื่อร่วมจัดกิจกรรมสำหรับเด็ก					
22	ท่านเสนอโครงการขอรับการสนับสนุนงบประมาณจากองค์การบริหารส่วนตำบล					
23	ท่านประชุมร่วมกับผู้ปกครอง เพื่อวางแผนส่งเสริมพัฒนาการเด็ก					
24	ท่านร่วมมือกับสถานีอนามัย เพื่อเฝ้าระวังโภชนาการเด็กปฐมวัย					
25	ท่านแลกเปลี่ยนความรู้เรื่องการดูแลเด็กกับหน่วยงานอื่น					

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

2. แบบวัดความรู้

แบบวัดความรู้ในการดูแลเด็กปฐมวัยของผู้ดูแลเด็กในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

คำชี้แจง

โปรดพิจารณาข้อความเกี่ยวกับความรู้ในการดูแลเด็กปฐมวัย โดยเขียนเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องว่างที่ท่านเห็นว่าตรงกับความเป็นจริงเพียงคำตอบเดียว

ข้อที่	ความรู้ในการดูแลเด็กปฐมวัย	คำตอบ	
		ใช่	ไม่ใช่
	1. พื้นฐานในการดูแลเด็ก		
1	**เด็กจะต้องได้รับการพักผ่อนหลังจากการเล่น**		
2	การตรวจสุขภาพเด็กในตอนเช้าเป็นสิ่งจำเป็น		
3	โรคตาแดงมักจะระบาดในเด็กช่วงหน้าฝน		
4	อาหารเสริมนมจะช่วยพัฒนาทางด้านร่างกายของเด็ก		
5	เด็กจะต้องได้รับสารอาหารครบทั้ง 5 หมู่		
6	หลังจากรับประทานอาหารกลางวัน เด็กจะต้องได้รับการพักผ่อน		
7	การเล่นเป็นกลุ่มจะช่วยให้เด็กเกิดทักษะทางสังคม		
8	ยุงลายมักจะกัดเด็กในตอนกลางวัน		
9	โรคไข้เลือดออกป้องกันได้โดยการกำจัดยุงลาย		
10	เด็กจะต้องรับประทานอาหารที่ปรุงสุกแล้วเท่านั้น		
11	การตรวจตราเครื่องเล่นเป็นการป้องกันอุบัติเหตุให้กับเด็ก		
12	โรคภูมิแพ้ในเด็กป้องกันได้โดยทำความสะอาดเครื่องนอนเป็นประจำ		
	2. จิตวิทยาและพัฒนาการเด็ก		
13	ทักษะในเด็กฝึกได้โดยการให้ปฏิบัติจริง		
14	พ่อ-แม่มีอิทธิพลต่อการส่งเสริมการเรียนรู้ของเด็ก		
15	ผู้ดูแลเด็กควรมีพฤติกรรมที่ดีเพราะเด็กจะยึดเป็นแบบอย่าง		
16	เด็กมีพัฒนาการแตกต่างกันเพราะมีสิ่งแวดล้อมไม่เหมือนกัน		
17	เด็กควรได้รับการดูแลเหมือนกันเพื่อป้องกันความรู้สึกมีปมด้อย		
18	เด็กมีพัฒนาการของกล้ามเนื้อใหญ่เมื่อสามารถก้าวขึ้นบันไดโดยสลับขาได้		
19	เด็กสามารถกลัดกระดุมเสื้อได้เป็นพัฒนาการของกล้ามเนื้อเล็ก		
20	เด็กสามารถร้อยลูกปัดได้เป็นพัฒนาการของกล้ามเนื้อเล็ก		
21	เด็กรู้จักการเล่นตามคิวเป็นพัฒนาการทางด้านอารมณ์		
22	เด็กไม่ควรถูกลงโทษทันทีเมื่อกระทำความผิด		
23	เด็กจะเกิดความมั่นใจเมื่อได้ลงมือทำกิจกรรมด้วยตนเอง		

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

ข้อที่	ความรู้ในการดูแลเด็กปฐมวัย	คำตอบ	
		ใช่	ไม่ใช่
24	เด็กควรได้เล่นเป็นกลุ่มโดยไม่แบ่งแยกเพศชาย-หญิง		
25	เด็กควรได้รับการเปิดโอกาสให้ได้เล่นตามความสนใจ		
	3. สื่อเพื่อการพัฒนาเด็ก		
26	ใบตองสามารถนำมาให้เด็กฝึกตัดเพื่อพัฒนาการใช้นิ้วมือ		
27	ดินเหนียวสามารถนำมาให้เด็กปั้นแทนดินน้ำมัน		
28	นิทานประเภทตื่นเต้นผจญภัยเหมาะกับเด็กผู้ชาย		
29	การใช้รูปภาพประกอบในการเล่านิทานจะช่วยให้เด็กมีจินตนาการมากขึ้น		
30	กระบะทรายสามารถใช้พัฒนากล้ามเนื้อของเด็ก		
31	การให้เด็กรู้จักธรรมชาติจะช่วยให้เด็กมีจิตใจอ่อนโยนขึ้น		
32	การเลือกของเล่นให้กับเด็กควรเลือกที่มีสีสรรสดใส		
33	เพลงรำวงสามารถนำมาใช้ประกอบในการสอนเรื่องวัฒนธรรม		
34	นาฬิกาสามารถนำมาใช้ประกอบในการสอนเรื่องตัวเลข		
35	สีเทียนเหมาะกับการให้เด็กใช้ฝึกระบายภาพ		
36	ยางรถยนต์สามารถนำมาทำเป็นชิงช้าได้		
	4. การจัดประสบการณ์เพื่อส่งเสริมพัฒนาการของเด็ก		
37	การพัฒนาพื้นฐานทางด้านดนตรีสามารถใช้กิจกรรมเก้าอี้ดนตรี		
38	การรับรู้เรื่องเวลาของเด็กควรเริ่มสอนจากตัวเลข		
39	การสร้างเสริมสมาธิทำได้โดยให้เด็กฝึกวาดภาพ		
40	การปีนป่ายสามารถช่วยพัฒนากล้ามเนื้อ		
41	การปั่นจักรยานจะช่วยพัฒนาการทรงตัว		
42	การฝึกโยน-รับลูกบอลจะช่วยพัฒนาการใช้สายตา		
43	การฝึกปั้นดินน้ำมันจะช่วยให้เด็กมีจินตนาการ		
44	การอ่านหนังสือหรือนิทานให้เด็กฟังจะช่วยพัฒนาสติปัญญา		
45	การสร้างความเชื่อมั่นให้เด็กทำได้โดยการให้รางวัลเมื่อทำงานได้สำเร็จ		
46	การทำกิจกรรมของเด็กควรเริ่มจากง่ายไปสู่กิจกรรมที่ยากยิ่งขึ้น		

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

ภาคผนวก ข

ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม / แบบวัดความรู้

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

RELIABILITY ANALYSIS – SCALE (ALPHA)

ความพึงพอใจในการปฏิบัติงาน

Item-total statistics

	Scale Mean If Item Deleted	Scale Variance If Item Deleted	Corrected Item-Total Correlation	Alpha If Item Deleted
A4	130.2000	316.1636	.4607	.9270
A5	129.6000	310.5182	.5726	.9258
A6	130.0000	317.9545	.2580	.9294
A7	130.0222	309.4768	.3638	.9292
A8	130.0667	313.2455	.3943	.9278
A9	130.7333	313.0182	.3018	.9299
C20	130.6222	312.1495	.3440	.9290
C21	130.1556	315.3162	.6205	.9260
C22	129.8222	314.5586	.5545	.9262
C23	139.9333	319.7000	.3126	.9282
C24	130.2000	319.0727	.3859	.9276
D25	130.2444	312.2343	.4764	.9267
D26	130.2444	304.5525	.6629	.9246
D27	130.2222	304.4040	.6112	.9252
D28	130.4889	306.6192	.5682	.9257
F29	130.2444	308.5525	.5092	.9264
F30	130.0444	304.4980	.6743	.9245
F31	130.4444	303.7980	.6042	.9253
F32	130.3333	306.8182	.5946	.9254
F33	129.8889	309.5556	.6356	.9253
I34	129.8667	314.8455	.6057	.9260
I35	130.4000	310.0636	.7223	.9248
I36	130.3111	309.1737	.5856	.9256
I37	130.2000	310.8909	.6132	.9255
I38	130.5333	314.7455	.6252	.9250
J39	129.7333	314.7455	.7041	.9257
J40	130.1333	321.7091	.2332	.9289
J41	130.1556	319.6798	.4139	.9274
J42	130.0667	319.2455	.3814	.9276
K43	130.1111	316.7828	.4129	.9273
K44	131.8000	318.3909	.2235	.9302
K45	130.6000	300.6091	.7079	.9240
L47	129.9333	315.6545	.5045	.9266
L48	130.0444	312.2707	.6857	.9253
L49	130.1333	311.0273	.5964	.9257
L50	129.8889	313.8737	.6002	.9259
L51	130.1778	311.6495	.4992	.9265

Reliability Coefficients

N of Cases = 45.0 N of Items = 37

Alpha = .9284

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

RELIABILITY ANALYSIS – SCALE (ALPHA)

การสนับสนุนจากหน่วยงานและชุมชน

Item-total statistics

	Scale Mean If Item Deleted	Scale Variance If Item Deleted	Corrected Item-Total Correlation	Alpha If Item Deleted
M1	55.3333	145.1364	.4687	.8672
M2	54.8222	142.4677	.5690	.8640
M3	54.4889	139.1192	.6986	.8596
M4	54.5778	140.2495	.6859	.8604
M5	55.8222	142.9222	.4844	.8666
M6	54.6667	142.8636	.4696	.8671
M7	55.6889	138.1283	.6125	.8617
M8	55.1111	139.4192	.5669	.8634
N9	55.5556	150.9798	.2020	.8762
N14	55.6889	141.2646	.5107	.8656
N15	55.5333	136.1636	.5347	.8652
N16	55.7778	142.4040	.5508	.8644
O17	55.1556	144.1798	.4835	.8667
O18	55.4222	142.8404	.3999	.8704
O19	53.4444	152.5253	.2232	.8740
O20	55.8667	145.9364	.4147	.8689
O21	54.8444	144.0434	.5085	.8660
O22	54.7111	145.8010	.3612	.8711
O23	54.8444	147.6798	.3700	.8703
O24	54.2222	148.0859	.3576	.8707

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

Reliability Coefficients

N of Cases = 45.0 N of Items = 20

Alpha = .8729

RELIABILITY ANALYSIS – SCALE (ALPHA)

การปฏิบัติงานในการดูแลเด็ก

Item-total statistics

	Scale Mean If Item Deleted	Scale Variance If Item Deleted	Corrected Item-Total Correlation	Alpha If Item Deleted
P1	94.5111	144.5283	.5625	.9273
P2	94.5778	144.0222	.5164	.9279
P3	94.2000	142.6636	.6940	.9255
P4	93.9333	146.1091	.5253	.9278
P5	94.8889	147.1465	.3634	.9301
Q6	93.8222	143.3768	.6926	.9257
Q7	93.7556	142.1889	.7488	.9249
Q8	93.6667	141.9545	.7481	.9249
Q9	93.8667	146.4818	.5049	.9281
Q10	93.6222	143.7404	.6688	.9260
R11	93.6000	142.6545	.8379	.9245
R12	93.8222	142.1040	.7764	.9247
R13	93.6444	143.5525	.7728	.9252
R14	93.6222	144.0586	.7345	.9256
R15	93.6222	143.1495	.8013	.9249
S16	94.5778	135.6586	.6222	.9271
S17	94.2000	144.3455	.5150	.9279
S18	94.0667	141.2455	.6329	.9261
S19	94.3778	142.5586	.5567	.9273
S20	94.4889	142.1192	.4731	.9293
T21	94.2889	141.8919	.6926	.9254
T22	95.0222	147.5677	.2652	.9327
T23	94.3111	140.2646	.6095	.9265
T24	94.4667	140.2091	.5303	.9283
T25	95.7111	143.0283	.3283	.9343

Reliability Coefficients

N of Cases = 45.0 N of Items = 25

Alpha = .9298

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

RELIABILITY ANALYSIS – SCALE (ALPHA)

ความรู้ในการดูแลเด็กปฐมวัย

ข้อที่ / คนที่	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19
1	1	1	1	1	1	1	0	1	1	1	1	1	0	1	1	1	1	1	1
2	0	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	0	1	1	1	1	1	1
3	0	0	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	0	1	1
4	1	0	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	0	0	1	1	1
5	0	1	1	1	1	1	0	0	1	1	0	1	1	1	1	1	1	0	1
6	1	1	1	1	1	1	1	1	0	1	1	1	1	1	0	1	1	1	1
7	0	0	1	1	1	1	0	1	0	1	0	0	1	1	1	1	1	1	1
8	1	1	1	1	0	1	1	1	1	1	0	1	1	0	1	1	1	1	1
9	1	0	1	1	1	1	1	0	1	1	1	1	0	1	1	1	1	0	0
10	1	1	1	1	0	1	0	1	1	0	1	1	1	0	1	1	1	1	1
11	0	1	1	1	1	0	1	1	0	1	1	1	1	0	1	0	1	1	0
12	1	1	1	1	1	1	0	1	0	1	0	1	0	1	0	1	1	0	0
13	1	1	1	1	0	1	0	1	0	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
14	0	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	0	1	0	1	1	1
15	1	0	0	1	1	1	0	1	1	1	1	1	1	1	0	1	1	1	1
16	0	1	0	0	1	0	1	0	1	1	0	0	1	1	1	1	1	1	1
17	1	0	1	1	1	1	1	1	0	1	1	1	0	1	1	0	1	1	0
18	1	1	0	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	0	0	1	1
19	1	0	1	1	1	1	0	1	0	1	1	0	1	1	1	1	1	1	0
20	1	1	1	0	0	1	1	0	1	1	0	1	0	0	1	1	0	0	0
21	1	1	1	1	1	1	1	1	1	0	1	1	1	1	1	0	1	1	1
22	1	1	0	1	1	1	0	1	1	0	1	1	1	1	0	0	0	1	1
23	0	1	0	0	1	1	1	0	1	0	1	0	1	1	1	1	0	1	0
24	0	0	1	1	1	0	0	1	1	1	0	1	1	1	1	1	1	0	1
25	1	1	1	1	0	1	1	1	1	1	1	1	1	1	0	0	0	1	1
26	1	1	1	1	1	0	1	0	1	1	1	1	0	0	1	1	1	1	1
27	1	1	1	1	0	1	1	1	1	1	1	1	1	0	1	1	1	1	1
28	0	0	0	0	1	0	1	0	0	1	0	0	0	1	1	0	1	1	0
29	1	1	0	1	0	0	1	0	1	1	1	1	1	1	1	1	0	1	1
30	1	1	1	0	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
31	0	1	0	1	1	0	1	1	1	1	1	1	1	1	1	0	1	1	1
32	1	0	1	1	1	0	1	0	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
33	0	1	0	1	1	1	0	1	1	1	1	0	1	0	1	1	0	0	1
34	1	1	0	1	1	1	0	0	1	1	1	0	1	1	1	1	1	1	1
35	1	1	0	1	0	1	1	1	0	0	1	1	0	1	1	0	1	0	1
36	0	0	1	0	1	1	1	0	1	1	0	1	1	1	0	1	1	1	1
37	1	1	0	1	1	0	1	1	0	0	1	1	0	0	1	0	1	0	1
38	0	1	1	1	0	1	1	0	1	0	1	0	1	0	0	0	1	1	0
39	0	1	0	1	0	1	0	1	0	1	0	1	0	0	1	1	1	1	0
40	1	0	1	0	1	0	1	0	0	1	1	0	1	1	0	0	1	0	1
41	0	1	0	0	0	1	0	1	1	0	1	1	1	0	1	1	1	1	0
42	1	1	1	0	1	0	1	1	1	1	0	1	0	1	1	0	1	1	1
43	0	1	1	1	0	0	0	1	1	0	1	0	1	0	0	1	1	0	1
44	0	0	0	1	0	1	1	1	1	1	1	1	0	1	1	1	0	1	0
45	0	1	0	0	1	0	1	1	0	1	0	1	0	1	1	0	1	1	1
ข้อถูก	26	32	29	35	32	32	30	32	32	36	33	35	31	32	35	29	36	35	33
p	0.5787	0.711	0.644	0.778	0.711	0.711	0.667	0.711	0.711	0.8	0.7333	0.778	0.689	0.711	0.788	0.644	0.8	0.788	0.7333
q	0.422	0.289	0.356	0.222	0.289	0.289	0.333	0.289	0.289	0.2	0.2667	0.2222	0.311	0.289	0.222	0.356	0.2	0.222	0.2667
pq	0.244	0.205	0.229	0.173	0.205	0.205	0.222	0.205	0.205	0.16	0.1956	0.1728	0.214	0.205	0.173	0.229	0.16	0.173	0.1956

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

ความรู้ในการดูแลเด็กปฐมวัย (ต่อ)

ข้อที่ / คนที่	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	31	32	33	34	35	36	37	38
1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	0	1	1	1	1	1	0	0	1
2	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
3	1	1	1	0	1	1	1	0	1	1	1	1	1	1	1	1	1	0	1
4	1	1	1	1	1	0	0	1	1	1	0	1	0	1	1	1	1	0	1
5	1	0	1	1	1	1	1	1	1	1	0	1	1	0	1	1	0	1	1
6	1	1	1	1	1	0	1	1	1	1	0	1	1	0	1	1	0	1	1
7	1	1	1	0	0	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
8	1	0	1	1	1	0	1	1	0	1	1	1	1	1	1	0	1	1	1
9	1	1	1	0	1	1	1	0	1	1	1	1	1	0	1	1	1	0	1
10	1	0	1	1	0	1	1	1	1	0	1	1	1	1	0	1	0	1	1
11	0	1	1	0	1	1	1	1	1	0	1	0	1	0	0	1	1	1	1
12	1	1	0	1	1	1	1	1	0	1	0	1	0	0	1	1	1	1	1
13	1	1	1	1	1	1	0	1	1	1	0	1	1	1	1	1	0	1	1
14	1	1	1	1	1	1	0	1	0	1	1	1	1	0	1	0	0	1	1
15	0	1	1	1	0	1	1	1	1	1	1	0	1	1	1	1	1	1	1
16	1	1	1	1	1	1	0	1	1	1	1	1	1	0	1	0	1	1	0
17	1	1	1	0	1	0	1	1	1	0	1	1	1	1	1	1	1	0	1
18	1	1	1	0	1	1	1	1	1	0	1	1	1	0	1	0	1	1	1
19	1	1	1	1	0	1	1	0	1	1	0	1	1	1	1	1	1	1	1
20	0	1	0	0	1	1	0	0	0	1	0	1	0	0	1	1	1	0	0
21	1	1	1	1	1	0	1	1	1	1	1	0	1	1	1	1	0	1	1
22	1	0	0	1	0	1	1	0	1	0	1	0	1	1	0	1	1	1	1
23	1	1	1	1	0	0	1	1	1	0	1	0	0	1	1	1	0	1	1
24	1	1	0	0	1	1	1	1	1	1	0	1	1	1	1	1	0	1	1
25	1	1	1	1	1	1	1	1	0	1	0	0	1	0	1	0	1	1	0
26	1	1	1	1	1	1	1	0	1	1	1	1	0	0	1	0	1	1	1
27	1	1	1	0	1	0	1	0	1	1	1	1	1	0	1	1	1	1	1
28	1	0	0	0	0	0	1	1	0	1	1	1	0	1	1	1	0	1	1
29	1	1	1	1	1	1	1	1	0	1	1	0	1	1	1	0	0	1	1
30	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	0	0	1	0	1	0
31	0	1	1	1	0	1	1	1	0	1	0	1	1	1	1	1	1	1	0
32	0	1	1	1	1	0	1	1	1	1	1	0	1	1	0	1	1	1	1
33	1	0	0	0	0	1	0	0	1	0	0	1	1	0	1	0	0	1	1
34	1	0	1	1	1	1	1	1	1	1	1	0	1	1	1	1	0	1	1
35	0	1	1	0	0	0	1	1	0	0	1	1	0	0	1	0	0	1	0
36	0	1	0	0	1	1	0	0	0	1	0	0	1	1	0	0	1	0	1
37	1	1	1	1	1	0	0	0	1	0	1	1	0	0	0	1	0	1	1
38	1	0	1	1	0	0	1	0	1	0	1	0	1	0	0	0	1	0	1
39	1	1	0	0	0	1	1	1	0	0	0	1	0	1	1	0	1	1	0
40	1	0	1	1	1	0	0	1	1	1	1	0	0	0	0	1	0	0	1
41	0	1	0	0	0	1	1	0	1	0	1	1	0	1	1	0	1	0	0
42	1	0	1	0	1	0	1	0	1	1	0	0	0	1	0	0	0	0	1
43	0	1	1	1	0	1	0	1	0	1	1	0	1	1	0	0	1	0	0
44	1	1	1	0	1	0	1	0	1	0	0	1	1	0	1	0	1	0	0
45	0	0	0	1	1	0	1	0	0	0	1	0	1	0	0	1	0	1	1
ข้อถูก	35	34	35	28	31	29	35	30	32	31	29	30	33	25	33	29	26	32	35
p	0.778	0.756	0.778	0.622	0.689	0.644	0.778	0.711	0.711	0.689	0.644	0.667	0.7333	0.556	0.7333	0.644	0.5778	0.711	0.778
q	0.222	0.244	0.222	0.378	0.311	0.356	0.222	0.289	0.289	0.311	0.356	0.333	0.2667	0.4444	0.2667	0.356	0.4222	0.289	0.222
pq	0.173	0.185	0.173	0.235	0.214	0.229	0.173	0.205	0.205	0.214	0.229	0.222	0.1956	0.2469	0.1956	0.229	0.244	0.205	0.173

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

ความรู้ในการดูแลเด็กปฐมวัย (ต่อ)

ข้อที่ / คนที่	39	40	41	42	43	44	45	46	x	x*x
1	0	1	1	1	1	1	1	1	40	1600
2	1	1	1	1	0	0	1	0	41	1681
3	1	1	0	1	1	1	1	0	38	1444
4	1	1	1	1	1	1	0	1	37	1369
5	1	1	1	0	1	1	1	1	36	1296
6	1	0	1	1	1	0	1	1	38	1444
7	1	0	1	1	0	1	1	1	36	1296
8	1	1	1	1	1	0	1	1	38	1444
9	1	1	1	0	1	1	1	0	35	1225
10	1	0	1	1	1	1	1	0	35	1225
11	1	1	1	0	1	1	1	1	33	1089
12	1	1	0	1	1	0	1	0	31	961
13	0	1	1	0	1	1	0	1	37	1369
14	1	1	1	0	1	1	1	1	37	1369
15	1	1	0	0	1	0	1	1	36	1296
16	1	1	1	1	0	1	0	0	32	1024
17	1	1	0	1	1	0	1	1	35	1225
18	1	1	0	1	0	1	0	1	36	1296
19	1	0	0	1	1	1	0	1	35	1225
20	0	0	0	1	0	1	1	0	21	441
21	1	1	1	0	1	1	0	1	39	1521
22	0	1	0	0	1	0	1	0	28	784
23	1	1	0	1	0	0	1	0	28	784
24	0	1	1	1	1	0	1	1	34	1156
25	1	1	1	0	1	1	1	1	35	1225
26	1	1	0	1	0	1	1	1	36	1296
27	1	1	0	1	1	0	1	1	38	1444
28	0	1	0	1	1	1	1	1	24	576
29	1	1	1	0	1	0	1	1	35	1225
30	1	0	1	0	1	1	1	1	39	1521
31	1	1	1	1	0	1	1	0	35	1225
32	1	0	1	0	1	1	0	1	36	1296
33	0	1	1	0	1	0	1	1	25	625
34	1	1	1	1	0	1	1	0	37	1369
35	1	0	0	0	0	1	1	1	24	576
36	1	1	1	1	0	0	0	0	25	625
37	0	0	1	0	1	0	1	0	25	625
38	0	1	0	1	0	1	0	0	22	484
39	1	1	1	1	0	1	0	1	26	676
40	1	1	1	0	1	0	1	0	25	625
41	0	0	0	1	1	0	1	0	23	529
42	1	0	1	1	0	0	0	0	25	625
43	0	1	1	0	0	0	0	1	23	529
44	1	1	0	1	0	1	1	0	27	729
45	0	0	0	0	1	0	0	1	21	441
ข้อถูก	33	33	28	27	29	26	32	27	32.04	47830
p	0.7333	0.7333	0.622	0.6	0.644	0.578	0.711	0.6	1027	
q	0.2667	0.2667	0.378	0.4	0.356	0.422	0.289	0.4	36.04	
pq	0.1956	0.1956	0.235	0.24	0.229	0.244	0.205	0.24	9.523	pq=8.30

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

การหาค่าความเชื่อมั่นโดยสูตร k.R. 20 $n = 46$, $\sum pq = 8.30$, $St^2 = 32.04$

จากสูตร $$rtt = \frac{n}{n-1}\left\{1 - \frac{\sum pq}{St^2}\right\}$$

$$rtt = \frac{46}{46-1}\left\{1 - \frac{8.30}{32.04}\right\} = 0.75$$

เมื่อ rtt = ค่าความเชื่อมั่น

n = จำนวนข้อ

p = สัดส่วนของคนทำถูกในแต่ละข้อ

q = สัดส่วนของคนทำผิดในแต่ละข้อ = 1 – p

St^2 = ค่าความแปรปรวนของคะแนนทั้งฉบับ

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

ภาคผนวก ค

คะแนนเฉลี่ยรายข้อ

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

ผลการวิเคราะห์ค่าเฉลี่ยเป็นรายข้อของตัวแปรในการวิจัย
การศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการปฏิบัติงานของผู้ดูแลเด็กในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก
สังกัดกรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย

ตารางที่ 11 แสดงผลการวิเคราะห์ค่าระดับความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของผู้ดูแลเด็กในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดกรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย

ความพึงพอใจในการปฏิบัติงาน	$\overline{X}$	S.D.	ค่าระดับ
สภาพการทำงาน	**3.61**	**0.56**	**มาก**
- ศูนย์ฯ มีพื้นที่กว้างขวางเพียงพอกับการจัดกิจกรรมกลางแจ้ง	3.64	1.00	มาก
- ศูนย์ฯ มีสถานที่ร่มรื่นเหมาะกับการทำกิจกรรมในร่ม	3.49	1.00	มาก
- ศูนย์ฯ มีเครื่องเล่นกลางแจ้งเพียงพอกับจำนวนเด็ก	3.01	1.01	ปานกลาง
- ศูนย์ฯ มีความสะอาดเป็นระเบียบเรียบร้อย	3.82	0.74	มาก
- ศูนย์ฯ มีถังเก็บน้ำฝนเพียงพอในการบริโภค	4.32	0.71	มากที่สุด
- ศูนย์ฯ มีห้องน้ำเพียงกับจำนวนเด็ก	3.67	1.11	มาก
- ศูนย์ฯ มีขนาดอาคารเหมาะสมกับจำนวนเด็ก	3.85	1.04	มาก
- ศูนย์ฯ มีจำนวนผู้ดูแลเด็กเหมาะสมกับปริมาณเด็ก	3.79	0.86	มาก
- ศูนย์ฯ มีวัสดุอุปกรณ์ในการอำนวยความสะดวกสำหรับเด็ก	3.20	1.26	ปานกลาง
- ศูนย์ฯ มีรั้วรอบขอบชิดเพื่อป้องกันอุบัติเหตุให้กับเด็ก	3.28	1.24	ปานกลาง
ความมั่นคงในงาน	**3.61**	**0.54**	**มาก**
- สามารถเลี้ยงตนเองและครอบครัวได้	2.66	0.87	ปานกลาง
- สามารถปฏิบัติงานในตำแหน่งจนเกษียณอายุ	3.32	1.19	ปานกลาง
- มีโอกาสก้าวหน้าในการปฏิบัติงาน	3.83	0.75	มาก
- สามารขอย้ายไปปฏิบัติงานในภูมิลำเนา	4.01	0.76	มาก
- สามารถเบิกเงินค่ารักษาพยาบาล	3.97	0.80	มาก
- สามารถมีเงินประกันสังคม	3.85	0.78	มาก

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

ตารางที่ 11 (ต่อ)

ความพึงพอใจในการปฏิบัติงาน	$\overline{X}$	S.D.	ค่าระดับ
การบริหารงานของผู้บังคับบัญชา	**3.80**	**0.90**	**มาก**
- ผู้บริหารเปิดโอกาสให้แสดงความคิดเห็น	3.75	1.00	มาก
- ผู้บริหารเปิดโอกาสให้เสนอโครงการพัฒนาเด็ก	3.91	0.96	มาก
- ผู้บริหารใช้หลักประชาธิปไตยในการบริหารงาน	3.84	1.04	มาก
- ผู้บริหารประเมินผลการปฏิบัติงานในรูปของคณะกรรมการ	3.69	1.00	มาก
ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก	**3.82**	**0.73**	**มาก**
- เพื่อนร่วมงานให้คำปรึกษาในการปฏิบัติงาน	3.86	0.96	มาก
- ผู้ปกครองให้ความร่วมมือในการจัดกิจกรรมสำหรับเด็ก	3.77	0.86	มาก
- คณะกรรมการพัฒนาเด็กให้คำปรึกษาการปฏิบัติงาน	3.72	1.04	มาก
- คณะกรรมการพัฒนาเด็กให้ความร่วมมือในการจัดกิจกรรมสำหรับเด็ก	3.74	0.99	มาก
- ผู้ปกครองเข้าร่วมกิจกรรมของศูนย์ฯ	4.01	0.82	มาก
การได้รับการยอมรับนับถือ	**3.63**	**0.68**	**มาก**
- คณะกรรมการพัฒนาเด็กสนับสนุนให้เข้าร่วมประชุม	4.10	0.60	มาก
- ผู้ปกครองให้การยอมรับในการเลี้ยงดูเด็ก	3.65	0.81	มาก
- คณะกรรมการพัฒนาเด็กให้การยอมรับการบริหารงาน	3.75	0.82	มาก
- เพื่อนร่วมงานยอมรับความคิดเห็น/ข้อเสนอแนะ	3.74	0.84	มาก
- คณะกรรมการพัฒนาเด็กให้ความสำคัญกับข้อเสนอแนะ	3.38	0.98	มาก
ความรับผิดชอบ	**3.86**	**0.60**	**มาก**
- ได้รับมอบหมายให้ปฏิบัติงานสำคัญๆ	4.07	0.65	มาก
- มีอำนาจในการตัดสินใจในเรื่องงบประมาณบางส่วน	3.79	0.81	มาก
- รับเด็กเข้ามาดูแลตามสัดส่วนที่กำหนด	3.79	0.72	มาก
- จัดกิจกรรมพัฒนาเด็กตามตารางกิจกรรม	3.80	0.81	มาก

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

ตารางที่ 11 (ต่อ)

ความพึงพอใจในการปฏิบัติงาน	$\overline{X}$	S.D.	ค่าระดับ
การพัฒนาตนเอง	**3.16**	**0.72**	**ปานกลาง**
- ได้รับโอกาสให้เข้าร่วมประชุมเพื่อวางแผนหลักสูตร	3.85	0.79	มาก
- ได้รับโอกาสให้ไปศึกษาดูงานจากโรงเรียนอนุบาล/ศูนย์ฯ ดีเด่น	2.55	1.31	น้อย
- ได้รับโอกาสพัฒนาทักษะด้านการผลิตสื่อการเรียนการสอน	3.29	0.94	ปานกลาง
- ได้รับโอกาสเข้าอบรมเกี่ยวกับโภชนาการเด็กปฐมวัย	2.96	1.24	ปานกลาง
ความสำเร็จของงาน	**3.95**	**0.53**	**มาก**
- สามารถทำให้เด็กชอบออกกำลังกายเพื่อพัฒนากล้ามเนื้อ	4.06	0.64	มาก
- สามารถทำให้เด็กรู้จักเล่นเป็นกลุ่มเพื่อพัฒนาทักษะทางสังคม	3.90	0.68	มาก
- สามารถทำให้เด็กชอบร้องเพลงเพื่อพัฒนาด้านอารมณ์	3.89	0.68	มาก
- สามารถทำให้เด็กชอบวาดรูปเพื่อพัฒนาจินตนาการ	4.06	0.63	มาก
- สามารถทำให้เด็กเข้าร่วมงานประเพณีเพื่อปลูกฝังวัฒนธรรมท้องถิ่น	3.85	0.71	มาก
ความพึงพอใจในการปฏิบัติงานโดยรวม	**3.46**	**0.43**	**มาก**

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

ตารางที่ 12 แสดงผลการวิเคราะห์ค่าระดับการสนับสนุนจากหน่วยงานของผู้ดูแลเด็กในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดกรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย

การสนับสนุนจากหน่วยงานและชุมชน	$\overline{X}$	S.D.	ค่าระดับ
การสนับสนุนด้านการพัฒนาบุคลากร	**3.05**	**0.81**	**ปานกลาง**
- การได้รับโอกาสศึกษาดูงานการพัฒนาเด็ก	2.96	0.17	ปานกลาง
- การได้รับโอกาสฝึกปฏิบัติ/ฝึกทักษะการจัดประสบการณ์ให้เด็ก	3.07	1.14	ปานกลาง
- การได้รับโอกาสเข้าร่วมสัมมนาการพัฒนาเด็กปฐมวัย	3.47	1.00	มาก
- การได้รับเอกสารเกี่ยวกับการดูแลเด็ก	3.43	1.00	มาก
- การได้รับเอกสารทางวิชาการเกี่ยวกับงานพัฒนาเด็ก	2.55	1.24	น้อย
- การได้รับคู่มือการดูแลสุขภาพอนามัยเด็ก	3.35	1.10	มาก
- การได้รับคู่มือการจัดกิจกรรมให้กับเด็ก	2.55	1.17	น้อย
- การได้รับโอกาสลาศึกษาต่อ	3.05	1.17	ปานกลาง
การสนับสนุนด้านงบประมาณ	**2.43**	**0.72**	**น้อย**
- การได้รับเงินสมทบค่าบำรุงศูนย์ฯ จากผู้ปกครอง	2.95	1.16	ปานกลาง
- การได้รับเงินตอบแทนเพิ่มเติมจากผู้ปกครอง	1.96	1.10	น้อย
- การได้รับเงินสมทบค่าอาหารกลางวันจากผู้ปกครอง	1.80	1.03	น้อยที่สุด
- การได้รับเงินค่าบำรุงศูนย์ฯ จาก อบต.	2.10	1.24	น้อย
- การได้รับเงินสมทบค่าอาหารเสริมนมจาก อบต.	2.79	1.41	ปานกลาง
- การได้รับเงินบริจาคซื้อวัสดุอุปกรณ์จากชุมชน	2.61	1.15	ปานกลาง
- การได้รับเงินบริจาคสมทบกองทุนพัฒนาเด็กจากชุมชน	2.47	1.34	น้อย
- การได้รับงบประมาณจัดสร้างถังเก็บน้ำฝนจากกรมการพัฒนาชุมชน	2.81	1.21	ปานกลาง

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

ตารางที่ 12 (ต่อ)

การสนับสนุนจากหน่วยงานและชุมชน	$\overline{X}$	S.D.	ค่าระดับ
การสนับสนุนด้านอื่นๆ	**3.40**	**0.67**	**มาก**
- ชุมชนช่วยปรับปรุงซ่อมแซมอาคารศูนย์ฯ	3.07	1.14	มาก
- ประสานกับชุมชนในการปลูกฝังวัฒนธรรมท้องถิ่นให้กับเด็ก	3.01	1.18	ปานกลาง
- ผู้ปกครองช่วยประกอบอาหารกลางวันสำหรับเด็ก	4.36	0.84	มากที่สุด
- ชุมชนช่วยปรับปรุงสภาพแวดล้อมของศูนย์ฯ	2.69	1.17	ปานกลาง
- บุคลากรในชุมชนร่วมบริจาคอุปกรณ์เครื่องเล่น	3.26	1.02	ปานกลาง
- ประสานกับผู้ปกครองในการนำเด็กมารับการเลี้ยงดูในศูนย์ฯ	3.58	1.07	มาก
- ผู้ปกครองช่วยประชาสัมพันธ์ผลการดำเนินงานของศูนย์ฯ	3.47	0.92	มาก
- หน่วยงานราชการช่วยเผยแพร่ผลการดำเนินงานของศูนย์ฯ	3.79	0.89	มาก
การสนับสนุนจากหน่วยงานและชุมชนโดยรวม	**2.96**	**0.59**	**ปานกลาง**

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

ตารางที่ 13 แสดงผลการวิเคราะห์ค่าระดับการปฏิบัติงานในการดูแลเด็กของผู้ดูแลเด็กในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดกรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย

การปฏิบัติงานในการดูแลเด็ก	$\overline{X}$	S.D.	ค่าระดับ
การจัดกิจกรรมและประสบการณ์	**3.84**	**0.53**	**มาก**
- จัดมุมต่างๆ เพื่อให้เด็กเข้ามาทำกิจกรรม	3.78	0.69	มาก
- เตรียมเครื่องเล่นกลางแจ้งเพื่อให้เด็กออกกำลังกาย	3.75	0.74	มาก
- ให้เด็กแสดงออกโดยการให้ร้องเพลงหรือเล่านิทานหน้าชั้นเรียน	4.01	0.72	มาก
- ให้เด็กเข้าร่วมประเพณีท้องถิ่น	4.21	0.67	มากที่สุด
- ให้เด็กประดิษฐ์งานเพื่อสร้างจินตนาการให้เด็ก	3.47	0.93	มาก
การดูแลและส่งเสริมสุขภาพอนามัย	**4.47**	**0.52**	**มากที่สุด**
- ตรวจสุขภาพเด็ก	4.23	0.65	มากที่สุด
- ให้เด็กล้างมือทุกครั้งหลังจากเข้าห้องน้ำ	4.29	0.89	มากที่สุด
- เตรียมน้ำสะอาดให้เด็กดื่ม	4.44	0.64	มากที่สุด
- ให้เด็กแปรงฟัน/บ้วนปากหลังจากรับประทานอาหาร	4.23	0.76	มากที่สุด
- ทำความสะอาดเครื่องใช้ส่วนตัวของเด็ก	4.45	0.65	มากที่สุด
การปลูกฝังลักษณะนิสัยที่ดีให้แก่เด็ก	**4.33**	**0.52**	**มากที่สุด**
- สอนให้เด็กรู้จักการช่วยเหลือผู้อื่น	4.56	0.54	มากที่สุด
- สอนให้เด็กรักความสะอาด	4.31	0.70	มากที่สุด
- สอนให้เด็กพูดจาสุภาพ มีกริยามารยาท	4.47	0.61	มากที่สุด
- สอนให้เด็กมีความเป็นระเบียบ	4.48	0.58	มากที่สุด
- สอนให้เด็กรู้จักการช่วยเหลือตนเอง	4.53	0.59	มากที่สุด

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

ตารางที่ 13 (ต่อ)

การปฏิบัติงานในการดูแลเด็ก	$\overline{X}$	S.D.	ค่าระดับ
การประเมินพัฒนาการเด็ก	**3.92**	**0.60**	**มาก**
- วัดส่วนสูงและชั่งน้ำหนักเพื่อดูพัฒนาการด้านร่างกายเด็ก	3.83	0.95	มาก
- ดูความก้าวหน้างานของเด็กเพื่อดูพัฒนาการด้านสติปัญญา	4.04	0.71	มาก
- สังเกตการควบคุมการกระทำของเด็กเพื่อดูพัฒนาการด้านอารมณ์	4.11	0.68	มาก
- สังเกตการเล่นกับกลุ่มเพื่อนเพื่อดูทักษะทางสังคม	3.79	0.80	มาก
- ให้เด็กพูดตามเพื่อดูพัฒนาการด้านภาษา	3.84	0.89	มาก
การประสานงานกับหน่วยงานและชุมชน	**3.55**	**0.69**	**มาก**
- ร่วมมือกับศูนย์ฯ ใกล้เคียงร่วมกันจัดกิจกรรมสำหรับเด็ก	3.92	0.79	มาก
- เสนอโครงการขอรับการสนับสนุนงบประมาณจาก อบต.	3.27	1.01	ปานกลาง
- ประชุมผู้ปกครองในการวางแผนส่งเสริมพัฒนาการเด็ก	3.88	0.91	มาก
- ร่วมมือกับสถานีอนามัยเฝ้าระวังโภชนาการเด็ก	3.87	0.93	มาก
- แลกเปลี่ยนความรู้การดูแลเด็กกับหน่วยงานอื่น	2.82	1.26	ปานกลาง
ลักษณะการปฏิบัติงานในการดูแลเด็กโดยรวม	**4.02**	**0.46**	**มาก**

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ – สุกล	นายประพันธ์ ทองสีดำ
ที่อยู่ปัจจุบัน	บ้านเลขที่ 167/3 ซอย 3 ถนนขุนแผน ตำบลท่าพี่เลี้ยง อำเภอเมืองฯ จังหวัดสุพรรณบุรี 72000
ที่ทำงานปัจจุบัน	ศูนย์ช่วยเหลือทางวิชาการพัฒนาชุมชน เขตที่ 10 ศาลากลางจังหวัดนนทบุรี สังกัดกรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย

ประวัติการศึกษา

พ.ศ. 2535	สำเร็จการศึกษาศิลปศาสตรบัณฑิต วิชาเอกการพัฒนาชุมชน สถาบันราชภัฏสงขลา อำเภอเมืองฯ จังหวัดสงขลา
พ.ศ. 2543	ศึกษาระดับปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาจิตวิทยาชุมชน บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร วิทยาเขตพระราชวังสนามจันทร์ อำเภอเมืองฯ จังหวัดนครปฐม

ประวัติการทำงาน

พ.ศ. 2537	นักพัฒนาชุมชน ระดับ 3 อำเภอเมืองฯ จังหวัดลพบุรี
พ.ศ. 2539	นักวิชาการพัฒนาชุมชน ระดับ 4 ศูนย์ช่วยเหลือทางวิชาการพัฒนาชุมชน เขตที่ 1 จังหวัดสระบุรี สังกัดกรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย
พ.ศ. 2541	นักวิชาการพัฒนาชุมชน ระดับ 5 ศูนย์ช่วยเหลือทางวิชาการพัฒนาชุมชน เขตที่ 10 ศาลากลางจังหวัดสุพรรณบุรี สังกัดกรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย
พ.ศ. 2546	นักวิชาการพัฒนาชุมชน ระดับ 6 ว.
– ปัจจุบัน	ศูนย์ช่วยเหลือทางวิชาการพัฒนาชุมชน เขตที่ 10 ศาลากลางจังหวัดนนทบุรี สังกัดกรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์